

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Α/Ν
MIX. X. OINOKOMOU

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1982

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΣΤ 89 ΣΧΒ
ΜΙΧ. Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Οικονόμου, Μιχ. Χ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1982

002
WNE
ET2B
661

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

Οργάνω. βιβλίων

3223 1982

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

(Ανεξάρτητα από το γένος, τον αριθμό και την πτώση της κάθε συντομογραφίας, νοούνται ανάλογα με τα συμφραζόμενα, και τα άλλα γένη, οι πτώσεις και οι αριθμοί, καθώς και τα παράγωγα επιρρήματα).

αδύν(ατο)	βλ(έπε)	θετ(ικός)
αθροιστ(ικό)	γεν(ική)	θηλ(υκό)
αιγυπτ(ιακός)	γραμμ(ατικός)	ιστ(ορικοί)
αιτ-ιατ(ική)	δευτερόκλ(ιτα)	ιων(ικό)
αιτιολογ(ικός)	δηλ(αδή)	κ(αι) α(κόλουθα) ύστε-
αι(ώνας)	διαξενκτ(ικός)	ρα από αριθμό]
αμετάβ(ατο)	διάθ(εση)	κ(αι) ά(λλα)
ανاديπλ(ασιασμός)	δικατάλ(ηκτα)	κ(αι) α(λλού)
αναφορ(ικός)	δοτ(ική)	κ(αι) ε(ξης)
αντίθ(ετο)	δυϊκ(ός)	κ(αι) τ(α) λ(οιπά)
αντων(υμία)	ελλ-ην(ικός)	κατ-άλ(ηξη)
ανόμ(αλο)	εμπρόθ(ετος)	κατάλ(ογος)
αόρ(ιστος)	ενεργ-ητ(ικός)	καταχρηστ(ικός)
απαρ-έμφ(ατο)	ενεστ-ώτ(ας)	κάτ(οικος)
αποθετ(ικό)	ενεστ-ωτ(ικός)	κεφ(άλαιο)
απρόσ(ωπο)	εν-ικ(ός)	κλ-ητ(ική)
αριθμ-ητ(ικό)	ενν(οείται)	κλ-ισ(η)
αρ-ιθμ(ός)	ενρινόλ(ηκτα)	κύρ(ιο)
αρσ-εν(ικό)	επίθ(ετο)	κυριολ(εκτικά)
αρχ(αίος)	επιθ(ετικός)	λ(έξη)
αρχ(ικός)	επίρρ(ημα)	λ(όγου) χ(άρη)
ασυναίρ(ετος)	επιρρ(ηματικός)	μέλλ-οντ(ας)
αττ(ικός)	επιφων(ήματα)	μέσ(ος)
αύξ(ηση)	επιφωνηματ(ικός)	μεταβ(ατικό)
αφηρημ(ένο)	ευκτ(ική)	μ(ε)τ(α)β(ατικό)
αφωνόλ(ηκτα)	εύχρ(ηστος)	μεταγ-εν(έστερος)
άχρ(ηστος)	θέμα)	μ(ε)τ(α)γ(ε)ν(έστερο)
αχώρ(ιστο)	θέμ(ατος)	μετάθ(εση)
βαρύτ(ονα)	θεματ(ικό)	μεταφορ(ικά)

μ(ε)τ(α)φ(ορικά)	περισπώμ(ενα)	συνήθ(ως)
μ(ετά) Χ(ριστόν)	περιφρ-αστ(ικός)	συνηρ-ημ(ένος)
μετ(οχή)	πίν(ακας)	συνθ-ετ(ικό)
μονολεκτ(ικός)	πλ-ηθ-υντ(ικός)	σύνθ(ετο)
Νεοελλ-ην(ική)	ποιητ(ικός)	συντ-ελ-εσμ(ένος)
Γραμμ(ατική)	πρόθ(εση)	συνών(υμα)
νεοελλ(ηνικός)	προσδ(ιορισμός)	τρικατάλ(ηκτα)
νεότ(ερα)	προσηγ-ορ(ικό)	υγρόλ(ηκτα)
οδοντ(ικός)	προστ-ακτ(ική)	υπερθ(ετικός)
Ο(ργανισμός) Ε(κδόσεως)	προσ-ωπ(ικός)	υπερσ-υντ-έλ(ικός)
Σ(χολικών) Β(ιβλίων)	πρόσ(ωπο)	υποθετ(ικός)
ομηρ(ικό)	προφ(έρεται)	υποκείμ(ενο)
όν(ομα)	προφ(ορά)	υποκορ(ιστικό)
ον-όμ(ατα)	π(ρο) Χ(ριστού)	υποσημ(είωση)
ον-ομ-αστ(ική)	ρ-ήμ(α)	υπ-οτ-ακτ(ική)
οξύτ(ονα)	ρ-ημ-ατ(ικός)	φων(ήεν)
ορθογραφ(ικός)	σ-ελ(ίδα)	φωνηεντόλ(ηκτα)
οριστ(ική)	σημ(είωση)	χαρακτ(ήρας)
ουδ-έτ(ερο)	σημασ(ία)	χρον(ικός)
ουσ-ιαστ(ικό)	σιγμόλ(ηκτα)	χρ(όνοι)
παθ-ητ(ικός)	σπάν(ια)	
π(αρά)β(αλε)	σπαν(ιότερα)	
παράγ(ωγα)	στερητ(ικό)	
παραγωγ(ικός)	συγκρ(ιτικός)	
π(αραδείγματος) χ(άρη)	συγχων(ευμένη)	
παρακ-είμ(ενος)	συζ(υγία)	
π(α)ρ(α)κ(εί)μ(ενος)	συμπερασματο(ικός)	§ παράγραφος
παρασύνθ(ετο)	σύμφ(ωνο)	§§ παράγραφοι
παρ-ατ(ικός)	συμφωνόλ(ηκτα)	· θέση βραχύχρονου φωνή-
π(α)ρ(α)τ(ατικός)	συναίρ(εση)	εντος
παραχωρητ(ικός)	σύνδ(εσμος)	- θέση μακρόχρονου φωνή-
παροξύτ(ονα)	συνηθ(έστερα)	εντος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Λόγος. Προφορικός και γραπτός λόγος

1. Ο άνθρωπος είναι προικισμένος με κατάλληλα όργανα, για ν' αρθρώσει τη φωνή του και να μιλεί.

Η έναρθρη ομιλία, που μ' αυτήν ο άνθρωπος μπορεί να συνεννοείται με τους ομοίους του, ονομάζεται **λόγος**.

Στην αρχή η συνεννόηση με το λόγο ανάμεσα στους ανθρώπους γινόταν μόνο προφορικά, υπήρχε δηλ. μόνο **προφορικός λόγος**.

Έπειτα, αλλού ενωρίτερα και αλλού αργότερα, χρησιμοποιήθηκε η γραφή και δημιουργήθηκε ο **γραπτός λόγος**.

2. Γενικές φωνητικές έννοιες

2. Όταν ο άνθρωπος μιλεί, βγαίνει από τους πνεύμονες αέρας, που περνάει από τα φωνητικά όργανα και βρίσκει κάθε φορά κάποιαν αντίσταση σ' ένα ή περισσότερα από αυτά. Έτσι παράγονται ήχοι και ακούονται φωνές.

Καθεμιά από τις απλές και αμέριστες φωνές που ακούονται, όταν μιλούμε, λέγεται **φθόγγος** (από το *φθέγγομαι* = μιλώ). Όταν π.χ. λέμε τό, ακούονται δύο φθόγγοι (τ-ο): όταν λέμε μένε, ακούονται τέσσερις φθόγγοι (μ-ε-ν-ε) κτλ.

3. α) Οι φθόγγοι που παράγονται με το στόμα ανοιχτό ή μισοανοιχτό και μόνο με τις φωνητικές χορδές του λάρυγγα (χωρίς να βρίσκει παράπέρα εμπόδιο ο αέρας που βγαίνει από τους πνεύμονες) λέγονται **φωνήεντα**. Π.χ. α,ε,ι,ο,ου.

β) Οι φθόγγοι που παράγονται με το στόμα κλεισμένο εντελώς ή κάπου φραγμένο και με τη βοήθεια όχι μόνο των φωνητικών χορδών του λάρυγγα, αλλά και μέρους του στόματος ή της ρινικής κοιλότητας (όπου ο αέρας που βγαίνει βρίσκει κάποιο εμπόδιο), λέγονται **σύμφωνα**. Π.χ. β,γ,δ,ζ,θ κτλ.

4. Εκτός από τα φωνήεντα και τα σύμφωνα υπάρχουν και μερικοί διάμεσοι φθόγγοι που λέγονται **ημίφωνα**. Τέτοια π.χ. έχουμε εμείς σήμερα τό ι και το ου, όταν λέμε *μιά, μοιάζω* (όσο δεν προφέρονται *μνια, μωιάζω*).

μνιάζω), άκουα (όταν προφέρεται δισύλλαβο: ά-κουα) κτλ. Στο ημίφωνο ι η ράχη της γλώσσας αγγίζει ελαφρά τον ουρανίσκο. Στο ημίφωνο ου τα δύο χείλια αγγίζουν λίγο. Έτσι τα ημίφωνα δεν είναι ούτε καθαρά σύμφωνα ούτε καθαρά φωνήεντα. Ημίφωνα είχαν στην ομιλία τους και οι αρχαίοι Έλληνες (βλ. § 16, σημ.).

5. Δύο αλληπάλληλα φωνήεντα που προφέρονται γρήγορα σε μία συλλαβή αποτελούν **δίφθογγο** (§ 7). Όταν π.χ. εμείς σήμερα λέμε χαϊ-δεύω, τά δύο φωνήεντα α και ι προφέρονται μαζί, σχεδόν στον ίδιο χρόνο που θα προφέραμε ένα μόνο φωνήεν· δεν ακούονται δηλ. χωριστά τα δύο φωνήεντα α και ι (χα-ι-δεύω), παρά ακούεται πιο έντονα ο φθόγγος α και μαζί του πιο αδύνατα και πιο γρήγορα ο φθόγγος ι· έτσι σχηματίζεται ο δίφθογγος αι. Επίσης, όταν λέμε λειμόνι (όπως συνηθίζουν σήμερα να λένε σε μερικά μέρη), τα φωνήεντα ε και ι προφέρονται μαζί σ' ένα χρόνο, ακούεται δηλ. πιο έντονα ο φθόγγος ε και μαζί του πιο αδύνατα και πιο γρήγορα ο φθόγγος ι· έτσι σχηματίζεται ο δίφθογγος ει. Το ίδιο γίνεται, όταν λέμε νεράιδα, κελαηδώ, βόιδι, ρόιδι κτλ. Ακόμη, όταν λέμε παιδιά, ματιά κτλ., τα δύο τελευταία φωνήεντα ι και α προφέρονται μαζί σ' ένα χρόνο, αποτελούν δηλ. και αυτά ένα είδος δίφθογγο. (Βλ. *Νεοελληνική Γραμματική* Ο.Ε.Δ.Β. § 17 και § 18). Διφθόγγους είχαν στην ομιλία τους και οι αρχαίοι Έλληνες (βλ. § 25 κ.α.).

6. Ένας φθόγγος ή ένα σύνολο από φθόγγους που εκφέρονται μαζί και εκφράζουν μία μόνη έννοια ονομάζεται **λέξη** (από το λέγω). Όταν π.χ. λέμε ο Νίκος έγραφε το μάθημα, εκφωνούμε πέντε λέξεις, που η καθεμιά τους απαρτίζεται από έναν ή περισσότερους φθόγγους:

ο Ν-ί-κ-ο-ς έ-γ-ρ-α-φ-ε τ-ο μ-ά-θ-η-μ-α
φθόγγοι 1 5 6 2 6

7. Τα φωνήεντα, καθώς και τα συμπλέγματα φωνηέντων και συμφώνων που απαρτίζουν μια λέξη, εκφωνούνται με μικρότατες και ανεπαίσθητες διακοπές της πνοής που βγαίνει από το στόμα μας όταν μιλούμε. Έτσι η λέξη φαίνεται πως χωρίζεται σε τμήματα: θέ/λω - μα/θη/τής.

Κάθε τέτοιο τμήμα μιας λέξης που αποτελείται από ένα μόνο φωνήεν ή από ένα φωνήεν μαζί με ένα ή περισσότερα σύμφωνα λέγεται **συλλαβή**. Έτσι π.χ. στη νέα μας γλώσσα: α-έ-ρας, έ-γρ-α-ψα, α-σφ-ρά-γι-στος· και στην αρχαία: έ-αρ, α-η-δών, έ-στρω-μέ-νος (πβ. § 30 κ.α.).

8. Στο γραπτό λόγο οι φθόγγοι παριστάνονται με ορισμένα σημεία

που λέγονται **γράμματα**. Π.χ. οι τέσσερις φθόγγοι που απαρτίζουν τη λέξη *θεός* παριστάνονται με τέσσερα γράμματα: *θ-ε-ο-ς*. οι τρεις φθόγγοι της λέξης *πῶρ* παριστάνονται με τρία γράμματα: *π-υ-ρ* κτλ.

3. Γλώσσα και διάλεκτοι

9. Το σπουδαιότερο από τα φωνητικά όργανα του ανθρώπου είναι η γλώσσα. Αυτή εκτελεί το κυριότερο έργο κατά την εκφορά του λόγου. Γι' αυτό και ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο κάθε λαός εκφέρει το λόγο ονομάστηκε **γλώσσα**.

10. Στην αρχαιότητα αναπτύχθηκαν και καλλιεργήθηκαν πολύ η αρχαία ελληνική και η λατινική γλώσσα. Την πρώτη τη μιλούσαν και την έγραφαν οι αρχαίοι Έλληνες, τη δεύτερη οι Ρωμαίοι.

Από τις δύο αυτές γλώσσες σπουδαιότερη υπήρξε η **αρχαία ελληνική**, που μιλήθηκε πολλούς αιώνες και χρησιμοποιήθηκε από αξιόλογους συγγραφείς. Και επειδή δεν έπαψε να μιλιέται, πέρασε κατα καιρούς από διάφορα στάδια και τέλος έφτασε στη σημερινή της μορφή, δηλ. τη **νέα ελληνική γλώσσα**.

11. Η γλώσσα κάθε λαού δε μιλιέται παντού κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Παρουσιάζει από τόπο σε τόπο διαφορές στις λέξεις, στους γραμματικούς τύπους, στη σύνταξη (πβ. τα νεοελληνικά: *να σου πω* - *να σε πω*· λέγονταν - λεγόντουσαν· *τι λες* - *ίντα λές* κτλ.).

Οι τοπικές μορφές που παίρνει μια γλώσσα λέγονται **διάλεκτοι**.

12. Η αρχαία ελληνική γλώσσα παρουσιάζεται εξαρχής χωρισμένη σε διαλέκτους. Σε κάθε τόπο μιλούσαν ορισμένη διάλεκτο και σ' αυτή τη διάλεκτο έγραφαν, όταν έμαθαν να χρησιμοποιούν τη γραφή.

Οι κυριότερες από τις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους ήταν η **ϊωνική**, η **αττική**, η **αιολική** και η **δωρική**.

13. Στις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους γράφθηκαν αξιόλογα έργα πεζά και ποιητικά. Ιδιαίτερα η **αττική διάλεκτος**, που συγγενεύει με την ιωνική και διαμορφώθηκε στην Αθήνα, καλλιεργήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό. Διαδόθηκε και επικράτησε σε όλη την Ελλάδα ως ο τελειότερος τύπος της ελληνικής γλώσσας. Σ' αυτήν ακούστηκαν οι λόγοι των αττικών ρητόρων και σ' αυτή γράφθηκαν τα έργα του Θουκυδίδη, του Πλάτωνα, του Ξενοφώντα κ.ά.

4. Γραμματική

14. Κάθε γλώσσα μιλιέται και γράφεται σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Τη συστηματική εξέταση των κανόνων αυτών την ονομάζουμε **γραμματική**.

15. Η γραμματική που διδάσκει πώς οι αρχαίοι μιλούσαν και έγραφαν την αρχαία ελληνική γλώσσα λέγεται **γραμματική τῆς αρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας**. Ιδιαίτερα η γραμματική που διδάσκει πώς οι αρχαίοι μιλούσαν και έγραφαν την αττική διάλεκτο λέγεται **γραμματική της αττικής διαλέκτου**.

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟ

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΦΘΟΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Φθόγγοι. Γράμματα. Διαίρεση φθόγγων και γραμμάτων

16. Οι φθόγγοι της αρχαίας ελληνικής παριστάνονται με 24 γράμματα, που είναι τα ίδια της νέας (βλ. § 2 και § 8). Το σύνολο των γραμμάτων αυτών λέγεται ελληνικό αλφάβητο.

Σημ. Στην αρχή το ελληνικό αλφάβητο είχε και το γράμμα *F*, που από το σχήμα του λέγεται *δίγαμμα* (γιατί μοιάζει με διπλό κεφαλαίο *Γ*) και από την προφορά του λέγεται *βαῦ* (γιατί παρίστανε ένα φθόγγο σαν το σημερινό *β* ή σαν μισό *ου*, όπως όταν τώρα λέμε *Ουάσιγκτον*, *τρισύλλαβο*, ή *άκουα*, *δισύλλαβο*: πβ. § 4).

Επίσης στην αρχαιότητα ελληνική γλώσσα υπήρχε και ένας ακόμη φθόγγος που ακουόταν όπως ακούεται τώρα ο φθόγγος *ι*, όταν λέμε *μιά*, *μοιάζω* (πβ. § 4): του φθόγγου αυτού δε μας παραδόθηκε γραπτό σύμβολο, αλλά, όταν θέλουμε να τον παραστήσουμε, τον σημειώνουμε με το λατινικό *j* (γιότ).

17. Τα γράμματα κατα τον τρόπο της γραφής τους ξεχωρίζονται σε κεφαλαία (*A, B, Γ, Δ* κτλ.) και σε μικρά (*a, β, γ, δ* κτλ.).

18. Οι φθόγγοι της αρχαίας ελληνικής (όπως και της νέας) διαιρούνται σε **φωνήεντα** και σε **σύμφωνα** (βλ. § 3).

α) Τα **φωνήεντα** της αρχαίας, ως φθόγγοι, παριστάνονται με 7 γράμματα, που λέγονται και αυτά **φωνήεντα**: *α, ε, η, ι, ο, υ, ω*.

β) Τα **σύμφωνα** της αρχαίας, ως φθόγγοι, παριστάνονται με 17 γράμματα, που λέγονται και αυτά **σύμφωνα**: *β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ (-ς), τ, φ, χ, ψ*.

2. Διαίρεση φωνηέντων

19. 1) Τα φωνήεντα της αρχαίας ελληνικής (δηλ. οι φθόγγοι που ακούονταν σαν φωνήεντα) διαιρούνται σε **βραχύχρονα** και **μακρόχρονα**.

α) Τα βραχύχρονα φωνήεντα προφέρονταν σε σύντομο χρόνο και παριστάνονται με τα γράμματα *α, ι, υ, ε, ο*, και τα γράμματα αυτά λέγονται βραχύχρονα.

Το καθένα από αυτά ακουόταν σαν ένα απλό φωνήεν που προφέρεται σύντομα: το βραχύχρονο *α* σαν ένα *α*, το βραχύχρονο *ι* σαν ένα *ι*, το βραχύχρονο *υ* σαν ένα *ου*, το *ε* σαν ένα *ε*, το *ο* σαν ένα *ο*.

β) Τα μακρόχρονα φωνήεντα προφέρονταν σε μακρύτερο χρόνο, σε διπλάσιο περίπου από όσο τα βραχύχρονα, και παριστάνονται με τα γράμματα *α, ι, υ, η, ω*, και τα γράμματα αυτά λέγονται μακρόχρονα.

Από αυτά το μακρόχρονο *α* ακουόταν σαν μακρύ *α* (περίπου σαν *αα*) το μακρόχρονο *ι* σαν μακρύ *ι* (περίπου σαν *ιι*), το μακρόχρονο *υ* σαν μακρύ *ου* (περίπου σαν *ουου*), το *η* σαν μακρύ *ε* (περίπου σαν *εε*), το *ω* σαν μακρύ *ο* (περίπου σαν *οο*).

2) Ο σύντομος ή μακρύς χρόνος της προφοράς των φωνηέντων λέγεται **χρόνος ή ποσότητα** των φωνηέντων.

3) Επειδή με τα ίδια γράμματα *α, ι, υ*, παριστάνονται και μακρόχρονοι και βραχύχρονοι φθόγγοι, γι' αυτό τα γράμματα *α, ι, υ* λέγονται **δίχρονα**.

Σημ. Η μακρότητα του δίχρονου σημειώνεται με το σημάδι $\bar{}$ (*χώρα*), η βραχύτητα με το σημάδι $\check{}$ (*γλωσσά*).

20. Ανασκόπηση. Από τα 7 γράμματα *α, ε, η, ι, ο, υ, ω* που παριστάνουν φωνήεντα:

α) Το *ε* και το *ο* ονομάζονται **βραχύχρονα** (γιατί παριστάνουν φθόγγους βραχύχρονους).

β) Το *η* και το *ω* ονομάζονται **μακρόχρονα** (γιατί παριστάνουν φθόγγους μακρόχρονους).

γ) Το *α*, το *ι* και το *υ* ονομάζονται **δίχρονα**, γιατί παριστάνουν φθόγγους άλλοτε μακρόχρονους και άλλοτε βραχύχρονους (δηλ. σε άλλες λέξεις ή τύπους λέξεων είναι μακρόχρονα και σε άλλες βραχύχρονα).

3. Διάρθρωση συμφώνων

21. 1) Τα σύμφωνα της αρχαίας (δηλ. οι φθόγγοι που ακουόνταν σαν σύμφωνα) διαιρούνται:

α) σε 9 **άφωνα**, αυτά παριστάνονται με τα γράμματα *κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ*, που λέγονται και αυτά **άφωνα**.

β) σε 5 **ημίφωνα**· αυτά παριστάνονται με τα γράμματα λ, ρ - μ, ν, σ(ς), που λέγονται και αυτά ημίφωνα.

2) Εκτός από τα παραπάνω γράμματα υπάρχουν τρία ακόμα, τα ζ, ξ, ψ, που παριστάνουν σύμφωνα· αυτά λέγονται **διπλά**.

Τα γράμματα ζ,ξ,ψ ονομάστηκαν διπλά, γιατί το καθένα από αυτά παριστάνει δύο φθόγγους συγχωνευμένους: το ξ έγινε από το κ+σ ή γ+σ ή χ+σ (πίνακς = πίναξ, φλόγς = φλόξ, δνωχς = δνωξ), το ψ από το π+σ ή β+σ ή φ+σ (κώνωπς = κώνωψ, Άραβς = Άραψ, γράφσω = γράψω) και το ζ από το σ+δ (Άθήνασδε = Άθήναζε) ή από το δ+j (φροντίδω = φροντίζω) κτλ. .

22. Τα άφωνα υποδιαιρούνται:

α) κατά το φωνητικό όργανο με το οποίο κυρίως προφέρονται: στα **ουρανικά** κ, γ, χ, στα **χειλικά** π, β, φ και στα **οδοντικά** τ, δ, θ.

β) κατά το είδος της πνοής που συνοδεύει την εκφώνησή τους: στα **ψιλόπνοα** δηλ. λεπτά κατά την πνοή) κ, π, τ, στα **δασύπνοα** (δηλ. παχιά κατά την πνοή) χ, φ, θ και στα **μέσα** β, γ, δ.

23. Τα ημίφωνα υποδιαιρούνται στα **υγρά** λ, ρ, στα **ένρινα** μ, ν και στο **συριστικό** σ(ς).

24. ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

Είδη φθόγγων	Κατά το φωνητικό όργανο			Κατά το είδος της πνοής
	Ουρανικά	Χειλικά	Οδοντικά	
Άφωνα	κ	π	τ	ψιλόπνοα
	γ	β	δ	μέσα
	χ	φ	θ	δασύπνοα
Ημίφωνα	υγρά: λ, ρ			
	ένρινα: μ, ν (και γ πριν από τα κ, γ, χ, ξ)			
	συριστικό: σ (ς)			
	παλαιότερα ημίφωνα: F, j			
Διπλά	ζ, ξ, ψ			

4. Δίφθογγοι

25. Οι δίφθογγοι (§ 5) της αρχαίας ελληνικής είναι έντεκα:

α) οχτώ **κύριοι**: αι, ει, οι, υι - αυ, ευ, ηυ, ου.

β) τρεις **καταχρηστικοί**: α, η, φ.

26. Οι δίφθογγοι γενικά είναι μακρόχρονοι (βλ. § 19): παιδεύει, ὦ βασιλεῦ, ὦ γραῦ, ὦ βοῦ. Μόνο οι δίφθογγοι αι και οι λογαριάζονται βραχύχρονοι, όταν βρίσκονται εντελώς στο τέλος ασυναίρετης κλιτής λέξης: οἱ ναῦται, οἱ κῆποι· αλλά: τοῖς ναύταις, τοῖς κήποις - οἱ Ἑρμαῖ, τῇ ἡχοῖ, τῇ αἰδοῖ (συννηρημ.). Είναι όμως το αι και το οι μακρόχρονα στην κατάληξη της ευκτικής και στο τέλος των επιρρημάτων και επιφωνημάτων: παιδεύοι, παιδεύσοι, παιδεύσαι (ευκτ.) - οἴκοι, Ἰσθμοῖ, ἐνδοῖ, παπαῖ· ἐτσι και οἱ (προσωπ. αντων.) Πβ. και § 165, 2.

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΑΒΕΣ

1. Λέξη. Γράμματα της λέξης

27. Ο λόγος, προφορικός ή γραπτός, απαρτίζεται από λέξεις (βλ. § 6): *φείδου χρόνου* (2 λέξεις), *τοὺς γονεῖς τίμα* (3 λέξεις).

28. Κάθε λέξη αποτελείται από έναν ή περισσότερους **φθόγγους**, που παριστάνονται με τα αντίστοιχα **γράμματα** (βλ. § 2 και § 8).

Το πρώτο γράμμα της λέξης λέγεται **αρχικό**, το τελευταίο λέγεται **τελικό** και όλα τα άλλα λέγονται **εσωτερικά**.

29. α) Κάθε φωνήεν μπορεί να είναι τελικό: *σῶμα, φέρε, μάχη, περί, ὑπό, δόρυ, ἐγώ*.

β) Τελικά σύμφωνα στην αρχαία ελληνική είναι τα ς, ρ, ζ (και τα διπλά ξ, ψ): *πλοῖον, ῥήτωρ, ἄνθρωπος, φύλαξ* (κς), *κῶνωψ* (πς)· (βλ. § 21, 2).

2. Συλλαβή

30. α) **Συλλαβή** λέγεται το τμήμα της λέξης που απαρτίζεται από ένα ή περισσότερα σύμφωνα μαζί με ένα φωνήεν ή δίφθογγο: *φῶ-τα, φῶς-ναῦ-ται, Ἑλ-λη-νες, ἄν-θρω-πος, στρά-τευ-μα, σάλ-πιγξ, στρό-φιγξ*.

β) Η συλλαβή μπορεί ν' αποτελείται και από ένα μόνο φωνήεν ή ένα δίφθογγο: *ἱ-α, ἀ-εῖ, υῖ-οί, οὐ* (=ὄχι), *εἰ* (=ἄν). Βλ. και § 7.

31. Η λέξη, αν έχει μία μόνο συλλαβή, λέγεται **μονοσύλλαβη** (*νοῦς, φῶς*)· αν έχει δύο συλλαβές, **δισύλλαβη** (*τι-μή, φέ-ρω*)· αν έχει τρεις, **τρισύλλαβη** (*άν-θρω-πος, παι-δεύ-ω*)· αν έχει περισσότερες από τρεις, **πολυσύλλαβη** (*σπο-ρο-σύ-νη, ἀ-γω-νί-ζο-μαι, ἀ-γω-νι-ζό-με-θα*).

32. Σε κάθε λέξη με περισσότερες συλλαβές από μία, η τελευταία λέγεται **λήγουσα**, η προτελευταία **παραλήγουσα**, η αντιπροτελευταία **προπαραλήγουσα**· η πρώτη συλλαβή λέγεται **αρχική**.

33. Η συλλαβή, από το χρόνο του φωνήεντος που έχει, λέγεται:
α) **φύσει μακρόχρονη** ή απλώς **μακρόχρονη**, αν έχει μακρόχρονο φωνήεν ή δίφθογγο: *θή-κη, τρώ-γω, χαί-ρω, κοι-τη, ὤ-ρα, εὐ-θυ-μῶ*.

β) **θέσει μακρόχρονη**, αν έχει βραχύχρονο φωνήεν, αλλά ὕστερ' από αυτό ακολουθούν στην ίδια λέξη δύο ή περισσότερα σύμφωνα ή ένα δι-

πλό (ζ, ξ, ψ): ἄλ-λος, θερ-μός, ἐ-χθρός· ὄ-ζω (= μυρίζω), τό-ξον·

γ) **βραχύχρονη**, αν έχει βραχύχρονο φωνήεν και ακολουθεί άλλο φωνήεν ή απλό σύμφωνο ή τίποτε: νέ-ος, φέ-ρο-μεν, λό-γος, ἔ-χε.

3. Συλλαβισμός

34. Το χάρισμα μιας λέξης στις συλλαβές της λέγεται **συλλαβισμός**. Ο συλλαβισμός των λέξεων στην αρχαία ελληνική γίνεται κατά τους εξής κανόνες:

α) Ένα ή περισσότερα σύμφωνα, όταν είναι στην αρχή της λέξης, συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο)· όταν είναι στο τέλος της λέξης, συλλαβίζονται με το προηγούμενο φωνήεν (ή δίφθογγο) να-ός, ναύ-της, βρα-δύς, βα-φεύς, στρα-τός, σάλ-πιγξ.

β) Ένα μόνο σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα (ή διφθόγγους) συλλαβίζεται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο): ἀ-γω-νι-ζό-με-θα, δύ-να-μαι, ἄ-πει-ροι.

γ) Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα (ή διφθόγγους) συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο), όταν αρχίζει από αυτά (αρχαία) ελληνική λέξη: ἀ-γροῖ (γράφω), ἀ-στήρ (στέλλω), γί-γνο-μαι (γινώσις), Ἄ-ρι-ά-δνη (δνοφερός). Αλλιώς, χωρίζονται: ἐλ-πίς, ὄρ-μή, ἵπ-πος, θάρ-ρος.

δ) Τρία σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα (ή διφθόγγους) συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο), όταν και από τα τρία αυτά σύμφωνα ή μόνο από τα δύο πρώτα αρχίζει αρχαία ελληνική λέξη: α-στρα-πῆ (στρέφω), ἐ-χθρός (χθές), ἰ-σχνός (σχῆμα). Αλλιώς, χωρίζονται· και το πρώτο από αυτά συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν ή τον προηγούμενο δίφθογγο: ἄν-θρω-πος, δέν-δρον, πορ-θμός, σιλ-πνός.

ε) Οι σύνθετες λέξεις χωρίζονται στα συνθετικά τους μέρη, αν κατά τη σύνθεση δεν έχει αποβληθεί το τελικό φωνήεν του θέματος του α' συνθετικού· αλλιώς, συλλαβίζονται σαν απλές λέξεις: ἐξ-έρχομαι, συν-άγω, προσ-φέρω, δυσ-τυχής, Ἑλλήσ-ποντος, νουν-εχής· αλλά: πα-ρέρχομαι, ἀ-πέχω, κά-θοδος, νο-μάρχης, φί-λιπος, πρω-ταγωνιστής.

3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟΝΟΙ, ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΣΤΙΞΗ

Α'. Οι τόνοι και ο τονισμός

1. Τόνοι

35. Σε κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές μία από αυτές τονίζεται, δηλ. προφέρεται πιο δυνατά από τις άλλες. Για να φανερώσουμε στο γραπτό λόγο ποια είναι η συλλαβή που τονίζεται, γράφουμε πάνω στο φωνήεν ή το δίφθογγο της συλλαβής αυτής ένα σημάδι που λέγεται **τόνος**: *φέ-ρω, φε-ρό-με-θα, φε-ρο-μέ-νη, φεῦ-γε, ἀ-πό-φεν-γε, ἀ-γαθός, ἀ-νήρ.*

36. Οι τόνοι είναι τρεις: η **οξεΐα** (´), η **βαρεία** (˘) και η **περισπωμένη** (ˉ): *Ἀρταξέρξης καὶ Κύρος.*

2. Ονομασία τῶν λέξεων ἀπὸ τὸν τόνο τους

37. Σε κάθε λέξη πάνω στο φωνήεν ή το δίφθογγο της συλλαβής που τονίζεται σημειώνουμε κάθε φορά έναν ορισμένο τόνο (πβ. §38 και §39). Κατά τη θέση που έχει ο τόνος σε μια λέξη και κατά το είδος του η λέξη αυτή λέγεται:

- 1) **ὀξύτονη**, αν έχει οξεΐα στη λήγουσα: *πατήρ.*
- 2) **παροξύτονη**, αν έχει οξεΐα στην παραλήγουσα: *μήτηρ.*
- 3) **προπαροξύτονη**, αν έχει οξεΐα στην προπαραλήγουσα: *λέγομεν.*
- 4) **περισπώμενη**, αν έχει περισπωμένη στη λήγουσα: *τιμῶ.*
- 5) **προπερισπώμενη**, αν έχει περισπωμένη στην παραλήγουσα: *δῶρον.*
- 6) **βαρύτονη**, αν δεν τονίζεται στη λήγουσα: *ἄνθρωπος, λύω, κελεύω.*

3. Τονισμός. Γενικοί κανόνες τονισμού

38. Ο τονισμός των λέξεων στην αρχαία ελληνική γίνεται κατά τους εξής γενικούς κανόνες:

- 1) **Καμιά λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα** (όπως και στην κοινή νέα ελληνική): *λέγομεν, ἐλέγομεν, ἐλεγόμεθα, ἐπικίνδυνος, ἐπικινδυνότατος.*

2) Όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη, η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται: (ή βασίλισσα, αλλά) της βασιλίσσης, (ἄμεσος, αλλά) ἀμέσως.

3) Η προπαραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε οξεία: τιμώ-μεθα, παρήγορος, πείθομαι.

4) Κάθε βραχύχρονη συλλαβή, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε οξεία: νέφος, τόπος, ἀγαθός.

5) Η μακρόχρονη παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει οξεία ε-μπρός από μακρόχρονη λήγουσα: θήκη, κώμη, παιδεύω, κλαίω.

6) Η μακρόχρονη παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει περισπωμέ-νη εμπρός από βραχύχρονη λήγουσα: κῆπος, χῶρος, φεῦγε, κῶμαι.

7) Η θέσει μακρόχρονη συλλαβή ως προς τον τονισμό λογαριάζεται βραχύχρονη: αὐλαξ, κλῖμαξ, μεῖραξ, τάξις, λύτρον (βλ. § 33, β).

8) Η βαρεία σημειώνεται στη θέση της οξείας μόνο στη λήγουσα, όταν δεν ακολουθεί στίξη ή λέξη εγκλιτική (βλ. § 43.1 και § 50): ὁ βασι-λεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλήν οὐκ ἠσθάνετο - τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἔσει πιστός, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερός - τό τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ ἐλληνικὸν - ναός τις.

4. Ειδικοί κανόνες τονισμού

39. 1) Η ασυναίρετη ονομαστική, αιτιατική και κλητική των πτω-κῶν, όταν τονίζεται στη λήγουσα, κανονικά παίρνει οξεία:

ὁ ποιητής, τὸν ποιητὴν, ὦ ποιητά· οἱ ποιηταί, τοὺς ποιητάς, ὦ ποιηταί·
ἡ φωνή, τὴν φωνήν, ὦ φωνή· αἱ φωναί, τὰς φωνάς, ὦ φωναί·
πατήρ, λιμήν, ἀνδριάς· καλήν, καλὰς, καλὰ· αὐτή, αὐτήν, αὐτάς· λαβών, ἰ-
δών, λελυκώς, λυθείς.

Ἐξαιρέσεις βλ. § 144.

2) Η μακροκατάληκτη γενική και δοτική των πτωτικών, όταν τονίζεται στη λήγουσα, παίρνει περισπωμένη:

τοῦ ποιητοῦ, τῷ ποιητῇ· τῶν ποιητῶν, τοῖς ποιηταῖς·
τῆς φωνῆς, τῇ φωνῇ· τῶν φωνῶν, ταῖς φωναῖς·
τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς ἀγαθῆς, τῷ ἀγαθῷ, τῇ ἀγαθῇ· τῶν ἀγαθῶν, τοῖς ἀγαθοῖς,
ταῖς ἀγαθαῖς κτλ.

αὐτοῦ, αὐτῆς, αὐτῷ, αὐτῇ· αὐτῶν, αὐτοῖς, αὐταῖς κτλ.

Ἐξαιρέσεις βλ. § 102, 2 (τοῦ λεῶ, τῷ λεῷ κτλ.).

3) Στα πτωτικά (βλ. § 74), όπου τονίζεται η ονομαστική του ενικού εκεί τονίζονται και οι άλλες πτώσεις του ενικού και του πληθυντικού, εκτός αν εμποδίζει η λήγουσα:

λέων, λέοντος, λέοντες κτλ. - αλλά: λεόντων (βλ. § 38, 2).

ἄρρην, ἄρρενος, ἄρρενες κτλ. - αλλά: ἄρρένων.

ἕκαστος, ἕκαστον, ἕκαστοι κτλ. - αλλά: ἐκάστων, ἐκάστους.

ὁ λύων, τοῦ λύοντος, οἱ λύοντες κτλ. - αλλά: τῶν λυόντων.

Εξαιρέσεις βλ. § 88, 3 και § 145.

4) Η λήγουσα που προέρχεται από συναίρεση, όταν τονίζεται, κανονικά παίρνει περισπωμένη:

(τιμάω) τιμᾶω, (τιμάων) τιμῶν, (ἐπιμελέεω) ἐπιμελεῖς.

παίρνει όμως οξεία, αν πριν από τη συναίρεση είχε οξεία η δεύτερη από τις συλλαβές που συναιρούνται:

(ἐσταώς) ἐστῶς, (κλήϊς, κλήϊς) κλείς.

5) Στις σύνθετες λέξεις ο τόνος κανονικά ανεβαίνει ως την τελευταία συλλαβή του πρώτου συνθετικού, αν επιτρέπει η λήγουσα: (σοφός) πάνσοφος, (πόλις) ἀκρόπολις, μεγαλόπολις, (πῆχυς) εἰκοσάπηχυς· (ἐλθε) ἄπελθε, (δός) ἀπόδος· (φρήν) ὁ μεγαλόφρων, τὸ μεγαλόφρον (βλ. § 432).

5. Άτονες λέξεις

40. Δέκα μονοσύλλαβες λέξεις της αρχαίας ελληνικής δεν παίρνουν τόνο και γι' αυτό λέγονται **άτονες λέξεις**. Αυτές είναι 1) τα άρθρα ὁ, ἡ, οἱ, αἱ· 2) οι προθέσεις εἰς, ἐν, ἐκ (ἢ ἐξ)· 3) τα μόρια εἰ, ὥς, οὐ (ἢ οὐκ ἢ οὐχ).

6. Εγκλιτικές λέξεις. Έγκλιση του τόνου

41. Μερικές μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις συμπεριφέρονται τόσο στενά με την προηγούμενη, ώστε ακούονται σαν ν' αποτελούν μαζί της μία λέξη· γι' αυτό ο τόνος τους κανονικά ή χάνεται ή ανεβαίνει στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης ως οξεία (πβ. τα νεοελληνικά: ὁ ἀδερφός μου, ὁ δάσκαλός μου).

Οι λέξεις αυτές λέγονται **εγκλιτικές λέξεις** ή απλώς **εγκλιτικά**.

42. Συχνότερα εγκλιτικά της αρχαίας ελληνικής είναι:

1) οι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών *μου, μοί, μέ - σου, σοί, σε - οὔ, οἷ, ἔ* (βλ. § 222).

2) όλες οι πτώσεις ενικού και πληθυντικού της αόριστης αντωνυμίας *τίς - τί* εκτός από τον τύπο του ουδέτ. πληθ. *ἄττα* (= *τινά* = μερικά) (βλ. § 237).

3) όλοι οι δισύλλαβοι τύποι της οριστικής του ενεστώτá των ρημάτων *εἰμί* (= είμαι) και *φημί* (= λέγω) (βλ. § 275 και § 351, 3).

4) τα επιρρήματα *πού, ποί, ποθὲν - πώς, πῆ (ή πῇ), ποτὲ* (βλ. 363, α).

5) τα μόρια *γέ, τέ, τοί, πέρ, πώ*, νῦν και το πρόσφυμα *δὲ* (διαφορετικό από το σύνδεσμο *δέ*) (βλ. § 370, 1 και 6).

43. 1) Ο τόνος των εγκλιτικών χάνεται: α) σε όλα τα εγκλιτικά (μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα), όταν η προηγούμενη λέξη είναι οξύτονη ή περισπώμενη:

ναός τις, καλόν ἐστι (με οξεία και όχι βαρεία στην προηγούμενη λέξη· βλ. § 38, 8) - *τιμῶ σε, τιμῶ τινας*.

β) μόνο στα μονοσύλλαβα εγκλιτικά, όταν η προηγούμενη λέξη είναι παροξύτονη: *γέρων τις, παιδεύω σε*.

2) Ο τόνος των εγκλιτικών ανεβαίνει στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης (ως οξεία), όταν η προηγούμενη λέξη είναι προπαροξύτονη ή προπερισπώμενη ή άτονη ή εγκλιτική:

ἐλαφός τις, ἐλαφοί τινες - κῆπός τις, κῆποι τινες, Ἀριαῖός τε καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί - ἔν τινι τόπῳ - εἴ τις βούλεται - εἴ τίς ἐστί μοι φίλος.

3) Ὁ τόνος των εγκλιτικών μένει στη θέση του (δηλ. δε γίνεται ἐγκλιση τόνου):

α) όταν η προηγούμενη λέξη είναι παροξύτονη και το εγκλιτικό δισύλλαβο: *λόγοι τινές, ἀνθρώπων τινῶν, φίλοι εἰσίν*.

β) όταν η προηγούμενη λέξη έχει πάθει ἐκθλιψη ή όταν πριν από το εγκλιτικό υπάρχει στίξη: *καλόν δ' ἐστίν - Ὅμηρος, φασί, τυφλὸς ἦν*.

γ) όταν υπάρχει ἔμφαση ή αντιδιαστολή: *παρὰ σοῦ, πρὸς σέ· ταῦτα σοὶ λέγω, οὐκ ἐκεῖνω*.

Β'. Τα πνεύματα και η χρήση τους

1. Πνεύματα

44. Κάθε λέξη που αρχίζει από φωνήεν ή δίφθογγο ή από το σύμφωνο *ρ* παίρνει πάνω σ' αυτό ένα ιδιαίτερο σημάδι, που λέγεται **πνεύμα**.

45. Τα πνεύματα είναι δύο, η **ψιλή** (·) και η **δασεία** (·): *ἀήρ, εἰκὼν* - *ἀγνός, εὐρίσκω· ῥέω*.

2. Λέξεις με ψιλή και λέξεις με δασεία

46. Από τις λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο οι περισσότερες παίρνουν ψιλή.

47. Δασύνονται (δηλ. παίρνουν δασεία) κανονικά:

1) Οι λέξεις που αρχίζουν από *υ* ή από *ρ*: *ὑβρίζω, ῥόδον*.

2) Τα άρθρα *ὁ, ἡ, αἱ* και οι δεικτικές αντωνυμίες *ὁδε, ἧδε, οἶδε, αἶδε· οὗτος, αὕτη*.

3) Οι αναφορικές αντωνυμίες και τα ἀναφορικά επιρρήματα (εκτός από τα *ἐνθα, ἐνθεν*): *ὅς, ἧ, ὅ* κτλ. (βλ. § 240), *ὅπου, ὅθεν* κτλ. (βλ. § 363. α).

4) Οι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας *ἡμεῖς, ἡμῶν* κτλ., *οὗ, οἱ, ἐ, οι* αντωνυμίες *ἕτερος, ἐκάτερος, ἕκαστος* και οι λέξεις που σχηματίζονται από αυτές (*ἡμέτερος, ἐαυτοῦ, ἐτέρωθεν, ἐκάστοτε* κτλ.).

5) Οι σύνδεσμοι *ἔως, ἡνίκα, ἵνα, ὁμως, ὁπότε, ὅπως, ὅτε, ὅτι, ὥς, ὥστε*.

6) Τα αριθμητικά *εἷς, ἐν, ἑξ, ἐπτά, ἐκατόν*· επίσης τα παράγωγα από αυτά· *ἐνδεκα, ἑξακόσιοι, ἑβδομήκοντα, ἑκατοντάκις* κτλ.

7) Οι ἀκόλουθες λέξεις (και ὅσες είναι παράγωγες από αυτές ή σύνθετες με *ἀ'* συνθετικό τις λέξεις αυτές):

Α-· *ἄβρος, ἅγιος, ἄγνός, ἄδης, ἀδρός, ἀθρόος* (στην αττική διάλεκτο), *αἶμα, Αἴμος, αἰρέω-ω, αἶ ἀλαί* (= η αλυκή), *ἄλας, Ἀλιάκμων*, γεν. -*ονος*, *Ἀλίαρτος, ἀλιεύω* (μτγν.), *Ἀλικαρνασός, ἄλις* (= αρκετά), *ἀλίσκομαι-ἄλωσις, ἄλλομαι* (= πηδῶ), *Ἀλόνησος, ἀλουργίς*, γεν. -*ίδος* (μτγν.), *ὁ ἄλς*, γεν. *τοῦ ἁλός* (= αλάτι· συχνά σε πληθ. *οἱ ἄλεις* = αλάτι, αλυκή), *ἡ ἄλς*, γεν. *τῆς ἁλός* (= θάλασσα), *ἀλτήρ*, πληθ. *ἀλτήρες, ἄλυσις, ἡ ἄλως* (= αλώνι), *ἄμα, ἄμαξα, ἁμαρτάνω, ἄμιλλα, ἄμμα* (= δέσιμο, κόμπος· από το

ἄπτω), ἀνύτω (ἀλλά και ἀνύ(τ)ω), ἀπαλός, ἄπαξ, ἀπλοῦς, ἄπτω-ἄπτομαι, ἄρμα, ἀρμόζω, ἀρμονία, ἀρμός, ἀρπαξ - ἀρπάζω, ἀφή, ἀψίκορος, ἀψίς, γεν. -ῖδος.

Ε.- (Ἑβραῖος), τὸ ἔδος (= θρόνος, ναός, ἀγαλμα), ἔδρα, ἐδώλιον, ἔζομαι (= κάθομαι), εἰλόμην (αόρ. β' του αἰροῦμαι), εἴμαρται - εἴμαρμένη, εἰργνυμι και εἰργνύω (= εμποδίζω την ἐξοδο, κλείνω μέσα· ενώ εἰργω = εμποδίζω την εἴσοδο, αποκλείω), εἰρκτή, Ἑκάβη, ἐκάς (= μακριά), Ἑκάτη, ἐκών, Ἑλένη, Ἑλικών (γεν. -ῶνος), ἡ ἐλιξ, ἐλίττω (= τυλίγω, στρέφω), ἔλκος, ἔλκω (μεταγ. ἐλκύω), Ἑλλάς, Ἑλλην, ἡ ἔλμινς (γεν. -ινθος = σκουλήκι των εντέρων), τὸ ἔλος, ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, ἐξῆς, ἐξω (μέλλ. του ρ. ἔχω), ἐορτή, ἔρκος (= φραγμός), ἔρμα, ἐρμηνεύω, Ἑρμῆς, ἔρπω, ἐσπέρα, ἐσπερος, ἐσπόμεν (αόρ. β' του ἐπομαι), ἐστιάω-ῶ, ἐταῖρος, ἐτοιμος και ἐτοῖμος, εὐρίσκω, ἐφθός (= βραστός· για τα μέταλλα = καθαρισμένος με φωτιά, καθαρός), ἔψω (= βράζω), ἔωλος (= παλιός, ὄχι πρόσφατος), ἡ ἔως (= πρώι).

Η.- Ἥβη, ἡγέομαι -οῦμαι, ἡδομαι, ἡκιστα, ἡκω, ἡλιξ (= συνομηλικός, σύντροφος), Ἥλιαία, ἡλιος, ἡλος (= καρφί), ἡμέρα, ἡμερος, ἡμι-(αχώριστο μέρος), ἡμισυς, ἡ ἡνία και τὰ ἡνία (= χαλινός), ἡπαρ, Ἥρα, Ἥρακλῆς, Ἡρόδοτος, ἥρως, Ἡσίοδος, ἡσυχος, ἡῖτα, ἡττάομαι -ῶμαι, ἡττων, Ἥφαιστος.

Ι.- ἰδρύω, ἰδρώς, ἰέραξ, ἱερός, ἱημι, ἱκανός, ἱκέτης, ἱκνέομαι -οῦμαι, ἱλάσκομαι, ἱλαρός, ἱλεως, ἱμάς, ἱμάτιον, ἱμερος (= πόθος), ἵππος, (μεταγεν. ἵπταμαι), ἱστημι, ἰστός - ἱστίον, ἱστορία, ἱστορέω -ῶ, ἵστωρ (γεν. -ορος = ἔμπειρος, γνώστης).

Ο.- ὁδός, ὀλκάς (= πλοίο που ρυμουλκεῖται, φορτηγό), ὀλκή (= ἐλξη, εισπνοή, βάρος), ὁ ὀλκός (= μηχανήμα με το οποίο ἐσερναν τα πλοία, λουρί, χαλινός, τροχιά, αυλάκι), ὄλμος, ὄλος, ὄρμαθός, ὄρμή, ὁ ὄρμος, ὁ ὄρος, τὸ ὄριον, ὀρίζω, ὀράω -ῶ, ὄσιος.

Ω.- ὦρα, ὠραῖος, ὠριμος.

3. Θέση του τόνου και του πνεύματος

48. α) Στα απλά φωνήεντα και τους καταχρηστικούς διφθόγγους, ὅταν γράφονται με μικρά γράμματα, ο τόνος ἢ το πνεῦμα σημειώνεται ἀπὸ πάνω: ἀρετή, ἐορτή, τῷ ἀνθρώπῳ, ἠώς, ᾤδειν· ὅταν εἶναι κεφαλαία,

σημειώνεται εμπρός και προς τα πάνω: Ἀθηνᾶ, Ἑλλάς, Ἡώς, Ὡδεῖον ἢ Ὠδεῖον.

β) Στους κύριους διφθογγους ο τόνος ἢ το πνεῦμα σημειώνεται πάνω στο δεύτερο φωνήεν: αὐτός, αἶρετός, εὐρίσκω, ναύτης, σφαῖρα, Αἰγεύς.

γ) Ὄταν ο τόνος και το πνεῦμα βρίσκονται στην ίδια συλλαβή, τότε ἡ οξεία ἢ ἡ βαρεία σημειώνεται ὕστερ' ἀπὸ το πνεῦμα και ἡ περισπωμένη ἀπὸ πάνω του: ἄνθρωπος, Ἑλλήν, αὔριον, Αἴας ὅς ἦρως ἦν, εὐρος, Ἥρα, ἦπαρ.

δ) Ο τόνος και το πνεῦμα παραλείπονται σε λέξεις που γράφονται ολόκληρες με κεφαλαία: ΕΛΛΑΣ, ΑΙΓΙΝΑ, ΠΑΡΘΕΝΩΝ.

Γ'. Ἄλλα σημεία στο γραπτό λόγο

1. Βοηθητικά ορθογραφικά σημεία

49. Στο γραπτό λόγο χρησιμοποιούνται και τα ακόλουθα βοηθητικά ορθογραφικά σημεία:

1) Ἡ υποδιαστολή (.), που εἶναι ὅμοια με το κόμμα και σημειώνεται συνήθως στην αναφορική αντωνυμία *ὁ,τι*, για να την ξεχωρίσει ἀπὸ τον εἰδικό σύνδεσμο *ὅτι*.

2) Τα διαλυτικά ('), που σημειώνονται πάνω στο *ι* ἢ *υ*, ὅταν χρειάζεται να δηλωθεῖ ὅτι το *ι* ἢ το *υ* δε σχηματίζει δίφθογγο με το προηγούμενο φωνήεν μιας λέξης: Ἀχαῖα, δυῖκός πρᾶυνω, προϋπάρχω.

3) Ο ἀπόστροφος ('), που σημειώνεται στην ἐκθλιψη (§ 57).

4) Ἡ κορωνίδα (^), που σημειώνεται στην κράση (§ 55).

5) Το ενωτικό (-), μια γραμμούλα, μικρότερη ἀπὸ την παύλα, που χρησιμεύει για να ενώνει τις συλλαβές στις οποίες χωρίζεται μια λέξη: θά-λασ-σα. Το ενωτικό χρησιμεύει κυρίως στο τέλος της γραμμής, ὅταν δε χωρεῖ ολόκληρη ἡ λέξη και εἶναι ἀνάγκη να κοπεῖ και να χωριστεῖ (κατὰ τους κανόνες του συλλαβισμού).

2. Σημεία της στίξης

50. Στο γραπτό λόγο, ἐκτός ἀπὸ τους τόνους, τα πνεύματα και τα παραπάνω βοηθητικά σημεία, χρησιμοποιούνται και μερικά ἄλλα σημά-

δια που ευκολύνουν το διάβασμα, δείχνοντας πού και πόσο πρέπει να σταματά κάθε φορά η φωνή μας και πώς να χρωματίζεται κατά το νόημα. Τα σημάδια αυτά λέγονται **σημεία της στίξης**.

Τέτοια σημεία είναι τα ακόλουθα:

1) Η **τελεία στιγμή** ή απλώς **τελεία** (·)· σημειώνεται εκεί όπου τελειώνει περίοδος, δηλ. τμήμα του λόγου που περιέχει ένα ακέραιο νόημα.

2) Η **μέση** ή **άνω στιγμή** ή **επάνω τελεία** (·)· χρησιμεύει για να δείξουμε ότι πρέπει να γίνει μικρότερη διακοπή απ' ό,τι με την τελεία και σημειώνεται στο τέλος τμήματος μιας περιόδου με νόημα κάπως ανεξάρτητο, που συμπληρώνεται με το επόμενο τμήμα.

3) Η **υποδιαστολή** ή το **κόμμα** (,)· χρησιμεύει για να δείξουμε πολύ μικρή διακοπή, εκεί όπου λογικά χωρίζονται μεταξύ τους οι προτάσεις μιας περιόδου ή ορισμένες λέξεις στην ίδια πρόταση.

Παράδειγμα για τη χρήση της τελείας, της επάνω τελείας και του κόμματος: *Μηδέποτε μηδὲν αἰσχροὺς ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γάρ, ἂν τοὺς ἄλλους λάθης, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου, τοῖς δὲ νόμοις πείθου.*

4) Το **ερωτηματικό** (;)· σημειώνεται ὕστερ' ἀπὸ μια ερωτηματική λέξη ἢ στο τέλος μιας φράσης, ὅταν με αὐτὴν ἐκφέρεται εὐθεία ἐρώτηση: *τί; πῶς; - Ὁ Πατὴρ σε ἄρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε;*

5) Το **θαυμαστικό** ἢ **επιφωνηματικό** (!)· σημειώνεται ὕστερ' ἀπὸ τα ἐπιφωνήματα καὶ ἀπὸ κάθε ἐπιφωνηματικὴ λέξη ἢ φράση που ἐκφράζει θαυμασμό, ἀναφώνηση, χαρά, φόβο, ἐκπληξη καὶ γενικά κάποιο ψυχικὸ πάθος: *οἶμοι! φεῦ! Ἡράκλεις! Ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος!*

6) Τα **αποσιωπητικά** (...)· φανερώνουν διακοπή του λόγου ἢ σκόπιμη ἀποσιώπηση λέξεων ἀπὸ φόβο, ἐντροπή, περιφρόνηση κτλ., ἢ για να δοθεῖ περισσότερη ἐμφαση σ' ἐκεῖνο που παραλείπεται: *Καὶ εἰ μὲν ἐκὼν πείθεται....., εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς.*

7) Η **παύλα** (—)· φανερώνει διακοπή του λόγου μετὰ τὴν ὁποία ἀκολουθεῖ κάποιο ἐπιπρόσθετο συμπλήρωμα των προηγουμένων ἢ μια ἀπότομη στροφή του λόγου: *Ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος (= ἡ ἐκστρατεία) εἶναι εἰς Πισίδας. Ἐστρατεύετο μὲν δὴ (ενν. ὁ Ξενοφῶν) οὕτως ἔξαπατηθεῖς - οὐχ ὑπὸ Προξένου.*

8) Η **παρένθεση** ((...))· χρησιμεύει για να περικλείσει λέξη ή φράση που επεξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα, αλλά και που μπορεί να λείπει: *Ἐν δὲ τούτοις τοῖς νομοθέταις μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (εἰσὶ γὰρ ὑμῖν ἱκανοί), ἀλλὰ τοὺς εἰς τὸ παρὸν βλάπτοντας ὑμᾶς λύσατε.*

9) Η **διπλή παύλα** (—...—)· χρησιμεύει για ν' απομονώνει μια φράση. όπως γίνεται και με την παρένθεση· χρησιμοποιείται ιδίως, όταν η φράση που απομονώνεται δεν έχει τόσο δευτερεύουσα σημασία, ώστε να κλειστεί σε παρένθεση: *Ὁ δὲ Πρόξενος – ἔτυχε γὰρ ὕστερος προσιῶν καὶ τάξις αὐτῷ ἐπομένη τῶν ὀπλιτῶν – εὐθὺς οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὄπλα καὶ ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα.*

10) Τα **εισαγωγικά** («...»), μέσα στα οποία μνημονεύονται κατά λέξη οι λόγοι ενός προσώπου: *Εὐθύς οὐκ ἠνέσχετο (ενν. ὁ Κῦρος), ἀλλ' εἰπὼν «Τὸν ἄνδρα ὀρώ» ἴετο ἐπ' αὐτόν. «Τί οὖν», ἄν τις εἴποι, «ταῦτα λέγεις ἡμῖν;»*

ΦΘΟΓΓΙΚΑ ΠΑΘΗ

51. Οι λέξεις δε μένουν πάντοτε αμετάβλητες, όπως σχηματίστηκαν εξ αρχής. Συχνά αλλάζουν μορφή, γιατί οι φθόγγοι τους χάνονται ή συγχωνεύονται ή με οποιονδήποτε τρόπο μεταβάλλονται (πβ. τα νεοελλ.: *ημέρα* - *μέρα*, από αυτού - απ' αυτού· *λέγω* - *λέω*· το *έφερα* - το *φερα*· *φωνάζετε* - *φωνάζτε* - *φωνάχτε* κτλ.).

Οι διάφορες αποβολές, συγχωνεύσεις και κάθε είδους μεταβολές των φθόγγων λέγονται **φθογγικά πάθη**.

Α'. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων

1. Χασμωδία. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων για την αποφυγή της χασμωδίας

52. Όταν σε μια λέξη ή ανάμεσα σε δύο γειτονικές λέξεις βρεθούν στη σειρά φωνήεντα ή διφθόγγοι, λέμε ότι υπάρχει **χασμωδία**: *ἀγαπάει, ὁ ἀνὴρ, ἐπὶ αὐτοῦ, ἔλεγε ἐκεῖνος, ἔλεγε οὗτος, αἰεῖ*.

Για την αποφυγή της χασμωδίας συμβαίνουν ορισμένα πάθη των φωνηέντων και διφθόγγων (**συναίρεση, κράση, ἐκθλιψη** κτλ.), που με μία λέξη λέγονται **συναλοιφή**. Άλλοτε πάλι για την αποφυγή της χασμωδίας γίνεται πρόσληψη **ευφωνικῶν συμφώνων**.

Όλα αυτά εξετάζονται παρακάτω.

α) Συναίρεση

53. **Συναίρεση** λέγεται η συγχώνευση μέσα στην ίδια λέξη δύο στη σειρά φωνηέντων ή φωνήεντος και διφθόγγου σ' ένα μακρόχρονο φωνήεν ή σ' ένα διφθόγγο: *συκέα* - *συκῆ*, *τιμάομεν* - *τιμῶμεν*, *ποιόομεν*, - *ποιῶμεν*, *τιμᾶει* - *τιμᾷ*· *προέλεγον* - *προύλεγον*, *προεθυμήθην* - *προθυμήθην*.

54. Η συλλαβή που προέρχεται από τη συναίρεση κανονικά τονίζε-

ται, αν πριν από τη συναίρεση τονιζόταν η μία από τις δύο συλλαβές που συναρρούνται: *τιμάω* - *τιμῶ*, *συκεῶν* - *συκῶν*· αλλά *τίμαε* - *τίμα* *Σωκράτεος* - *Σωκράτους* (πβ. § 39, 4, § 100, 2, καθώς και § 164 και § 18 3, 2).

β) Κράση

55. Κράση λέγεται η συγχώνευση του τελικού φωνήεντος ή διφθογγου μιας λέξης με το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό δίφθογγο της ακόλουθης: *τὰ ἄλλα* - *τάλλα*, *τὸ ὄνομα* - *τοῦνομα*, *μέντοι ἄν* - *μεντᾶν*, *ἐγὼ οἶμαι* - *ἐγῴμαι*.

Πάνω στο φωνήεν που προκύπτει από την κράση γράφεται ένα σημάδι που είναι όμοιο με την ψιλή και λέγεται **κορωνίδα** (βλ. § 49, 4): *καὶ ἐγὼ* - *κᾰγῶ*· αν από την κράση προκύπτει κύριος δίφθογγος, η κορωνίδα σημειώνεται στο δεύτερο φωνήεν του διφθογγου: *τὰ αὐτά* - *ταυτά*.

Όταν όμως η πρώτη από τις λέξεις που συγχωνεύονται είναι τύπος που αποτελείται μόνο από ένα φωνήεν ή ένα δίφθογγο με δασεία (π.χ. *ὁ*, *οἱ*, *ἦ*, *αἱ*, *ἦ*, *ὅ*, *οὔ* κτλ.), τότε στη θέση της κορωνίδας σημειώνεται η δασεία: *ὁ ἀνὴρ* - *ἀνήρ*· *ὁ ἄνθρωπος* - *ἄνθρωπος*· *ᾗ ἄν*· *ᾗν*· *οὗ ἔνεκα* - *οὔνεκα*.

56. Κράση με τις αμέσως επόμενες λέξεις παθαίνουν συνήθως:

1) Οι τύποι του άρθρου και της αναφορικής αντωνυμίας **ὅς, ἥ, ὅ**, που λήγουν σε φωνήεν ή δίφθογγο, καθώς και το κλητικό **ὦ**: *ὁ ἄνθρωπος* = *ἄνθρωπος*, *τοῦ ἀνδρός* = *τάνδρός*, *τὰ ἐμὰ* = *τάμά*, *ᾗ ἐγὼ* = *ἀγῶ*, *οὗ ἔνεκα* = *οὔνεκα*, *ὦ ἀγαθέ* = *ὠγαθέ*·

2) η λέξη **ἐγὼ** με τη λέξη *οἶδα* (= γνωρίζω) ή με τη λέξη *οἶμαι* (= νομίζω): *ἐγὼ οἶδα* = *ἐγῴδα*, *ἐγὼ οἶμαι* = *ἐγῴμαι*·

3) ο σύνδεσμος **μέντοι** με το μόριο *ἄν*: *μέντοι ἄν* = *μεντᾶν*·

4) ο σύνδεσμος **καί**: *καὶ ἐγὼ* = *κᾰγῶ*, *καὶ εἶτα* = *κᾰῖτα*·

5) η πρόθεση **πρό**: *πρὸ ἔργου* = *προῦργου*.

γ) Ἐκθλιψη

57. Ἐκθλιψη λέγεται η αποβολή του τελικού βραχύχρονου φωνήεντος μιας λέξης εμπρός από το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό δίφθογγο της ακόλουθης: *ἀπὸ ἐμοῦ* = *ἀπ' ἐμοῦ*, *οὔτε αὐτός* = *οὔτ' αὐτός*.

Πάνω από τη θέση του φωνήεντος που παθαίνει εκθλιψη γράφεται

ένα σημάδι που είναι όμοιο με ψιλή και λέγεται **απόστροφος** (βλ. § 49, 3): *ἀπὸ ἐμοῦ* = *ἀπ' ἐμοῦ*. Όταν όμως η έκθλιψη γίνεται κατά τη σύνθεση λέξεων, δε σημειώνεται ο απόστροφος: *ἀπὸ ἔχῳ* = *ἀπέχῳ*.

58. Ο τόνος του φωνήεντος που παθαίνει έκθλιψη (αν τούτο τονιζόταν πριν από την έκθλιψη):

1) στις άκλιτες λέξεις χάνεται μαζί με το φωνήεν που εκθλίβεται: *παρὰ ἐμοῦ* = *παρ' ἐμοῦ*, *ἐπὶ αὐτοῦ* = *ἐπ' αὐτοῦ*, *ἀλλὰ ἐκεῖνος* = *ἀλλ' ἐκεῖνος*.

2) στις κλιτές λέξεις και στο αριθμητικό *ἑπτὰ* ανεβαίνει στην προηγούμενη συλλαβή, πάντα ως οξεία: *δεινὰ ἔπαθον* = *δείν' ἔπαθον*, *φημί ἐγώ* = *φήμ' ἐγώ*, *ἑπτὰ ἦσαν* = *ἑπτ' ἦσαν*.

59. Αν ύστερ' από την έκθλιψη απομένει στο τέλος της λέξης άφωνο ψιλόπνοο (κ,π,τ) και η ακόλουθη λέξη δασύνεται, τότε το ψιλόπνοο τρέπεται στο αντίστοιχό του (ομόφωνο) δασύπνοο, δηλ. το κ σε χ, το π σε φ, το τ σε θ: *ἀπὸ ἡμῶν* = *ἀφ' ἡμῶν*, *κατὰ ἡμῶν* = *καθ' ἡμῶν*. αν ύστερ' από την έκθλιψη απομένουν δύο ετερόφωνα ψιλόπνοα (κτ ή πτ), τότε εμπρός από λέξη που έχει δασεία τρέπονται και τα δύο στα αντίστοιχά τους δασύπνοα: *νύκτα ὄλην* = *νύχθ' ὄλην*, *νύκτα (καὶ) ἡμέραν* = *νυχθημερόν*, *ἑπτὰ ἡμέραι* = *ἐφθήμερος*.

δ) Αφαίρεση, υφαίρεση

60. 1) Κάποτε, και ιδίως στην ποίηση, γίνεται **αφαίρεση**, δηλ. **αποβολή** του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος μιας λέξης, όταν η προηγούμενη λήγει σε μακρόχρονο φωνήεν ή σε δίφθογγο. Τότε πάνω από τη θέση του φωνήεντος που χάθηκε σημειώνεται ο απόστροφος: *αὕτη 'κεῖνη*, *ὦ 'γαθέ*, *εἴη 'ξ ἐμοῦ* (αντί *εἴη ἐξ ἐμοῦ*). *πού 'κεῖνη ἐστίν*; (Πβ. τα νεοελλ.: να 'μουν, πού 'ναι;).

2) Γίνεται κάποτε και μέσα στην ίδια λέξη αποβολή ενός από δύο όμοια βραχύχρονα φωνήεντα ή αποβολή του ι των διφθόγγων εμπρός από φωνήεν· η αποβολή αυτή λέγεται **υφαίρεση**: *βοηθός* - *βοηθός*, *'Ηρακλέα* - *'Ηρακλέα*, *αἰεῖ* - *ἀεῖ*, *ἐλαία* - *ἐλάα*, *πλείονος* - *πλέονος*, *'Αρειοπαγίτης* - *'Αρεοπαγίτης* κτλ. (πβ. τα νεοελλ.: *αλκοολισμός* - *αλκολισμός*, *χρυσόχοος* - *χρυσόχος*, *αρματολό(γ)ος* - *αρματολός* κτλ.).

ε) Πρόσληψη προσθετών ή ευφωνικών συμφώνων

61. Μερικές λέξεις που λήγουν σε φωνήεν, όταν βρεθούν εμπρός

από λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή διφθογγο, παίρνουν στο τέλος ορισμένα σύμφωνα που συντελούν στην **ευφωνία**, δηλ. στην αποφυγή της χασμωδίας. Τέτοια σύμφωνα είναι το ν και το κ (ή χ), που λέγονται **προσθετά ή ευφωνικά σύμφωνα**.

Από αυτά:

1) Το ευφωνικό **ν** το παίρνουν εμπρός από φωνήεν: α) οι τύποι κλιτών και άκλιτων λέξεων που λήγουν σε -σι: *ἀνδράσι(ν)*, *εὐγενέσι(ν)*, *ἄπασι(ν)*, *εἴκοσι(ν)*, *ἐλθοῦσι(ν)*, *λέγουσιν οὗτοι*, *παντάσασι(ν)*, *Ἀθηήνσι(ν)*, *πέρυσι(ν)*.

β) οι τύποι του γ' εν. προσ. των ρημάτων που λήγουν σε -ε και ο ρηματικός τύπος *ἔστι*: *ἔλυε(ν)*, *ἔλυσε(ν)*, *ἔλυκε(ν)*, *ἦλθεν οὗτος*, *ἔστιν ἄγαθός*.

2) Το ευφωνικό **κ** το παίρνει το αρνητικό *οὐ* εμπρός από φωνήεν που έχει ψιλή· όταν όμως το *οὐ* βρεθεί εμπρός από φωνήεν με δασεία, τότε το ευφωνικό **κ** τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύπνοο, δηλ. γίνεται **χ**: *οὐ λέγω* - *οὐκ ἔχω* - *οὐχ ὑπομένω* (βλ. § 59).

2. Ἄλλα πάθη των φωνηέντων

62. Πολλές φορές τα φωνήεντα παρουσιάζουν διάφορα πάθη στο θέμα των λέξεων. Τέτοια πάθη είναι τα εξής:

1) Η **συγκοπή**, δηλ. η αποβολή του βραχύχρονου φωνήεντος ανάμεσα σε δύο σύμφωνα: *πατέρ-ος* = *πατρός*, *γι-γέν-ομαι* = *γίγνομαι*, *ἔ-σεχ-ον* = *ἔσχον* (πβ. τα νεοελλ.: *κορυφή* - *κορφή*, *φέρετε* - *φέρτε*).

2) Η **ανάπτυξη**, δηλ. η πρόσληψη ενός φωνήεντος ανάμεσα σε δύο σύμφωνα, που γίνεται συνήθως για να διευκολυνθεί η προφορά· π.χ. στους τύπους *πατρ-ά-σι*, *μητρ-ά-σιν*, *ἀνδρ-ά-σι* κτλ. αναπτύχθηκε το φωνήεν **α** ανάμεσα στο συγκομμένο θέμα και στην κατάληξη (βλ. § 131, 2).

3) Η **μετάθεση**, δηλ. η μετατόπιση ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε άλλη θέση μέσα στη λέξη: *Μυτιλήνη* = *Μιτυλήνη*, *Πνύκα* = *Πύκνα* (πβ. τα νεοελλ.: *Ίθάκη* - *Θιάκι*, *όνειρο* - *εἶδωρο*).

4) Η **αφομοίωση**, δηλ. η μεταβολή ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε φωνήεν όμοιο με το φωνήεν της επόμενης ή προηγούμενης συλλαβής του θέματος: *ἄτε*

ρος = ἕτερος, Ἐρχομενός = Ὀρχομενός, ὀβελός = ὀβολός (πβ. το νεοελλ.: σιρόκος - σορόκος).

5) Η **αντιμεταχώρηση**, δηλ. η αμοιβαία αλλαγή του χρόνου ενός μακρόχρονου φωνήεντος με το χρόνο του αμέσως επόμενου βραχύχρονου φωνήεντος: τοῦ βασιλῆος - τοῦ βασιλέως· τὸν βασιλῆᾱ - τὸν βασιλέα· τῆς πόλης - τῆς πόλεως (§ 112, 2).

6) Η **ποιοτική μεταβολή** ή απλώς **τροπή**, δηλ. η μεταβολή ενός φωνήεντος σε άλλο φωνήεν του ίδιου χρόνου (ενός βραχύχρονου σε άλλο επίσης βραχύχρονο ή ενός μακρόχρονου σε άλλο επίσης μακρόχρονο): λέγω - λόγος· βρέχω - βροχή· ἀμείβω - ἀμοιβή· λείπω - λέλοιπα, λοιπός· σπεύδω - σπουδή· ῥήγνυμι - ῥωγμή.

7) Η **ποσοτική μεταβολή**, δηλ. η μεταβολή του μακρόχρονου φωνήεντος σε βραχύχρονο ή του βραχύχρονου σε μακρόχρονο· έτσι η ποσοτική μεταβολή είναι:

α) **βράχυνση** ή **συστολή**, δηλ. μεταβολή του μακρόχρονου φωνήεντος ή του διφθόγγου σε βραχύχρονο φωνήεν: δίδωμι, δῶρον, δίδομαι, δόσις· ἴσθιμι - ἴσθᾱμαι, τίθιμι - τίθεμαι, θέσις· λείπω - ἐλῖπον· φεύγω - ἔφωγον, φῶγή· ἀκούω - ἀκοή·

β) **έκταση**, δηλ. μεταβολή του βραχύχρονου φωνήεντος σε μακρόχρονο: ποιέω - ποιήσω, ποιητής· δηλόω - δηλώσω, δήλωσις· ἐλπίζω - ἤλπιζον, ἤλπισα· στοά - στωικός.

Κάποτε η έκταση ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε μακρόχρονο φωνήεν ή σε διφθόγγο γίνεται ύστερ' από την αποβολή ενός ή περισσότερων συμφώνων που ακολουθούν: η τέτοιου είδους έκταση λέγεται **αντέκταση** ή **αναπληρωτική έκταση**:

τάλαᾱν-ς = τάλας· ἐν-ς = εἷς· λυθέντ-ς = λυθείς· λέοντ-σι = λέου-σι.

Β'. Πάθη συμφώνων

63. Όπως στα φωνήεντα, έτσι και στα σύμφωνα παρουσιάζονται διάφορα πάθη. Αυτά τις περισσότερες φορές συμβαίνουν για να διευκολυνθεί η προφορά, όταν συμπέσουν ορισμένα σύμφωνα στην ίδια λέξη.

Τα κυριότερα πάθη των συμφώνων είναι η **αποβολή**, η **ανάπτυξη**, η **μετάθεση**, η **ένωση** ή **συγχώνευση**, η **αφομοίωση**, η **αγμομοίωση** και η **τροπή**.

α) Αποβολή συμφώνων

64. Σε ορισμένες περιπτώσεις αποβάλλονται, δηλ. χάνονται, ένα ή περισσότερα σύμφωνα στην αρχή της λέξης, στο εσωτερικό ή στο τέλος της· το φαινόμενο αυτό λέγεται **αποβολή**.

1) Το **σ**, όταν βρίσκεται μέσα στη λέξη ανάμεσα σε δύο σύμφωνα ή ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, συχνά αποβάλλεται· επίσης στους αρχαιότερους χρόνους, όταν βρισκόταν στην αρχή της λέξης εμπρός από φωνήεν, συχνά έπαυε ν' ακούεται, και τη θέση του την έπαιρνε η δασεία (η οποία συνόδευε το φωνήεν που έμενε ως αρχικό):

(ανάμεσα σε δύο σύμφωνα) γέγραφσθε = γέγραφθε· εστάλσθαι = εστάλθαι·

(ανάμεσα σε δύο φωνήεντα) έλέγεσo = έλέγεo και με συναίρεση = έλέγου· γένεσoς = γένεoς και με συναίρεση = γένουs·

(στην αρχή της λέξης) σέπομαι = έπομαι· σίστημι = ιστημι.

2) Το **j** (βλ. § 16, σημ.) από τους παλαιότερους χρόνους αποβλήθηκε στην αρχή της λέξης εμπρός από φωνήεν και τη θέση του την πήρε η δασεία· μέσα όμως στη λέξη ανάμεσα σε δύο φωνήεντα αποβλήθηκε ολότελα: *jḥpar* = ἥπαρ· *jīhmi* = ἴημι (= ρίχνω)· *timájō* = τιμάω· *-ōj*· *poiejō* = ποιέω· *-ōj*· *dhelójō* = δηλόω· *-ōj*.

3) Το **F** (βλ. § 16, σημ.) στην αρχή της λέξης εμπρός από φωνήεν ή μέσα στη λέξη ανάμεσα σε δύο φωνήεντα αποβλήθηκε: *Férōn* = έργον· *Foīnos* = οἶνος· *pnéFw* (προφ. πνεύω, πβ. πνεῦμα) = πνέω· *FéFoika* = έοικα.

4) Το **v** εμπρός από το **σ** κανονικά αποβάλλεται, άλλοτε με αντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος και άλλοτε χωρίς αντέκταση (βλ. § 62, 7, β):

(με αντέκταση, συνήθως στην ονομ. του εν.) μέλαιν-ς = μέλας, κτέν-ς = κτείς· έν-ς = είς.

(χωρίς αντέκταση, συνήθως στη δοτ. του πληθ.) κτεν-σι = κτεσί· ποιμέν-σι = ποιμέσι· γείτον-σι = γείτοσι.

5) Τα **οδοντικά τ, δ, θ** εμπρός από το **σ** αποβάλλονται: *táphē-t* = τάπης, *élpíd-ς* = έλπίς, *ōrnīth-ς* = όρνις· *táphē-t-si* = τάπησι· έτσι και *nók-t-ς* = νύκ-ς = νύξ, *ānak-t-ς* = άνακ-ς = άναξ (βλ. § 21, 2).

6) Τα **συμπλέγματα ντ, νδ, νθ** εμπρός από το **σ** αποβάλλονται πάντοτε με αντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος (βλ. §

62, 7, β): τοῖς λεόντ-σι = λέουσι, τοῖς ἀνδριάντ-σι = ἀνδριαῖσι, ὁ λυθέντ-ς = λυθείς, ὁ χαρίεντ-ς = χαρίεις· σπένδ-ω (= κάνω σπονδή), μέλλ. σπένδ-σω = σπείσω· πάσχω, μέλλ. (ἀπό το θ. πενθ-) πένθ-σομαι = πείσομαι (= θα πάθω).

7) **Σύμφωνα ὄχι τελικά ἑλληνικῶν λέξεων** (βλ. § 29, β), ὅταν βρεθoύν στο τέλος μιας λέξης, χωρίς ἄλλη κατάληξη, αποβάλλονται: (του σώματ-ος) τὸ σῶματ = τὸ σῶμα· (τοῦ λέοντ-ος) ὃ λέοντ = ὃ λέον· (τοῦ γάλακτ-ος) τὸ γάλακτ = τὸ γάλα· (τοῦ παντ-ὸς) τὸ παντ = τὸ πᾶν.

β) Ανάπτυξη συμφώνων

65. Η εμφάνιση νέου συμφώνου, που δεν υπήρχε αρχικά, στο θέμα μιας λέξης λέγεται **ανάπτυξη** (το σύμφωνο αναπτύσσεται, δηλ. παρουσιάζεται εκεί όπου πριν δεν υπήρχε). Η ανάπτυξη συνήθως γίνεται για να διευκολυνθεῖ η προφορά (πβ. § 62, 2):

1) Ανάμεσα στο **μ** και το **ρ** ἢ ανάμεσα στο **μ** και το **λ** αναπτύσσεται σε μερικές λέξεις ο φθόγγος **β**: (ἀπὸ το μεσημερία =) μεσημ-ρία = μεσημ-β-ρία· (ἔ-μολ-ον = ἦρθα· πβ. μολὼν λαβέ· θ. μολ- = μλω-· ἀπὸ αὐτὸ ο πα-ρακεῖμ. μέ-μλω-κα =) μέμ-β-λωκα· γαμ-ρὸς = γαμ-β-ρὸς (πβ. το ιδιωματικό νεοελλ. χαμηλὰ = χαμλὰ = χαμπλά).

2) Ανάμεσα στο **ν** και το **ρ** αναπτύσσεται ο φθόγγος **δ**: (ἀπὸ το ἀνέρ-ος με συγκοπή: ἀνρ-ὸς =) ἀνδρὸς (βλ. § 130, 1).

3) Εμπρὸς ἀπὸ το αρχικό **ρ** μιας λέξης αναπτύσσεται και ἓνα ἄλλο **ρ**, δηλ. το αρχικό **ρ** διπλασιάζεται, ὅταν βρεθεῖ πριν ἀπὸ αὐτὸ βραχύχρονο φωνήεν ἀπὸ αὐξηση ἢ ἀναδιπλασιασμό ἢ ἀπὸ σύνθεση με ἄλλη λέξη: *ρίπτω* - ἔρριπτον - ἔρριφα· *ρήτὸς* - ἄρρητος - ἀπόρρητος· *ρῦθμός* - ἄρρυθμος· *ῥωστός* - ἄρρωστος· ἀλλά: *εὐρρυθμός*, *εὐρωστός*.

γ) Μετάθεση του j · (επένθεση)

66. Μετάθεση, δηλ. μετατόπιση σε ἄλλη θέση μέσα στη λέξη, μπορεί να πάθει ὄχι μόνο ἓνα βραχύχρονο φωνήεν (ὅπως εἶδαμε στην § 62, 3), ἀλλὰ και το ημίφωνο **j** (βλ. § 16, σημ.). Τοῦτο, ὅταν βρίσκεται ὕστερ ἀπὸ τοὺς φθόγγους **-αν-**, **-αρ-**, **-ορ-**, μετατοπίζεται πριν ἀπὸ τὸ **ν** ἢ τὸ **ρ**· τότε ἐνώνεται με το προηγούμενο **α** ἢ **ο** σε δίφθογγο **αι** ἢ **οι**.

Η μετάθεση αυτή του *j* και η τοποθέτησή του ανάμεσα στο φωνήεν *α* ή *ο* και στο σύμφωνο *ν* ή *ρ* λέγεται και **επένθεση**¹:

(θ. *μαραν-*, πβ. *ἐ-μαράν-θην*) *μαράν-ιω* = *μαραίνω*.

(θ. *μελαν-*, πβ. *μέλαν-ος*), ή *μέλαν-ja* = *μέλαινα*.

(θ. *χαρ-*, πβ. *χαρ-ά*, *ἐ-χάρ-ην*) *χάρ-ιω* = *χαίρω*.

(θ. *μορ-*, πβ. *μόρ-ιον*) *μόρ-ja* = *μοῦρα*.

(Πβ. το νεοελλ. *χαμαῖλι* = *χαῖμαλι*).

δ) Ένωση ή συγχώνευση συμφώνων

67. Σε μερικές περιπτώσεις ένα σύμφωνο ενώνεται ή συγχωνεύεται με άλλο. Τέτοιες **ενώσεις** ή **συγχωνεύσεις** συμφώνων είναι συνήθως οι ακόλουθες:

1) **Ουρανικό** (*κ*, *γ*, *χ*) όταν βρίσκεται εμπρός από το **σ**, ενώνεται με αυτό σε **ξ**: **χειλικό** (*π*, *β*, *φ*) εμπρός από το **σ** ενώνεται με αυτό σε **ψ**: *πίνακ-ς* = *πίναξ*, *πίνακ-σι* = *πίναξι*, *ἐλεγ-σα* = *ἐλεξα*, *ὄνυχ-ς* = *ὄνυξ*. *κώνωπ-ς* = *κώνωψ*, *κώνωπ-σι* = *κώνωψι*, *Ἀραβ-ς* = *Ἄραψ*, *ἔγραφ-σα* = *ἔγραψα* (βλ. § 21, 2).

2) **Το ημίφωνο j** (βλ. § 16, σημ.) σε αρχαιότατους χρόνους:

α) ύστερ' από τα ουρανικά (*κ*, *γ*, *χ*) ή πιο σπάνια ύστερ' από τα οδοντικά *τ* και *θ* συγχωνεύτηκε με αυτά σε **σσ** ή **ττ**:

φυλάκ-ιω = *φυλάσσω* ή *φυλάττω*, *ἀλλάγ-ιω* = *ἀλλάσσω* ή *ἀλλάττω*, *ταράχ-ιω* = *ταράσσω* ή *ταράττω*, *ἐλάχ-ιον* = *ἐλάσσω* ή *ἐλάττω*.

χαρίετ-ja = *χαρίεσσα*, *πυρέτ-ιω* = *πυρέσσω* ή *πυρέττω*, *πλάτ-ιω* ή *πλάθ-ιω* = *πλάσσω*.

β) ύστερ' από το οδοντικό **δ** συγχωνεύτηκε με αυτό σε **ξ**:

παίδ-ιω = *παίξω*, *ἐλπίδ-ιω* = *ἐλπίζω*, *ἐρίδ-ιω* = *ἐρίζω*.

γ) ύστερ' από τα συμφωνικά συμπλέγματα **ντ**, **νδ**, **νθ** συγχωνεύτηκε πρώτα με το οδοντικό **τ**, **δ**, **θ** σε **σ** και έπειτα έγινε αποβολή του *ν* με αντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος:

πᾶντ-ja = *πάνσα* = *πᾶσα*, *παιδευθέντ-ja* = *παιδευθένσα* = *παιδευθεῖσα*, *ἐκόντ-ja* = *ἐκόνσα* = *ἐκοῦσα* (πβ. § 64, 4).

1. Από το ρήμα *ἐπεντίζεσθαι* = παίρνω θέση ανάμεσα, παρεμβάλλομαι.

ε) Αφομοίωση συμφώνων

68. Αφομοίωση συμφώνου λέγεται η μεταβολή του σε σύμφωνο όμοιο με άλλο αμέσως επόμενο ή προηγούμενο στην ίδια λέξη (πβ. § 62, 4). Σε τέτοια περίπτωση λέμε ότι το σύμφωνο αφομοιώνεται με το άλλο.

1) **Χειλικό (π, β, φ)**, όταν βρεθεί εμπρός από το ένρινο **μ** αφομοιώνεται με αυτό, δηλ. γίνεται και αυτό **μ**: *βλέπ-μα* = *βλέμμα*· *τρίβ-μα* = *τρίμμα*· *γεγραφ-μένος* = *γεγραμμένος*.

2) **Το συριστικό σ** ύστερ' από υγρό (**λ, ρ**) ή ένρινο (**μ, ν**) σε αρχαιότατους χρόνους αφομοιώθηκε πρώτα με αυτό, έπειτα όμως έγινε απλοποίηση των δύο όμοιων συμφώνων (**λλ, ρρ - μμ, νν**) και αντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος (§ 62, 7, β):

(*στέλλω*, θ. *στέλ-*) *ἔ-σ텔-σα* = *ἔστειλα*·

(*καθαίρω*, θ. *καθάρ-*) *ἐ-κάθαρ-σα* = *ἐκάθαρρα* = *ἐκάθηρα*·

(*νέμω*, θ. *νεμ-*) *ἔ-νεμ-σα* = *ἔνεμμα* = *ἔνειμα*·

(*κρίνω*, θ. *κρίν-*) *ἔ-κριν-σα* = *ἔκριννα* = *ἔκρινα*.

3) **Το συριστικό σ**, όταν βρεθεί εμπρός από το ένρινο **ν**, συνήθως αφομοιώνεται με αυτό: *σβέσ-νυ-μι* = *σβέννυμι*, *ζώσ-νυ-μι* = *ζώννυμι*, *Πελοπόσ-νησος* = *Πελοπόννησος*.

4) **Το ημίφωνο j** σε αρχαιότατους χρόνους:

α) ύστερ' από το **λ** αφομοιώθηκε με αυτό: (θ. *ἀγγέλ-*) *ἀγγέλ-jω* = *ἀγγέλλω*, (θ. *σφαλ-*) *σφάλ-jω* = *σφάλλω*·

β) ύστερ' από το **ν** ή το **ρ**, όταν υπήρχε πριν από αυτά **ε** ή **ι** ή **υ**, αφομοιώθηκε πρώτα με το **ν** ή το **ρ**, έπειτα όμως έγινε απλοποίηση των δύο όμοιων συμφώνων και αντέκταση του προηγούμενου **ε** σε **ει**, του **ι** σε **ῑ** και του **υ** σε **ῡ**:

(θ. *κτεν-*) *κτέν-jω* = *κτέννω* = *κτείνω*· (θ. *σπερ-*) *σπέρ-jω* = *σπέρρω* = *σπείρω*· (θ. *οϊκτίρ-*) *οϊκτίρ-jω* = *οϊκτίρρω* = *οϊκτίρω*· (θ. *ἀμύν-*) *ἀμύν-jω* = *ἀμύννω* = *ἀμύνω*.

5) **Το ένρινο ν**, όταν βρεθεί εμπρός από το ένρινο **μ** ή εμπρός από τα υγρά **λ, ρ**, συνήθως αφομοιώνεται με αυτά: *ώξυν-μένος* = *ώξυμμένος*, *παν-μεγέθης* = *παμμεγέθης*, *πλην-μελής* = *πλημμελής*, *πάν-λευκος* = *πάλλευκος*, *συν-ρέω* = *συρρέω*, *παλίν-ροια* = *παλίρροια*.

ζ) Ανομοίωση συμφώνων

69. Αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στην αφομοίωση, για να διευκολύνεται η προφορά αποφεύγονται σε ορισμένες περιπτώσεις δύο όμοια σύμφωνα σε δύο αλληπάλληλες συλλαβές της ίδιας λέξης. Έτσι π.χ. το *χε-χόρευκα* γίνεται *κεχόρευκα*, το *γιγνώσκω* γίνεται *γνώσκω* κτλ. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **ανομοίωση**¹

Η ανομοίωση είναι δύο ειδών:

1) Ανομοίωση με τροπή

α) Όταν δύο γειτονικές συλλαβές μιας λέξης αρχίζουν από άφωνα δασύπνοο, τότε κανονικά γίνεται τροπή του συμφώνου της πρώτης συλλαβής στο αντίστοιχό του ψιλόπνοο (το *χ* γίνεται *κ*, το *φ* γίνεται *π*, το *θ* γίνεται *τ*): (*χορεύω*) *χε-χόρευκα* = *κεχόρευκα*· (*φονεύω*) *φε-φόνευκα* = *πε-φόνευκα*· (*θύω*) *θέ-θυκα* = *τέθυκα*, *θυ-θήσομαι* = *τυθήσομαι*· (*τίθεμαι*) *έ-θέ-θην* - *έτέθην*· ή *θρίξ*, *ταῖς θριξί* (θ. *θριχ-*), αλλά: *τριχός* (αντί *θριχός*), *τρίχες* (αντί *θρίχες*)· *θρέψω* (θ. *θρεφ-*), αλλά: *τρέφω* (αντί *θρέφω*), *τροφή* (αντί *θροφή*) κτλ.

Αλλά σε μερικές λέξεις ή τύπους λέξεων δε γίνεται ανομοίωση, δηλ. το δασύπνοο φυλάγεται σε δύο γειτονικές συλλαβές από επίδραση άλλων συγγενικών τύπων που έχουν κανονικά το δασύπνοο: *ώρθωθην* (όπως *ώρθωσα*, *όρθώσω* κτλ.), *έθέλχθην* (όπως *έθελξα*, *θέλξω* κτλ.), *όρνιθοθήρας* (όπως *όρνιθοτρόφος* κτλ.).

β) Η ανομοίωση με τροπή γίνεται κάποτε και στα υγρά. Έτσι η *κεφαλ-αλγία* (= κεφαλό-πονος) έγινε *κεφαλαργία*, *λήθ-αλγος* = *λήθαργος*. εδώ, αν αληθεύει η ετυμολογία, το δεύτερο *λ* τράπηκε στο συγγενικό του υγρό *ρ* (πβ. την αντίθετη πορεία στο νεοελλ. *γρήγορα* = *γλήγορα*).

2) Ανομοίωση με αποβολή

α) Όταν σε δύο γειτονικές συλλαβές μιας λέξης υπάρχουν τα ίδια σύμφωνα, το ένα από αυτά κάποτε αποβάλλεται: *γίγνομαι* = *γίνομαι*, *γι-*

1. Από το *άνομοιόομαι -οῦμαι* = *γίνομαι* *ανόμοιος*, διαφορετικός.

γνώσκω = γινώσκω, (παρακ. του ἄγω) ἀγήγοχα = ἀγήγοχα, φρατρία = φατρία (πβ. το νεοελλ. πενήντα αντί πεντήντα από το πενήκοντα).

β) Όταν αποβάλλεται ολόκληρη συλλαβή, το φαινόμενο λέγεται **συλλαβική ανομοίωση ή απλολογία**: τετράπεζα = τράπεζα, ἀμφοφορεύς = ἀμφορεύς, σκιμπόπους = σκίμπους (πβ. τα νεοελλ. αποφοιτητήριο = αποφοιτήριο, διδάσκαλος = δάσκαλος).

η) Τροπή συμφώνων

70. Τα σύμφωνα, εκτός από τις μεταβολές που παρουσιάζουν με τη συγχώνευση (§ 67), την αφομοίωση (§ 68) ή την ανομοίωση (§ 69), παθαίνουν και μερικές άλλες αλλαγές που λέγονται **τροπές**:

1) **Ουρανικό (κ, γ, χ) ή χειλικό (π, β, φ)** όταν βρίσκεται εμπρός από **οδοντικό (τ, δ, θ)** μέσα σε μια λέξη, αν είναι ἐτερόπνοο συμπνευματίζεται, δηλ. γίνεται ομόπνοο με το επόμενο οδοντικό (γίνεται ψιλόπνοο εμπρός από ψιλόπνοο ή μέσο εμπρός από μέσο ή δασύπνοο εμπρός από δασύπνοο). Η τέτοιου είδους τροπή λέγεται **συμπνευματισμός**:

(ἐκλέγ-ω) ἐκλεγ-τός - ἐκλεκ-τός· (γράφ-ω) γραφ-τός = γραπ-τός· (διώκ-ω) ἐ-διώκ-θην = ἐδιώχ-θην· (τριβ-ω) ἐ-τριβ-θην = ἐτρίφ-θην· (θ. κρυφ-, πβ. κρύφ-α) κρύφ-θην = κρύβ-θην.

2) Το **ουρανικό κ ή χ** εμπρός από το **μ** κανονικά τρέπεται σε γ: (πλέκ-ω) πλέκ-μα = πλέγ-μα· (διώκ-ω) διωκ-μός = διωγ-μός· (ταράσσω, θ. ταραχ-, πβ. ταραχ-ή) τε-ταραχ-μένος = τεταραγ-μένος.

κ.ά. Αλλά σε μερικές λέξεις διατηρούνται τα συμπλέγματα κμ, χμ: ἀκμή, αἰχμή, δραχμή

3) **Οδοντικό** εμπρός από άλλο **οδοντικό** ή εμπρός από το **μ** κανονικά τρέπεται σε **σ**:

(θ. χαριέτ-) χαριέτ-τερος = χαριέσ-τερος· (ψεύδ-ομαι) ἐ-ψεύδ-θην = ἐψεύσ-θην· (πείθ-ομαι) ἐ-πείθ-θην = ἐπείσ-θην· πέ-πειθ-μαι = πέπεισ-μαι· (ἄδ-ω) ἄδ-μα = ἄσ-μα.

Αλλά σε μερικές λέξεις το οδοντικό εμπρός από άλλο οδοντικό ή εμπρός από το μ παραμένει: Ἀτρίς, Πιτθεύς, ἀτμός, Κάδμος, ἀριθμός, πυθμήν κ.ά.

4) Το **τ** της συλλαβής **τι**, όταν βρίσκεται ύστερ' από φωνήεν ή από το ένρινο **ν**, σε πολλές λέξεις τρέπεται σε **σ**:

(πλούτος) πλούτιος = πλούσιος· (ἀθάνατος) ἀθανασία = ἀθανασία· (γέ-

ρων, γέροντος) γεροντία = γερονσία = γερονσία· (έκών, έκόντος) έκόντιος = έκόνσιος = έκούσιος· γράφοντι = γράφονσι = γράφουσι (πβ. § 62, 7, β και § 64, 4).

Αλλά σε μερικές λέξεις η συλλαβή -τι- μένει αμετάβλητη: αήτιος, σκότιος, έναντίος κ.ά.

5) Το ένρινο ν, όταν βρίσκεται εμπρός από τα ουρανικά (κ, γ, χ) ή εμπρός από το ξ τρέπεται σε γ· εμπρός από τα χειλικά (π, β, φ) ή εμπρός από το ψ τρέπεται σε μ· εμπρός από τα οδοντικά (τ, δ, θ) ή εμπρός από άλλο ν μένει αμετάβλητο:

παν-κάκιστος = παγκάκιστος, συν-γράφω = συγγράφω, συν-χαίρω = συγχαίρω, έν-ζύω = έγζύω· έν-πνέω = έμπνέω, παν-βασιλεύς = παμβασιλεύς, (πάλιν + φατός) παλίν-φατος = παλίμφατος, (έν+ψυχή) έν-ψυχος = έμ-ψυχος· αλλά παν-τελής, πέφαν-ται, παλιν-δρομώ, συν-θέω, έν-νοώ. Πβ. § 64, 4 και § 68, 5.

71. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΠΑΘΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

1. Άφωνα

κ,γ,χ+σ = ξ (§ 67, 1)	(φύλακ-ς) φύλαξ (φλόγ-ς) φλόξ (δνυχ-ς) δνυξ	κ,γ,χ+θ = χθ (§ 70, 1)	(έ-πλέκ-θην) έπλέχθην (έ-λέγ-θην) έλέχθην (έ-ταράχ-θην) έταράχθην
π,β,φ+σ = ψ (§ 67, 1)	(κώνωπ-ς) κώνωψ (Άραβ-ς) Άραψ (Έγραφ-σα) Έγραψα	π,β,φ+θ = φθ (§ 70, 1)	(έ-λείπ-θην) έλεί- φθην (έ-τρίβ-θην) έτρί- φθην (έ-κρύφ-θην) έ- κρύφθην (έ-πλάτ-θην)
τ,δ,θ+σ = σ (§ 64, 5)	(τάπητ-ς) τάπης (έλπιδ-ς) έλπς (δρνιθ-ς) δρνς (νύκτ-ς) νύκ-ς=νύξ	τ,δ,θ+θ = σθ	
κ,γ,χ+μ = γμ	(διωκ-μός) διωγμός		

(§ 70, 2)	(πνιγ-μὸς) πνιγμὸς (ταραχ-μὸς) ταραγμὸς	(§ 70, 3)	ἐπλάσθην (ἐ-ψεύδ-θην) ἐψεύσθην (ἐ- πεῖθ-θην) ἐπείσθην
π,β,φ+μ = μμ (§ 68,1)	(βλέπ-μα) βλέμμα (τρίβ-μα) τρίμμα (γράφ-μα) γράμμα	π,β,φ+δ = βδ (§ 70, 1)	(κρύφ-δην) κρύβδην
τ,δ,θ+μ = σμ (§ 70, 3)	(πλάτ-μα) πλάσμα (ἐρειδ-μα) ἐρεισμα (πεῖθ-μα) πεῖσμα	κ,γ,χ+j = ττ(σσ) (§ 67, 2, α)	(φυλάκ-jω) φυλάττω (ἀλλάγ-jω) ἀλλάττω (ταράχ-jω) ταράττω
κ,γ,χ+τ=κτ (§ 70,1)	(πλεκτὸς) πλεκτὸς (ταγ-τὸς) τακτὸς (ὄρυχ-τὸς) ὀρυκτὸς	ἦ γ+j=ζ δ+j = ζ (§ 67, 2, β)	(ἀρπάγ-jω) ἀρπάζω (οἰμώγ-jω) οἰμώζω (παῖδ-jω) παῖζω (ἐρίδ-jω) ἐρίζω
π,β,φ+τ = πτ (§ 70,1)	(λέ-λειπ-ται) λέ- λειπται (βέ-βλαβ-ται) βέ- βλαπται (γέ-γραφ-ται) γέ- γραπται	ντ+j = σ (§ 67, 2, γ)	(πάντ-ja) πᾶσα (ἐκόντ-ja) ἐκούσα (παιδευθέντ-ja) παιδευθεῖσα
τ,δ,θ+τ = στ (§ 70, 3)	(χαριέτ-τερος) χα- ριέστερος (ψεύδ-της) ψεύστης (πιθ-τὸς) πιστὸς		

2. Ημίφωνα

ν+σ = σ	(μέλαιν-ς) μέλαις	ν+κ = γκ	(ἐν-κρύπτω)
ἦ ν+σ = σ	(ποιμέν-σι) ποιμέσι		ἐγκρύπτω
(§ 64, 4)		ν+γ = γγ	(ἐν-γράφω) ἐγγράφω

		$v+\chi = \chi\chi$	(συν-χαίρω) συγχαίρω (ἐν-ξύω) ἐγξύω
$\tilde{v}\tau+\sigma = \tilde{\tau}\sigma$	(ἀνδριᾶν-τι) ἀνδριᾶσι	$v+\xi = \gamma\xi$ (§ 70, 5)	
$\tilde{v}\delta+\sigma = \tilde{\delta}\sigma$	(σπένδ-σω) σπείσω		
$\tilde{v}\theta+\sigma = \tilde{\theta}\sigma$ (§ 64, 6)	(πένθ-σομαι) πείσομαι	$v+\pi = \mu\pi$	(συν-πάσχω) συμπάσχω (ἐν-βάλλω) ἐμβάλλω
	μαι	$v+\beta = \mu\beta$	(ἐν-φαίνω) ἐμφαίνω
		$v+\varphi = \mu\varphi$	(ἐν-ψυχοῦς) ἐμψυχοῦς
$\mu+\rho = \mu\beta\rho$	(μεσημ-ρία) μεσημβρία	$v+\psi = \mu\psi$ (§ 70, 5)	
$v+\rho = v\delta\rho$ (§ 65,1 και 2)	(ἀν-ρὸς) ἀνδρὸς	$v+\lambda = \lambda\lambda$	(συν-λέγω) συλλέγω (συν-ράπτω) συρράπτω (ἐν-ράπτω) ἐνράπτω (ἐν-ρινος) ἐνρινος (ἀλλά και ἔρρινος) (ἐν-μένω) ἐμμένω (ὠξυν-μένος) ὠξυμμένος (ὕφαν-μένος) ὕφασμένος, ὑφασμα (με-μιαν-μένος) μεμιασμένος, μίασμα
$av+j = aiv$ $ap+j = aip$	(μαράν-jω) μαραίνω (χάρ-jω) χαίρω	ἢ $v+\rho = v\rho$	
$op+j = oip$ (§ 66)	(μόρ-ja) μοῖρα	$v+\mu = \mu\mu$ (§ 68,5)	
$\lambda+j = \lambda\lambda$ (§ 68,4,α)	(σφάλ-jω) σφάλλω (ἀγγέλ-jω) ἀγγέλλω	ἢ $v+\mu = \sigma\mu$	

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟ

5ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Μέρη του λόγου. Κλιτά και άκλιτα.

Τύποι. Κατάληξη, θέμα, χαρακτηρισ

72. α) Οι λέξεις της αρχαίας ελληνικής, όπως και της νέας, χωρίζονται σε δέκα είδη, που λέγονται **μέρη του λόγου**.

Τα μέρη του λόγου είναι: 1) **άρθρο**, 2) **ουσιαστικό**, 3) **επίθετο**, 4) **αντωνυμία**, 5) **ρήμα**, 6) **μετοχή**, 7) **επίρρημα**, 8) **πρόθεση**, 9) **σύνδεσμος** και 10) **επιφώνημα**.

Το ουσιαστικό και το επίθετο λέγονται και **ονόματα**.

β) Από τα δέκα μέρη του λόγου τα έξι πρώτα, το άρθρο, το ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία, το ρήμα και η μετοχή, λέγονται **κλιτά**, γιατί κλίνονται, δηλ. καθένα από αυτά παρουσιάζεται στο λόγο με διάφορες μορφές:

ὁ στρατιώτης οὗτος ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν μάχεται·

οἱ στρατιῶται οὗτοι ψιλὰς ἔχοντες τὰς κεφαλὰς μάχονται.

Τα λοιπά τέσσερα μέρη του λόγου, το επίρρημα, η πρόθεση, ο σύνδεσμος και το επιφώνημα, λέγονται **άκλιτα**, γιατί δεν κλίνονται, δηλ. παρουσιάζονται στο λόγο πάντα με την ίδια μορφή:

νῦν, ἐπὶ, καί, φεῦ.

73. Οι διάφορες μορφές που παίρνει μια κλιτή λέξη λέγονται **τύποι** αυτής της λέξης: *ἥρως, ἥρωος, ἥρωες* κτλ. – *ἀκούω, ἀκούεις, ἀκούει* κτλ. *γράφω, γράφεις, γράφει* κτλ.

Σε κάθε τύπο μιας λέξης ξεχωρίζονται δύο μέρη: η **κατάληξη** και το **θέμα**.

α) **Κατάληξη** λέγεται το μεταβλητό μέρος της κλιτής λέξης προς το τέλος της: -ς, -ος, -ες κτλ., -ω, -εις, -ει κτλ.

β) **Θέμα** λέγεται το αμετάβλητο μέρος της κλιτικής λέξης προς την αρχή της: *ἥρω-, ἀκου-, γραφ-*.

Ο τελευταίος φθόγγος του θέματος λέγεται **χαρακτήρας**. Ο χαρακτήρας μπορεί να είναι φωνήεν ή σύμφωνα· π.χ. του θέματος *ἥρω-* χαρακτήρας ω· του θέματος *ἀκου-* χαρακτήρας ου· του θέματος *γραφ-* χαρακτήρας φ.

2. Πτωτικά. Παρεπόμενα των πτωτικών

74. Στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, το άρθρο, το ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία και η μετοχή σχηματίζουν τύπους που λέγονται **πτώσεις**. Γι' αυτό τα πέντε αυτά κλιτά μέρη του λόγου λέγονται **πτωτικά**.

75. α) Οι πτώσεις στην αρχαία ελληνική είναι πέντε: η **ονομαστική**, η **γενική**, η **δοτική**, η **αιτιατική** και η **κλητική**.

β) Απο τις πέντε πτώσεις η ονομαστική και η κλητική λέγονται **ορθές**, η γενική, η δοτική και η αιτιατική λέγονται **πλάγιες**.

76. Όπως στη νέα, έτσι και στην αρχαία ελληνική τα πτωτικά, εκτός από τις πτώσεις, έχουν ακόμα **γένος**, **αριθμό** και **κλίση**.

α) Τα **γένη** των πτωτικών είναι τρία: **αρσενικό**, **θηλυκό** και **ουδέτερο**: *ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, τὸ βιβλίον* (βλ. § 81-82) - *ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλὸν - ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο* - *ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον*.

β) Οι **αριθμοί** των πτωτικών στην αρχαία γλώσσα ήταν τρεις: ο **ενικός**, που φανερώνει ότι γίνεται λόγος για ένα, ο **πληθυντικός**, που φανερώνει ότι γίνεται λόγος για πολλά, και ο **δυϊκός**, που φανερώνει ότι γίνεται λόγος για δύο (*ὁ παῖς - οἱ παῖδες - τῶ παιδε*).

γ) **Κλίση** λέγεται ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο σχηματίζονται οι πτώσεις ενός πτωτικού. Οι κλίσεις των πτωτικών είναι τρεις: η **πρώτη**, η **δεύτερη** και η **τρίτη**.

77. Η πτώση, το γένος, ο αριθμός και η κλίση λέγονται με μία λέξη **παρεπόμενα** (ή **συνακόλουθα**) των πτωτικών.

6ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

78. Άρθρο είναι η μονοσύλλαβη κλιτή λέξη που κανονικά χρησιμοποιείται εμπρός από τα ονόματα, όταν μνημονεύονται στο λόγο ως γνωστά και ορισμένα: *ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, τὸ τέκνον.*

Το άρθρο κλίνεται έτσι:

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τά
γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
δοτική	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
αιτιατική	τόν	τήν	τὸ	τούς	τάς	τά

Δυϊκός αριθμός και των τριών γενών

Ονομ. και αιτ. τῶ - γεν και δοτ. τοῖν

(Σπάνιοι τύποι του θηλυκού είναι και: *τά, ταῖν*).

7ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Γενικά για τα ουσιαστικά

1. Ορισμός και διαίρεση των ουσιαστικών

79. Ονόματα ουσιαστικά ή απλώς **ουσιαστικά** λέγονται οι κλιτές λέξεις που σημαίνουν 1) πρόσωπα, ζώα ή πράγματα και 2) ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα.

1) Τα ουσιαστικά που σημαίνουν πρόσωπα, ζώα ή πράγματα λέγονται **συγκεκριμένα**: *ἄνθρωπος, ἵππος, γέφυρα.*

2) Τα ουσιαστικά που σημαίνουν ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα λέγονται **αφηρημένα**: *ἐργασία, εὐτυχία, εὐγένεια.*

80. Από τα ουσιαστικά:

1) λέγονται **κύρια ονόματα** όσα σημαίνουν ορισμένο πρόσωπο, ζώο, τόπο ή πράγμα: *Ζεύς, Σωκράτης, Βουκεφάλας, Όλυμπος, Πηνειός, Κόρινθος*.

2) λέγονται **προσηγορικά ή κοινά ονόματα** όσα σημαίνουν ένα σύνολο από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα που ανήκουν στο ίδιο είδος: *άνήρ, ἵππος, ὄρος, πόλις*.

2. Γένος των ουσιαστικών

81. Το γένος των ουσιαστικών (πβ. § 76, α) το ξεχωρίζουμε κάποτε από την κατάληξη (*ἄνθρωπ-ος, οἰκί-α, δένδρ-ον*), πάντοτε όμως και κυρίως από το άρθρο που παίρνουν: έτσι, όσα παίρνουν το άρθρο **ὁ** είναι **αρσενικά**, όσα παίρνουν το άρθρο **ἡ** είναι **θηλυκά** και όσα παίρνουν το άρθρο **τό** είναι **ουδέτερα**: *ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἄμπελος, τὸ πέλαγος*.

82. Τα ουσιαστικά κατα το γένος τα ξεχωρίζουμε:

1) σε **μονοκατάληκτα μ' ένα γένος**: αυτά είναι ή αρσενικά ή θηλυκά ή ουδέτερα και επομένως έχουν μόνο έναν τύπο: *ὁ ἄνήρ, ἡ γυνή, τὸ τέκνον - ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα, τὸ δένδρον*.

2) σε **μονοκατάληκτα με δύο γένη** ή ουσιαστικά **κοινού γένους**: αυτά έχουν δύο γένη (αρσενικό και θηλυκό), αλλά έναν τύπο, κοινό και για τα δύο, και τα ξεχωρίζουμε μόνο από το άρθρο: *ὁ παῖς - ἡ παῖς, ὁ σύζυγος - ἡ σύζυγος, ὁ βοῦς - ἡ βοῦς, ὁ ἵππος - ἡ ἵππος*.

3) σε **δικατάληκτα με δύο γένη**: αυτά έχουν δύο γένη (αρσενικό και θηλυκό) και δύο τύπους, έναν για κάθε γένος: *ὁ ποιητής - ἡ ποιήτρια, ὁ ἱερεὺς - ἡ ἱέρεια, ὁ βασιλεὺς - ἡ βασίλισσα, ὁ λέων - ἡ λέαινα*.

3. Αριθμός των ουσιαστικών

83. Οι αριθμοί των ουσιαστικών, όπως και των άλλων πτωτικών, είναι τρεις: ο **ενικός**, ο **δυϊκός** και ο **πληθυντικός** (βλ. § 76,β).

Υπάρχουν όμως ουσιαστικά που είναι εύχρηστα μόνο ή προπάντων σ' έναν από τους τρεις αριθμούς (πβ. § 153).

1) **Στον ενικό** (μόνο ή προπάντων) είναι εύχρηστα:

α) πολλά αφηρημένα ουσιαστικά: *ἀγάπη, αἰδώς, δικαιοσύνη, εὐσέβεια, πενία, φιλοσοφία, χρηστότης* κ.ά.

β) ονόματα που δηλώνουν φυσικά σώματα ή φαινόμενα ή καταστάσεις: ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, ὁ αἰθήρ, τὸ ἔαρ, ὁ βορέας (βορρᾶς), ἡ ἠώς, ἡ ἡχώ, τὸ γῆρας, ἡ νεότης, ἡ δίνη, ἡ πείνα κ.ά.

γ) ονόματα μετάλλων: ὁ ἄργυρος, ὁ σίδηρος, ὁ χαλκός κ.ά.

δ) μερικά άλλα προσηγορικά: τὸ ἔλαιον, τὸ μέλι, τὸ κνέφας (= σκότος), τὸ νέκταρ (= το ποτὶ των θεῶν) κ.ά.

ε) τα περισσότερα κύρια ονόματα (που κανονικά εκφέρονται στον ενικό): Αἴγινα, Ἄργος, Ἀττική, Ἑλλάς, Εὐρώτας, Ὀλυμπος, Ξενοφῶν, Περικλῆς, Σωκράτης κ.ά.

2) **Στον πληθυντικό** (μόνο ἢ προπάντων) εἶναι εὐχρηστα:

α) πολὺ λίγα προσηγορικά αἱ δυσμαί (απὸ ἀχρηστο ενικό ἡ δυσμή), τὰ ἔγκατα (απὸ ἀχρηστο ενικό τὸ ἔγκατον), οἱ ἐτησίαι (= μελτέμια, ἀπὸ ἀχρηστο ενικό ὁ ἐτησίας, βλ. § 88, 3).

β) μερικά κύρια ονόματα πόλεων, τόπων, γιορτῶν κτλ.: αἱ Ἀθῆναι, οἱ Δελφοί, αἱ Θῆβαι, τὰ Μέγαρα, αἱ Πλαταιαί - τὰ Τέμπε - τὰ Διονύσια, Ἐλευσίνα, Τσθμία, Νέμεα, Ὀλύμπια, Παναθήναια κ.ά. (π.β. τα νεοελλ. Σπέτσες, Ψαρά - Χριστούγεννα, Θεοφάνεια κ.ά.).

3) **Στο δυϊκό** (που δεν τον έχει η νέα ελληνική) ἦταν εὐχρηστα στην αρχαία, και μάλιστα στην αττική διάλεκτο, κυρίως ὅσα δηλώνουν πράγματα που ἀπὸ τη φύση τους αποτελοῦν ζεύγη: τὼ ὀφθαλμοί (= οἱ δύο ὀφθαλμοί), τὼ πόδε (= τα δύο πόδια), τὼ χεῖρε (= τα δύο χέρια)· ἐπίσης ο δυϊκός συνηθιζόταν για δύο πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα που ἦταν γνωστό ὅτι ἦταν δύο (και αναφέρονταν μαζί) ἢ χρησιμοποιοῦνται κατὰ δύο ζεύγη: τὼ ἀδελφῶ (= οἱ δύο ἀδελφοί), τὼ Διοσκούρω (= οἱ δύο Διόσκουροι), τὼ Αἴαντε (= οἱ δύο Αἴαντες), τὼ βόδε (= τα δύο βόδια) κτλ.

4. Κλίση των ουσιαστικών

84. Οἱ κλίσεις των ουσιαστικών, ὅπως και των ἄλλων πτωτικών, εἶναι τρεῖς: ἡ πρώτη, ἡ δεύτερη και ἡ τρίτη (βλ. § 76, γ).

Κατὰ την κλίση που ἀνήκουν τα ουσιαστικά λέγονται **πρωτόκλιτα**, **δευτερόκλιτα** ἢ **τριτόκλιτα**.

85. 1) Ὅσα ουσιαστικά ἔχουν τον ἴδιο ἀριθμὸ συλλαβῶν σε ὅλες τις πτώσεις του ενικού και του πληθυντικού λέγονται **ισοσύλλαβα**. Τα ισοσύλλαβα ἀνήκουν στην πρώτη και τη δεύτερη κλίση: ὁ τα-μί-ας, τοῦ τα-μί-ου κτλ., οἱ τα-μί-αι, τῶν τα-μι-ῶν κτλ. - ὁ λό-γος, τοῦ λό-γου κτλ., οἱ λό-γοι, τῶν λό-γων κτλ.

2) Ὅσα ουσιαστικά ἔχουν στη γενική και δοτική του ενικού και σε ὅλες τις πτώσεις του πληθυντικού μία συλλαβὴ περισσότερη ἀπὸ την ονομαστική (και κλητική) του ενικού λέγονται **περιττοσύλλαβα** και ἀνήκουν στην τρίτη κλίση: ὁ πί-ναξ, τοῦ πί-να-κος κτλ., οἱ πί-να-κες, τῶν πι-νά-κων, τοῖς πί-να-ξι κτλ. - τὸ σῶ-μα, τοῦ σῶ-μα-τος, τῶ σῶ-μα-τι κτλ.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

1. Πρωτόκλιτα ασυναίρετα ουσιαστικά

86. Κατά την πρώτη κλίση κλίνονται ονόματα αρσενικά και θηλυκά: τα αρσενικά λήγουν σε -ας ή σε -ης και τα θηλυκά σε -α ή σε -η.

Παραδείγματα αρσενικών σε -ας και σε -ης

(θ. νεανίᾱ) (θ. Ἀτρείδᾱ-) (θ. στρατιωτᾶ-) (θ. ποιητᾶ)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	νεανίας	Ἀτρείδης	στρατιώτης	ποιητής
γεν.	τοῦ	νεανίου	Ἀτρείδου	στρατιώτου	ποιητοῦ
δοτ.	τῷ	νεανίᾳ	Ἀτρείδῃ	στρατιώτῃ	ποιητῇ
αιτ.	τόν	νεανίαν	Ἀτρείδην	στρατιώτην	ποιητήν
κλ.	(ὦ)	νεανία	Ἀτρείδη	στρατιώτᾳ	ποιητᾷ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	νεανίαι	Ἀτρείδαι	στρατιώται	ποιηταί
γεν.	τῶν	νεανιῶν	Ἀτρείδων	στρατιωτῶν	ποιητῶν
δοτ.	τοῖς	νεανίαις	Ἀτρείδαις	στρατιώταις	ποιηταῖς
αιτ.	τούς	νεανίας	Ἀτρείδας	στρατιώτας	ποιητάς
κλ.	(ὦ)	νεανίαι	Ἀτρείδαι	στρατιώται	ποιηταί

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ. (ὦ) νεανίᾱ Ἀτρείδᾱ στρατιωτᾶ̄ ποιητᾶ̄
γεν., δοτ. τοῖν νεανίαιν Ἀτρείδαιν στρατιώταιν ποιηταῖν

β) Παραδείγματα θηλυκών σε -α και -ᾶ (γεν. -ας)

(θ. πολιτείᾱ) (θ. στρατίᾱ-) (θ. ἀληθειᾶ̄-) (θ. σφαιρᾶ̄-)

Ενικός αριθμός

ον.	ἡ	πολιτεία	στρατιά	ἀλήθεια	σφαῖρα
γεν.	τῆς	πολιτείας	στρατιάς	ἀληθείας	σφαίρας
δοτ.	τῇ	πολιτείᾳ	στρατιᾷ	ἀληθείᾳ	σφαίρᾳ
αιτ.	τὴν	πολιτείαν	στρατιάν	ἀληθείαν	σφαῖραν
κλ.	(ὡ)	πολιτεία	στρατιά	ἀλήθειᾶ	σφαῖρᾶ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	αἱ	πολιτεῖαι	στρατιαὶ	ἀλήθειαι	σφαῖραι
γεν.	τῶν	πολιτειῶν	στρατιῶν	ἀληθειῶν	σφαιρῶν
δοτ.	ταῖς	πολιτείαις	στρατιαῖς	ἀληθείαις	σφαίραις
αιτ.	τάς	πολιτείας	στρατιάς	ἀληθείας	σφαίρας
κλ.	(ὧ)	πολιτεῖαι	στρατιαὶ	ἀλήθειαι	σφαῖραι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ. (ὦ) πολιτεῖᾱ στρατιά ἀληθείᾱ σφαίρᾱ
γεν., δοτ. τοῖν πολιτεῖαιν στρατιαὶν ἀληθείαιν σφαίραιν

γ) Παραδείγματα θηλυκῶν σε ᾶ- (γεν. -ης)

	(θ. τραπεζᾶ-)	(θ. γλώσσᾶ-)		(θ. τραπεζᾶ)	(θ. γλώσσᾶ)
	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
ον.	ἡ	τράπεζᾶ	γλώσσᾶ	αἱ	τράπεζαι γλώσσαι
γεν.	τῆς	τραπέζης	γλώσσης	τῶν	τραπέζων γλωσσῶν
δοτ.	τῇ	τραπέζῃ	γλώσσῃ	ταῖς	τραπέζαις γλώσσαις
αιτ.	τὴν	τράπεζαν	γλώσσαν	τάς	τραπέζας γλώσσας
κλ.	(ὦ)	τράπεζᾶ	γλώσσᾶ	(ὦ)	τράπεζαι γλώσσαι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ. (ὦ) τραπέζᾱ γλώσσᾱ
γεν., δοτ. τοῖν τραπέζαιν γλώσσαιν

δ) Παραδείγματα θηλυκών σε -η

	(θ. κωμά)	(θ. τιμά-)	(θ. κωμά-)	(θ. τιμά-)
	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ον.	ή	κώμη	τιμή	αί
γεν.	τῆς	κώμης	τιμῆς	αἱ
δοτ.	τῇ	κώμῃ	τιμῇ	αἷ
αιτ.	τὴν	κώμην	τιμὴν	αῖ
κλ.	(ῶ)	κώμη	τιμή	αῖ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ῶ) κώμα τιμά
γεν., δοτ. τοῖν κώμαιν τιμαῖν

87. ΟΛΙΚΕΣ Ἡ ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Α' ΚΛΙΣΗΣ

	Αρσενικό	Ενικός Θηλυκό			Πληθυντ. Αрс. Θηλ.	Δυϊκός Αрс. Θηλ.
ον.	-ᾱς -ης	-ᾱ	-ᾶ	-η	-αι	-ᾱ
γεν.	-ου -ου	-ας	-ας ἢ -ης	-ης	-ων	-αιν
δοτ.	-α -η	-α	-α ἢ -η	-η	-αις	-αιν
αιτ.	-αν -ην	-αν	-ᾶν	-ην	-ας	-ᾱ
κλ.	-α -η (ἢ -ᾶ)	-α	-ᾶ	-η	-αι	-ᾱ

Παρατηρήσεις

88. Στα πρωτόκλιτα ουσιαστικά:

1) οι καταλήξεις του πληθυντικού (και του δυϊκού) των αρσενικών και των θηλυκών είναι οι ίδιες.

2) το *a* στην κατάληξη -ας (σε οποιαδήποτε πτώση) είναι πάντοτε μακρόχρονο: ὁ Αἰνεῖας, τῆς χώρας, τοὺς στρατιώτας (μακρόχρονη είναι και η κατάληξη *a* του δοϊκού: τῶ Ἀτρεΐδα).

3) η γενική του πληθ. τονίζεται στη λήγουσα και παίρνει περισπωμένη: τῶν νεανιῶν, τῶν θαλασσοῶν. Βλ. και § 39, 1, 2 και 3. Αλλά οἱ ἐτησίαι (= μελέτεια· πβ. § 83, 2, α), τῶν ἐτησίων.

89. Από τα πρωτόκλιτα αρσενικά σε -ης σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε -ᾶ και όχι σε -η:

α) τα εθνικά: ὦ Πέρσᾶ, ὦ Σκύθᾶ.

β) όσα λήγουν σε -της και τα σύνθετα (με β' συνθ. ρῆμα) σε -άρχης, -μέτρης, -πόλης, -τρίβης, -ώνης κτλ.: ὦ στρατιῶτα, ὦ γυμνασιάρχα, ὦ βιβλιοπῶλα, ὦ παιδοτρίβα, ὦ τελῶνα.

90. Στα πρωτόκλιτα θηλυκά που λήγουν σε -α:

1) αν πριν από την κατάληξη *a* υπάρχει σύμφωνο (εκτός από το ρ), τότε το *a* αυτό λέγεται **μη καθαρό**, είναι κανονικά **βραχύχρονο** και στη γενική και δοτική του ενικού τρέπεται σε η: ἡ μοῦσα, τῆς μούσης, τῇ μούσῃ κτλ. – ἡ μάζα, τῆς μάξης, τῇ μάξῃ κτλ.

2) αν πριν από την κατάληξη *a* υπάρχει φωνήεν ή ρ, τότε το *a* αυτό λέγεται **καθαρό**, είναι κανονικά **μακρόχρονο** και φυλάγεται σε όλες τις πτώσεις του ενικού: ἡ πολιτεία, τῆς πολιτείας, τῇ πολιτείᾳ κτλ. – ἡ ὥρα, τῆς ὥρας, τῇ ὥρᾳ κτλ.

3) το *a* της κατάληξης στην αιτιατική και την κλητική του ενικού είναι μακρόχρονο ή βραχύχρονο, ανάλογα με το τι είναι στην ονομαστική: (ἡ πολιτεία) τὴν πολιτείαν, ὦ πολιτεῖα – (ἡ μοῦσᾶ) τὴν μοῦσᾶν, ὦ μοῦσᾶ.

91. ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Α' ΚΛΙΣΗΣ
(που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

1. ΑΡΣΕΝΙΚΑ	κομήτης ²	μισθωτής	ὠφέλειᾶ
	κομήτης ³	ἀγρότης	(και ὠφελιά)
α) σε -ᾶς	πλανήτης	δεσπότης	βασίλειᾶ ⁴
κοχλίας (ῖ)	προφήτης	δημότης	ἱέρειᾶ
λοχίας (ῖ)	σφενδονήτης	ἐξωμότης	ἀκρώρειᾶ
τραυματίας (ῖ)	Αἰγινήτης	ἐπότης	Ὀδύσσειᾶ
Γοργίας (ῖ)	ἀθλητής	προδότης	Μαντίνειᾶ
Ἰππίας (ῖ)	μαθητής	τοξότης	Χαιρώνειᾶ
Καλλίας (ῖ)	μημητής κτλ.		Ψυττάλειᾶ
Φιντίας (ῖ)	ζευγίτης (ῖ)		ἀλιείᾶ
μανδῦας (ῦ)	μοσότης (ῖ)	2. ΘΗΛΥΚΑ	βασιλείᾶ
Αἰνείας	ὀπλίτης (ῖ)		δουλείᾶ
	πολίτης (ῖ)	α) σε -α -ας	ἐφορείᾶ
β) σε -ης	τεχνίτης (ῖ)	Πλάταιᾶ	στρατεία κτλ.
εὐπατρίδης (ῖ)	Ἀβδηρίτης (ῖ)	Φώκαιᾶ	ἀνδρεία
Εὐριπίδης (ῖ)	Σταγυρίτης (ῖ)	ἐλαία	σιτοδείᾶ
Πελοπίδης (ῖ)	κριτής	ἡλιαία	λείᾶ
Ἀτρείδης	ἀκοντιστής	κεραία	υνείᾶ
Ἡρακλείδης	δύτης (ῦ)	σημαία	χρεία
Αἰσχίνης	θύτης (ῦ)	μηλέᾶ	Ἐρέτριᾶ
ἐλάτης ¹ (ᾶ)	λύτης (ῦ)	πετελέᾶ	αὐλήτριᾶ
ἁμαξηλάτης (ᾶ)	πρεσβύτης (ῦ)	γενεᾶ	μαθήτριᾶ κτλ.
ἄρματηλάτης (ᾶ)	μηνοτής	δωρεᾶ	ἀδικία (ῖ)
ἐργάτης (ᾶ)	δεσμώτης	βοήθειᾶ	εὐφορία (ῖ)
πελάτης (ᾶ)	ἡπειρώτης	ἐνέργειᾶ	σοφία (ῖ) κτλ.
πλάστης (ᾶ)	θιασώτης	ἀμέλειᾶ	ἐκκλησία (ῖ)
Ἑλεάτης (ᾶ)	ιδιώτης	ἐπιμέλειᾶ	συνωμοσία (ῖ)
Κροτωνιάτης (ᾶ)	νησιώτης	ἀσέβειᾶ	μυρμηκία
Σπαρτιάτης (ᾶ)	πατριώτης κτλ.	εὐσέβειᾶ	στρατιά
Τεγεάτης (ᾶ)	ζηλωτής	ἐνδοῖᾶ κτλ.	ἄγνοια

1. οδηγός αλόγων κτλ.— 2. αυτός που έχει πολλά μαλλιά· το ἄστρο.— 3. αυτός που κατοικεῖ σε χωριό.— 4. βασιλίσσα.

ἄνοια	σφῶρα	πεῖνα	ἰλη (ī)
ἐννοια	Αἰθρα, Φαῖδρα	πῖνα (ī)	κλίνη (ī)
εὐνοια	αὔρα, λαύρα	πρύμνα (v̄)	λίμνη (ī)
ὁμόνοια	σαύρα, θήρα	(και πρύμνη)	λύπη (v̄)
πρόνοια	θύρα	ρίζα (ī)	νίκη (ī)
ἄπνοια		ῥῖνα ⁷ (ī)	νύμφη (v̄)
δύσπνοια	β) σε -α -ης	(και ῥίνη)	πλάνη (ā)
εὐπλοια	ἄμιλλα	δράκαινα	πύλη (v̄)
ἀπόρροια	δίκελλα	θεαίνα	ρύμη ⁹
ροιά ⁵	θύελλα	θεράπαινα	σκαπάνη (ā)
χροιά	βδέλλα	λέαινα	σκάφη (ā)
ἄρπυια ⁶	βασίλισσα	τρίαινα	σπάθη (ā)
ὄργυια	μέλισσα		τύχη (v̄)
μητρυνά	κίσσα (ī)	γ) σε -η	ὑλή (v̄)
μυῖα	πίσσα (ī)	αἰσχύνη (v̄)	φάτνη (ā)
γαῖα, γραῖα	δίψα (ī)	βλάβη (ā)	τιμή
μαῖα, μοῖρα	κνῖσα (ī)	δάφνη (ā)	ψυχή κτλ.
πεῖρα, πρῶρα	μαῖα (μα)	δίκη (ī)	
σπεῖρα, σφαῖρα	μύζα (v̄)	δίνη ⁸ (ī)	

2. Πρωτόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά

92. Τα περισσότερα από τα πρωτόκλιτα ουσιαστικά που πριν από το χαρακτήρα α του θέματος έχουν άλλο α ή ε συναιρούνται σε όλες τις πτώσεις και γι' αυτό ονομάζονται **πρωτόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά** (πβ. §§ 53-54).

5. η ροδιά και ο καρπός της.— 6. φτερωτή θεά.— 7. εργαλείο για ῥίνισμα, λίμα.— 8. στρόβιλος.— 9. ορμή, φόρα· δρόμος.

Παραδείγματα

(θ. Ἑρμεα- = Ἑρμη-) (θ. μναα- = μνᾱ-) (θ. συκεα- = συκη-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	(Ἑρμέας)	Ἑρμῆς	ἡ	(μνάα)	μνᾱ	(συκέα)	συκῆ
γεν.	τοῦ	(Ἑρμέου)	Ἑρμοῦ	τῆς	(μνάας)	μνᾶς	(συκέας)	συκῆς
δοτ.	τῷ	(Ἑρμέα)	Ἑρμῇ	τῇ	(μνάα)	μνᾷ	(συκέα)	συκῇ
αιτ.	τὸν	(Ἑρμέαν)	Ἑρμῆν	τὴν	(μνάαν)	μνᾶν	(συκέαν)	συκῆν
κλ.	(ὦ)	(Ἑρμέα)	Ἑρμῇ	(ὦ)	(μνάα)	μνᾱ	(συκέα)	συκῆ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	(Ἑρμαί)	Ἑρμαῖ	αἱ	(μνάαι)	μναῖ	(συκέαι)	συκαῖ
γεν.	τῶν	(Ἑρμεῶν)	Ἑρμῶν	τῶν	(μναῶν)	μνῶν	(συκεῶν)	συκῶν
δοτ.	τοῖς	(Ἑρμαίαις)	Ἑρμαῖς	ταῖς	(μνάαις)	μναῖς	(συκέαις)	συκαῖς
αιτ.	τούς	(Ἑρμέας)	Ἑρμαῖς	τάς	(μνάας)	μνᾶς	(συκέας)	συκαῖς
κλ.	(ὦ)	(Ἑρμαί)	Ἑρμαῖ	(ὦ)	(μνάαι)	μναῖ	(συκέαι)	συκαῖ

Δυικός αριθμός

ον., αιτ., τώ, κλητ. (ὦ) (Ἑρμέα) Ἑρμᾱ (μνάα) μνᾱ (συκέα) συκαῖ
γεν., δοτ. τοῖν (Ἑρμαῖν) Ἑρμαῖν (μνάαιν) μναῖν (συκαῖν) συκαῖν.

Κατά το Ἑρμῆς κλίνονται: Ἀπελλῆς, Θαλῆς. - Κατά το μνᾱ κλίνονται: Ἀθηνᾶ, Ναυσικά. - Κατά το συκῆ κλίνονται: ἀμυγδαλῆ, ἀλωπεκῆ (= δέρμα αλεπούς), κυνῆ (= δέρμα σκύλου), λεοντῆ (= δέρμα λιονταριού), ῥοδῆ (= τριανταφυλλιά), γαλῆ κ.ά., καθώς και το ὄνομα γῆ στον ενικό.

93. Τα συνηρημένα πρωτόκλιτα ουσιαστικά έχουν και μετά τη συναίρεση τις καταλήξεις των ασυναίρετων τύπων. Μόνο το **εα** στον ενικό το συναιρούν σε **η**: ὁ Ἑρμέας - Ἑρμῆς, ἡ συκέα - συκῆ, τῆς συκέας - συκῆς κτλ.· αλλά: τοὺς Ἑρμέας - Ἑρμαῖς, τὰς συκέας - συκαῖς κτλ.

9ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

1. Δευτερόκλιτα ασυναίρετα ουσιαστικά

94. Κατά τη **δεύτερη κλίση** κλίνονται ονόματα και των τριών γενών: αρσενικά και θηλυκά που λήγουν σε **-ος** και ουδέτερα που λήγουν σε **-ον**.

α) Παραδείγματα αρσενικών και θηλυκών

	(θ. άνθρωπο-)	(θ. άγρο-)	(θ. νησο-)	(θ. όδο-)
	Ενικός αριθμός			
ον. ό	ἄνθρωπος	ἄγρὸς	ἡ νῆσος	ὁδὸς
γεν. τοῦ	ἀνθρώπου	ἀγροῦ	τῆς νήσου	ὁδοῦ
δοτ. τῷ	ἀνθρώπῳ	ἀγρῷ	τῇ νήσῳ	ὁδῷ
αιτ. τὸν	ἄνθρωπον	ἄγρὸν	τὴν νῆσον	ὁδὸν
κλ. (ὦ)	ἄνθρωπε	ἄγρε	(ὦ) νῆσε	ὁδε

Πληθυντικός αριθμός

ον. οἱ	ἄνθρωποι	ἄγροῖ	αἱ νῆσοι	ὁδοί
γεν. τῶν	ἀνθρώπων	ἀγρῶν	τῶν νήσων	ὁδῶν
δοτ. τοῖς	ἀνθρώποις	ἀγροῖς	ταῖς νήσοις	ὁδοῖς
αιτ. τοὺς	ἀνθρώπους	ἀγρούς	τάς νήσους	ὁδοὺς
κλ. (ὦ)	ἄνθρωποι	ἄγροῖ	(ὦ) νῆσοι	ὁδοῖ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ὦ)	ἀνθρώπῳ	ἄγρῳ	νήσῳ	ὁδῷ
γεν., δοτ. τοῖν	ἀνθρώποιν	ἀγροῖν	νήσοιν	ὁδοῖν

β) Παραδείγματα ουδετέρων

(θ. μυστηριο-) (θ. δωρο-) (θ. φωτο-) (θ. μυστηριο-) (θ. δωρο-) (θ. φωτο-)

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	τὸ μυστήριον	δῶρον φυτὸν	τὰ μυστήρια	δῶρα φυτὰ	
γεν.	τοῦ μυστηρίου	δώρου φυτοῦ	τῶν μυστηρίων	δώρων φυτῶν	
δοτ.	τῷ μυστηρίῳ	δώρῳ φυτῷ	τοῖς μυστηρίοις	δώροις φυτοῖς	
αιτ.	τὸ μυστήριον	δῶρον φυτὸν	τὰ μυστήρια	δῶρα φυτὰ	
κλ.	(ὦ) μυστήριον	δῶρον φυτὸν	(ὦ) μυστήρια	δῶρα φυτὰ	

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ὦ)	μυστηρίῳ	δώρῳ	φυτῷ	
γεν., δοτ.	τοῖν	μυστηρίοιν	δώροιν	φυτοῖν	

95. ΟΛΙΚΕΣ Ἡ ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Β' ΚΛΙΣΗΣ

Αρσενικό και θηλυκό			Ουδέτερο		
Ενικός	Πληθ.	Δυϊκός	Ενικός	Πληθ.	Δυϊκός
ον.	-ος	-οι	-ω	-ον	-ᾶ
γεν.	-ου	-ων	-οιν	-ων	-οιν
δοτ.	-ῳ	-οις	-οιν	-οις	-οιν
αιτ.	-ον	-ουσ	-ω	-ον	-ᾶ
κλ.	-ε (-ος)	-οι	-ω	-ον	-ᾶ

Παρατηρήσεις

96. Από τα ουσιαστικά της β' κλίσης:

1) Τα αρσενικά και τα θηλυκά έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις (και τα ξεχωρίζουμε μόνο από το άρθρο).

2) Τα ουδέτερα διαφέρουν από τα αρσενικά και τα θηλυκά στην ονομ. και κλητ. του ενικού (όπου έχουν κατάλ. **-ον**) και στην ονομ., αιτιατ. και κλητ. του πληθ. (όπου έχουν κατάλ. **-ᾶ**).

97. α) Τα ουδέτερα των πτωτικών (σε όλες τις κλίσεις) σχηματίζουν στον ενικό και στον πληθ. τρεις πτώσεις όμοιες: την ονομαστική, την αιτιατική και την κλητική.

β) Η κατάληξη α των ουδετέρων όλων γενικά των πτωτικών είναι βραχύχρονη: τὰ μῆλᾱ, τὸ σῶμα, τὰ σώματα, τὰ γενναῖᾱ, ἐκεῖνᾱ, τὰ τιμῶν-τᾱ.

98. ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Β' ΚΛΙΣΗΣ (που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

1. ΑΡΣΕΝΙΚΑ

ἄθλος ¹	λοιμὸς ⁴	πύργος	σχοῖνος ¹⁶
βίος	λύκος	σῆτος ⁷	τίτλος
γρίφος	μάγος	σκύμνος ⁸	τύλος ¹⁷
θρύλος	μόλυβδος ⁵	σκῦρος ⁹	τύμβος ¹⁸
θυμὸς	μύδρος ⁶	σπίνος	τύφος
καρκίνος	μῦθος	στάμνος ¹⁰	ὔβος ¹⁹
κίνδυνος	μύλος	στίβος	ῥυμός
κρίκος	νᾶνος	στίχος ¹¹	ὑπνος
κύκλος	πάγος	στοῖχος ¹²	φάρος
Κῦρος	πάππος	στῦλος ¹³	Χῖος ²⁰
λίθος ²	πίθος	Σῦρος ¹⁴	
λιμὸς ³	πῖλος	σχῖνος ¹⁵	

1. (από το ἄεθλος) αγώνας, κατόρθωμα. – 2. αρσ. και θηλ. – 3. πείνα, σιτοδεία. – 4. μολυσματική αρρώστια, πανούκλα. – 5. και μόλιβος. – 6. πυραχτωμένο σίδηρο. – 7. πληθ. τὰ σῆτα (βλ. § 147). – 8. νεογνὸ ζῶον, ιδίως του λιονταριού. – 9. κομμάτι από πέτρα, που ξεπετιέται κατά τη λάξευση· αλλιώς: λατύπη. – 10. στάμνα. – 11. σειρά, γραμμή, παράταξη. – 12. κολόνα (κυρίως για στήριξη) αλλιώς: κίον· ενώ ἡ στήλη = επιτύμβια πλάκα, πέτρα που χρησιμεύει για ορόσημο, πλάκα με επιγραφή κτλ. – 14. κάτοικος της Συρίας (ενώ ἡ Σῦρος, το νησί). – 15. μαστιχόδεντρο. – 16. βούρλο (υποκορ. σχοινίον). – 17. ρόζος, κάλος, σκληρό εξόγκωμα του δέρματος. – 18. τάφος σχηματισμένος με σωρό από χώμα σε σχήμα μικροῦ λόφου. – 19. το κύρτωμα που σχηματίζει η ράχη τῆς καμήλας. – 20. κάτοικος της Χίου (ενώ ἡ Χίος, το νησί).

2. ΘΗΛΥΚΑ

ἄμμος	πλίνθος
ἄρκτος	πριῖνος ²²
ῥος	ῥάβδος
κάμηλος	Σῦρος ²³
κάμινος	Σκυῖρος
Κάσος	τάφρος
Κύθνος	Χίος ²⁴
Κύπρος	
μύρτος ²¹	
Νάξος	
Πάρος	

3. ΟΥΔΕΤΕΡΑ

ἄθλον ²⁵	νίτρον ³⁰
ἄντρον	(ἢ λίτρον) ³⁰
ἄστρον	ξύλον
βάθρον	πίσον ³¹
ἶον	πράσον
κρίνον	πτύον ³²
λίκνον ²⁶	στυππεῖον ³³
λίον ²⁷	σῦκον
λύτρον ²⁸	φύλλον ³⁴
μύρον	φῦλον ³⁵
μύρτον ²⁹	ὠδον

2. Δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά

99. Τα περισσότερα ουσιαστικά της β' κλίσης που πριν από το χαράκτηρα **ο** έχουν άλλο **ο** ή **ε** συναιρούνται σε όλες τις πτώσεις. Τα ουσιαστικά αυτά λέγονται **δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά** (πβ. § 92).

Παραδείγματα

(θ. ἐκπλοο- = ἐκπλου-) (θ. πλοο- = πλου-) (θ. ὀστέο- = ὀστου-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	(ἐκπλοος)	ἐκπλους	(πλόος)	πλοῦς	τὸ	(ὀστέον)	ὀστοῦν
γεν.	τοῦ	(ἐκπλόου)	ἐκπλου	(πλόου)	πλου	τοῦ	(ὀστέου)	ὀστοῦ
δοτ.	τῷ	(ἐκπλόῳ)	ἐκπλῳ	(πλόῳ)	πλῳ	τῷ	(ὀστέῳ)	ὀστῳ
αιτ.	τὸν	(ἐκπλοον)	ἐκπλουν	(πλόον)	πλου	τὸ	(ὀστέον)	ὀστοῦν
κλ.	(ὦ)	(ἐκπλοε)	ἐκπλου	(πλόε)	πλου	(ὦ)	(ὀστέον)	ὀστοῦν

21. μυρσίνη, μυρτιά (ενώ τὸ μύρτον, ο καρπός της).— 22. (αρσ. και θηλ.) βαλανιδιά, πουρνάρι.— 23. βλ. αρ. 14.— 24. βλ. αρ. 20.— 25. (από το ἄεθλον) ἐπαθλον, βραβείον.— 26. κούνια.— 27. λινάρι.— 28. το χρήμα που δίνεται για την απολύτρωση κάποιου, αμοιβή, ανταμοιβή.— 29. βλ. αρ. 21.— 30. νίτρο (αττ. λίτρον) ανθρακική σόδα.— 31. μπιζέλι.— 32. φτυάρι.— 33. στουπί.— 34. φύλλο από δέντρο, άνθος κτλ.— 35. γένος, φυλή.

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οί	(ἐκπλοοι)	ἐκπλοι	(πλόοι)	πλοῖ	τὰ	(ὀστέα)	ὀστᾶ
γεν.	τῶν	(ἐκπλόων)	ἐκπλων	(πλόων)	πλῶν	τῶν	(ὀστέων)	ὀστῶν
δοτ.	τοῖς	(ἐκπλόοις)	ἐκπλοῖς	(πλόοις)	πλοῖς	τοῖς	(ὀστέοις)	ὀστοῖς
αιτ.	τοὺς	(ἐκπλόους)	ἐκπλους	(πλόους)	πλοῦς	τὰ	(ὀστέα)	ὀστᾶ
κλ.	(ὦ)	(ἐκπλοοι)	ἐκπλοι	(πλόοι)	πλοῖ	(ὦ)	(ὀστέα)	ὀστᾶ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ὦ)	(ἐκπλόω)	ἐκπλω,	(πλόω)	πλώ,	τὼ	(ὀστέω)	ὀστώ
γεν., δοτ. τοῖν	(ἐκπλόοιν)	ἐκπλοῖν,	(πλόοιν)	πλοῖν,	τοῖν	(ὀστέοιν)	ὀστοῖν

Κατὰ τὸ ἐκπλους κλίνονται: ὁ ἀπόπλους, περίπλους, κατάπλους, ἐκρους (= εκροή), χειμάρρους (= χεῖμαρρος), τὰ κύρια ὀνόματα Πειρίθους, Πάνθους κτλ., καθὼς καὶ τὸ θηλ. ἡ πρόχους (= υδρία, λαγήνη). Κατὰ τὸ πλοῦς κλίνονται: ὁ θρούς (= θόρυβος), νοῦς, πνοῦς (= πνοή), ροῦς (= ρεῦμα), χροῦς (= χροῦδι), χοῦς (= χώμα) κτλ., καθὼς καὶ τὰ σε (-εος) -ους συγγενικά (ἀδελφιδεός) ἀδελφιδοῦς (= ανεψιός), (ἀνεψιαδέος) ἀνεψιαδοῦς (= γιος τοῦ πρώτου εξαδέλφου ἢ τῆς πρώτης εξαδέλφης), (θυγατριδέος) θυγατριδοῦς (= γιος τῆς θυγατέρας) κτλ. - Κατὰ τὸ ὀστοῦν κλίνεται τὸ (κάνεον) κανοῦν (= κάνιστρο).

Παρατηρήσεις

100. 1) Τα φωνήεντα **ο** καὶ **ε** τῶν συνηρημένων δευτεροκλίτων, ὅταν ἀκολουθεῖ ἀμέσως ὕστερ' ἀπὸ αὐτὰ ὁ χαρακτήρας **ο**, συναιρούνται με αὐτόν σε **ου** (πλόος - πλοῦς, ὀστέον - ὀστοῦν), ἀλλιώς χάνονται κατὰ τὴ συναίρεση ἐμπρὸς ἀπὸ τῆς καταλήξεως (πλόου - πλοῦ, πλόω - πλω, πλόοι - πλοῖ κτλ., ὀστέου - ὀστοῦ, ὀστέα - ὀστᾶ κτλ.). Ἐτσι οἱ συνηρημένες καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν διαφέρουν ἀπὸ τῆς καταλήξεως τῶν ἀσυναίρετων οὐσιαστικῶν τῆς β' κλίσεως μόνο στὴν ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικού.

2) Ὅλες οἱ πτώσεις τῶν συνηρημένων τῆς β' κλίσεως τονίζονται στὴν ἴδια συλλαβή, στὴν ὁποία τονίζεται ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικού: τὸ ὀστοῦν, τοῦ ὀστοῦ, τῷ ὀστῷ, τὰ ὀστᾶ, τῶν ὀστῶν κτλ. - τὸ ἴδιο συμβαίνει ἀντίθετα με τὸν κανόνα (§ 54) καὶ στα σύνθετα πρὶν ἀπὸ τὴ συναίρεση ἦταν στὴν ὀνομ. τοῦ ἐνικού προπαροξύτονα: ὁ ἐκπλοος - ἐκπλους, τοῦ ἐκπλόου - ἐκπλου (ἀντὶ τοῦ ἐκπλοῦ), τῶν ἐκπλόων - ἐκπλων (ἀντὶ ἐκπλῶν) κτλ.

3. Αττική δεύτερη κλίση

101. Μερικά ουσιαστικά της β' κλίσης λήγουν όχι σε -ος και -ον, αλλά σε -ως και -ων. Τα ουσιαστικά αυτά που συνηθίζονταν κυρίως στην αττική διάλεκτο λέγονται **αττικόκλιτα**, και η κλίση τους λέγεται **αττική δεύτερη κλίση**.

Παραδείγματα

(θ. *πρόνεω-*) (θ. *λεω-*) (θ. *άλω-*) (θ. *άνώγειω-*)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	πρόνεως	λεὼς	ἡ	ἄλως	τὸ	άνώγειων
γεν.	τοῦ	πρόνεω	λεῶ	τῆς	ἄλω	τοῦ	άνώγειω
δοτ.	τῷ	πρόνεω	λεῶ	τῇ	ἄλω	τῷ	άνώγειω
αιτ.	τὸν	πρόνεων	λεῶν	τὴν	ἄλω(ν)	τὸ	άνώγειων
κλ.	(ὦ)	πρόνεως	λεῶς	(ῶ)	ἄλως	(ῶ)	άνώγειων

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	πρόνεω	λεῶ	αἱ	ἄλω	τὰ	άνώγειω
γεν.	τῶν	πρόνεων	λεῶν	τῶν	ἄλων	τῶν	άνώγειω
δοτ.	τοῖς	πρόνεως	λεῶς	ταῖς	ἄλως	τοῖς	άνώγειως
αιτ.	τούς	πρόνεως	λεῶς	τάς	ἄλως	τὰ	άνώγειω
κλ.	(ὦ)	πρόνεω	λεῶ	(ῶ)	ἄλω	(ῶ)	άνώγειω

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ῶ)	πρόνεω	λεῶ	ἄλω	άνώγειω
γεν., δοτ.	τοῖν	πρόνεων	λεῶν	ἄλων	άνώγειων

Κατά το *ὁ πρόνεως* (= πρόναος) κλίνονται τα κύρια ονόματα *Ανδρόγεως*, *Βριάρεως*, *Δεξιλέως*, *Μενέλεως*, *Τυνδάρεως* κ.ά. Κατά το *ὁ λεῶς* (= λαός) κλίνονται: *ὁ νεῶς* (= ναός), *ὁ λαγῶς* και *λαγῶς*, *ὁ ταῶς* (= παγόνι), *ἡ Κῶς* κ.ά.

Κατά το *ἡ ἄλως* (= το αλώνι) κλίνονται: *ὁ κάλως* (= χοντρό σκονί), *ἡ ἔως* (= αυγή), *ὁ Ἄθως*, *ἡ Κέως*, *ἡ Τέως*, *ὁ Μίνως* κ.ά. Κατά το ουδέτ. *άνώγειων* κλίνονται μόνον ουδέτερα επίθετα (βλ. §§ 166-167).

Παρατηρήσεις

102. Τα αττικόκλιτα ουσιαστικά:

1) φυλάγουν στις καταλήξεις όλων των πτώσεων το **ω** της ονομαστικής και παίρνουν υπογεγραμμένο **ι** όπου στις αντίστοιχες καταλήξεις της κοινής δεύτερης κλίσης υπάρχει **ι** (υπογεγραμμένο ή προσγεγραμμένο): *τῷ λεῷ, οἱ λεῷ, τοῖς λεῷς, τοῖν λεῶν* (κατά τα κοινά *τῷ λαῷ, οἱ λαοί, τοῖς λαοῖς, τοῖν λαοῖν*).

2) φυλάγουν σε όλες τις πτώσεις τον ίδιο τόνο που έχει η ονομαστική του ενικού και στην ίδια συλλαβή: *ὁ λεῷς, τοῦ λεῷ κτλ. – ὁ ταῷς, τοῦ ταῷ κτλ. – ὁ πρόνεως, τοῦ πρόνεω κτλ.*

3) έχουν την κλητική ὅμοια με την ονομαστική.

4) μερικά σχηματίζουν την αιτιατική του ενικού χωρίς το τελικό **ν**: *τὴν ἄλω, τὴν ἔω, τὸν Ἄθω, τὴν Κῶ, τὸν Μίνω* κ.ά. (κατά την **γ'** κλίση).

10ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Γενικά για τα ουσιαστικά της **γ'** κλίσης. Διαίρεση των τριτόκλιτων ουσιαστικών

103. Κατά την **τρίτη κλίση** κλίνονται ονόματα και των τριών γενών περιττοσύλλαβα (βλ. § 85, 2).

Τα τριτόκλιτα ουσιαστικά στην ενική ονομαστική λήγουν σ' ένα από τα φωνήεντα **α, ι, υ, ω**, ή σ' ένα από τα σύμφωνα **ν, ρ, ζ (ξ, ψ)**. στην ενική γενική λήγουν σε **-ος, -ως, ή -ους**.

104. 1) Από τα αρσενικά και θηλυκά της τρίτης κλίσης πολλά σχηματίζουν την ενική ονομαστική με την κατάληξη **-ς** και λέγονται **καταληκτικά** (*ἥρω-ς, ἰχθύ-ς*). μερικά όμως τη σχηματίζουν χωρίς καμιά κατάληξη και λέγονται **ακατάληκτα** (*χιών, ἡχώ*).

2) Τα ουδέτερα της **γ'** κλίσης κανονικά σχηματίζουν την ονομαστι-

κή, αιτιατική και κλητική του ενικού χωρίς κατάληξη (είναι δηλ. ακατάληκτα): *σῶμα, ἄστρ* (πβ. § 123, 4).

105. 1) Από τα ουσιαστικά της γ' κλίσης άλλα έχουν σε όλες τις πτώσεις ένα μόνο θέμα και γι' αυτό λέγονται **μονόθεμα** (*χιτών, χιτῶν-ος*)· και άλλα παρουσιάζονται με δύο θέματα, γιατί σε μερικές πτώσεις εκτείνουν το φωνήεν της τελευταίας συλλαβής του θέματος και γι' αυτό λέγονται **διπλόθεμα** (*ἡγεμόν-ος, ἡγεμών*).

2) Στα διπλόθεμα τριτόκλιτα το θέμα που έχει στην τελευταία συλλαβή μακρόχρονο φωνήεν λέγεται **ισχυρό θέμα** (*ποιμήν, ῥήτωρ*), ενώ το άλλο που έχει στην τελευταία συλλαβή βραχύχρονο φωνήεν λέγεται **αδύνατο θέμα** (*ποιμεν-, ῥητορ-*).

106. Το θέμα στα μονόθεμα ουσιαστικά της γ' κλίσης βρίσκεται από τη γενική του ενικού, αφού αφαιρεθεί από αυτήν η κατάληξη: *πίνακ-ος* (θ. *πίνακ-*), *κλητηῆρ-ος* (θ. *κλητηρ-*). Στα διπλόθεμα το ισχυρό θέμα βρίσκεται από την ονομαστική του ενικού και το αδύνατο από τη γενική του ενικού, αφού αφαιρεθεί η κατάληξη: *ὁ ἡγεμών* (ισχυρό θ. *ἡγεμων-*), *τοῦ ἡγεμόν-ος* (αδύνατο θ. *ἡγεμον-*)· *ὁ ποιμήν* (ισχυρό θ. *ποιμην-*), *τοῦ ποιμέν-ος* (αδύνατο θ. *ποιμεν-*).

107. Κατά το χαρακτήρα τα ουσιαστικά της γ' κλίσης διαίρουνται:

α) σε **φωνηεντόληκτα**: *ἥρω-ς, ἥρω-ος· πόλις, πόλε-ως*·

β) σε **συμφωνόληκτα**: *κόραξ, κόρακ-ος· σωλήν, σωλήν-ος*.

Α'. Φωνηεντόληκτα ουσιαστικά της γ' κλίσης

108. α) Καταληκτικά μονόθεμα σε -ως, γεν. -ως.

Παραδείγματα

	(θ. ἥρω-)	(θ. Τρω-)	(θ. ἥρω-)	(θ. Τρω-)
	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ον. ὁ	ἥρω-ς	Τρῶ-ς	οἱ ἥρω-ες	Τρῶ-ες
γεν. τοῦ	ἥρω-ος	Τρω-ός	τῶν ἡρώ-ων	Τρώ-ων
δοτ. τῷ	ἥρω-ι	Τρω-ι	τοῖς ἥρω-σι(ν)	Τρω-σὶ(ν)
αιτ. τὸν	ἥρω-α	Τρῶ-α	τούς ἥρω-ας	Τρῶ-ας
κλ. (ὦ)	ἥρω-ς	Τρῶ-ς	(ὦ) ἥρω-ες	Τρῶ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ. (ῶ) ἥρω-ε, **Τρῶ-ε** – γεν., δοτ. τοῖν ἡρώ-οιν, Τρώ-οιν

Κατά το Τρώς κλίνεται ὁ θῶς (= το τσακάλι)· πβ. § 145.

109. β) Καταληκτικά μονόθεμα σε -υς, γεν. -υος

Παραδείγματα

(θ. βοτρυ-)

(θ. ἰχθυ-)

(θ. δρυ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	βότρυ-ς	ἰχθύ-ς	ἡ	δρυ-ς
γεν.	τοῦ	βότρυ-ος	ἰχθύ-ος	τῆς	δρυ-ὸς
δοτ.	τῷ	βότρυ-ϊ	ἰχθύ-ϊ	τῇ	δρυ-ϊ
αιτ.	τόν	βότρυ-ν	ἰχθύ-ν	τήν	δρυ-ν
κλ.	(ῶ)	βότρυ	ἰχθυ	(ῶ)	δρυ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	βότρυ-ες	ἰχθύ-ες	αἱ	δρυ-ες
γεν.	τῶν	βοτρυ-ων	ἰχθύ-ων	τῶν	δρυ-ων
δοτ.	τοῖς	βότρυ-σι(ν)	ἰχθύ-σι(ν)	ταῖς	δρυ-σὶ(ν)
αιτ.	τούς	βότρυ-ς	ἰχθυ-ς	τάς	δρυ-ς
κλ.	(ῶ)	βότρυ-ες	ἰχθύ-ες	(ῶ)	δρυ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ.	(ῶ) βότρυ-ε	ἰχθύ-ε	δρυ-ε
γεν., δοτ.	τοῖν	βοτρυ-οιν	ἰχθυ-οιν	δρυ-οῖν

Κατά το βότρυς κλίνονται: ὁ στάχυς, ἡ πίτυς (εἶδος πεύκου), ὁ κάνδυς (μηδικός μαν-
δύας) κ.ά., καθώς και το ουδέτ. τὸ νᾶπν (= σινάπι). Κατά το ἰχθύς κλίνονται: ἡ Ἐρινύς, ἡ
ἰλύς (= λάσπη), ἡ ἰσχύς, ἡ κλιτύς, ἡ ὀσφύς, ἡ ὀφρυς, ἡ πληθύς κ.ά. Κατά το δρυς κλίνο-
νται: ὁ και ἡ σῶς ἡ ὕς (= αγριόχοιρος), ὁ μῦς (= ποντίκι) που ἦταν ἀρχικά σιγγόληκτο (θ.
μυσ-) κ.ά.

Παρατηρήσεις

110. Στα φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά σε -υς (γεν. -υος):

1) Η αιτιατική του ενικού σχηματίζεται με την κατάληξη -ν αντί -α και η αιτ. του πληθ. με την κατάληξη -ς αντί -ας: τὸν βότρυ, τοὺς βότρυς.

2) Η κλητική του ενικού σχηματίζεται χωρίς κατάληξη: ὦ βότρυ, ὦ ἰχθύ.

3) Όλοι οι μονοσύλλαβοι τύποι και η αιτιατική του πληθυντικού γενικά, όταν αυτή τονίζεται στη λήγουσα, παίρνουν περισπωμένη αντίθετα με τον κανόνα (§ 39, 1), ἡ δρυς, τὴν δρυν, ὦ δρῦ, τὰς δρυς – τοὺς ἰχθύς, τὰς κλιτῦς, τὰς Ἑρινῦς.

111. γ) Καταληκτικά διπλόθεμα αρσ. και θηλ. σε -ῖς (γεν. -εως)
ή σε -ύς (γεν. -εως) και ουδέτ. σε -ῦ (γεν. -εως)

Παραδείγματα

(θ. δυναμί-, δυναμε-)	(θ. πολί-, πολε-)	(θ. πελεκυ-, πελεκε-)	(θ. άστῦ-, άστε-)
--------------------------	----------------------	--------------------------	----------------------

Ενικός αριθμός

ον. ἡ δύναμι-ς	πόλι-ς	ὁ πέλεκυ-ς	τὸ ἄστυ
γεν. τῆς δυνάμε-ως	πόλε-ως	τοῦ πελέκε-ως	τοῦ ἄστε-ως
δοτ. τῇ δυνάμει	πόλει	τῷ πελέκει	τῷ ἄστει
αιτ. τὴν δύναμι-ν	πόλι-ν	τὸν πέλεκυ-ν	τὸ ἄστυ
κλ. (ῶ) δύναμι	πόλι	(ῶ) πέλεκυ	(ῶ) ἄστυ

Πληθυντικός αριθμός

ον. αἱ δυνάμεις	πόλεις	οἱ πελέκεις	τὰ ἄστυ
γεν. τῶν δυνάμε-ων	πόλε-ων	τῶν πελέκε-ων	τῶν ἄστε-ων
δοτ. ταῖς δυνάμε-σι(ν)	πόλε-σι(ν)	τοῖς πελέκε-σι(ν)	τοῖς ἄστε-σι(ν)
αιτ. τὰς δυνάμεις	πόλεις	τοὺς πελέκεις	τὰ ἄστυ
κλ. (ῶ) δυνάμεις	πόλεις	(ῶ) πελέκεις	(ῶ) ἄστυ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ. (ῶ) δυνάμει πόλει	πελέκει	ἄστει
γεν., δοτ. τοῖν δυναμέ-οιν πολέ-οιν	πελεκέ-οιν	ἄστε-οιν

Κατά το δύναιμι κλίνονται τα προπαροξύτονα θηλυκά: αἴσθησις, ἀκρόπολις, βεβαίωσις, γένεσις, γέννησις, δῆλωσις, δῆλωσις, κράτησις, ποιήσις κ.ά. και το αρσ. ὁ πρύτανις.

Κατά το πόλις κλίνονται: ἡ κόνις, ὁ μάντις, ὁ ὄφις κ.ά., καθώς και πολλά δισύλλαβα αφηρημένα ουσιαστικά: γεῦσις, ὄψις, πτώσις κτλ. (βλ. πιν. § 113). Κατά το πέλεκυς κλίνονται: ὁ πῆχυς και ὁ πρέσβυς (βλ. § 149, 8).

Παρατηρήσεις

112. Τα φωνηεντόληκτα σε -ις ἢ -υς (γεν. -εως):

1) ἔχουν δύο θέματα: ἓνα σε -ι ἢ -υ (πολι-, πηχυ-), ἀπὸ το ὁποῖο σχηματίζονται ἡ ονομαστική, ἡ αιτιατική και ἡ κλητική του ενικού, και ἄλλο θέμα σε -ε (πολε-, πηχε-), ἀπὸ το ὁποῖο σχηματίζονται οἱ ἄλλες πτώσεις του ενικού και ὅλος ὁ πληθυντικός (και δυϊκός).

2) στη γεν. του ενικού ἔχουν κατάληξη -ως (αντί -ος) και τονίζονται στὴ γενική του ενικού και του πληθυντικού στην προπαραλήγουσα ἀντίθετα με τον κανόνα (§ 38, 2).

3) συναίρουν το χαρακτήρα ε με το ἀκόλουθο ε ἢ ι των καταληξέων σε ει: αἰ πόλε-ες = πόλεις· τῷ πῆχε-ι = πῆχει (δυϊκός τῷ πῆχε-ε = πῆχει, τῷ ἄστε-ε = ἄστει).

4) σχηματίζουν την αιτιατ. του ενικού με την κατάληξη -ν (τὴν πόλι-ν, τὸν πῆχυ-ν), την κλητ. του ενικού χωρίς κατάληξη (ῶ πόλι-, ῶ πῆχυ-) και την αιτιατ. του πληθυντικού ὅμοια με την ονομαστική ἀπὸ ἀναλογία πρὸς αὐτή (αἰ πόλεις - τὰς πόλεις· οἱ πῆχεις - τοὺς πῆχεις).

113. ΠΙΝΑΚΑΣ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ ΣΕ -ΙΣ

(γεν. -εως)

(που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

άρσις	κλάσις ¹	νύξις	πράξις	στύψις	φράσις
βάσις	κλίσις	ξύσις	ράξις	τάξις	φύσις
δράσις	κράσις	πίστις	ρήσις ⁴	τάσις	χύσις
δόσις	κρίσις	πλάσις	ρύσις	τρήσις	ψήξις ⁷
δύσις	κῦψις	πλύσις	ρύσις ⁵	τύψις	ψύξις ⁸
θλάσις	λύσις	πνίξις	ρύσις ⁶	ὑβρις	
θλίψις	μείξις	πόσις ²	στάσις	φάσις	
κάμνις	(ή μίξις)	πύστις ³	στίξις	φθίσις	

114. δ) Καταληκτικά μονόθεμα σε -εύς, -οῦς και -αῦς

(θ. βασιλευ-)

(θ. άλιευ-)

(θ. βου-)

(θ. γραυ-)

Ενικός αριθμός

ον. ὁ βασιλευ-ς	άλιευ-ς	βου-ς	ἡ γραυ-ς
γεν. τοῦ βασιλέ-ως	άλιέ-ως και άλιῶς	βο-ός	τῆς γρα-ός
δοτ. τῷ βασιλεῖ	άλιεῖ	βο-ῖ	τῇ γρα-ῖ
αιτ. τὸν βασιλέ-α	άλιέ-α και άλιᾶ	βου-ν	τὴν γραυ-ν
κλ. (ὦ) βασιλεῦ	άλιεῦ	βου	(ὦ) γραῦ

Πληθυντικός αριθμός

ον. οἱ βασιλεῖς	άλιεῖς	βό-ες	αἱ γρα-ες
γεν. τῶν βασιλέ-ων	άλιέ-ων και άλιῶν	βο-ῶν	τῶν γρα-ῶν
δοτ. τοῖς βασιλεῦ-σι(v)	άλιεῦ-σι(v)	βου-σῖ(v)	ταῖς γραυ-σῖ(v)
αιτ. τοὺς βασιλέ-ας	άλιέας και άλιᾶς	βου-ς	τὰς γραῦς
κλ. (ὦ) βασιλεῖς	άλιεῖς	βό-ες	(ὦ) γρα-ες

1. θραύση, τσάκισμα.- 2. το να πίνει κανείς, πιετό.- 3. (από το πνθάνομαι, θ. πνθ-) ερώτηση, πληροφορία.- 4. λόγος, ομιλία.- 5. (από το ρύομαι = σώζω) σωτηρία, άπελευθέρωση.- 6. (από το ρέω, θ. ρύ-) ροή, ρεῦμα.- 7. (από το ψήχω = τριβω, ξύνω) ξύσιμο, ξύστρισμα.- 8. (από το ψύχω = κάνω κάτι κρύο, κρυώνω) ψύξη, κρύωμα.

ον., αιτ., τῶ, κλ. (ῶ) βασιλεῖ	άλιεῖ	βό-ε	γρα-ε
γεν., δοτ. τοῖν	βασιλέ-οιν	άλιέ-οιν	βο-οῖν
		βο-οῖν	γρα-οῖν

Κατά το βασιλεὺς κλίνονται: βαφεύς, γονεύς, γραμματεὺς, γραφεύς, ἱερεὺς, κουρεὺς, χαλκεύς κ.ά. – Ἀμφισσεύς, Ἀχαρνεύς, Μεγαρεὺς κ.ά. – Κατά το ἀλιεὺς κλίνονται: Δοριεὺς, Ἐρετριεὺς, Εὐβοεὺς, Πειραιεὺς, Πλαταιεὺς κ.ά.

Τα βοὺς και γραῦς εἶναι μοναδικά.

Παρατηρήσεις

115. Στα φωνηεντόληκτα σε -εύς, -οὺς, -αὺς της γ' κλίσης:

1) Το υ του χαρακτήρα αποβάλλεται πριν από φωνήεν: βασιλεύς, βασιλέ-ως, βοῦς, βο-ός, γραῦς, γρα-ός κτλ.

2) Η κλητ. του ενικού είναι όμοια με το θέμα (χωρίς κατάληξη): ὦ βασιλεῦ, ὦ βοῦ, ὦ γραῦ.

116. Στα φωνηεντόληκτα σε -εύς της γ' κλίσης:

1) Η γεν. του ενικού έχει κατάληξη -ως (αντί -ος): τοῦ βασιλέ-ως.

2) Η αιτιατ. του πληθ. έχει κατάληξη -ᾶς: τοὺς βασιλέ-ας (η αιτ. τοὺς βασιλεῖς, όμοια με την ονομαστ., είναι μεταγενέστερη).

3) Το ε που απομένει στο θέμα μετά την αποβολή του υ συναιρείται με το ακόλουθο ε ή ι των καταλήξεων σε ει: οἱ βασιλέ-ες = βασιλεῖς· τῶ βασιλέ-ι = βασιλεῖ (δυϊκός τῶ βασιλέ-ε = βασιλεῖ), πβ. § 112., 3.

117. Όσα φωνηεντόληκτα σε -εύς έχουν πριν από το -εύς φωνήεν συναιρούν συνήθως το τελικό ε που απομένει στο θέμα με το ακόλουθο ω και α των καταλήξεων στη γενική και αιτιατική του ενικού και πληθυντικού: (ἀλιεὺς) τοῦ ἀλιέ-ως = ἀλιῶς· τὸν ἀλιέ-α = ἀλιᾶ· τῶν ἀλιέ-ων = ἀλιῶν· τοὺς ἀλιέ-ας = ἀλιᾶς – (ὁ Εὐβοεὺς) τοῦ Εὐβοέ-ως = Εὐβοῶς· τὸν Εὐβοέ-α = Εὐβοᾶ κτλ.

118. ε) Ακατάληκτα διπλόθεμα σε -ῶ (γεν. -οῦς)

(θ. ἤχω-, ἤχα-)

(θ. Κλειω-, Κλειο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ἡ	ἤχῳ		Κλειῶ	
γεν.	τῆς	(ἤχό-ος)	ἤχοῦς	(Κλειό-ος)	Κλειοῦς
δοτ.	τῇ	(ἤχό-ι)	ἤχοϊ	(Κλειό-ι)	Κλειοῖ
αιτ.	τὴν	(ἤχό-α)	ἤχῳ	(Κλειό-α)	Κλειῶ
κλ.	(ῶ)	ἤχοϊ		Κλειοῖ	

Ὅμοια κλίνονται μερικά κύρια ονόματα: Γοργῶ, Ἐρατώ, Κλωθῶ, Ἀητώ, Σαπφῶ κ.ά., καθώς και μερικά προσηγορικά: λεχῶ, πειθῶ, φειδῶ κ.ά.

Παρατηρήσεις

119. Τα φωνηεντόληκτα σε -ῶ (γεν. -οῦς) τῆς γ' κλίσης:

1) κανονικά δεν ἔχουν πληθυντικό και δυϊκό αριθμό· ὅταν ὁμως σχηματίζουν τους αριθμούς αὐτούς, κλίνονται κατὰ τὴ β' κλίση: ἡ λεχῶ, τῆς λεχοῦς κτλ. – πληθ. αἱ λεχοί, τῶν λεχῶν, ταῖς λεχοῖς, τὰς λεχοῦς – δυϊκός, τῷ λεχῶ, τοῖν λεχοῖν·

2) σχηματίζουν τὴν ονομαστικὴ με τὸ ισχυρὸ θέμα -ω χωρίς καμιά κατάληξη· στις πλ. γιες πτώσεις συναιροῦν τὸ χαρακτήρα ο του αδύνατου θέματος με τίς καταλήξεις και οὔζονται στὴν αιτιατικὴ ἀντίθετα με τὸν κανόνα (§ 39, 4), ἀπὸ ἀναλογία πρὸς τὴν ὁμόηχη ονομαστικὴ (ἡ ἤχω - τὴν ἤχῳ)·

3) σχηματίζουν τὴν κλητικὴ με ἀρχαιότερο θέμα σε -οι χωρίς κατάληξη και παίρνουν σ' αὐτὴ περισπωμένη ἀπὸ ἀναλογία πρὸς τὴν ὁμόηχη δοτικὴ: τῇ ἤχοϊ - ὦ ἤχοϊ.

Β'. Συμφωνόληκτα ουσιαστικά τῆς γ' κλίσης

120. Τα συμφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά υποδιαροῦνται:

α) σε ἀφωνόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα ἀφωνο): κόραξ, κόρακ-ος· Ἄραψ, Ἄραβος· τάπηξ, τάπητ-ος·

β) σε **ημιφωνόληκτα** (δηλ. με χαρακτήρα ημίφωνο): *σωλήν, σωλήν-ος· κλητήρ, κλητήρ-ος*.

1. Αφωνόληκτα

121. Τα αφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά κατά το χαρακτήρα είναι:

α) **ουρανικόληκτα** (δηλ. με χαρακτήρα ουρανικό *κ, γ, χ*)·

β) **χειλικόληκτα** (δηλ. με χαρακτήρα χειλικό *π, β, φ*)·

γ) **οδοντικόληκτα** (δηλ. με χαρακτήρα οδοντικό *τ, δ, θ*).

122. α) Ουρανικόληκτα καταληκτικά μονόθεμα

(θ. *κορακ-*)

(θ. *περυγ-*)

(θ. *δνυχ-*)

Ενικός αριθμός

ον. <i>ὁ</i>	<i>κόραξ</i> (κ-ς)	<i>ή</i>	<i>πτέρυξ</i> (γ-ς)	<i>ὁ</i>	<i>δνυξ</i> (χ-ς)
γεν. <i>τοῦ</i>	<i>κόρακ-ος</i>	<i>τῆς</i>	<i>πτέρυγ-ος</i>	<i>τοῦ</i>	<i>δνυχ-ος</i>
δοτ. <i>τῷ</i>	<i>κόρακ-ι</i>	<i>τῇ</i>	<i>πτέρυγ-ι</i>	<i>τῷ</i>	<i>δνυχ-ι</i>
αιτ. <i>τὸν</i>	<i>κόρακ-α</i>	<i>τὴν</i>	<i>πτέρυγ-α</i>	<i>τὸν</i>	<i>δνυχ-α</i>
κλ. (<i>ὦ</i>)	<i>κόραξ</i> (κ-ς)	(<i>ὦ</i>)	<i>πτέρυξ</i> (γ-ς)	(<i>ὦ</i>)	<i>δνυξ</i> (χ-ς)

Πληθυντικός αριθμός

ον. <i>οἱ</i>	<i>κόρακ-ες</i>	<i>αἱ</i>	<i>πτέρυγ-ες</i>	<i>οἱ</i>	<i>δνυχ-ες</i>
γεν. <i>τῶν</i>	<i>κοράκ-ων</i>	<i>τῶν</i>	<i>περύγ-ων</i>	<i>τῶν</i>	<i>δνύχ-ων</i>
δοτ. <i>τοῖς</i>	<i>κόραξι</i> (κ-σι)	<i>ταῖς</i>	<i>πτέρυξι</i> (γ-σι)	<i>τοῖς</i>	<i>δνυξι</i> (χ-σι)
αιτ. <i>τοὺς</i>	<i>κόρακ-ας</i>	<i>τάς</i>	<i>πτέρυγ-ας</i>	<i>τοὺς</i>	<i>δνυχ-ας</i>
κλ. (<i>ὦ</i>)	<i>κόρακ-ες</i>	(<i>ὦ</i>)	<i>πτέρυγ-ες</i>	(<i>ὦ</i>)	<i>δνυχ-ες</i>

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. <i>τὼ, κλ. (ὦ)</i>	<i>κόρακ-ε</i>	<i>πτέρυγ-ε</i>	<i>δνυχ-ε</i>
γεν., δοτ. <i>τοῖν</i>	<i>κοράκ-οιν</i>	<i>περύγ-οιν</i>	<i>δνύχ-οιν</i>

β) Χειλικόληκτα καταληκτικά μονόθεμα

	(θ. γῡπ-)	(θ. Ἀρσβ-)		(θ. γῡπ-)	(θ. Ἀραβ-)
	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
ον.	ὁ γῡψ (π-ς)	Ἄραψ (β-ς)	οἱ	γῡπ-ες	Ἀραβ-ες
γεν.	τοῦ γυπ-ὸς	Ἀραβ-ος	τῶν	γυπ-ῶν	Ἀράβ-ων
δοτ.	τῷ γυπ-ὶ	Ἀραβ-ι	τοῖς	γυψὶ (π-σι)	Ἀραψι (β-σι)
αιτ.	τὸν γῡπ-α	Ἀραβ-α	τοὺς	γῡπ-ας	Ἀραβ-ας
κλ.	(ὦ) γῡψ (π-ς)	Ἄραψ (β-ς)	(ὦ)	γῡπ-ες	Ἀραβ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., τῷ, κλ. (ὦ) γῡπ-ε, Ἀραβ-ε - γεν., δοτ. τοῖν γυπ-οῖν, Ἀράβ-οιν

γ) Οδοντικόληκτα καταληκτικά μονόθεμα με χαρακτήρα απλό οδοντικό τ ή δ ή θ

	(θ. ταπητ-)	(θ. πατρίδ-)		(θ. ὀρνιθ-)
	Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ τάπης (τ-ς)	ἡ πατρίς (δ-ς)	ὁ	ὄρνις (θ-ς)
γεν.	τοῦ τάπητ-ος	τῆς πατρίδ-ος	τοῦ	ὄρνιθ-ος
δοτ.	τῷ τάπητ-ι	τῇ πατρίδ-ι	τῷ	ὄρνιθ-ι
αιτ.	τὸν τάπητ-α	τὴν πατρίδ-α	τὸν	ὄρνιν
κλ.	(ὦ) τάπης (τ-ς)	(ὦ) πατρίς	(ὦ)	ὄρνι
	Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ τάπητ-ες	αἱ πατρίδ-ες	οἱ	ὄρνιθ-ες
γεν.	τῶν ταπήτ-ων	τῶν πατρίδ-ων	τῶν	ὀρνίθ-ων
δοτ.	τοῖς τάπησι (τ-σι)	ταῖς πατρίσι (δ-σι)	τοῖς	ὄρνισι (θ-σι)
αιτ.	τοὺς τάπητ-ας	τὰς πατρίδ-ας	τοὺς	ὄρνιθ-ας
κλ.	(ὦ) τάπητ-ες	(ὦ) πατρίδ-ες	(ὦ)	ὄρνιθ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ. (ὦ) τάπητ-ε	πατρίδ-ε	ὄρνιθ-ε
γεν., δοτ. τοῖν ταπήτ-οιν	πατρίδ-οιν	ὄρνιθ-οιν

δ) Οδοντικόληκτα καταληκτικά μονόθεμα με θέμα σε -ντ (ον., -ας, γεν. -αντος και ον. -ους, γεν. -οντος)

(θ. ἰμᾶντ-)	(θ. γίγαντ-)	(θ. ὀδοντ-)
-------------	--------------	-------------

Ενικός αριθμός

ον. ὁ ἰμᾶς (ντ-ς)	γίγας (ντ-ς)	ὀδοῦς (ὀδόντ-ς)
γεν. τοῦ ἰμάντ-ος	γίγαντ-ος	ὀδόντ-ος
δοτ. τῷ ἰμάντ-ι	γίγαντ-ι	ὀδόντ-ι
αιτ. τὸν ἰμάντ-α	γίγαντ-α	ὀδόντ-α
κλ. (ὦ) ἰμᾶς	γίγαν	ὀδοῦς (ὀδόντ-ς)

Πληθυντικός αριθμός

ον. οἱ ἰμάντ-ες	γίγαντ-ες	ὀδόντ-ες
γεν. τῶν ἰμάντ-ων	γίγαντ-ων	ὀδόντ-ων
δοτ. τοῖς ἰμᾶσι (ἄντ-σι)	γίγασι (αντ-σι)	ὀδοῦσι (ὀδόντ-σι)
αιτ. τοὺς ἰμάντ-ας	γίγαντ-ας	ὀδόντ-ας
κλ. (ὦ) ἰμάντ-ες	γίγαντ-ες	ὀδόντ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ. (ὦ) ἰμάντ-ε	γίγαντ-ε	ὀδόντ-ε
γεν., δοτ. τοῖν ἰμάντ-οιν	γίγαντ-οιν	ὀδόντ-οιν

Κατὰ τὸ ἰμᾶς κλίνεται ὁ ἀνδριάς. Κατὰ τὸ γίγας κλίνονται ὁ ἀδάμας, ὁ ἐλέφας, ὁ Αἴας, ὁ Κάλχας κ.ά., καθὼς και τὸ συνηρημένο (ἀλλᾶντ-ς = ἀλλᾶεις) ἀλλᾶς, γεν. τοῦ (ἀλλᾶντ-ος) ἀλλᾶντος κτλ.

Κατὰ τὸ ὀδοῦς κλίνεται και τὸ συνηρημένο (πλακόντ-ς = πλακόεις) πλακόντ, γεν. τοῦ (πλακόντ-ος) πλακόντος κτλ.· ἔτσι και Σελινόδς (Σελινόντος), Τραπεζοῦς (Τραπεζοῦντος), Φλιούς (Φλιούντος) κ.ά.

ε) Οδοντικόληκτα ακατάληκτα διπλόθεμα με θέμα σε -ντ
(ον. -ων, γεν. -οντος)

(θ. γεροντ-)

	Ενικός		Πληθυντικός		Δυϊκός
ον.	ὁ γέρων	οἱ γέροντ-ες	τῶ γέροντ-ε		
γεν.	τοῦ γέροντ-ος	τῶν γερόντ-ων	τοῖν γερόντ-οιν		
δοτ.	τῷ γέροντ-ι	τοῖς γέρουσι (γέροντ-σι)	τοῖν γερόντ-οιν		
αιτ.	τὸν γέροντ-α	τούς γέροντ-ας	τὼ γέροντ-ε		
κλ.	(ὦ) γέρον	(ὦ) γέροντ-ες	(ὦ) γέροντ-ε		

Κατὰ τὸ γέρον κλίνονται: ὁ δράκων, ὁ θεράπων, ὁ λέων, ὁ τέων (= νεύρο), ὁ Κρέων κ.ά., καθὼς καὶ μερικὰ συνηρημένα κύρια ὀνόματα: ὁ (Ξενοφάντ-, Ξενοφάντ-) Ξενοφῶν, τοῦ (Ξενοφάντ-ος) Ξενοφῶντος, τῷ (Ξενοφάντ-ι) Ξενοφῶντι κτλ. Ἔτσι καὶ ὁ Ἀντιφῶν, ὁ Κλεοφῶν, ὁ Κτησιφῶν (ον. προσώπων), ἡ Κτησιφῶν (ον. πόλης) κ.ά.

ζ) Οδοντικόληκτα ουδέτερα ακατάληκτα
μονόθεμα σε -α (γεν. -ατος)

(θ. κτηματ-)

	Ενικός		Πληθυντικός		Δυϊκός
ον.	τὸ κτήμα	τὰ κτήματ-α		τὼ κτήματ-ε	
γεν.	τοῦ κτήματ-ος	τῶν κτημάτ-ων		τοῖν κτημάτ-οιν	
δοτ.	τῷ κτήματι	τοῖς κτήμασι (ατ-σι)		τοῖν κτημάτ-οιν	
αιτ.	τὸ κτήμα	τὰ κτήματ-α		τὼ κτήματ-ε	
κλ.	(ὦ) κτήμα	(ὦ) κτήματ-α		(ὦ) κτήματ-ε	

(βλ. § 97· καὶ § 104, 2)

Παρατηρήσεις στα αφωνόληκτα της γ' κλίσης

123. Από τα αφωνόληκτα της γ' κλίσης:

1) Τα περισσότερα αρσενικά και θηλυκά σχηματίζουν κανονικά την

αιτιατική του ενικού με κατάληξη **-α** (τὸν κόρακ-α, τὴν πατρίδ-α) και την κλητ. του ενικού όμοια με την ονομαστική (ὦ κόραξ, ὦ πατρίς, ὦ ἰμάς, ὦ ὁδοῦς).

2) Τα βαρύτονα όμως οδοντικόληκτα σε **-ις** (γεν. **-ιδος, -ιτος, -ιθος**) σχηματίζουν την αιτιατ. του ενικού σε **-ν** και την κλητ. του ενικού όμοια με το θέμα (χωρίς το χαρακτήρα): τὴν χάρι-ν, τὴν ἔρι-ν, τὴν ὄρνι-ν· ὦ χάρι, ὦ ἔρι, ὦ ὄρνι (από αναλογία προς τα φωνηεντόληκτα: τὴν πόλιν, ὦ πόλι)· όμοια και μερικά οδοντικόληκτα βαρύτονα σε **-ης ή -υς**: (ὁ καί) ἡ Πάρ-νης **-ηθος**, (τὸν καί) τὴν Πάρνην, ὦ Πάρνη· ἡ κόρυς **-υθος** (= περικεφαλαία), τὴν κόρ-υν, ὦ κόρυ.

3) Τα βαρύτονα οδοντικόληκτα σε **-ων** (γεν. **-οντος**) και **-ας** (γεν. **-αντος**), το οξύτονο **τυραννίς** (**-ίδος**) και το περισπώμενο (ὁ καί) ἡ **παῖς** (από τὸ **παίς**, γεν. **παιδός**) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού χωρίς κατάληξη (με αφαίρεση του οδοντ. χαρακτήρα): ὦ γέρον, ὦ γίγαν, ὦ Αἴαν, ὦ τυραννί, ὦ παῖ.

4) Τα ουδέτερα οδοντικόληκτα σε **-μα** (γεν. **-ματος**) είναι όλα ακατάληκτα: κτῆμα, σῶμα, στράτευμα (βλ. § 104, 2)· καταληκτικά είναι μόνο τα ουδέτ. **φῶς** (φῶτ-ς), γεν. **φωτ-ός**, δοτ. **φωτ-ι** κτλ. (πβ. § 145) και το ανώμαλο **οὐς** (οὐτ-ς), γεν. **ὠτ-ός** (βλ. § 145 και § 150, 12).

2. ΧΕΙΛΙΚΟΛΗΚΤΑ

(χαρακτ. π)

ὁ Αἰθίωψ¹⁵ -οπος
ὁ γῦψ, γῦπὸς
ὁ Κέκρωψ -οπος
ὁ Κύκλωψ -ωπος
ὁ Πέλωψ -οπος
ὁ σκνίψ -ιπὸς

(χαρακτ. β)

ὁ λίψ¹⁶, λίβος
ἡ φλέψ, φλεβὸς
ὁ χάλυψ -ῦβος

ἡ πιστότης -ητος
ἡ ποιότης κ.ά.

-ύτης -ύτητος

ἡ βαρύτης -ητος
ἡ βραδύτης -ητος
Αττ. βραδυτής -ῆτος
ἡ βραχύτης -ητος
ἡ ταχύτης -ητος

Αττ. ταχυτής -ῆτος
ἡ τραχύτης -ητος κ.ά.

-ις -ιτος

ἡ χάρις -ιτος

(χαρακτ. δ)

-ᾶς -ᾶδος

ἡ ἀγέλας -ᾶδος
ἡ Ἑλλάς -ᾶδος
ἡ λαμπάς -ᾶδος
ἡ Παλλὰς -ᾶδος
ἡ τετραάς -ᾶδος
ἡ τριάς -ᾶδος κτλ.

-ις -ιδος

ἡ αὐλὶς¹⁹ -ιδος
ἡ ἔρις -ιδος
ἡ ἱρις²⁰ -ιδος
ἡ Ἰσις²¹ -ιδος
ὁ Πάρις -ιδος

3. ΟΔΟΝΤΙΚΟΛΗΚΤΑ

(χαρακτ. τ)

-ης -ητος

ἡ ἐσθής -ῆτος
ὁ θής¹⁷, θητὸς
ὁ Κρής¹⁸, Κρητὸς
ὁ λέβης -ητος
ὁ τάπης -ητος
ὁ Χάρης -ητος

-ως -ωτος

ὁ ἰδρώς -ῶτος
ὁ γέλως -ωτος
ὁ ἔρως -ωτος

-ας -αντος

βλ. § 122, δ

-ων -οντος

βλ. § 122, ε

-ότης -ότητος

ἡ δεξιότης -ητος

-ῶν -ῶντος

βλ. § 122, ε

-ις -ιδος

ἡ ἀσπίς -ίδος
ἡ Αὐλὶς -ίδος
ἡ βαθμὶς -ίδος
ἡ βλεφαρίς -ίδος
ἡ βολίς -ίδος
ἡ Ἑλληνίς -ίδος
ἡ ἐλπὶς -ίδος
ἡ θυρίς -ίδος
ἡ κεραμὶς -ίδος
ἡ κορωνίς -ίδος

15. κατ. της Αιθιοπίας, θηλ. Αἰθιοπὶς και η Αἰθίωψ.- 16. λίβας, ΝΔ άνεμος. 17. πολίτης της τέταρτης τάξης στην αρχαία Αθήνα, μισθωτός εργάτης.- θηλ. ἡ θήσα.- 18. θηλ. ἡ Κρήσα. 19. κατασκήνωσι, κατάλυμα- από αυτό και το Επανλὶς (από το προσηγορικό αὐλὶς έγινε και το κύρ. ὄν. ἡ Αὐλὶς.- πβ. § 441, β).- 20. ουράνιο τόξο.- κατ. ουρ. ὄν. ἡ Ἰρις, αγγελιοφόρος των θεών.- 21. αιγυπτιακή θεότητα.

ἡ τυραννίς -ῖδος
ἡ ψαλίς -ῖδος κ.ά.

ἡ χειρίς -ῖδος
ἡ ψηφίς -ῖδος

-υς -υθος
ἡ κόρυς²² -ῦθος

-ίς -ῖδος

ἡ ἀνίς -ῖδος
ἡ βαλβίς -ῖδος
ἡ κηλίς -ῖδος
ἡ κνημίς -ῖδος
ἡ κρηπίς -ῖδος
ἡ νηοίς -ῖδος
ἡ σφραγίς -ῖδος

-ύς -ύδος

ἡ χλαμύς -ύδος

-ινς -ινθος

ἡ ἔλμινς²³ -ινθος
ἡ περίρινς²⁴ -ινθος

υνς -υνθος

(χαρακτ. θ)

ἡ τίρυνς -υνθος

-ης -ηθος

ἡ Πόρνης -ηθος

Β'. ΟΥΔΕΤΕΡΑ (οδοντικόληκτα)

(σε -μα, γεν. -ματος)

(σε -μμα²⁸, γεν. -μματος)

ἄλμα	κλήμα ²⁵	νάμα	σχίσμα	χίμα	ἄλειμμα	κόμμα
ἄρμα	κλίμα ²⁶	νήμα	τάγμα		ἄμμα ²⁹	ῥμμα
ἄσθμα	κράμα	πλάσμα	φᾶσμα		βόμμα	ῥάμμα
ῥσμα	κρίμα	πλῦμα	φράγμα		βλέμμα	σκάμμα
δράμα	κῦμα	πράγμα	φῦμα ²⁷		γράμμα	στέμμα
θύμα	μεῖγμα	πτῦσμα	χᾶσμα		θρέμμα	στρέμμα
κλάσμα	(ἡ μίγμα)	στίγμα	χρῖσμα		κάλυμμα	τριμμα

22. περικεφαλαία.- 23. σκουλήκι των εντέρων.- 24. τετράγωνος χώρος πάνω στην άμαξα, όπου τοποθετούσαν τα πράγματα που ήθελαν να μεταφέρουν.- 25. κλάδος από αμπέλι.- 26. (από το ρ. κλίνω) κλίση ή κατωφέρεια εδάφους· η γεωγραφική θέση ενός τόπου.- 27. βλάστημα.- 28. ουδέτερα σε -μμα παράγονται από ρήματα με χαρακτήρα χειλικό (π.β.φ).- 29. (από το ρ. άπτω) δέσιμο, κόμπος, θηλιά.

2. Ημιφωνόληκτα

125. Τα ημιφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά κατά το χαρακτήρα είναι:

- α) **ενρινόληκτα** (δηλ. με χαρακτήρα ν)¹
- β) **υγρόληκτα** (δηλ. με χαρακτήρα λ, ρ)
- γ) **σιγμόληκτα** (δηλ. με χαρακτήρα σ).

126. I. Ενρινόληκτα (χαρακτ. ν)

α) **Μονόθεμα:** καταληκτικά σε -ις (γεν. -ίνος) και ακατάληκτα σε -αν (γεν. -ᾶνος), -ην (γεν. -ηνος) και -ων (γεν. -ωνος)

(θ. ἀκτιν-) (θ. Τιταν-) (θ. Ἑλλην-) (θ. χειμῶν-)

Ενικός αριθμός

ον.	ῆ	ἀκτίς	ὁ	Τιτάν	Ἑλλην	χειμῶν
γεν.	τῆς	ἀκτῖν-ος	τοῦ	Τιτᾶν-ος	Ἑλλήν-ος	χειμῶν-ος
δοτ.	τῇ	ἀκτῖν-ι	τῷ	Τιτᾶν-ι	Ἑλλήν-ι	χειμῶν-ι
αιτ.	τὴν	ἀκτῖν-α	τὸν	Τιτᾶν-α	Ἑλλήν-α	χειμῶν-α
κλ.	(ῶ)	ἀκτίς	(ῶ)	Τιτάν	Ἑλλην	χειμῶν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	αἱ	ἀκτῖν-ες	οἱ	Τιτᾶν-ες	Ἑλλήν-ες	χειμῶν-ες
γεν.	τῶν	ἀκτῖν-ων	τῶν	Τιτάν-ων	Ἑλλήν-ων	χειμῶν-ων
δοτ.	ταῖς	ἀκτῖ-σι(ν)	τοῖς	Τιτᾶ-σι(ν)	Ἑλλή-σι(ν)	χειμῶ-σι(ν)
αιτ.	τάς	ἀκτῖν-ας	τούς	Τιτᾶν-ας	Ἑλλήν-ας	χειμῶν-ας
κλ.	(ῶ)	ἀκτῖν-ες	(ῶ)	Τιτᾶν-ες	Ἑλλήν-ες	χειμῶν-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ.	(ῶ) ἀκτῖν-ε	Τιτᾶν-ε	Ἑλλήν-ε	χειμῶν-ε
γεν., δοτ.	τοῖν	ἀκτῖν-οιν	Τιτάν-οιν	Ἑλλήν-οιν	χειμῶν-οιν

(βλ. πιν. § 132)

1. Τριτόκλιτα με χαρακτήρα μ δεν υπάρχουν.

β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ην (γεν. -ενος) και -ων (γεν. -ονος)

(θ. ποιμην-, ποιμεν-) (θ. ήγεμων-, ήγεμον-) (θ. γειτων-, γειτον-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ποιμὴν	ήγεμόν	γείτων
γεν.	τοῦ	ποιμέν-ος	ήγεμόν-ος	γείτον-ος
δοτ.	τῷ	ποιμέν-ι	ήγεμόν-ι	γείτον-ι
αιτ.	τὸν	ποιμέν-α	ήγεμόν-α	γείτον-α
κλ.	(ὦ)	ποιμὴν	ήγεμών	γείτων

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	ποιμέν-ες	ήγεμόν-ες	γείτον-ες
γεν.	τῶν	ποιμέν-ων	ήγεμόν-ων	γείτόν-ων
δοτ.	τοῖς	ποιμέ-σι(ν)	ήγεμό-σι(ν)	γείτο-σι(ν)
αιτ.	τούς	ποιμέν-ας	ήγεμόν-ας	γείτον-ας
κλ.	(ὦ)	ποιμέν-ες	ήγεμόν-ες	γείτον-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ὦ)	ποιμέν-ε	ήγεμόν-ε	γείτον-ε
γεν., δοτ.	τοῖν	ποιμέν-οιν	ήγεμόν-οιν	γείτόν-οιν

(βλ. πίν. § 132)

127. II. Υ γ ρ ό λ η κ τ α (χαρακτ. λ, ρ)

α) Μονόθεμα: ακατάληκτα σε -ηρ (γεν. -ηρος), -ωρ (γεν. -ωρος)
και ουδέτερα σε -αρ (γεν. -αρος)

(θ. κλητηρ-) (θ. ίχωρ-) (θ. νεκταρ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	κλητηρ	ίχωρ ¹	τὸ	νέκταρ ²
γεν.	τοῦ	κλητηρ-ος	ίχωρ-ος	τοῦ	νέκταρ-ος

1. Ο ίχωρ = το αίμα που ρέει στις φλέβες των θεών· ορός αίματος· αίμα σάπιο· ύλη με πύο· δηλητήριο φιδιών.- 2. Τοῦτο έχει μόνο ενικό (βλ. § 83, 1. δ).

δοτ.	τῷ	κλητῆρ-ι	ἰχῶρ-ι	τῷ	νέκταρ-ι
αιτ.	τόν	κλητῆρ-α	ἰχῶρ-α	τό	νέκταρ
κλ.	(ὦ)	κλητῆρ	ἰχῶρ	(ὦ)	νέκταρ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	κλητῆρ-ες	ἰχῶρ-ες
γεν.	τῶν	κλητῆρ-ων	ἰχῶρ-ων
δοτ.	τοῖς	κλητῆρ-σι(ν)	ἰχῶρ-σι(ν)
αιτ.	τούς	κλητῆρ-ας	ἰχῶρ-ας
κλ.	(ὧ)	κλητῆρ-ες	ἰχῶρ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ὦ)	κλητῆρ-ε	ἰχῶρ-ε
γεν., δοτ.	τοῖν	κλητῆρ-οιν	ἰχῶρ-οιν

β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ῆρ (γεν. -έρος) και -ωρ (γεν. -ορος)

(θ. ἀθῆρ-, ἀθερ-) (θ. ῥητωρ-, ῥητορ-) (θ. ἀθήρ-, ἀθερ-) (θ. ῥητωρ-, ῥητορ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἀθῆρ	ῥήτωρ
γεν.	τοῦ	ἀθέρ-ος	ῥήτορ-ος
δοτ.	τῷ	ἀθέρ-ι	ῥήτορ-ι
αιτ.	τόν	ἀθέρ-α	ῥήτορ-α
κλ.	(ὦ)	ἀθῆρ	ῥήτορ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	ἀθέρ-ες	ῥήτορ-ες
γεν.	τῶν	ἀθέρ-ων	ῥήτορ-ων
δοτ.	τοῖς	ἀθέρ-σι(ν)	ῥήτορ-σι(ν)
αιτ.	τούς	ἀθέρ-ας	ῥήτορ-ας
κλ.	(ὧ)	ἀθέρ-ες	ῥήτορ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον αιτ. τώ, κλ. (ὦ) ἀθέρ-ε, ῥήτορ-ε γεν., δοτ. τοῖν ἀθέρ-οιν, ῥητ-όρ οιν.

Κατά το όνομα ὁ ἀθῆρ (= η λεπτότατη ἄκρη στα στήχασα-αθήρας) κλίνονται τα ονόματα ὁ ἀῆρ και ὁ αἰθήρ, εύχρηστα μόνο στον ενικό (βλ. § 83, 1, β).

Παρατηρήσεις στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ' κλίσης

128. 1) Τα φωνήεντα *i* και *a* εμπρός από το χαρακτήρα *v* των ονομάτων σε *-ις* (γεν. *-ινος*) και *-αν* (γεν. *-ανος*) είναι μακρόχρονα: τῆς ἀκτῖν-ος, τῆς Σαλαμῖν-ος, τοῦ Τιτᾶν-ος, τοῦ πελεκᾶν-ος.

2) Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ' κλίσης σχηματίζουν κανονικά την κλητ. του ενικού όμοια με την ονομαστική του ενικού: ἡ ἀκτίς – ὡ ἀκτίς· ὁ Τιτάν – ὡ Τιτάν· ὁ Ἑλλήν – ὡ Ἑλλήν· ὁ ἡγεμὼν – ὡ ἡγεμῶν· ὁ ποιμὴν – ὡ ποιμήν· ὁ ἰχώρ – ὡ ἰχώρ.

Αλλά τα βαρύτονα διπλόθεμα σε *-ων* (γεν. *-ονος*) και *-ωρ* (γεν. *-ορος*) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αδύνατο θέμα: ὁ γεῖτων – ὡ γεῖτον· ὁ δαίμων – ὡ δαῖμον· ὁ Ἰάσων – ὡ Ἰάσον· ὁ ῥήτωρ – ὡ ῥήτορ (βλ. § 105).

3) Ο χαρακτήρας *λ* και *ρ* εμπρός από το σίγμα της κατάληξης παραμένει, ενώ ο χαρακτήρας *v* εμπρός από αυτό αποβάλλεται (χωρίς αντέκταση του προηγούμενου τυχόν βραχύχρονου φωνήεντος): ὁ ἄλ-ς, τοῖς ἄλ-σί, (ὁ ῥήτωρ) τοῖς ῥήτορ-σι· αλλά: ἡ (ἀκτῖν-ς) ἀκτίς, ταῖς (ἀκτῖν-σι) ἀκτίσι· τοῖς (ἡγεμόν-σι) ἡγεμόσι (βλ. § 64, 4)

γ) Συγκοπτόμενα διπλόθεμα: ακατάληκτα σε *-ηρ* (γεν. *-ρος*)

129. Από τα υγρόληκτα ουσιαστικά της γ' κλίσης τα διπλόθεμα ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ (= κοιλιά), ἡ Δημήτηρ και ὁ ἀνὴρ συγκόπτουν (δηλ. αποβάλλουν) σε ορισμένες πτώσεις το *ε* του αδύνατου θέματος και γι' αυτό λέγονται **συγκοπτόμενα** (πβ. § 62, 1).

Παραδείγματα

(θ. πατηρ-, πατερ-) (θ. ἀνηρ-, ἀνερ-) (θ. Δημητηρ-, Δημητερ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	πατήρ	ἀνὴρ	ἡ	Δημήτηρ
γεν.	τοῦ	πατρ-ός	ἀνδρ-ός	τῆς	Δήμητρ-ος
δοτ.	τῷ	πατρ-ὶ	ἀνδρ-ὶ	τῇ	Δήμητρ-ι
αιτ.	τὸν	πατέρ-α	ἄνδρ-α	τὴν	Δήμητρ-α
κλ.	(ὦ)	πάτερ	ἄνερ	(ὦ)	Δήμητερ

ον.	οἱ	πατέρ-ες	ἄνδρ-ες	ον., αιτ. τῶ, κλ. (ῶ)
γεν.	τῶν	πατέρ-ων	ἄνδρ-ων	πατέρ-ε, ἄνδρ-ε
δοτ.	τοῖς	πατρ-ά-σι(ν)	ἄνδρ-ά-σι(ν)	γεν., δοτ. τοῖν
αιτ.	τούς	πατέρ-ας	ἄνδρ-ας	πατέρ-οιν
κλ.	(ῶ)	πατέρ-ες	ἄνδρ-ες	ἄνδρ-οῖν

Παρατηρήσεις

130. Από τα συγκοπτόμενα υγρόληκτα της γ' κλίσης:

1) Τα ονόμ., ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ και ἡ γαστήρ συγκοπτον, δηλ. χάνουν, το ε του θέματος στη γεν. και δοτ. του ενικού και στη δοτ. του πληθυντικού· το ὄνομα ἡ Δημήτηρ στις πλάγιες πτώσεις του ενικού, και το ὄνομα ὁ ἀνὴρ στις πλάγιες πτώσεις του ενικού και σε ὅλες τις πτώσεις του πληθυντικού και του δυϊκού, στις οποίες εμπρός από το χαρακτηριστήρα αναπτύσσεται το σύμφωνο δ για να διευκολυνθεῖ η προφορά (θ. ἀνερ-, ἀνρ- ἀνδρ-). πβ. § 65, 2.

2) τα ονόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ και γαστήρ στη γεν. και δοτ. του ενικού τονίζονται στη λήγουσα (πατρός, πατρί - μητρός, μητρί κτλ.)· το ὄνομα ἀνὴρ τονίζεται στη λήγουσα στη γενική και δοτ. του ενικού και του δυϊκού και στη γεν. του πληθ. (ἀνδρός, ἀνδρι - ἀνδροῖν - ἀνδρῶν)· το ὄνομα Δημήτηρ τονίζεται στην προπαραλήγουσα σε ὅλες τις πτώσεις του ενικού, εκτός από την ονομαστική.

131. Τα συγκοπτόμενα ονόματα:

1) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού ὅμοια με το αδύνατο θέμα και τονίζονται σ' αυτήν επάνω στην αρχική συλλαβή: ὦ πάτερ, ὦ θυγατερ, ὦ Δήμητερ κτλ.· μόνο το ὄνομα γαστήρ σχηματίζει την κλητ. του ενικού ὅμοια με την ονομαστική: ὦ γαστήρ.

2) στη δοτ. του πληθ. ανάμεσα από το συγκομμένο θέμα και την κατάληξη, για να διευκολυνθεῖ η προφορά, παίρνουν ένα βραχύχρονο α που τονίζεται: πατρ-ά-σι(ν), ἀνδρ-ά-σι(ν). πβ. § 62, 2.

132. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΩΝ ΚΑΙ ΥΓΡΟΛΗΚΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ (που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

1. ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΑ

-άν -ανος

ὁ μεγιστάν -ανος
(έτσι και: ὁ παϊάν,
πελεκάν, Τιτάν,
Αἰνιάν, Ἀκαρνάν,
Ἀλκμάν, Εὐρυτάν),
ὁ Πάν, τοῦ Πανός κ.ά.

-ίς -ινος

ἡ ἀκτίς -ῖνος
(έτσι: ὁ δελφίς,
ἡ ὠδίσ¹, Ἐλεσίς,
Σαλαμίς κ.ά.),
ἡ ρίς, τῆς ρίνος,
ὁ (ἡ) θίς², θινός,
ἡ ἱς³, τῆς ἰνός,
πλ. αἱ ἱνες κ.ά.

-ην -ηνος

ὁ Ἑλλήν -ηνος
ὁ δοθιήν⁴, -ῆνος
(έτσι και: ὁ κηφήν,
ὁ λειχήν⁵, ὁ πυρήν,
ὁ σωλήν, ἡ σειρήν⁶),
ὁ μῆν, μηνός
(έτσι και: ὁ σπλήν,
ὁ σφήν, ὁ (ἡ) χῆν κ.ά.).

-ῆν -ενος

ὁ αὐχήν⁷ -ένος
(έτσι και: ὁ λιμήν,
ὁ πυθμήν, ὁ ὑμήν⁸ κ.ά.
ἡ φρήν⁹, φρενός κ.ά.

-ων -ωνος

α) τα περιεκτικά
ὁ ἀνθών -ωνος

ὁ ἀνδρῶν -ωνος

ὁ γυναικῶν -ωνος

(έτσι και: ὁ δαφνών,
δενδρῶν, ἐλαιῶν,
νομφῶν, ξενῶν,
ὄρνιθῶν, παρθενῶν¹⁰
κ.ά.).

β) τα μεγεθυντικά

ὁ γάστρων¹¹ -ωνος

ὁ γνάθων¹² -ωνος

ὁ χεῖλων¹³ -ωνος κ.ά.

γ) τα κύρια ονόματα

Ἀπόλλων -ωνος

Ποσειδῶν -ωνος

Υποσημειώσεις: 1. (ποιητ.) πόνος του τοκετού (συνθη. πληθ. ὠδῖνες).- 2. (ποιητ.) σωρός· σωρός από ἄμμο· ακτή.- 3. νεύρο, λεπτό νήμα, δύναμη.- 4. μικρό εξάνθημα.- 5. λειχήνα· βρύο που φυτρώνει πάνω σε δέντρα, πέτρες κτλ.- 6. εξάνθημα στην επιδερμίδα.- 7. γοητεία ωραίων λόγων· ως κυρ. ὄν. Σειρήν, θαλασσινή θεότητα που γοητεύει με τη φωνή της τους ναυτικούς.- 8. τράχηλος.- 9. λεπτό δέρμα, μεμβράνη.- 10. το διάφραγμα μέσος της τους ναυτικούς.- 11. τράχηλος.- 12. λεπτό δέρμα, μεμβράνη.- 13. το διάφραγμα μέσος της τους ναυτικούς.- 14. καρδιά, νους.- 15. ανάμεσα στο θώρακα και την κοιλιά· τα γύρω από την καρδιά μέρη· καρδιά, νους.- 16. μέρος του σπιτιού, όπου έμεναν οι παρθένες· ως κυρ. ὄν. Παρθενῶν, ναός στην Ακρόπολ.- 17. λη της Αθήνας.- 18. κοίλαρας.- 19. (από το ὄν. ἡ γνάθος = σαγόνη) εκείνος που έχει λη της Αθήνας.- 20. κοίλαρας.- 21. (από το ὄν. ἡ γνάθος = σαγόνη) εκείνος που έχει λη της Αθήνας.- 22. φουσκωμένα σαγόνια ή φουσκωμένα μάγουλα.- 23. εκείνος που έχει μεγάλα χείλια.-

Ἀγάθων -ωνος
(έτσι και: Δάμων,
Δευκαλίων, Δίων,
Ζήνων, Τέρων, Κίμων,
Κλέων, Κόνων,
Κρίτων, Κύλων,
Μέτων, Πλάτων,
Σόλων, Φαίδων,
Χάρων, Χίλων, Χίρων,
Ὠρίων, [Νέρων,
Τρύφων] κ.ά.).

δ) ονόμ. αρχ. μηνών
Γαμηλιών -ωνος,
(έτσι και:
Ἀνθεστηριών,
Ἐλαφβολιών,
Μουνηχιών,
Θαργηλιών,
Σκιροφοριών,
Ἑκατομβαιών,
Μεταγειτινιών,
Βοηδρομιών,
Πυανοψιών,
Μαιμακτηριών,
Ποσειδεών).

ε) τόπων και πόλεων
Αὐλών -ωνος
Ἐλικών -ωνος
(έτσι και: ἡ Καλυδών,
ὁ Κιθαιρών,
ἡ (ὁ) Κολοφών,
ὁ Μαραθών,
ἡ Σιδών, ἡ Σικυών),
Κρότων -ωνος κ.ά.

ζ) εθνικά παροξύτονα

ὁ Λάκων -ωνος
ὁ Ἷων -ωνος κ.ά.
ζ) προσηγορ. παροξύτ.
ὁ δόλων¹⁴ -ωνος
ὁ δρόμων¹⁵ -ωνος
(έτσι και: ὁ κλύδων¹⁶,
ὁ κώδων, ὁ (ἡ) μήκων¹⁷,
ὁ πάρων¹⁸, ὁ βύθων,
ὁ σάπων, ὁ σίφων,
[ὁ ἄμβων]).

η) προσηγορ. οξύτ.
ὁ κλών, κλωνός
ὁ ἄγων -ωνος

ὁ ἀγκών -ωνος
(έτσι και: ὁ αἰών,
βουβών, κοιτών,
κολοφών¹⁹, λειμών,
τελαμών²⁰, χειμών,
χιτών κ.ά.).

θ) προσηγ. περισπώμ.
ὁ τυφών²¹ -ωνος
(ἀπό τὸ τυφάων).

-ων -ονος

α) οξύτ. θηλυκά
ἡ ἀηδών -όνος
(έτσι και: ἡ ἀλγηδών,
ἀλκυών, εἰκών,
Καρχηδών, σιαγών,
σινδών, τερηδών²²,
Χαλκηδών, χελιδών,
χιών κ.ά.).

β) οξύτ. αρσενικά
ὁ (ἡ) ἀλεκτρων²³
-όνος, ὁ ἡγεμών -όνος
(έτσι και: ὁ κανών,
κηδεμών, Μακεδών,

14. μικρό πανί της πλώρης στα ιστιοφόρα· μαχαίρι ἢ σπαθάκι κρυμμένο μέσα σε ραβδί, σπιλέτο. 15. ελαφρό πλοιάριο. 16. κύμα, κλυδωνισμός. 17. παπαρούνα. 18. πλοιάριο. 19. τὸ ακρότατο σημεῖο ενός πράγματος, ὡς κύρ. ὄν. Κολοφών (-ωνος), πόλη της Ἰωνίας στη Μ. Ἀσία. 20. πλατύ κορδόνι, λουρί δερμάτινο· ὡς κυρ. ὄν. Τελαμών (-ωνος), γιος τοῦ Διακοῦ και πατέρας τοῦ Αἰάντα. 21. θυέλλα, ανεμοστρόβιλος (και κατά την αττ. β' κλίση: ὁ τυφῶς, τοῦ τυφῶ)· ὡς κύρ. ὄν. ὁ Τυφών (-ωνος), γίγαντας, πατέρας τῶν ἀνέμων. 22. σκουλήκι που τρώει τὰ ξύλα· σαρακή· πάθηση τῶν δοντιῶν. 23. (αρσ.) πετεινός, (θηλ. ὄρνιθα).

Στρυμῶν,
(συν)δαιτυμῶν κ.ά.).

γ) παροξύτ. αρσενικά
ὁ ἄξων -ονος
(ἐτσι και: Ἀλιάκμων,
βραχίων, γείτων,
γνώμων, δαίμων,
Ἰάσων, κίων²⁴,
πνεύμων, τέκτων²⁵,
Ἀγαμέμνων,
Ἀριστογείτων κ.ά.).

2. ΥΓΡΟΛΗΚΤΑ

-ἦρ -ηρος

ὁ θήρ²⁶, θηρὸς
ὁ ἀροτήρ²⁷ -ἦρος
ὁ ζωστήρ -ἦρος

(ἐτσι και: ὁ κρατήρ,
λαμπτήρ, λουτήρ,
νιπτήρ, στατήρ,
στρωτήρ, σπινθήρ κ.ά.),
σωτήρ -ἦρος
(κλ. ὦ σῶτερ).

-ἦρ -έρος

ὁ ἀῆρ -έρος
(ἐτσι και: ὁ ἀθήρ,
αἰθήρ, ἀστήρ -δοτ. πλ.
ἀστράσι κ.ά.).

-ωρ -ωρος

ὁ φώρ²⁸, φωρὸς
ὁ ἰχώρ²⁹ -ῶρος
ὁ πέλωρ³⁰ -ωρος
(μεταγ. Βίκτωρ,
πραίτωρ κ.ά.).

-ωρ -ορος

ὁ αυτοκράτωρ -ορος
(ἐτσι και: ὁ κοσμήτωρ,
πράκτωρ, προγάστωρ,
Ἐκτωρ κ.ά.)
(μεταγ. και νεότ.:
εκλέκτωρ,
παντοκράτωρ κ.ά.).

-ἄρ -αρὸς

ὁ Κάρ³¹, Κᾶρὸς
(πλ. οἱ Κᾶρες).

-εῖρ -ειρὸς

ὁ φθείρ³², φθειρὸς
(δοτ. πλ. τοῖς φθειροῖ),
ἡ χεῖρ, χειρὸς
(δοτ. πλ. ταῖς χερσί,
βλ. § 150, 19).

24. κολόνα.- 25. ξυλουργός, μαραγκός.- 26. θηρίο.- 27. αὐτός που οργάνει· ως ἐπὶ θ.
βοῦς ἀροτήρ = βόδι που το μεταχειρίζονται για το ὄργωμα.- 28. κλέφτης.- 29. το αἶμα
που ρεῖει στις φλέβες των θεῶν.- 30. πελώριο ον, τέρας.- 31. κατοικὸς της Καρίας.- 32.
ψεῖρα.

III. Σιγμόληκτα (χαρακτήρας σ)

133. α) Αρσενικά ακατάληκτα σε -ης (γεν. -ους) ή -κλῆς (γεν. -κλέους)

(θ. Σωκρατεσ-, Περικλεεσ-)

(θ. Σωκρατεσ-, Περικλεεσ-)

		Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
ον.	ὁ	Σωκράτης	Περικλῆς	οἱ	Σωκράται	Περικλεῖς
γεν.	τοῦ	Σωκράτους	Περικλέους	τῶν	Σωκρατῶν	Περικλέων
δοτ.	τῷ	Σωκράτει	Περικλεῖ	τοῖς	Σωκράταις	
αιτ.	τὸν	Σωκράτη	Περικλέα	τούς	Σωκράτας	Περικλεῖς
κλ.	(ὦ)	Σώκρατες	Περίκλεις	(ὦ)	Σωκράται	Περικλεῖς

Κατά το Σωκράτης κλίνονται: Ἀριστομένης, Ἀριστοτέλης, Ἀριστοφάνης, Δημοσθένης, Διογένης, Διομήδης, Ἱπποκράτης, Ἰσοκράτης, Ἰφικράτης, Πολυκράτης, Πολυνείκης, Πραξιτέλης - Ἀστυάγης, Τισσαφέρνης, Κυαξάρης κ.ά. Κατά το Περικλῆς κλίνονται: Ἀγαθοκλῆς, Ἡρακλῆς, Θεμιστοκλῆς, Ἴεροκλῆς, Προκλῆς, Σοφοκλῆς κ.ά.

Παρατηρήσεις

134. Τα αρσενικά σιγμόληκτα σε -ης (γεν. -ους) και -κλῆς (γεν. -κλέους) είναι όλα κύρια ονόματα και:

1) ἔχουν θέμα σε -εσ: Σωκρατεσ-, Περικλεεσ-.

2) στην ονομαστική του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και εκτείνουν το βραχύχρονο φωνήεν ε του θέματος σε η: Σωκράτης, Περικλῆς, και με συναίρεση Περικλῆς.

3) στις πλάγιες πτώσεις του ενικού αποβάλλουν το χαρακτήρα σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα (βλ. § 64, 1) και έπειτα συναιρούν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ Σωκράτεσ-ος, Σωκράτε-ος, Σωκράτους· τῷ Σωκράτεσ-ι, Σωκράτε-ι Σωκράτει· τὸν Σωκράτεσ-α, Σωκράτε-α, Σωκράτη· τοῦ Περικλέεσ-ος, Περικλέε-ος, Περικλέους· τῷ Περικλέεσ-ι, Περικλέε-ι, Περικλέει (και με δευτέρα συναίρεση=) Περικλεῖ· τὸν Περικλέεσ-α, Περικλέε-α, Περικλέα και σπάν. Περικλῆ.

4) στην κλητ. του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και ὠνεβάζουν τον τόνο: ὦ Σώκρατες, ὦ Περίκλεις (με συναίρεση από το Περίκλεες).

5) όσα λήγουν σε -κλῆς συναιρούν το ε της συλλαβής κλε-, όταν ύστερα από αυτό ακολουθεί η ή ε ή ει: (Περικλέης) Περικλῆς, (Περικλέες) Περικλείς, (Περικλέει) Περικλεῖ.

6) κανονικά έχουν μόνο ενικό αριθμό· όταν όμως χρησιμοποιούνται στον πληθ. σχηματίζονται τα σε -ης (γεν. -ους) κατά την α' κλίση (οἱ Σωκράται κτλ.) και τα σε -κλῆς (γεν. -κλέους) κατά την γ' κλίση (οἱ Περικλέες = Περικλεῖς κτλ.).

135. β) Θηλυκά ακατάληκτα σε -ώς (γεν. -οῦς)

(θ. αἰδωσ-, αἰδοσ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ἡ	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδώς	} (πβ. § 134,3)
γεν.	τῆς	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ος, αἰδό-ος)	αἰδοῦς	
δοτ.	τῇ	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ι, αἰδό-ϊ)	αἰδοῖ	
αιτ.	τὴν	(αδύνατο θ. αἰδόσ-α, αἰδό-α)	αἰδῶ	
κλ.	(ῶ)	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδῶς	

Κατά το όνομα ἡ αἰδώς (= ντροπή) κλίνεται και το ποιητ. ἡ ἠώς (= αυγή) και ως κύρ. ὄν. ἡ Ἡώς (= θεά της αυγής). Αυτά έχουν μόνο ενικό. Πβ. και §§ 118-119.

136. γ) Ουδέτερα ακατάληκτα σε -ος (γεν. -ους)

(θ. βελοσ- βελεσ- και εδαφοσ-, εδαφес-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	τὸ	βέλος	ἔδαφος	τὰ	βέλη	ἐδάφη
γεν.	τοῦ	βέλους	ἐδάφους	τῶν	βελῶν	ἐδαφῶν
δοτ.	τῷ	βέλει	ἐδάφει	τοῖς	βέλεσι(ν)	ἐδάφεσι(ν)
αιτ.	τὸ	βέλος	ἔδαφος	τὰ	βέλη	ἐδάφη
κλ.	(ῶ)	βέλος	ἔδαφος	(ῶ)	βέλη	ἐδάφη

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ῶ) βέλει, ἐδάφει - γεν., δοτ. τοῖν βελοῖν, ἐδαφοῖν

Κατά το βέλος κλίνονται πολλά δισύλλαβα: ἔθνος, εὖρος (= πλάτος), ζεύγος, ἥθος, κέρρος, ξίφος, πληθος, σκεῦος, τέλος κ.ά. (βλ. πίν. § 138), καθώς και το κύρ. ὄν. τα Γέμ-
πη στον πληθυντικό.

Κατά το ἔδαφος κλίνονται τα τρισύλλαβα: μέγεθος, στέλεχος, τέμνος (ἐπίσημος ἡ ἡ-
ρός χώρος, ναός), τέναγος (= ἄβαθα νερά, βάλτος) κ.ά.

Παρατηρήσεις

137. Τα ουδέτερα σιγμόληκτα σε -ος (γεν. -ους):

1) ἔχουν ἀρχικό θέμα σε -εσ-: βελεσ-, ἔδαφεσ-.

2) σχηματίζουν την ονομαστ., αιτιατική και κλητ. του ενικού χωρίς κατάληξη, αλλά στις πτώσεις αυτές το φωνήεν ε που είναι πριν από το χαρακτήρα το τρέπουν σε -ο-: βελεσ- = βέλος, ἔδαφεσ- = ἔδαφος.

3) με το αρχικό θέμα σε -εσ σχηματίζουν τη γεν. και δοτ. του ενικού και όλες τις πτώσεις του πληθυντ. και δυϊκού· αποβάλλουν όμως σ' αυ-
τές το χαρακτήρα σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα και έπειτα συναιρούν τα
φωνήεντα αυτά, δηλ. το ε+ο σε ου (βέλε-ος = βέλους), το ε+ι σε ει (τῷ
βέλε-ι = βέλει), το ε+ε σε ει (δυϊκ. τῶ βέλε-ε = βέλει), το ε+οι σε οι (δυϊκ.
τοῖν βελέ-οιν = βελοῖν), το ε+ω σε ω (τῶν βελέων = βελῶν) και το ε+α
κανονικά σε η (τά βέλε-α = βέλη)· αν όμως πριν από το ε προηγείται ἄλ-
λο ε, τότε συναιρούν το ε+α σε α: τὰ χρέε-α=χρέα, τὰ κλέε-α=κλέα· βλ. §
64, 1.

4) στη δοτ. πληθ. όπου βρίσκονται δύο σ (βέλεσ-σι) τα απλοποιούν
σε ένα: βέλεσι.

138. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΩΝ ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ (που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

τὸ ἄγος ¹	(ᾶ)	βάρος	(ᾶ)	θάρρος ³	(ᾶ)
ἄλσος	(ᾶ)	βριθος ²	(ι)	θάρσος ³	(ᾶ)
βάθος	(ᾶ)	δάσος	(ᾶ)	θράσος ³	(ᾶ)

Υποσημειώσεις: 1. κατάρα, μiasma. - 2. βάρος. - 3. η λ. θάρρος με ἑξομοίωση του σ: θάρρος = θάρρος, τόλμη· με μετάθεση του α: θράσος (βλ. § 62,3) - ὁρασύτητα, αυθα-
γεία.

ἰχθος	(ἰ)	νεῖκος ⁸	(ἰ)	στιῶος	(ἰ)
κῆτος ⁴		ξίφος	(ἰ)	σφρίγος	(ἰ)
κράτος	(ᾱ)	πάθος	(ᾱ)	τάχος	(ᾱ)
κρύος ⁵	(υ)	πάχος	(α)	τεῖχος	
κυῶδος ⁶	(υ)	πλάτος	(ᾱ)	τεῦχος	
κῦρος	(υ)	πνίγος ⁹	(ἰ)	ῥψος	
κύτος ⁷	(υ)	ράκος	(ᾱ)	φῦκος ¹¹	(υ)
λάθος	(ᾱ)	ρίγος	(ἰ)	ψύχος	(υ)
λίπος	(ἰ)	σκάφος	(ᾱ)		
μίσος	(ἰ)	σκῦτος ¹⁰	(υ)		

139. δ) Ουδέτερα ακατάληκτα σε -ας (γεν. -ως ἢ -ατος)

(θ. κρεασ-)

(θ. περασ-, περατ-)

Ενικός αριθμός

ον.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας
γεν.	του	(κρέας-ος, κρέα-ος)	κρέως	πέρατ-ος
δοτ.	τῷ	(κρέας-ι, κρέα-ῖ)	κρέα	πέρατ-ι
αιτ.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας
κλ.	(ὃ)	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας

Πληθυντικός αριθμός

ον.	τὰ	(κρέας-α, κρέα-α)	κρεα	πέρατ-α
γεν.	τῶν	(κρέας-ων, κρέα-ων)	κρεῶν	περάτ-ων
δοτ.	τοῖς	(κρέας-σι)	κρέα-σι(ν)	πέρα-σι(ν)
αιτ.	τὰ	(κρέας-α, κρέα-α)	κρέα	πέρατ-α
κλ.	(ὧ)	(κρέας-α, κρέα-α)	κρέα	πέρατ-α

4. γενική ονομασία των μεγάλων ψαριών ἢ θαλασσινῶν τεράτων. – 5. παγερο κρῦο. – 6. δόξα, φήμη. – 7. το κοῖλο μέρος (πλοίου, σκεύους, σώματος κτλ.). – 8. φιλονικία, ἀγῶνας. – 9. Η υπερβολική ζέστη. – 10. δέρμα κατεργασμένο. – 11. πληθ. τὰ φύκη – φυκία.

Δυικός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ῶ) (κρέας-ε, κρέα-ε)	κρέᾱ	πέρατ-ε
γεν., δοτ. τοῖν (κρέας-οιν, κρέα-οιν)	κρεοῖν	περάτ-οιν

Παρατηρήσεις

140. Σιγμόληκτα ουδέτερα σε -ας είναι ἑξι: *κρέας, γέρας* (= βραβεῖο), *γῆρας, πέρας, τέρας, κέρας*. Από αυτά:

1) μόνο τα ονόμ. *κρέας, γέρας, γῆρας* ἔχουν θέμα παντού καθαρά σιγμόληκτο σε -ας· αυτά αποβάλλουν το σ ανάμεσα σε δύο φωνήεντα και ἔπειτα συναιροῦν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ (κρέας-ος, κρέα-ος) κρέως· τῷ (κρέας-ι, κρέα-ῖ) κρέα κτλ. (βλ. § 64, 1, πβ. § 134, 3 και § 137.3 και 4).

2) το ὄνομα *πέρας* σχηματίζει την ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού από σιγμόληκτο θέμα σε -ας, χωρίς κατάληξη, και τις ἄλλες πτώσεις από θέμα σε -ατ, ως οδοντικόληκτο: τοῦ πέρατ-ος, τῷ πέρατ-ι, τὰ πέρατ-α, τῶν περάτ-ων κτλ. (ὅπως τὸ σῶμα, τοῦ σώματ-ος κτλ.).

3) τὸ ὄνομα *τέρας* σχηματίζει τον ενικό κατά το *πέρας*: τὸ τέρας, τοῦ τέρατ-ος κτλ.

4) το ὄνομα *κέρας* σε ὅλους τους αριθμούς και το ὄνομα *τέρας* στον πληθυντικό και δυϊκό σχηματίζονται και κατά τους δύο τρόπους, δηλ. και ως σιγμόληκτα (κατά το *κρέας*) και ως οδοντικόληκτα (κατά το *πέρας*): τὸ κέρας, τοῦ κέρως και κέρατος, τῷ κέρα και κέρατι κτλ. - πληθ. τὰ κέρα και κέρατ-α, τῶν κερῶν και κεράτ-ων κτλ. - δυϊκός τῷ κέρα και κέρατ-ε, τοῖν κεροῖν και κεράτ-οιν. (τὸ τέρας) πληθ. τὰ τέρα και τέρατ-α κτλ. - δυϊκός τῷ τέρα και τέρατ-ε, τοῖν τεροῖν και τεράτ-οιν.

5) το ὄνομα *γῆρας* ἔχει μόνο ενικό αριθμό (§ 83. 1, β).

141. ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ

Αρσενικά και θηλυκά

Ουδέτερα

	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός
ον.	-ς ή -	-ες	-ε	-	-ᾶ	-ε
γεν.	-ος (ή -ως)	-ων	-οιν	-ος (ή -ως)	-ων.	-οιν
δοτ.	-ι	-σι(ν)	-οιν	-ι	-σι(ν)	-οιν
αιτ.	-ᾶ ή ν	-ᾶς ή -ς (-νς)	-ε	-	-ᾶ	-ε
κλ.	-ς ή -	-ες	-ε	-	-ᾶ	-ε

Παρατηρήσεις στις καταλήξεις των ονομάτων της γ' κλίσης

142. Από τα ονόματα της γ' κλίσης:

1) τα αρσενικά και τα θηλυκά έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις.

2) τα ουδέτερα διαφέρουν από τα αρσενικά και θηλυκά στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού και του πληθυντικού (πβ. και § 97).

143. Το ι και το α στη λήγουσα των ονομάτων της γ' κλίσης είναι βραχύχρονα: ἡ γινῶσις, τὴν γινῶσιν, τῷ ἀγῶνι, τοῖς ἀγῶσι - τὸν ἀγῶνα, τοὺς ἀγῶνας, τὸ γῆρας (αλλά: τὰ κρέα και κρέα).

Ο τονισμός των ονομάτων της γ' κλίσης

144. Παίρνουν περισπωμένη αντίθετα με τον κανόνα (§ 39,1), αν και δεν προκύπτουν από συναίρεση:

α) οι μονοσύλλαβοι τύποι της ονομ., αιτιατ. και κλητ. που έχουν χαρακτηριστικά ι, υ (ου, αυ): ὁ κῆς, τὸν κῆν, ὦ κῆ, τοὺς κῆς - ἡ δρυς, τὴν δρυν, ὦ δρυν, τὰς δρυς (πβ. § 110, 3) - ὁ βοῦς, τὸν βοῦν, ὦ βοῦ, τοὺς βοῦς - ἡ γραῦς, τὴν γραῦν, ὦ γραῦ (πβ. § 115).

β) η αιτιατική πληθ. των ονομ. σε -ύς (γεν. -ύος), αν τονίζεται στη λήγουσα: τοὺς ἰχθύς (πβ. § 110, 3).

γ) η ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού των ουδετέρων πῦρ και οὖς.

δ) η ονομ. και κλητ. του ενικού του θηλ. ἡ γλαῦξ (= κουκουβάγια).
ε) η κλητ. του ενικού των ονομ. σε -εύς: ὦ βασιλεῦ (§ 115, 2)

145. Τα μονοσύλλαβα ονόμ. της γ' κλίσης στη γεν. και δοτ. όλων των αριθμών τονίζονται στη λήγουσα (αντίθετα με τον κανόνα § 39, 3): ἡ φλόξ, τῆς φλογός, τῇ φλογί - τῶν φλογῶν, ταῖς φλοξί - τοῖν φλογοῖν. Εξαιρούνται τα μονοσύλλαβα ἡ δᾶς (= λαμπάδα), ὁ θῶς (= τσακάλι), τὸ οὖς, ὁ παῖς, ὁ Τρώς και το ὦς που τονίζονται στη γεν. πληθ. στην παραλήγουσα: τῶν δᾶδων, τῶν θῶων, τῶν ὠτων, τῶν παίδων, τῶν Τρώων, τῶν ὠόνων.

11ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

146. Μερικά ουσιαστικά της αρχαίας ελληνικής δεν κλίνονται ομαλά. Τα ουσιαστικά αυτά λέγονται **ανώμαλα ουσιαστικά**.

Τα ανώμαλα ουσιαστικά κατά το είδος της ανωμαλίας που παρουσιάζουν είναι 1) **ανώμαλα κατά το γένος**, 2) **ετερόκλιτα**, 3) **μεταπλαστιά**, 4) **ιδιόκλιτα**, 5) **άκλιτα** και 6) **ελλειπτικά**.

Ι. Ανώμαλα κατά το γένος

147. Μερικά ουσιαστικά έχουν στον πληθυντικό αριθμό διαφορετικό γένος απ' ό,τι στον ενικό ή εκτός από το βασικό γένος έχουν συγχρόνως και ένα άλλο.

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ὁ λύχνος

τὰ λύχνα

ὁ σῖτος

τὰ σῖτα

ὁ δεσμός

οἱ δεσμοὶ και τὰ δεσμὰ

ὁ σταθμός

οἱ σταθμοὶ και τὰ σταθμὰ

τὸ στάδιον

τὰ στάδια και οἱ στάδιοι

(Π.β. τα νεοελλ.: ὁ πλούτος - τὰ πλούτη· ὁ βράχος - οἱ βράχοι και τὰ βράχια· ὁ λόγος - οἱ λόγοι και τὰ λόγια κ.ά.).

143. Μερικά ουσιαστικά έχουν στον ενικό αριθμό δύο γένη:

Ενικός

ὁ ζυγός και τὸ ζυγόν

ὁ ρῶτος και τὸ ρῶτον

Πληθυντικός

τὰ ζυγὰ

τὰ ρῶτα

(Π.β. τα νεοελληνικά: ὁ πεῦκος και τὸ πεῦκο - τὰ πεῦκα κ.ά.).

2. Ετερόκλιτα

149. Ετερόκλιτα λέγονται μερικά ουσιαστικά που σχηματίζονται στον πληθυντικό ἢ σε μερικές πτώσεις κατὰ διαφορετικὴ κλίση ἢ συγχρόνως κατὰ την ἴδια και κατὰ διαφορετικὴ κλίση· π.χ.

1) ὁ ἄνός, τοῦ ἀνοῦ κτλ. (κατὰ τὴ β' κλίση) και τοῦ ἄρνός, τῶ ἄρνι, τῶν ἄρνα - οἱ ἄρνες, τῶν ἄρνων, τοῖς ἄρνάσι, τοῖς ἄρνας (κατὰ τὰ συγκοτόμενα τῆς γ' κλίσης, ἀπὸ θ. ἄρεν, ἄρν- του σπάνιου ὀνόμ. ὁ ἀρήν).

2) ὁ Ἄρης, τοῦ Ἀρεως (ἀπὸ το Ἄρρος με ἀντιμεταχώρηση· § 62, 5), τῶ Ἀρει, τῶν Ἀρη, ὧ Ἀρες (κατὰ τὴν γ' κλίση) και αιτ. τὸν Ἀρην (κατὰ τὴν α' κλίση).

3) ἡ γυνη (κατὰ τὴν α' κλίση), τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναικα, ὧ γῶναι - αἱ γυναικες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξί, τὰς γυναικας, ὧ γυναικες (κατὰ τὴν γ' κλίση).

4) **τό δάκρυον**, τοῦ δακρύου κτλ. (κατά τη β' κλίση) - και ονομ., αιτ. και κλητ. **δάκρυ** (κατά την γ' κλίση).

5) **ὁ Θαλῆς** (από το Θαλής), τοῦ Θαλοῦ, τῷ Θαλῇ, τὸν Θαλῆν (κατά τα συνηρημένα της α' κλίσης) - γεν. και τοῦ Θάλεω (κατά τα αττικόκλιτα) - και τοῦ Θάλητος, τῷ Θάλητι, τὸν Θάλητα (κατά την γ' κλίση).

6) **ὁ Οἰδίπους**, τοῦ Οἰδίποδος, τῷ Οἰδίποδι, ὦ Οἰδίπου (κατά την γ' κλ.) - και τοῦ Οἰδίπου, τὸν Οἰδίπουν (κατά τα συνηρημένα της β' κλίσης. ὁπως τοῦ περίπλου, τὸν περίπλουν).

7) **ὁ ὄνειρος** και **τὸ ὄνειρον**, τοῦ ὄνειρου κτλ. (κατά τη β' κλίση), τοῦ ὀνείρατος, τῷ ὀνείρατι - τὰ ὀνείρατα, τῶν ὀνείράτων, τοῖς ὀνείρασι (κατά την γ' κλίση).

8) **ὁ πρεσβευτής**, τοῦ πρεσβευτοῦ, τῷ πρεσβευτῇ κτλ. (κατά την α' κλίση) - οἱ πρέσβεις (= οἱ πρεσβευταί), τῶν πρέσβεων, τοῖς πρέσβεσι κτλ.) (κατά την γ' κλίση), από το ποιητ. ὄν. ὁ πρέσβυς (= ὁ γέρων), που οι πεζογράφοι το ἔλεγαν πρεσβύτης.

9) **τὸ πῦρ**, τοῦ πυρός, τῷ πυρὶ κτλ. (κατά την γ' κλίση) - τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς κτλ. (κατά τη β' κλίση).

10) **ὁ υἱός**, τοῦ υἱοῦ, τῷ υἱῷ κτλ. (κατά τη β' κλίση) - και τοῦ υἱέος, τῷ υἱεῖ - οἱ υἱεῖς, τῶν υἱέων, τοῖς υἱέσι, τοὺς υἱεῖς κτλ. (κατά τη γ' κλίση).

11) **ὁ χρῶς** (= δέρμα, ἐπίδερμίδα), τοῦ χρωτός, τῷ χρωτί, τὸν χρωῖτα (κατά την γ' κλίση) - ἀλλά δοτ. και χρῶ (κατά τα αττικόκλιτα, στη φράση ἐν χρῶ = ως το δέρμα).

3. Μεταπλαστά

150. Μεταπλαστά λέγονται μερικά ουσιαστικά που κλίνονται κατά μία ορισμένη κλίση σε όλες τις πτώσεις, ἀλλά το θέμα τους (μεταπλασ-σεται, δηλ.) μεταβάλλεται σε ορισμένες πτώσεις· π.χ.

1) **ὁ Ἀπόλλων**, τοῦ Ἀπόλλων-ος, τῷ Ἀπόλλων-ι, τὸν Ἀπόλλων-α και Ἀπόλλω, ὦ Ἀπολλων (θ. Ἀπολλων-, Ἀπολλω-, Ἀπολλων-).

2) **τὸ γόνυ**, τοῦ γόνατ-ος, τῷ γόνατ-ι, τὸ γόνυ - τὰ γόνατ-α, τῷ γονάτων, τοῖς γόνασι κτλ. (θ. γονυ-, γονατ-).

3) **τὸ δέλεαρ** (= δόλωμα), τοῦ δελέατ-ος, τῷ δελέατ-ι κτλ. (θ. δελεαρ-, δελεατ-).

4) τὸ δόρυ, τοῦ δόρατ-ος, τῷ δόρατ-ι κτλ. - τὰ δόρατ-α, τῶν δοράτ-ων κτλ. (θ. δορυ-, δορατ-).

5) ὁ Ζεὺς, τοῦ Δι-ός, τῷ Δι-ί, τὸν Δί-α, ὦ Ζεῦ (θ. Ζευ-, Δι-).

6) τὸ ἥπαρ (= συκώτι), τοῦ ἥπατ-ος, τῷ ἥπατ-ι κτλ. - τὰ ἥπατ-α, τῶν ἡπάτ-ων κτλ. (θ. ἥπαρ-, ἥπατ-).

7) ἡ κλεις, τῆς κλειδ-ός, τῇ κλειδ-ί, τὴν κλειδ-α καὶ τὴν κλει-ν, αἱ κλειδ-ες, τῶν κλειδ-ῶν, ταῖς κλει-σί, τὰς κλειδ-ας καὶ τὰς κλεις (θ. κλειδ-, κλει-).

8) τὸ κνέφας (= σκοτάδι), τοῦ (κνέφες-ος, κνέφε-ος) κνέφους, τῷ (κνέφες-ι, κνέφε-ϊ) κνέφει (κατὰ το βέλος· πβ. § 136) καὶ τῷ (κνέφα-σι, κνέφα-ϊ) κνέφα, τὸ κνέφας (κατὰ το κρέας· πβ. § 139), χωρὶς πληθ. (θ. κνεφας- καὶ κνεφες-).

9) ὁ, ἡ κύων, κυν-ός, κυν-ί, κύν-α, κύον - κύν-ες, κυν-ῶν, κυ-σί(ν), κύν-ας, κύν-ες (θ. κυων-, κυον-, κυν-).

10) ὁ μάρτυς, τοῦ μάρτυρ-ος, τῷ μάρτυρ-ι, τὸν μάρτυρ-α, ὦ μάρτυς - οἱ μάρτυρ-ες, τῶν μαρτύρ-ων, τοῖς μάρτυρ-σι, τοὺς μάρτυρ-ας κτλ. (θ. μαρτυ-, μαρτυρ-).

11) ἡ ναῦς (= πλοῖο), τῆς νε-ὼς (ἀπὸ το νη-ὸς με ἀντιμεταχώρηση· § 62, 5), τῇ νη-ί, τὴν ναῦ-ν, ὦ ναῦ - αἱ νῆ-ες, τῶν νε-ῶν, ταῖς ναυ-σί, τὰς ναῦς, ὦ νῆ-ες (θ. ναυ-, νη-, νε-).

12) τὸ οὖς (βλ. § 123, 4), τοῦ ὠτὸς, τῷ ὠτ-ί, τὸ οὖς - τὰ ὠτ-α, τῶν ὠτ-ων (βλ. § 145), τοῖς ὠ-σί, τὰ ὠτ-α, ὦ ὠτ-α - τὼ ὠτ-ε, τοῖν ὠτ-οιν (θ. οὖσ-, ὠτ-).

13) ὁ Ποσειδῶν (ἀπὸ το Ποσειδάων), τοῦ Ποσειδῶν-ος, τῷ Ποσειδῶν-ι, τὸν Ποσειδῶν-α καὶ Ποσειδῶ, ὦ Πόσειδον (θ. Ποσειδαων- = Ποσειδων-, Ποσειδω-, Ποσειδον-).

14) ἡ Πνύξ, τῆς Πυκν-ός, τῇ Πυκν-ί, τὴν Πύνκ-α (θ. Πνυκ-, Πυκν-, βλ. § 62, 3, πβ. καὶ § 66).

15) ὁ σῆς (= σκόρος), τοῦ σε-ὸς (ἀπὸ το σεσ-ὸς) - οἱ σέ-ες, τῶν σέ-ων, τοὺς σέ-ας καὶ τοῦ σητ-ός, οἱ σῆτ-ες, τῶν σητ-ῶν, τοὺς σῆτ-ας (θ. σησ-, σεσ-, σητ-).

16) τὸ στέαρ (= λίπος), τοῦ στέατ-ος, τῷ στέατ-ι κτλ. (θ. στεαρ- στεατ-).

17) τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατ-ος, τῷ ὕδατ-ι κτλ. (θ. ὕδωρ-, ὕδατ-).

18) τὸ φρέαρ (= πηγάδι), τοῦ φρέατ-ος, τῷ φρέατ-ι κτλ. (θ. φρεαρ-, φρεατ-).

19) ἡ χεῖρ, τῆς χειρ-ός, τῇ χειρ-ί, τὴν χεῖρ-α, ὦ χεῖρ - αἱ χεῖρ-ες, τῶν

χειρ-ών, ταῖς χειρ-σί, τὰς χειρ-ας, ὡ χειρ-ες - τῷ χειρ-ε, τοῖν χειρ-οῖν (θ. χειρ-, χειρ-).

4. Ἰδιόκλιτα

151. Ἰδιόκλιτα ουσιαστικά λέγονται ὅσα δεν κλίνονται σύμφωνα με μία ἀπὸ τὶς τρεῖς κλίσεις, παρὰ ἀκολουθοῦν δικό τους σχηματισμό, δηλ. κλίνονται με ἰδιαίτερο τρόπο. Τέτοια εἶναι μερικὰ κύρια ὀνόματα α) ἐλληνικά με συντομότερο τύπο, δηλ. με ἀφαίρεση συλλαβῶν, καὶ β) ξενικά· π.χ.

ονομαστική	γεν.	δοτ.	αιτ.	κλ.
Ἀλεξᾶς (ἀπὸ το Ἀλέξανδρος)	-ᾶ	-ᾷ	-ᾶν	-ᾶ
Μητρᾶς (ἀπὸ το Μητρόδωρος)	-ᾶ	-ᾷ	-ᾶν	-ᾶ
Φιλῆς (ἀπὸ το Φιλήμων)	-ῆ	-ῆ	-ῆν	-ῆ
Διονῦς (ἀπὸ το Διονύσιος)	-ῦ	-ῦ	-ῦν	-ῦ
Ἰησοῦς (εβραϊκό ὄνομα)	-οῦ	-οῦ	-οῦν	-οῦ
Νεκῶς (αιγυπτ. ὄνομα)	-ῶ	-ῶ	-ῶν	-ῶ

Ἰδιόκλιτα εἶναι καὶ μερικὰ προσηγορικά σε -ᾶς: ὁ φαγᾶς, ὁ καταφαγᾶς (= αὐτός που τρώει ἀρπαχτικά), ὁ τρεσᾶς (= ἄνθρωπος που τρέπεται σε φυγή ἀπὸ φόβο, δειλός) κ.ά.

Τὰ ἰδιόκλιτα συνηθίζονται μόνο στὸν ἐνικό.

5. Ἀκλιτα

152. Ἀκλιτα ουσιαστικά λέγονται ὅσα δεν κλίνονται, δηλ. ὅσα διατηροῦν σε ὅλες τὶς πτώσεις τὸν ἴδιο τύπο. Τέτοια εἶναι:

- 1) τὸ ουδ. ὄν. τὸ χρεῶν (= ἡ ἀνάγκη), τοῦ χρεῶν, τῷ χρεῶν κτλ.
- 2) τὰ ὀνόμ. τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου (που συνηθίζονται ουδέτερα): τὸ ἄλφα (τοῦ ἄλφα κτλ.), τὸ βῆτα (τοῦ βῆτα κτλ.), τὸ γάμμα (τοῦ γάμμα κτλ.).
- 3) τὸ ἀπαρέμφατο με τὸ ουδέτερο ἄρθρο: τὸ λέγειν (τοῦ λέγειν κτλ.).
- 4) ὁποιοδήποτε λέξη (κλιτὴ ἢ ἀκλιτὴ), καθὼς καὶ φράση ὁλόκληρη, ὅταν χρησιμοποιοῦνται ὡς παραδείγματα ἢ ὡς οὐσιαστικά ἀποχωρισμέ-

να από την όλη φράση, με το οὐδ. άρθρο εμπρός από αυτά: τὸ ἄνθρωπος ἐστὶν ὄνομα· τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν τοῦ ἄνθρωπος· τὸ λίαν ἤσσαν ἐπαινῶ τοῦ μηδὲν ἄγαν· (πβ. τα νεοελλ.: τὸ παίζω εἶναι ρήμα· να κλιθεῖ ο αόριστος του παίζω· το πάτερ ἡμῶν, του πάτερ ἡμῶν κτλ.)·

5) μερικά ξενικά κύρια ονόματα: ὁ Ἀδάμ (τοῦ Ἀδάμ κτλ.), ὁ Δαβίδ (τοῦ Δαβίδ κτλ.), τὸ Πάσχα (τοῦ Πάσχα κτλ.), ονόματα εβραϊκά κ.ά.

6. Ελλειπτικά

153. Ελλειπτικά ουσιαστικά λέγονται όσα είναι εύχρηστα μόνο σε μερικές πτώσεις. Τέτοια είναι:

1) οι λ. τὸ ὄφελος, τὸ ὄναρ και τὸ ὕπαρ (= όραμα, οπτασία), που είναι εύχρηστες μόνο στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού (πβ. τα νεοελλ.: τὸ δείλι, τὸ προῖ κτλ.)·

2) οι λ. τὸ δέμας (= σώμα), τὸ σέβας και τὸ σέλας (= λαμπρό φως), που είναι εύχρηστες επίσης στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού·

3) η λ. μάλης (γεν.), εύχρηστη μόνο στη φράση ὑπὸ μάλης (= κάτω από τη μασχάλη)·

4) η λ. νέωτα (αιτ. εν.), εύχρηστη στη φράση ἐς νέωτα (= του χρόνου)·

5) οι κλητικές ὦ μέλε (= καλέ μου) καὶ ὦ τᾶν (= φίλε μου).

ΕΠΙΘΕΤΑ

Γενικά για τα επίθετα

1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων

154. Επίθετα λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν ιδιότητα ή ποιότητα ουσιαστικών: *σοφός (άνήρ), καλή (γυνή), ύψηλόν (ὄρος)*.

155. Από τα επίθετα:

1) πολλά είναι **τρικατάληκτα με τρία γένη**, δηλ. έχουν τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο) και τρεις καταλήξεις, μία για κάθε γένος: *ὁ σοφός, ἡ σοφή, τό σοφόν - ὁ βαθύς, ἡ βαθεῖα, τό βαθύ*.

2) αρκετά είναι **δικατάληκτα με τρία γένη**, δηλ. έχουν τρία γένη, αλλά μόνο δύο καταλήξεις, μία για το αρσενικό και το θηλυκό και μία για το ουδέτερο: *ὁ, ἡ ἄφθονος, τό ἄφθονον - ὁ, ἡ ἐπιμελής, τό ἐπιμελές*.

3) μερικά είναι **μονοκατάληκτα με δύο γένη**, δηλ. έχουν μόνο δύο γένη, το αρσενικό και το θηλυκό, και μία κοινή κατάληξη: *ὁ, ἡ πένης - ὁ, ἡ φυγὰς - ὁ, ἡ ἄρπαξ*.

2. Κλίση των επιθέτων

156. Τα επίθετα ανάλογα με την κατάληξή τους κλίνονται κατά μία από τις κλίσεις των ουσιαστικών. Και:

1) τα τρικατάληκτα με τρία γένη σχηματίζουν το θηλυκό πάντοτε κατά την α' κλίση (ἡ δικαία, ἡ καλή - ἡ βαθεῖα, ἡ πᾶσα) και το αρσενικό και το ουδέτερο ἄλλα κατά τη β' κλίση και ἄλλα κατά την γ' κλίση (*ὁ δίκαιος, το δίκαιον, γεν. τοῦ δικαίου - ὁ ἅπας, τό ἅπαν, γεν. τοῦ ἅπαντος*).

2) τα δικατάληκτα με τρία γένη κλίνονται ἄλλα κατά τη β' και ἄλλα κατά την γ' κλίση: *ὁ, ἡ βάρβαρος, τό βάρβαρον, γεν. τοῦ βαρβάρου - ὁ, ἡ σῶφρων, τό σῶφρον, γεν. τοῦ σῶφρονος*.

3) τα μονοκατάληκτα με δύο γένη κλίνονται τα περισσότερα κατά την γ' κλίση: *ὁ, ἡ φυγὰς, γεν. φυγάδος - ὁ, ἡ πένης, γεν. πένητος*.

157. Όσα επίθετα σχηματίζουν το αρσενικό και το ουδέτερο κατά τη

β' κλίση λέγονται **δευτερόκλιτα**· όσα σχηματίζουν τα δύο αυτά γένη κα-
τά την γ' κλίση λέγονται **τρίτόκλιτα**.

13ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα

158. α) Τρικατάληκτα με 3 γένη (σε -ος, -η, -ον και -ος, -α, -ον)

(θ. σοφο-, σοφη-, σοφο-) (θ. δικαιο-, δικαία-, δικαιο-)

Ενικός αριθμός

ον.	σοφός	σοφή	σοφόν	δίκαιος	δικαία	δίκαιον
γεν.	σοφοῦ	σοφῆς	σοφοῦ	δικαίου	δικαίας	δικαίου
δοτ.	σοφῷ	σοφῇ	σοφῷ	δικαίῳ	δικαίᾳ	δικαίῳ
αιτ.	σοφόν	σοφῇν	σοφόν	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
κλ.	σοφὲ	σοφή	σοφόν	δίκαιε	δικαία	δίκαιον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	σοφοί	σοφαί	σοφά	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια
γεν.	σοφῶν	σοφῶν	σοφῶν	δικαίων	δικαίων	δικαίων
δοτ.	σοφοῖς	σοφαῖς	σοφοῖς	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις
αιτ.	σοφοῦς	σοφάς	σοφά	δικαίους	δικαίας	δίκαια
κλ.	σοφοί	σοφαί	σοφά	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	σοφῶ	σοφά	σοφῶ	δικαίῳ	δικαία	δικαίῳ
γεν., δοτ.	σοφοῖν	σοφαῖν	σοφοῖν	δικαίοιν	δικαίαιν	δικαίοιν

Επίθετα σε **-ος, -η, -ον**: ἀγαθός (-η, -όν), ἀγνός, θερμός, κακός, καλός, πιστός, σεμνός, ὑψηλός· ἀρχικός, ἠθικός, θετικός, λογικός, σωματικός, φυσικός, ψυχικός· ἐαρινός, νυκτερινός, χειμερινός· φίλος (φίλη, φίλον), ἴσος, κοῦφος, μέσος, ἀνθρώπινος (-ῖνη, -ινον), κρίθινος, λίθινος, ξύλινος κ.ά.· Επίσης τα ρήματ. επιθ. σε -τός: αἰωτός (-ή, -όν), βατός, γραπτός, δυνατός, θαυμαστός κ.ά. (§ 393)· τα τακτικά αριθμητικά: πρῶτος (πρώτη, πρῶτον), τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, ἕκτος, ἑβδομος, ὄγδοος,... εἰκοστός,... ἑκατοστός,... χιλιοστός κτλ. (§ 208) κ.ά.

Επίθετα σε **-ος, -α, -ον**: ἀραιός (-ά, -όν), δεξιός, παλαιός, στερεός· καθαρός, λαμπρός, μικρός, πονηρός· ἀνδρείος (-εῖα, -εῖον), ἀρχαῖος, γενναῖος, νέος, λεῖος, ὥραῖος· διψαλός, θαρραλέος, πεναλέος· ἄγιος (-ία, -ιον), ἄξιος, βέβαιος, ἐπιτήδειος, πλούσιος, τέλειος κ.ά.· Επίσης τα ρήματ. επιθ. σε -τέος: γραπτέος, διαβατέος, ἐνέργητέος, ὠφελήτέος κ.ά. (§ 393) τα ἀπόλυτα αριθμητικά σε πληθυντικό: διακόσιοι (-αι, -α), τριακόσιοι, τετρακόσιοι,... χίλιοι,... μύριοι κτλ. (§ 207, γ)· τα χρονικά αριθμητικά: δευτεραίος, τριταῖος, τεταρταῖος κτλ. τα αναλογικά αριθμητικά: διπλάσιος (-ία, -ιον), τριπλάσιος, τετραπλάσιος κτλ. (§ 208), το τακτικό αριθμητ. δεύτερος (-έρα, -ερον) κ.ά.

Παρατηρήσεις

159. Το θηλυκό των τρικατάληκτων επιθέτων σε **-ος**:

1) λήγει σε **-η**, αν πριν από την κατάληξη **-ος** του αρσενικού υπάρχει σύμφωνο εκτός από το **ρ**: ἀγαθός, ἀγαθή· πιστός, πιστή· λήγει σε **-α**, αν πριν από την κατάλ. **-ος** του αρσενικου υπάρχει φωνήεν ή **ρ**: ἅγιος, ἁγία· γενναῖος, γενναία· παιδρός, παιδρά (εκτός από το ὄγδοος, ὀγδόη)·

2) στην ονομαστική, γεν. και κλητ. του πληθυντικού τονίζεται όπου και όπως τονίζεται στις ίδιες πτώσεις το αρσενικό: ἡ ἁγία - αἱ ἁγίαι, τῶν ἁγίων, ὧ ἁγίαι (ὅπως οἱ ἅγιοι, τῶν ἁγίων, ὧ ἅγιοι)· ἡ γενναία - αἱ γενναῖαι, τῶν γενναίων, ὧ γενναῖαι (ὅπως οἱ γενναῖοι, τῶν γενναίων, ὧ γενναῖοι)· ἡ παιδρά - αἱ παιδραί, τῶν παιδρῶν, ὧ παιδραῖ (ὅπως οἱ παιδροί, τῶν παιδρῶν, ὧ παιδροί). Ἔτσι και αἱ μύρια (= δεκα χιλιάδες), τῶν μυρίων, ὧ μύρια (ὅπως οἱ μύριοι, τῶν μυρίων, ὧ μύριοι)· αἱ μυρίαι (= ἀναρίθμητες), τῶν μυρίων, ὧ μυρίαι (ὅπως οἱ μυρίοι, τῶν μυρίων, ὧ μυρίοι).

160. β) Δικατάληκτα με τρία γένη (σε -ος, -ον)

(θ. ἀφθονο-)

(θ. τιμωρο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	ἄφθονος	τὸ	ἄφθονον	ὁ	ἡ	τιμωρὸς	τὸ	τιμωρὸν
γεν.	τοῦ	τῆς	ἀφθόνου	τοῦ	ἀφθόνου	τοῦ	τῆς	τιμωροῦ	τοῦ	τιμωροῦ
δοτ.	τῷ	τῇ	ἀφθόνῳ	τῷ	ἀφθόνῳ	τῷ	τῇ	τιμωρῷ	τῷ	τιμωρῷ
αιτ.	τὸν	τὴν	ἄφθονον	τὸ	ἄφθονον	τὸν	τὴν	τιμωρὸν	τὸ	τιμωρὸν
κλ.	(ὦ)		ἄφθονε	(ὦ)	ἄφθονον	(ὦ)		τιμωρὲ	(ὦ)	τιμωρὸν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	ἄφθονοι	τὰ	ἄφθονα	οἱ	αἱ	τιμωροὶ	τὰ	τιμωρὰ
γεν.	τῶν	ἀφθόνων	τῶν	ἀφθόνων	τῶν	τιμωρῶν	τῶν	τιμωρῶν	τῶν	τιμωρῶν
δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἀφθόνοις	τοῖς	ἀφθόνοις	τοῖς	ταῖς	τιμωροῖς	τοῖς	τιμωροῖς
αιτ.	τούς	τάς	ἀφθόνους	τὰ	ἄφθονα	τούς	τάς	τιμωροὺς	τὰ	τιμωρὰ
κλ.	(ὦ)		ἄφθονοι	(ὦ)	ἄφθονα	(ὦ)		τιμωροὶ	(ὦ)	τιμωρὰ

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., τῶ, κλ.	(ὦ)	ἀφθόνῳ, γεν., δοτ. τοῖν ἀφθόνοι
ον., αιτ., τῶ, κλ.	(ὦ)	τιμωρῷ, γεν., δοτ. τοῖν τιμωροῖν

Παρατηρήσεις

161. Από τα δευτερόκλιτα επίθετα είναι δικατάληκτα:

α) τα περισσότερα από τα σύνθετα σε -ος: ὁ, ἡ ἄγνος, τὸ ἄγονον - ὁ, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον - ὁ, ἡ ἄκαιρος, τὸ ἄκαιρον - ὁ, ἡ ἄκαρπος, τὸ ἄκαρπον - ὁ, ἡ ἀξιόμαχος, τὸ ἀξιόμαχον - ὁ, ἡ ἐνδοξος, τὸ ἐνδοξον κ.ά.

β) τα απλά επίθετα αἰθριος, αἰφνίδιος, βάνανσος, βάρβαρος, βάσκανος, βέβηλος, γαμήλιος, δόκιμος, ἔωλος (= παλιός), ἥμερος, ἥρεμος, ἥσυχος, κίβδηλος, λάβρος, λάλος, χέρσος, τιθασός (= εξημερωμένος, ἡμερος).

γ) μερικά επίθετα σε -ος, που χρησιμοποιούνται (στο αρσεν. και το θηλ.) και ως ουσιαστικά: ὁ, ἡ ἀγωγός, τὸ ἀγωγόν (= αὐτός που οδηγεί, που φέρνει) - ὁ, ἡ βοηθός, τὸ βοηθόν (= αὐτός που βοηθεῖ) - ὁ, ἡ τιμωρός,

τὸ τιμωρὸν (= αὐτός που τιμωρεῖ) - ὁ, ἡ τύραννος, τὸ τύραννον (= τυραννικός).

2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα ἐπίθετα

162. Μερικά δευτερόκλιτα ἐπίθετα, που πριν ἀπὸ τὸ χαρακτήρα τοὺς ο ἔχουν ἄλλο ο ἢ ε, συναιρούνται σε ὅλες τις πτώσεις. Τα ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλιτα ἐπίθετα** (πβ. § 99). Απὸ αὐτὰ ἄλλα εἶναι τρικατάληκτα (με τρία γένη) καὶ ἄλλα δικατάληκτα (με τρία γένη).

α) Τρικατάληκτα με τρία γένη

(θ. χρυσεο-)		(θ. χρυσεᾶ)		(θ. χρυσεο-)	
Ενικός αριθμός					
ον. (χρύσεος)	χρυσοῦς	(χρυσέᾶ)	χρυσῇ	(χρύσειον)	χρυσοῦν
γεν. (χρυσέου)	χρυσοῦ	(χρυσέας)	χρυσῆς	(χρυσέου)	χρυσοῦ
δοτ. (χρυσέῳ)	χρυσῷ	(χρυσέᾳ)	χρυσῇ	(χρυσέῳ)	χρυσῷ
αιτ. (χρύσειον)	χρυσοῦν	(χρυσέᾱν)	χρυσῇν	(χρύσειον)	χρυσοῦν

Πληθυντικός αριθμός					
ον. (χρύσειοι)	χρυσοῖ	(χρύσειαι)	χρυσαῖ	(χρύσεια)	χρυσᾶ
γεν. (χρυσέων)	χρυσῶν	(χρυσέων)	χρυσῶν	(χρυσέων)	χρυσῶν
δοτ. (χρυσείοις)	χρυσοῖς	(χρυσέαις)	χρυσαῖς	(χρυσείοις)	χρυσοῖς
αιτ. (χρυσέους)	χρυσοῦς	(χρυσέας)	χρυσᾶς	(χρύσεια)	χρυσᾶ

Δυϊκός αριθμός					
ον., αιτ. (χρυσέω)	χρυσῶ	(χρυσέα)	χρυσᾶ	(χρυσέω)	χρυσῶ
γεν., δοτ. (χρυσέοιν)	χρυσοῖν	(χρυσέαιν)	χρυσαιν	(χρυσέοιν)	χρυσοῖν

Κατὰ τὸ (χρύσεος) χρυσοῦς κλίνονται: (κυάνεος) κυανοῦς, (κυανέα) κυανῇ, (κυάνεον) κυανοῦν· λινοῦς, λινῇ, λινοῦν· φοινικεῦς, φοινικῇ, φοινικοῦν· χαλκοῦς, χαλκῇ, χαλκοῦν κ.ά.

Ὅμοια κλίνονται καὶ πολλαπλασιαστικά αριθμητικά σε -ποῦς, -πλῇ, -πλῶν: (ἀπλόος) ἀπλοῦς, (ἀπλόη) ἀπλῇ, (ἀπλόον) ἀπλοῦν τοῦ ἀπλοῦ, τῆς ἀπλῆς, τοῦ ἀπλοῦ κτλ.)· διπλοῦς, διπλῇ, διπλοῦν· τριπλοῦς, τριπλῇ, τριπλοῦν κτλ., καθὼς καὶ τὰ πολλαπλοῦς, -ῇ, -οῦν (βλ. § 209).

β) Δικατάληκτα με 3 γένη (σε -ους -ουν)

(θ. εὐνοο-)

(θ. εὐνοο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	(εὐνοος)	εὐνοος	τὸ	(εὐνοον)	εὐνοον
γεν.	τοῦ	τῆς	(εὐνόου)	εὐνοῦ	τοῦ	(εὐνόου)	εὐνοῦ
δοτ.	τῷ	τῇ	(εὐνόῳ)	εὐνώ	τῷ	(εὐνόῳ)	εὐνώ
αιτ.	τόν	τήν	(εὐνοον)	εὐνοον	τὸ	(εὐνοον)	εὐνοον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	(εὐνοοι)	εὐνοι	τὰ	(εὐνοα)	εὐνοα
γεν.	τῶν		(εὐνόων)	εὐνων	τῶν	(εὐνόων)	εὐνων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	(εὐνόοις)	εὐνοῖς	τοῖς	(εὐνόοις)	εὐνοῖς
αιτ.	τούς	τάς	(εὐνόους)	εὐνοους	τὰ	(εὐνοα)	εὐνοα

Δυϊκός αριθμός

ον.,	αιτ.	τὼ	(εὐνόω)	εὐνώ	τὼ	(εὐνόω)	εὐνώ
γεν.,	δοτ.	τοῖν	(εὐνόοιν)	εὐνοῖν	τοῖν	(εὐνόοιν)	εὐνοῖν

Κατά το εὐνοους κλίνονται επίθετα σύνθετα με δεύτερο συνθετικό τις λέξεις νοῦς, πλοῦς, ροῦς, χροῦς· π.χ. ἄνους, δύσνους, κακόνους, κουφό-νους, σύννους· ἄπλους, δύσπλους, εὐπλούς· εὔρους· ἄχρους, εὐχρους κ.ά.

Παρατηρήσεις

163. Τα συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα:

- 1) σχηματίζονται όπως και τα αντίστοιχα συνηρημένα ουσιαστικά της β' και της α' κλίσης (βλ. §99 και §92).
- 2) δεν έχουν κλητική.

164. Στα τρικάτάληκτα συνηρημένα επίθετα σε -οῦς όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στη λήγουσα, ακόμη και όταν δεν τονίζεται κανένα από τα φωνήεντα που συναιρούνται (αντίθετα με τον κανόνα § 54): (χρυσέος) χρυσοῦς - (σιδήρεος) σιδηροῦς - (ἀργύρει) ἀργυραῖ

(από αναλογία προς τις πτώσεις που τονίζονται κανονικά στη λήγουσα· πβ. § 100, 2).

165. Στα δικατάληκτα συνηρημένα επίθετα σε **-ους**:

1) το **οα** στο τέλος του πληθ. των ουδετέρων μένει ασυναίρετο: **εὐνοα, εὐχροα**.

2) η λήγουσα **-οι** της ονομ. του πληθ. των αρσενικών λογαριάζεται βραχύχρονη, αν και προκύπτει από συναίρεση: **εὖνοι, εὖπλοι** (από αναλογία προς τα ασυναίρετα: **οἱ φαῦλοι**).

3) όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στην παραλήγουσα, ακόμη και όταν η λήγουσα προκύπτει από συναίρεση τονισμένου φωνήεντος: **τοῦ (εὐνόου) εὖνον, τῶν (εὐνόων) εὖνων** (από αναλογία προς τους τύπους που κανονικά τονίζονται στην παραλήγουσα: **εὖνοος - εὖνους, εὖνοοι - εὖνοι** κτλ.).

3. Αττικόκλιτα επίθετα

166. Μερικά επίθετα κλίνονται κατά την αττική δεύτερη κλίση (βλ § 101) και λέγονται **αττικόκλιτα**. Των επιθέτων αυτών το αρσενικό και το θηλυκό λήγει σε **-ως** και το ουδέτερο σε **-ων**.

Παραδείγματα

(θ. *ἰλεω*-)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός			
ον. ὁ	ἡ	ἰλεως	τὸ ἰλεων	οἱ	αἱ	ἰλεω	τὰ ἰλεα
γεν. τοῦ	τῆς	ἰλεω	τοῦ ἰλεω	τῶν	ἰλεων	τῶν	ἰλεων
δοτ. τῷ	τῇ	ἰλεω	τῷ ἰλεω	τοῖς	ταῖς	ἰλεως	τοῖς ἰλεως
αιτ. τὸν	τὴν	ἰλεων	τὸ ἰλεων	τούς	τάς	ἰλεως	τὰ ἰλεα
κλ. (ὦ)		ἰλεως	(ὦ) ἰλεων	(ὦ)	ἰλεω	(ὦ)	ἰλεα

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ὦ) ἰλεω - γεν., δοτ. τοῖν ἰλεων

Παρατηρήσεις

167. Τα αττικόκλιτα επίθετα:

1) είναι δικατάληκτα: *ὁ, ἡ ἀγήρως, τὸ ἀγήρων - ὁ, ἡ ἀξιόχρεως, τὸ ἀξιόχρεων - ὁ, ἡ λεπτόγεως, τὸ λεπτόγεων* (= αὐτός που ἔχει γη λεπτή, ὀχι λιπαρή) κ.ά.· τρικατάληκτο εἶναι μόνο το *ἐπίθ. πλέως, πλέα, πλέων* (που το θηλυκό του σχηματίζεται κατὰ την α' κλίση)· ἀλλὰ τα σύνθετά του εἶναι δικατάληκτα: *ὁ, ἡ ἐμπλεως, τὸ ἐμπλεων*.

2) στην ονομαστ., αιτιατ. και κλητ. του πληθυντικού του ουδετέρου ἔχουν κατάληξη **-α** κατὰ τα ουδέτερα της κοινῆς β' κλίσης: *ἴλεα, ἀξιόχρεα* (ὁπως: *δίκαια*).

14ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

168. Τα τριτόκλιτα επίθετα διαιρούνται κατὰ το χαρακτήρα τους, ὅπως και τα ουσιαστικά, σε **φωνηεντόληκτα** και **συμφωνόληκτα** (π.β. § 107).

Α'. Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ' κλίσης

169 α) Τρικατάληκτα (σὲ -ῶς, -εῖα, -ῶ)

(θ. *βαθυ-, βαθε-*)

(θ. *θηλυ- θηλε-*)

Ενικός αριθμός

ον.	<i>βαθὺ-ς</i>	<i>βαθεῖα</i>	<i>βαθὺ</i>	<i>θηλυ-ς</i>	<i>θηλειᾶ</i>	<i>θηλυ</i>
γεν.	<i>βαθέ-ος</i>	<i>βαθείας</i>	<i>βαθέ-ος</i>	<i>θήλε-ος</i>	<i>θηλείας</i>	<i>θήλε-ος</i>
δοτ.	<i>βαθεῖ</i>	<i>βαθεία</i>	<i>βαθεῖ</i>	<i>θήλει</i>	<i>θηλεία</i>	<i>θήλει</i>
αιτ.	<i>βαθὺ-ν</i>	<i>βαθεῖαν</i>	<i>βαθὺ</i>	<i>θηλυ-ν</i>	<i>θηλειᾶν</i>	<i>θηλυ</i>
κλ.	<i>βαθὺ</i>	<i>βαθεῖα</i>	<i>βαθὺ</i>	<i>θηλυ</i>	<i>θηλειᾶ</i>	<i>θηλυ</i>

Πληθυντικός αριθμός

ον.	βαθεῖς	βαθεῖαι	βαθέ-α	θήλεις	θήλειαι	θήλε-α
γεν.	βαθέ-ων	βαθειῶν	βαθέ-ων	θηλέ-ων	θηλειῶν	θηλέ-ων
δοτ.	βαθέ-σι	βαθείαις	βαθέ-σι	θήλε-σι	θηλείαις	θήλε-σι
αιτ.	βαθεῖς	βαθείας	βαθέ-α	θήλεις	θηλείας	θήλε-α
κλ.	βαθεῖς	βαθεῖαι	βαθέ-α	θήλεις	θήλειαι	θήλε-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ῶ)	βαθεῖ	βαθεία	βαθεῖ	θήλει	θηλεία	θήλει
γεν., δοτ.	τοῖν	βαθέ-οιν	βαθείαιν	βαθέ-οιν	θηλέ-οιν	θηλείαιν	θηλέ-οιν

Παρατηρήσεις

170. Τα τριτόκλιτα επίθετα σε -υς, -εια, -υ:

1) στο αρσεν. (και στο ουδέτερο) είναι γενικώς ὀξύτονα: βαθύς, βαρύς, βραδύς, γλυκύς, δασύς, εὐθύς, εὐρύς, ἡδύς, θρασύς, ὀξύς, παχύς, ταχύς, τραχύς κ.ά.· βαρύτονα είναι μόνο το θῆλυς, θήλεια, θῆλυ και το ἡμισυς, ἡμίσεια, ἡμισυ (γεν. τοῦ ἡμίσεος, τῆς ἡμισείας, τοῦ ἡμίσεος κτλ.).

2) παρουσιάζονται με δύο θέματα: το ένα σε -υ, από το οποίο σχηματίζονται η ονομαστ., αιτιατ. και κλητ. του ενικού του αρσεν. και του ουδέτερου, και το άλλο σε -ε, από το οποίο σχηματίζονται όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γενών.

3) συναιρούν το χαρακτήρα ε με το ακόλουθο ε ή ι σε ει· το ἡμισυς συναιρεί πολλές φορές και το ε+α στο τέλος του ουδετέρου σε -η: τὰ ἡμίσεα και τα ἡμίση.

4) την κλητ. του ενικού του αρσεν. τη σχηματίζουν χωρίς κατάληξη -ς (ῶ βαθύ, ῶ ταχύ, ῶ θῆλυ, ῶ ἡμισυ) και την αιτιατ. του πληθ. ὅμοια με την ονομαστική (τούς βαθεῖς, τούς ταχεῖς· πβ. § 112, 4: τούς πῆχεις).

5) το θηλυκό το σχηματίζουν με την κατάληξη -ja: βαθέ-ja, όπου το ε+j συναιρείται σε -ει: βαθεῖα.

β) Δικατάληκτα (σε -ῶς, -ῶ, γεν. -υος ἢ -εος)

171. Κατά την γ' κλίση κλίνονται και μερικά σύνθετα δικατάληκτα επίθετα σε -υς (αρσ. και θηλ.), -υ (ουδέτ.), γεν. -υος ἢ -εος, με β' συνθετικό ουσιαστικό φωνηεντόληκτο σε -υς (γεν. -υος ἢ -εως).

Παραδείγματα

(θ. εὐβοτρυ-)

(θ. διπηχυ-, διπηχε-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	εὐβοτρυ-ς	τὸ	εὐβοτρυ	ὁ	ἡ	δίπηχυ-ς
γεν.	τοῦ	τῆς	εὐβότρυ-ος	τοῦ	εὐβότρυ-ος	τοῦ	τῆς	διπήχε-ος
δοτ.	τῷ	τῇ	εὐβότρυ-ϊ	τῷ	εὐβότρυ-ϊ	τῷ	τῇ	διπήχει
αιτ.	τὸν	τὴν	εὐβοτρυ-ν	τὸ	εὐβοτρυ	τὸν	τὴν	δίπηχυν
κλ.	(ὦ)		εὐβοτρυ	(ὦ)	εὐβοτρυ	(ὦ)		δίπηχυν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	εὐβότρυ-ες	τὰ	εὐβότρυ-α	οἱ	αἱ	διπήχεις
γεν.	τῶν		εὐβοτρύ-ων	τῶν	εὐβοτρύ-ων	τῶν		διπηχέ-ων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	εὐβότρυ-σι	τοῖς	εὐβότρυ-σι	τοῖς	ταῖς	διπήχε-σι
αιτ.	τοὺς	τὰς	εὐβότρυ-ς	τὰ	εὐβότρυ-α	τοὺς	τὰς	διπήχεις
κλ.	(ὦ)		εὐβότρυ-ες	(ὦ)	εὐβότρυ-α	(ὦ)		διπήχεις

Ενικός αριθμός Πληθυντικός αριθμός Δυϊκ. αρ. και για τα 3 γένη

ον.	τὸ	δίπηχυν	τὰ	διπήχε-α και διπήχη	ον., αιτ., κλ.εὐβότρυ-ε
γεν.	τοῦ	διπήχε-ος	τῶν	διπηχέ-ων	γεν., δοτ. εὐβοτρύ-οιν
δοτ.	τῷ	διπήχει	τοῖς	διπήχε-σι	ον., αιτ., κλ.διπήχει
αιτ.	τὸ	δίπηχυν	τὰ	διπήχε-α (-η)	γεν., δοτ. διπηχέ-οιν
κλ.	(ὦ)	δίπηχυν	(ὦ)	διπήχε-α (-η)	

Κατά το εὐβοτρυς (= αυτός που έχει άφθονα σταφύλια) κλίνονται: πολὺχθυς, φίλιχθος, λευκοφρυς, σύνοφρυς, ἄδακρυς, πολὺδακρυς, φιλόδακρυς κ.ά.

Κατά το δίπηχυν κλίνονται: τρίπηχυν, τετράπηχυν κτλ., διπέλεκυς, τριπέλεκυς κτλ.

Β'. Συμφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης

I. Αφωνόληκτα

α) Τρικατάληκτα

172. 1. Σε -ας, -ασα, -αν

(θ. παντ-)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός	
ον.	πᾶς	πᾶσα	πάν	πάντ-ες	πᾶσαι
γεν.	παντ-ὸς	πάσης	παντ-ὸς	πάντ-ων	πασῶν
δοτ.	παντ-ὶ	πάσῃ	παντ-ὶ	πᾶσι	πάσαις
αιτ.	πάντ-α	πᾶσαν	πάν	πάντ-ας	πάσας
κλ.	πᾶς	πᾶσα	πάν	πάντ-ες	πᾶσαι

Ὅμοια κλίνονται: ἄπας, ἄπασα, ἄπαν· σύμπας, σύμπασα, σύμπαν· ἀπαξάπας, ἀπαξάπασα, ἀπαξάπαν.

173. 2. Σε -εις, -εσσα, -εν

(θ. χαριεντ-, χαριετ-)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός	
ον.	χαρίεις	χαρίεσσα	χαρίεν	χαρίεντ-ες	χαρίεσαι
γεν.	χαρίεντ-ος	χαρίεσσης	χαρίεντ-ος	χαρίεντ-ων	χαρίεσσῶν
δοτ.	χαρίεντ-ι	χαρίεσση	χαρίεντ-ι	χαρίεσι	χαρίεσαις
αιτ.	χαρίεντ-α	χαρίεσσαν	χαρίεν	χαρίεντ-ας	χαρίεσσας
κλ.	χαρίεν	χαρίεσσα	χαρίεν	χαρίεντ-ες	χαρίεσαι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ. αρσ.	χαρίεντ-ε	θηλ. χαρίεσσα	ουδ. χαρίεντ-ε
γεν., δοτ. αρσ.	χαρίεντ-οιν	θηλ. χαρίεσσαιν	ουδ. χαρίεντ-οιν

Κατά το χαρίεις, -εσσα, -εν (= γεμάτος χάρη, χαριτωμένος) κλίνονται επίθετα που σημαίνουν πλησμονή (βλ. § 397, 4): ἀστερόεις, ἡνεμόεις και ἀνεμόεις (= αυτός που έχει πο-

λύ άνεμο ή γρήγορος όπως ο άνεμος), *ίχθυόεις*, *ύλήεις* (= γεμάτος δάση), *φωνήεις* (= αυτός που έχει φωνή) κ.ά.

174. 3 Σε -ων, -ουσα, -ον

(θ. άκοντ-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	ἄκων	ἄκουσα	ἄκον	ἄκοντ-ες	ἄκουσαι	ἄκοντ-α
γεν.	ἄκοντ-ος	ἀκούσης	ἄκοντ-ος	ἀκόντ-ων	ἀκουσῶν	ἀκόντ-ων
δοτ.	ἄκοντ-ι	ἀκούσῃ	ἄκοντ-ι	ἄκουσι	ἀκούσαις	ἄκουσι
αιτ.	ἄκοντ-α	ἄκουσαν	ἄκον	ἄκοντ-ας	ἀκούσας	ἄκοντ-α
κλ.	ἄκον	ἄκουσα	ἄκον	ἄκοντ-ες	ἄκουσαι	ἄκοντ-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ. αρσ.	ἄκοντ-ε	θηλ.	ἀκούσα	ουδ.	ἄκοντ-ε
γεν., δοτ.	αρσ. ἀκόντ-οιν	θηλ.	ἀκούσαιν	ουδ.	ἀκόντ-οιν

Κατά το ἄκων (= μη θέλοντας, ακούσιος) κλίνεται και το ἑκών, ἑκούσα, ἑκόν (= θέλοντας, εκούσιος), γεν. ἑκόντ-ος, ἑκούσης, ἑκόντ-ος κτλ.

β) Δικατάληκτα

175. Μερικά αφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης είναι δικατάληκτα με τρία γένη. Αυτά είναι σύνθετα με β' συνθετικό ουσιαστικό τριτόκλιτο αφωνόληκτο (*χάρις*, *ἐλπίς*, *πούς*, *ὁδός* κ.ά) και κλίνονται συνήθως όπως το β' συνθετικό τους:

1) ὁ, ἡ εὐχαρίς, τὸ εὐχαρι· γεν. εὐχάριτ-ος· δοτ. εὐχάριτ-ι· αιτ. τόν, τήν εὐχαρι-ν, τὸ εὐχαρι - οί, αἱ εὐχάριτ-ες, τὰ εὐχάριτ-α· γεν. τῶν εὐχαριτ-ων· δοτ. εὐχάρι-σι κτλ.

2) ὁ, ἡ εὐέλπις, τὸ εὐελπι· γεν. εὐέλπιδ-ος· δοτ. εὐέλπιδ-ι· αιτ. τόν, τήν εὐέλπι-ν, τὸ εὐελπι· κλ. αρσ. και θηλ. ὦ εὐέλπις, ουδ. ὦ εὐελπι - οί, αἱ εὐέλπιδ-ες, τὰ εὐέλπιδ-α· γεν. τῶν εὐέλπιδ-ων, δοτ. τοῖς εὐέλπι-σι κτλ.

3) ὁ, ἡ δίπους, τὸ δίπουν· γεν. δίποδ-ος· δοτ. δίποδ-ι· αιτ. τόν, τήν δίποδ-α (και δίπουν), τὸ δίπουν· κλ. αρσ. και θηλ. ὦ δίπους, ουδ. ὦ δίπου - οί, αἱ δίποδες, τὰ δίποδ-α· γεν. τῶν διπόδ-ων· δοτ. δίποσι κτλ.

4) *ὁ, ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν· γεν. μονόδοντ-ος· δοτ. μονόδοντ-ι· αιτ. τόν, τήν μονόδοντ-α, τὸ μονόδουν κτλ. – οἱ, αἱ μονόδοντ-ες, τὰ μονόδοντ-α· γεν. τῶν μονοδόοντ-ων· δοτ. μονόδοουσι κτλ.*

Ὅμοια κλίνονται: *ἄχαρις, ἀπελπισ, φέρελπισ, ἄπους, μονόπους, τρίπους κτλ.*

γ) Μονοκατάληκτα (με δύο γένη)

176. Μερικά αφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης, απλά ή σύνθετα, είναι μονοκατάληκτα με δύο γένη. Αυτά κλίνονται όπως τα αντίστοιχα ουσιαστικά της γ' κλίσης:

ὁ, ἡ βλάξ, γεν. βλακ-ὸς κτλ.· ὁ, ἡ κόλαξ, γεν. κόλακ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἄρπαξ, γεν. ἄρπαγ-ος κτλ.· ὁ, ἡ γαμψῶνυξ, γεν. γαμψώνυχ-ος κτλ.· ὁ, ἡ λογάς, γεν. λογάδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ μιγάς, γεν. μιγάδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ φυγάς, γεν. φυγάδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἄπαις, γεν. ἄπαιδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ πένης, γεν. πένητ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἡμιθνής, γεν. ἡμιθνητ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἀγνώς (= ἀγνωστος ἢ αὐτός που ἀγνοεῖ), γεν. ἀγνῶτ-ος κτλ.· ὁ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλογέλωτ-ος κτλ. (ἀλλά καὶ κατὰ τὴν αττικὴ β' κλίση: ὁ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλόγελω, δοτ. φιλόγελω κτλ.).

II. Ενρινόληκτα και υγρόληκτα

177. α) Τρικατάληκτα

(θ. μελαν-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον. μέλας	μέλαινα	μέλαν	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α
γεν. μέλαν-ος	μελαίνης	μέλαν-ος	μελάν-ων	μελαινῶν	μελάν-ων
δοτ. μέλαν-ι	μελαίνη	μέλαν-ι	μέλα-σι	μελαίναις	μέλα-σι
αιτ. μέλαν-α	μέλαιναν	μέλαν	μέλαν-ας	μελαίνας	μέλαν-α
κλ. μέλαν	μέλαινα	μέλαν	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ. αρσ. μέλαν-ε	θηλ. μελαίνα	ουδ. μέλαν-ε
γεν., δοτ. αρσ. μελάν-οιν	θηλ. μελαίναινα	ουδ. μελάν-οιν

Όμοια κλίνεται και το επίθετο *δ τάλας, ἡ τάλαινα, τὸ τάλαν* (γεν. τοῦ τάλαν-ος, τῆς τάλαινης, τοῦ τάλαν-ος κτλ.).

Παρατηρήσεις

177α. Σε όλα τα τριτόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα το θηλυκό:

1) λήγει σε **-α** βραχύχρονο: *βαθύς, βαθεῖα· πᾶς, πᾶσα· ἐκών, ἐκοῦσα· μέλας, μέλαινα·*

2) στη γεν. του πληθ. τονίζεται πάντοτε στη λήγουσα: *τῶν βαθειῶν, πασῶν, ἐκουσῶν, μελαινῶν* (πβ. § 159,2).

178. β) Δικατάληκτα

(θ. εὐδαιμον-)

Ενικός αριθμός

ον.	δ	ἡ	εὐδαίμων	τὸ	εὐδαιμον
γεν.	τοῦ	τῆς	εὐδαίμων-ος	τοῦ	εὐδαίμων-ος
δοτ.	τῷ	τῇ	εὐδαίμων-ι	τῷ	εὐδαίμων-ι
αιτ.	τόν	τήν	εὐδαίμων-α	τὸ	εὐδαιμον
κλ.	(ὦ)		εὐδαιμον	(ὦ)	εὐδαιμον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	εὐδαίμων-ες	τὰ	εὐδαίμων-α
γεν.	τῶν		εὐδαιμόν-ων	τῶν	εὐδαιμόν-ων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	εὐδαίμο-σι	τοῖς	εὐδαίμο-σι
αιτ.	τούς	τάς	εὐδαίμων-ας	τὰ	εὐδαίμων-α
κλ.	(ὦ)		εὐδαίμων-ες	(ὦ)	εὐδαίμων-α

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ. εὐδαίμων-ε
γεν., δοτ. εὐδαιμόν-οιν

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)
ον., αιτ., κλ. ἀληθεῖ γεν., δοτ. ἀληθοῖν

(θ. πληρες-)

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ον. ὁ	ἡ πλήρης	τὸ πλήρες	οἱ αἱ πλήρεις
γεν. τοῦ	τῆς πλήρους	τοῦ πλήρους	τῶν πλήρων
δοτ. τῷ	τῇ πλήρει	τῷ πλήρει	τοῖς ταῖς πλήρεσι
αιτ. τὸν	τὴν πλήρη	τὸ πλήρες	τούς τὰς πλήρεις
κλ. (ὦ)	πλήρες	(ὦ) πλήρες	(ὦ) πλήρεις (ὦ) πλήρη

Δυϊκός ἀριθμός (και για τα τρία γένη)
ον., αιτ., κλ. πλήρει γεν., δοτ. πλήροιν

(θ. συνηθεσ-)

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ον. ὁ	ἡ συνήθης	τὸ σύνηθες	οἱ αἱ συνήθεις
γεν. τοῦ	τῆς συνήθους	τοῦ συνήθους	τῶν συνήθων
δοτ. τῷ	τῇ συνήθει	τῷ συνήθει	τοῖς ταῖς συνήθεσι
αιτ. τὸν	τὴν συνήθη	τὸ σύνηθες	τούς τὰς συνήθεις
κλ. (ὦ)	σύνηθες	(ὦ) σύνηθες	(ὦ) συνήθεις (ὦ) συνήθη

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)
ον., αιτ., κλ. συνήθει γεν., δοτ. συνήθoin

Κατά το ἀληθές κλίνονται πολλά οξύτονα: ἀγενής, ἀκριβής, ἀσεβής, ἀσθενής, ἀμελής, ἀτυχής, δυστυχής, ἐπιμελής, εὐγενής, εὐσεβής, εὐτυχής, σαφής, ψευδής κ.ά.

Κατά το πλήρες κλίνονται επίθετα: σε -ήρης: ὁ, ἡ μονήρης, τὸ μονήρες· ὁ, ἡ ξιφήρης, τὸ ξιφήρες· ὁ, ἡ ποδήρης, τὸ ποδήρες κ.ά. – σε -ώδης: ὁ, ἡ δυσώδης, τὸ δυσώδες· ὁ, ἡ εὐώδης, τὸ εὐώδες – σε -ώλης: ὁ, ἡ ἐξώλης, τὸ ἐξώλες (= ἐντελώς χαμένος)· ὁ, ἡ προώλης, τὸ προώλες (= ἀπὸ πρὶν χαμένος, ἄξιος νὰ χαθεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα τοῦ)· ὁ, ἡ πανώλης, τὸ πανώλες (= ἐντελώς χαμένος· καὶ με ενεργ. σημ.: αὐτὸς που καταστρέφει τὰ πάντα) κ.ά.

Κατά το συνήθης κλίνονται επίθετα: σε -ήθης: ό, ή ευήθης, τó ευήθης (= αγαθός, απλοϊκός, ανόητος): ό, ή χρηστοήθης, τó χρηστόήθης κ.ά. - σε -έθης: ό, ή ευμεγέθης, τó ευμεγέθης: ό, ή παμμεγέθης, τó παμμέγεθες κ.ά. - σε -άντης: ό, ή ανάντης, τó αναντες (= ανηφορικός): ό, ή κατάντης, τó κάταντες (= κατηφορικός): ό, ή προσάντης, τó πρόσαντες (= ανηφορικός, απόκρημνος) κ.ά. Επίσης τα επίθετα ό, ή αυθάδης, τó αυθαδες: ό, ή αυτάρκης, τó αυταρκες κ.ά.

Παρατηρήσεις

182. Τα σιγμόληκτα επίθετα τής γ' κλίσης σε -ης, -ες έχουν θέμα σε -εσ-.

Στα επίθετα αυτά:

1) η ενική ονομαστική του αρσενικού και του θηλ. σχηματίζεται χωρίς κατάληξη, αλλά το βραχύχρονο φων. ε που είναι πριν από το χαράκτηρα εκτείνεται σε η: θ. *άληθεσ* - = ό, ή *άληθής*: θ. *συνηθεσ* - = ό, ή *συνήθης*: θ. *πληρεσ* - = ό, ή *πλήρης*: όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γένων σχηματίζονται από το θέμα σε -εσ-, αλλά ο χαρακτ. σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα αποβάλλεται, και τα δύο αυτά φωνήεντα συναιρούνται (θ. *άληθεσ* - : *άληθέσ*-ος, *άληθέ*-ος = *άληθοῦς*: θ. *συνηθεσ* - : *συνήθεσ*-α *συνήθε*-α = *συνήθη* κτλ., βλ. § 64, 1· πβ. § 134, 3 και § 137, 3).

2) η ενική κλητική του αρσενικού και του θηλυκού και η ενική ονομαστική, αιτ. και κλητ. του ουδετέρου είναι όμοιες με το θέμα (χωρίς κατάληξη): *ώ έπιμελές*, τó *έπιμελές*.

3) η δοτ. του πληθ. σχηματίζεται με απλοποίηση των δύο σ: τóτς *άληθέσ*-σι - *άληθέσι* (πβ. § 137, 4).

4) η αιτιατ. του πληθ. στο αρσενικό και το θηλ. είναι όμοια με την ονομαστική του πληθ.: *οί άληθεῖς* - *τούς άληθεῖς* (πβ. § 112, 4 και § 170, 4).

183. Τα βαρύτονα σιγμόληκτα επίθ. της γ' κλίσης σε -ης, -ες:

1) στην ενική κλητ. του αρσενικού και του θηλ. και στην ενική ονομαστ., αιτιατική και κλητ. του ουδετέρου ανεβάζουν τον τόνο (αν είναι υπερδισύλλαβα): ό, ή *συνήθης*, *ώ σύνηθες* - τó *σύνηθες*: ό, ή *αυθάδης*, *ώ αυθαδες* - τó *αυθαδες*: όσα όμως λήγουν σε -ώδης, -ώλης, -ήρης τονίζονται κανονικά: ό, ή *ευώδης*, *ώ ευῶδες* - τó *ευῶδες*: ό, ή *εξώλης*, *ώ εξῶλες* - τó *εξῶλες*: ό, ή *ποδήρης*, *ώ ποδῆρες* - τó *ποδῆρες*.

2) στη γεν. του πληθ. τονίζονται στην παραλήγουσα αντίθετα με τον

κανόνα (§ 54) από αναλογία πρὸς τη γεν. του ενικού: τῶν συνηθέσ-ων, συνηθέ-ων = συνηθῶν (ὅπως τοῦ συνηθούς)· τῶν πληρέσ-ων, πληρέ-ων = πλήρων (ὅπως τοῦ πλήρους)· τῶν εὐωδέσ-ων, εὐωδέ-ων = εὐώδων (ὅπως τοῦ εὐώδους).

15ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

184. Τα πιο συνηθισμένα **ανώμαλα επίθετα** της αρχαίας ελληνικής είναι τα ακόλουθα πέντε:

1. πολὺς, πολλή, πολύ (ετερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. πολυ- και πολλο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	πολύ-ς	ἡ	πολλή	τὸ	πολύ
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ
αιτ.	τὸν	πολύ-ν	τὴν	πολλήν	τὸ	πολύ
κλ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ)	πολύ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	πολλοὶ	αἱ	πολλαὶ	τὰ	πολλά
γεν.	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
δοτ.	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
αιτ.	τούς	πολλοὺς	τάς	πολλάς	τὰ	πολλά
κλ.	(ὦ)	πολλοὶ	(ὦ)	πολλαὶ	(ὦ)	πολλά

2. μέγας, μεγάλη, μέγα (ετερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. μεγα- και μεγαλο-)

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	μέγας	μεγάλη	μέγα	μεγάλοι	μεγάλοι
γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	μεγάλων	μεγάλων
δοτ.	μεγάλω	μεγάλη	μεγάλω	μεγάλοις	μεγάλαις
αιτ.	μέγα-ν	μεγάλην	μέγα	μεγάλους	μεγάλας
κλ.	μέγα	μεγάλη	μέγα	μεγάλοι	μεγάλοι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	αρσ. μεγάλω	θηλ. μεγάλη	ουδ. μεγάλω
γεν., δοτ.	αρσ. μέγαλιν	θηλ. μεγάλαιν	ουδ. μέγαλιν

3. πρᾶος, πραιῖα, πρᾶον (ετερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. πραο- και πραε-)

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	πρᾶος	πραιῖα	πρᾶον	πρᾶοι	πραιῖαι
γεν.	πράου	πραιίας	πράου	πραί-ων	πραιιῶν
δοτ.	πράω	πραιῖα	πράω	πραί-σι	πραιίαις
αιτ.	πρᾶον	πραιῖαν	πρᾶον	πράους	πραιίας
κλ.	πρᾶε	πραιῖα	πρᾶον	πρᾶοι	πραιῖαι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	αρσ. πράω	θηλ. πραιία	ουδ. πράω
γεν., δοτ.	αρσ. πράοιν	θηλ. πραιίαιν	ουδ. πράοιν

4. ο σῶς, η σῶς, το σῶν (ελλειπτικό· πβ. § 153)

(θ. σα- και σω-)

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	ὁ	ἡ	σῶς	τὸ	σῶν
αιτ.	τὸν	τὴν	σῶν	τὸ	σῶν
			οἱ	αἱ	σῶ
			τούς	τάς	σῶς
			τὰ	(σά-α)	σᾶ
			τὰ	(σά-α)	σᾶ

5. ο φρουδος, η φρούδη, το φρουδον (ελλειπτικό· πβ. § 153)

Ενικός: ο φρουδος ή φρούδη (και ή φρουδος) τὸ φρουδον
Πληθυντ.: οἱ φρουδοι αἱ φρουδαι (και αἱ φρουδοι) τὰ φρουδα

16ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

185. Οι μετοχές (βλ. § 251,β) κλίνονται σαν τρικατάληκτα επίθετα με τρία γένη και είναι δευτερόκλιτες ή τριτόκλιτες.

α) Μετοχές δευτερόκλιτες

186. Οι δευτερόκλιτες μετοχές λήγουν σε -μενος, -μένη, -μενον και κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ον (πβ. § 158, σοφός, -ή, -όν· ξένος, ξένη, ξένον): λυόμενος, λυομένη, λυόμενον· γεν. λυομένου, λυομένης, λυομένου κτλ. – λυσόμενος, λυσομένη, λυσόμενον· γεν. λυσομένου, λυσομένης, λυσομένου κτλ.

Έτσι και: λυσάμενος, λυσαμένη, λυσάμενον· λελυμένος, λελυμένη, λελυμένον· τιμώμενος, τιμωμένη, τιμώμενον· ποιούμενος, ποιουμένη, ποιούμενον· δηλούμενος, δηλουμένη, δηλούμενον· δεικνύμενος, δεικνυμένη, δεικνύμενον· τιθέμενος, τιθεμένη, τιθέμενον κτλ.

β) Μετοχές τριτόκλιτες.

187. Οι τριτόκλιτες μετοχές λήγουν:

1) σε -ᾱς, -ᾱσα, -ᾶν (πβ. § 172: πᾱς, πᾱσα, πᾶν – ᾱπας, ᾱπασα, ᾱπαν):

Ενικ.	ον. λύσας, λύσασα, λῶσαν	ιστάς, ιστᾱσα, ιστᾶν
	γεν. λύσαντος, λυσάσης,	ιστάντος, ιστάσης,
	λύσαντος κτλ.	ιστάντος κτλ.
	κλ. ὦ λύσας, λύσασα, λῶσαν	ιστάς, ιστᾱσα, ιστᾶν

Πληθ.	ον. λύσαντες, λύσασαι, λύσαντα γεν. λυσάντων, λυσασῶν, λυσάντων δοτ. λύσασι, λυσάσαις, λύσασι κτλ.	ιστάντες, ιστάσai, ιστάντα ιστάντων, ιστασῶν, ιστάντων ιστάσι, ιστάσαις, ιστάσι κτλ.
Δυϊκ.	τω̄ λύσαντε, λυσάσᾱ, λύσαντε τοῖν λυσάντοιν, λυσάσαιιν, λυσάντοιν	ιστάντε, ιστάσᾱ, ιστάντε ιστάντοιν, ιστάσαιιν, ιστάντοιν

Ἔτσι και: γράψας, γράψασα, γράψαν
μείνας, μείνασα, μεῖναν
ἀγγείλας, ἀγγείλασα, ἀγ-
γείλαν κ.ά.

Ἔτσι και: ἐμπιπλάς, -ᾶσα, -ᾶν
βάς, βᾶσα, βᾶν
ἀποδράς, ἀποδράσα, ἀποδράν

2) σε -εἰς, -εῖσα, -ἐν (πβ. § 173: χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν):

Ενικ.	ον. λυθείς, λυθεῖσα, λυθέν γεν. λυθέντος, λυθείσης, λυθέντος κτλ.	Πληθ. ον. λυθέντες, λυθεῖσαι, λυθέντα γεν. λυθέντων, λυθεισῶν λυθέντων δοτ. λυθεῖσι, λυθείσαις, λυθεῖσι κτλ.
Δυϊκ.	κλ. (ῶ) λυθείς, λυθεῖσα, λυθέν τω̄ λυθέντε, λυθείσᾱ, λυθέντε	τοῖν λυθέντοιν, λυθείσαιιν λυθέντοιν

Ἔτσι και: γραφεῖς, γραφεῖσα, γραφέν - πληγεῖς, πληγεῖσα, πληγέν
τιθείς, τιθεῖσα, τιθέν - ἰεῖς, ἰεῖσα, ἰέν
ῥυεῖς, ῥυεῖσα, ῥυέν κ.ά.

3) σε -οὓς, -οῦσα, -ὄν (πβ. § 122, δ: ὁ δόους, τοῦ δόοντος):

Ενικ.	ον. διδούς, διδοῦσα, διδόν γεν. διδόντος, διδούσης, διδόντος κτλ.	Πληθ. ον. διδόντες, διδοῦσαι, διδόντα γεν. διδόντων, διδουσῶν, διδόντων δοτ. διδοῦσι, διδούσαις, διδοῦσι κτλ.
Δυϊκ.	κλ. (ῶ) διδούς, διδοῦσα, διδόν τω̄ διδόντε, διδούσᾱ, διδόντε	τοῖν διδόντοιν, διδοῦσαιιν, διδόντοιν

Ἔτσι και: (του ἀλίσκομαι μετ. αορ. β') ἀλούς, ἀλοῦσα, ἄλόν
 (τοῦ γιγνώσκω μετ. αορ. β') γνούς, γνοῦσα, γνόν
 (τοῦ ζῶ μετ. αορ. β') βιούς, βιοῦσα, βιόν κ.ά.

4) σε -ύς, -ῦσα, -ὺν (πβ. § 122, δ: ἰμάς, ἰμάντος):

Ενικ.	ον.	δεικνύς, δεικνύσα, δεικνύν	Πληθ.	ον.	δεικνύντες, δεικνύ- σαι, δεικνύντα
	γεν.	δεικνύντος, δεικνύσης, δεικνύντος κτλ.		γεν.	δεικνύντων, δεικνύ- σων, δεικνύντων
				δοτ.	δεικνῦσι, δεικνύσαις, δεικνῦσι κτλ.
	κλ.	(ὦ) δεικνύς, δεικνύσα, δεικνύν			
Δυϊκ.	τῷ	δεικνύντε, δεικνύσᾱ, δεικνύντε	τοῖν	δεικνύντοιν, δεικνύ- σαιν, δεικνύντοιν	

Ἔτσι και: (του ἀπόλλυμι μετ. ενεστ.) ἀπολλύς, ἀπολλῦσα, ἀπολλόν (του δύομαι μετ. αορ. β'), δύς, δῦσα, δύν (του φύομαι μετ. αορ. β'). φύς, φῦσα, φύν κ.ά.

5) σε -ων, -ουσα, -ον (πβ. § 174: ἄκων, ἄκουσα, ἄκον - ἐκών, ἐκοῦσα, ἐκόν):

Ενικ.	ον.	λύων, λύουσα, λῶν	Ενικ.	ον.	φυγών, φυγοῦσα, φυγόν
	γεν.	λύοντος, λυούσης, λύοντος κτλ.		γεν.	φυγόντος, φυγούσης, φυγόντος κτλ.
	κλ.	(ὦ) λύων, λύουσα, λῶν		κλ.	(ὦ) φυγών, φυγοῦσα, φυγόν
Πληθ.	ον.	λύοντες, λύουσαι, λύοντα	Πληθ.	ον.	φυγόντες, φυγοῦσαι φυγόντα
	γεν.	λύόντων, λυουσῶν, λύόντων		γεν.	φυγόντων, φυγουσῶν, φυγόντων
	δοτ.	λύουσι, λυούσαις, λύουσι κτλ.		δοτ.	φυγοῦσι, φυγούσαις, φυγοῦσι κτλ.
Δυϊκ.	τῷ	λύοντε, λυούσᾱ λύοντε	Δυϊκ.	τῷ	φυγόντε, φυγοῦσᾱ φυγόντε
	τοῖν	λύόντοιν, λυούσαιν, λύόντοιν		τοῖν	φυγόντοιν, φυγούσαιν, φυγόντοιν

Έτσι και: λύσων, λύσουσα, λῶσον
 γράφων, γράφουσα, γράφον
 γράψων, γράψουσα, γράψον
 κ.ά.

Έτσι και: (εἰμί) ὦν, οὔσα, ὄν
 (αἰρῶ) ἐλών, ἐλοῦσα, ἐλὼν
 (ὀρῶ) ἰδών, ἰδοῦσα, ἰδὼν κ.ά.

6) σε -ῶν, -ῶσα, -ῶν (πβ. § 122, ε: Ξενοφῶν -ῶντος):

Ενικ. ον. τιμῶν, τιμῶσα,
 τιμῶν
 γεν. τιμῶντος, τιμώσης,
 τιμῶντος κτλ.
 κλ. (ὦ) τιμῶν, τιμῶσα,
 τιμῶν
 Δυϊκ. τὸ τιμῶντε, τιμώσα,
 τιμῶντε

Πληθ. ον. τιμῶντες, τιμῶσαι,
 τιμῶντα
 γεν. τιμώντων, τιμωσῶν,
 τιμώντων
 δοτ. τιμῶσι, τιμώσαις,
 τιμῶσι κτλ.
 τοῖν τιμώντοιν, τιμώσαιν,
 τιμώντοιν

Έτσι και: ὀρῶν,ὀρῶσα, ὀρῶν - φοιτῶν, φοιτῶσα, φοιτῶν κ.ά.
 ὁμοια και (του ἐλαύνω μετ. μέλλ.) ἐλών, ἐλῶσα, ἐλῶν κ.ά.

7) σε -ῶν, -οὔσα, -οῦν (πβ. § 122, δ: πλάκοῦς -οῦντος):

Ενικ. ον. δηλῶν, δηλοῦσα,
 δηλοῦν
 γεν. δηλοῦντος, δηλούσης,
 δηλοῦντος κτλ.
 κλ. (ὦ) δηλῶν, δηλοῦσα,
 δηλοῦν
 Δυϊκ. τὸ δηλοῦντε, δηλούσα,
 δηλοῦντε

Πληθ. ον. δηλοῦντες, δηλοῦσαι,
 δηλοῦντα
 γεν. δηλούντων, δηλουσῶν,
 δηλούντων
 δοτ. δηλοῦσι, δηλούσαις,
 δηλοῦσι κτλ.
 τοῖν δηλούντοιν, δηλούσαιν,
 δηλούντοιν

Έτσι και: ποιῶν, ποιοῦσα, ποιοῦν - ἐλευθερῶν, ἐλευθεροῦσα, ἐλευθεροῦν - ἀγγελῶν, ἀγγε-
 λοῦσα, ἀγγελοῦν - μενῶν, μενοῦσα, μενοῦν κ.ά.

8) σε -ῶς, -υῖα, -ός: λευκῶς, λευκυῖα, λευκός που κλίνεται έτσι:

(θ. λευκοτ-)

(θ. λευκυσ-)

(θ. λευκοτ-)

Ενικός αριθμός

ον.	λελυκώς	λελυκυῖα	λελυκός
γεν.	λελυκότος	λελυκυίας	λελυκότος
δοτ.	λελυκότι	λελυκυίᾳ	λελυκότι
αιτ.	λελυκότα	λελυκυῖαν	λελυκός
κλ.	λελυκώς	λελυκυῖα	λελυκός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	λελυκότες	λελυκυῖαι	λελυκότα
γεν.	λελυκότων	λελυκυῖων	λελυκότων
δοτ.	λελυκόσι κτλ.	λελυκυίαις κτλ.	λελυκόσι κτλ.

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	λελυκότε	λελυκυῖα	λελυκότε
γεν., δοτ.	λελυκότοιιν	λελυκυίαιιν	λελυκότοιιν

Ἔτσι και: ἡγγελκώς, -κυῖα, -κός· γεγραφώς, γεγραφυῖα, γεγραφός·

(του ἀχρ. ρ. εἶκω = μοιάζω· παρακ. ἔοικα) εἰκώς, εἰκυῖα, εἰκός·

(του ἀποθνήσκω, παρακ. τέθνηκα) τεθνηκώς, -κυῖα, -κός·

(του ἀχρ. ρ. δεῖδω = φοβοῦμαι, παρακ. δέδοικα) δεδοικώς, -κυῖα, -κός ἢ δε-

διώς, δεδιυῖα, δεδιός· (του ρ. οἶδα = γνωρίζω) εἰδώς, εἰδυῖα, εἰδός·

(του ρ. γίνομαι) γεγονώς, γεγονυῖα, γεγονός κ.ά.

9) σε -ώς, -ῶσα, -ὼς (ἢ -ός): ἐστώς, ἐστῶσα, ἐστὼς (βλ. § 39, 4) που κλίνε-
ται ἔτσι:

Εν.	ον.	ὁ	ἐστὼς	ἡ	ἐστῶσα	τὸ	ἐστὼς (ἢ ἐστός)
	γεν.	τοῦ	ἐστῶτος κτλ.	τῆς	ἐστῶσης κτλ.	τοῦ	ἐστῶτος κτλ.
	κλ.	(ὦ)	ἐστὼς	(ὦ)	ἐστῶσα	(ὦ)	ἐστὼς (ἢ ἐστός)
Πληθ.	ον.	οἱ	ἐστῶτες	αἱ	ἐστῶσαι	τὰ	ἐστῶτα
	γεν.	τῶν	ἐστῶτων	τῶν	ἐστῶσων	τῶν	ἐστῶτων
	δοτ.	τοῖς	ἐστῶσι κτλ.	ταῖς	ἐστῶσαις κτλ.	τοῖς	ἐστῶσι κτλ.
Δυϊκ.		τῷ	ἐστῶτε	τῷ	ἐστῶσα	τῷ	ἐστῶτε
		τοῖν	ἐστῶτοιιν	τοῖν	ἐστῶσαιιν	τοῖν	ἐστῶτοιιν

Ἔτσι και: (τοῦ ἀποθνήσκω, παρακ. τέθνηκα) β' τύπος: τεθνεώς, τεθνεῶσα, τεθνεώς ἢ τε-
θνεός.

188. Η κλητ. του ενικού των τριτόκλιτων μετοχών στο αρσεν. (όπως και στο θηλ. και στο ουδ.) σχηματίζεται όμοια με την ονομαστική: ὦ λύσας, ὦ λυθείς, ὦ διδούς, ὦ δεικνύς, ὦ λύων, ὦ τιμῶν κτλ.

17ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων

189. Η ιδιότητα ή ποιότητα που φανερώνει ένα επίθετο μπορεί να υπάρχει σε δύο ή περισσότερα όντα, αλλά σε διαφορετικό βαθμό. Για να δηλώσουν το διαφορετικό αυτό βαθμό, τα επίθετα έχουν κανονικά ξεχωριστούς τύπους (μονολεκτικούς ή περιφραστικούς) που λέγονται **βαθμοί των επιθέτων**: σοφός μὲν Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δ' ἀπάντων σοφώτατος Σωκράτης - φίλος, μᾶλλον φίλος, μάλιστα φίλος.

190. Οι βαθμοί των επιθέτων είναι τρεις:

1) Όταν το επίθετο φανερώνει απλώς μια ιδιότητα ή ποιότητα ενός όντος, χωρίς σύγκριση προς άλλο, λέγεται **επίθετο θετικού βαθμού** ή απλώς **θετικό**: ὁ δίκαιος ἀνὴρ.

2) Όταν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε βαθμό ανώτερο συγκριτικά προς ένα άλλο ή προς πολλά άλλα που λογαριάζονται σαν ένα, λέγεται **επίθετο συγκριτικού βαθμού** ή απλώς **συγκριτικό**: οὗτός ἐστι δικαιότερος ἐκείνου - χρυσὸς κρείσσων πολλῶν χρημάτων.

3) Όταν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό ανώτερο από όλα τα άλλα του ίδιου είδους, λέγεται **επίθετο υπερθετικού βαθμού** ή απλώς **υπερθετικό**· καί:

α) το υπερθετικό που φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό, απόλυτα, χωρίς να γίνεται σύγκριση προς άλλα, λέγεται **υπερθετικό απόλυτο**: οὗτός ἐστι δικαιότατος.

β) το υπερθετικό που φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα στον πιο μεγάλο βαθμό συγκριτικά προς όλα τα άλλα του ίδιου είδους μαζί λέγεται **υπερθετικό σχετικό**: *Ἀριστείδης ἦν δικαιοτάτος πάντων τῶν Ἀθηναίων*.

191. Το συγκριτικό και το υπερθετικό ενός επιθέτου μαζί λέγονται μ' ένα όνομα **παραθετικά** του επιθέτου.

192. Όπως στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία, τα παραθετικά των επιθέτων σχηματίζονται ή με μία λέξη (και τότε λέγονται **μονολεκτικά**) ή με δύο λέξεις (και τότε λέγονται **περιφραστικά**).

2. Κανονικός σχηματισμός μονολεκτικών παραθετικών

193. Τα μονολεκτικά παραθετικά των επιθέτων στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, σχηματίζονται κανονικά από το θετικό, αφού στο θέμα (του αρσεν. γένους) προστεθούν ορισμένες καταλήξεις που λέγονται **παραθετικές καταλήξεις**. Οι πιο συνηθισμένες παραθετικές καταλήξεις είναι:

για το συγκριτικό: **-τερος, -τέρα, -τερον**.

για το υπερθετικό: **-τατος, -τάτη, -τατον**.

Έτσι τα παραθετικά που σχηματίζονται με τις παραπάνω καταλήξεις είναι δευτερόκλιτα επίθετα, τρικατάληκτα με τρία γένη. Π.χ.

πτωχός	(θ. πτωχο-)	συγκρ. πτωχό-τερος,	πτωχο-τέρα,	πτωχό-τερον
		υπερθ. πτωχό-τατος,	πτωχο-τάτη,	πτωχό-τατον
βαρύς	(θ. βαρυ-)	συγκρ. βαρύ-τερος,	βαρυ-τέρα,	βαρύ-τερον
		υπερθ. βαρύ-τατος,	βαρυ-τάτη,	βαρύ-τατον
ἀληθής	(θ. ἀληθεσ-)	συγκρ. ἀληθέσ-τερος,	ἀληθεσ-τέρα,	ἀληθέσ-τερον
		υπερθ. ἀληθέσ-τατος,	ἀληθεσ-τάτη,	ἀληθέσ-τατον
μέλας	(θ. μελαν-)	συγκρ. μελάν-τερος,	μελαν-τέρα,	μελάν-τερον
		υπερθ. μελάν-τατος,	μελαν-τάτη,	μελάν-τατον
χαρίεις	(θ. χαριετ-)	συγκρ. χαριέσ-τερος,	χαριεσ-τέρα,	χαρῆσ-τερόν
(πβ. § 173 καὶ § 70,3)		υπερθ. χαριέσ-τατος,	χαριεσ-τάτη,	χαριέσ-τατον
ἄχαρις	(θ. ἀχαριτ-)	συγκρ. ἀχαρίσ-τερος,	ἀχαρισ-τέρα,	ἀχαρίσ-τερον
(πβ. § 70,3)		υπερθ. ἀχαρίσ-τατος,	ἀχαρισ-τάτη,	ἀχαρίσ-τατον

3. Τα παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος

194. Τα παραθετικά των δευτερόκλιτων επιθέτων διατηρούν το χαρακτήρα του θετικού **ο**, αν προηγείται συλλαβή φύσει ή θέσει μακρόχρονη (βλ. § 33)· τον εκτείνουν σε **ω**, αν προηγείται συλλαβή βραχύχρονη:

ξηρός	ξηρό-τερος	ξηρό-τατος
πτωχός	πτωχό-τερος	πτωχό-τατος
γενναῖος	γενναιό-τερος	γενναιό-τατος
θερμός	θερμό-τερος	θερμό-τατος
ἐνδοξος	ἐνδοξό-τερος	ἐνδοξό-τατος

αλλά: νέος νεώ-τερος νεώ-τατος· σοφός σοφώ-τερος σοφώ-τατος

4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών

195. Τα παραθετικά μερικών επιθέτων της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζονται κανονικά με την απλή προσθήκη των παραθετικών καταλήξεων -τερος, -τατος στο θέμα τους, παρά διαμορφώνονται από αναλογία προς τα παραθετικά άλλων επιθέτων και λήγουν όπως αυτά (πβ. τα νεοελ.: ελαφρός- ελαφρύτερος όπως το βαρύτερος, χοντρός - χοντρώτερος όπως το παχύτερος, αντι για τα κανονικά ελαφρότερος, χοντρότερος).

Έτσι διαμορφώνονται οι ακόλουθες αναλογικές παραθετικές καταλήξεις:

α) -έστερος, -έστατος

Κατα τα παραθετικά των σιγμόληκτων επιθέτων σε -ης, -ες (αληθής, αληθέσ-τερος, αληθέσ-τατος) σχηματίζουν τα παραθετικά τους τα τριτόκλιτα επίθετα σε -ων, -ον (γεν. -ονος), καθώς και τα επίθετα ἄκρατος (=αυτός που δεν έχει ανακατευτεί με άλλον, ανόθευτος), ἄσμενος (= ευχαριστημένος), ἐρρωμένος (= δυνατός) και πένης:

σώφρων	(θ. σωφρον-)	σωφρον-έσ-τερος	σωφρον-έσ-τατος
εὐδαίμων	(θ. εὐδαιμον-)	εὐδαιμον-έσ-τερος	εὐδαιμον-έσ-τατος κ.ά.
ἄκρατος	(θ. ἄκρατο-)	ἄκρατ-έσ-τερος (και ἄκρατό-τατος)	ἄκρατ-έσ-τατος
ἄσμενος	(θ. ἄσμενο-)	ἄσμεν-έσ-τερος (και ἄσμενώ-τερος)	ἄσμεν-έσ-τατος ἄσμενώ-τατος)

ἐρρωμένος	(θ. ἐρρωμενο-)	ἐρρωμεν-έσ-τερος	ἐρρωμεν-έσ-τατος
πένης	(θ. πενητ-)	πεν-έσ-τερος	πεν-έσ-τατος

β) -ούστερος, -ούστατος

Το επίθετο *άπλοῦς* και τα συνηρημένα επίθετα της β' κλίσης με β' συνθ. το όνομα νοῦς σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε *-ούστερος, -ούστατος* (κατά τα παραθετικά σε *-έστερος, -έστατος* με συναίρεση):

άπλοῦς	(θ. άπλοο-)	άπλούστερος	άπλούστατος
	(από το)	άπλο-έσ-τερος	άπλο-έσ-τατος)
εὔνους	(θ. εὔνοο-)	εὔνούστερος	εὔνούστατος
	(από το)	εὔνο-έσ-τερος	εὔνο-έσ-τατος)

γ) -ίστερος, -ίστατος

Τα μονοκατάληκτα επίθετα *ἄρπαξ, βλάξ, λάλος* (= φλύαρος), *κλέπτης*, *πλεονέκτης* σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε *-ίστερος, -ίστατος* (κατά τα παραθετικά του *ἄχαρις*: *ἀχαρίστερος, ἀχαρίστατος*. βλ. § 193):

ἄρπαξ	(θ. ἄρπαγ-)	ἄρπαγ-ίς-τερος	ἄρπαγ-ίς-τατος
βλάξ	(θ. βλακ-)	βλακ-ίς-τερος	βλακ-ίς-τατος
λάλος	(θ. λαλο-)	λαλ-ίς-τερος	λαλ-ίς-τατος
κλέπτης	(θ. κλεπτα-)	κλεπτ-ίς-τερος	κλεπτ-ίς-τατος
πλεονέκτης	(θ. πλεονεκτα-)	πλεονεκτ-ίς-τερος	πλεονεκτ-ίς-τατος

δ) -αίτερος, -αίτατος

Το επίθ. *παλαιός* σχηματίζει τα παραθετικά του με θέμα το επίρρ. *πά-λαι* σε *-αίτερος, -αίτατος*:

παλαιός	παλαίτερος	παλαίτατος
---------	------------	------------

Ανάλογα προς αυτό σχηματίστηκαν τα παραθετικά:

γεραιός	(= γέροντας, σεβαστός)	γεραί-τερος	γεραί-τατος
σχολαῖος	(=αργός, αργοκίνητος)	σχολαί-τερος	σχολαί-τατος

Από αυτά αποσπάστηκε η κατάληξη -αίτερος, -αίτατος, με την οποία σχηματίζουν τα παραθετικά τους ορισμένα επίθετα σε -ος:

ἴσος		ἴσ-αί-τερος	ἴσ-αί-τατος
ὄψιος (= ὄψιμος)		ὄψι-αί-τερος	ὄψι-αί-τατος
(πλησίος)		πλησι-αί-τερος	πλησι-αί-τατος
πρωῖος (ἀπὸ τὸ πρωῖος=πρωινός)		πρω-αί-τερος	πρω-αί-τατος
εὐδῖος		εὐδι-αί-τερος	εὐδι-αί-τατος
	(και	εὐδιέσ-τερος	εὐδιέσ-τατος)
ἥσυχος		ἥσυχ-αί-τερος	ἥσυχ-αί-τατος
	(και	ἥσυχώ-τερος	ἥσυχώ-τατος)
ἰδῖος		ἰδι-αί-τερος	ἰδι-αί-τατος
	(και)	ἰδιώ-τερος	ἰδιώ-τατος)
φίλος		φιλ-αί-τερος	φιλ-αί-τατος
	(και	φιλ-ίων ἢ	φίλ-τατος)
		φίλ-τερος	

5. Ανώμαλα παραθετικά (σε -ίων, -ιστος)

196. Μερικά επίθετα της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζουν τα παραθετικά τους με τις παραθετικές κατάληξεις -τερος, -τατος, παρά παίρνουν στο συγκριτικό την κατάληξη -ίων (αρσ. και θηλ.), -ιον (ουδέτ.) και στο υπερθετικό την κατάληξη -ιστος, -ίστη, -ιστον. Επειδή τα παραθετικά αυτά σχηματίζονται πολλές φορές με διάφορες φθογγικές παθήσεις ή και με θέμα διαφορετικό από το θέμα του θετικού, λέγονται **ανώμαλα παραθετικά**. Τα επίθετα αυτά είναι:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός	(θέμα)
1. αἰσχρὸς	ὁ, ἡ αἰσχύων	τὸ αἰσχίον	αἰσχιστος (αἰσχ-, πβ. αἰσχ-ος)
2. ἐχθρὸς	ὁ, ἡ ἐχθίων	τὸ ἐχθιον	ἐχθιστος (ἐχθ-, πβ. ἐχθ- ος = ἐχθρα)
	και ομαλά	ἐχθρό-τερος	ἐχθρό-τατος (ἐχθρο-)
3. ἡδύς	ὁ, ἡ ἡδίων	τὸ ἡδιον	ἡδιστος (ἡδ-)

Θετικός	Συγκριτικός		Υπερθετικός	(θέμα)
4. καλὸς	ὁ, ἡ καλλίωv	τὸ κάλλιον	κάλλιστος	(καλλ-, πβ. κάλλ-ος)
5. μέγας	ὁ, ἡ μεῖζωv	τὸ μεῖζον	μέγιστος	(μεγ-)
6. ῥάδιος	ὁ, ἡ ῥάωv	τὸ ῥᾶον	ῥᾶστος	(ῥα-)
7. ταχύς	ὁ, ἡ θάττωv	τὸ θᾶττον	τάχιστος	(θαχ-)
8. ἀγαθὸς	ὁ, ἡ ἀμείνωv	τὸ ἄμεινον	ἄριστος	(ἀμεν- καὶ ἀρ-, πβ. ἀρ-ετή)
»	ὁ, ἡ βελτίωv	τὸ βέλτιον	βέλτιστος	(βελτ-)
»	ὁ, ἡ κρεῖττωv	τὸ κρεῖττον	κράτιστος	(κρετ-, κρατ-, πβ. κράτ-ος)
»	ὁ, ἡ λῶωv	τὸ λῶον	λῶστος	(λω-)
9. κακὸς	ὁ, ἡ κακίωv	τὸ κάκιον	κάκιστος	(κακ-)
»	ὁ, ἡ χεῖρωv	τὸ χεῖρον	χεῖριστος	(χερ-, χειρ-)
10. μακρὸς		μακρό-τερος	μακρό-τατος	(ομαλά)
»		—	μήκιστος	(μηκ-, πβ. μῆκ-ος)
11. μικρὸς		μικρό-τερος	μικρό-τατος	(ομαλά)
»	ὁ, ἡ ἐλάττωv	τὸ ἔλαττον	ἐλάχιστος	(ἐλαχ-)
»	ὁ, ἡ ἥττωv	τὸ ἥττον	επίρρ. ἥκιστα	(ἥκ-)
12. ὀλίγος	ὁ, ἡ μείωv	τὸ μείον	ὀλίγιστος	(με-, ὀλιγ-)
13. πολὺς	ὁ, ἡ πλείωv	τὸ πλεόν	πλεῖστος	(πλε-)

6. Κλίση των συγκριτικών σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον)

197. Τα συγκριτικά σε -ίων, -ιον (ή -ων, -ον) είναι δικατάληκτα επίθετα της γ' κλίσης με τρία γένη και κλίνονται κατά το ακόλουθο παράδειγμα (πβ. § 178):

(θ. βελτιον-, βελτιοσ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	βελτίωv	τὸ	βέλτιον
γεν.	τοῦ	τῆς	βελτίον-ος	τοῦ	βελτίον-ος

δοτ.	τῶ	τῇ	βελτίον-ι	τῶ	βελτίον-ι
αιτ.	τὸν	τὴν	βελτίον-α ἢ βελτίω	τὸ	βέλτιον
κλ.	(ὦ)		βέλτιον	(ὦ)	βέλτιον

Πληθυντικός αριθμός

ον	οἱ	αἱ	βελτίον-ες ἢ βελτίους	τὰ	βελτίον-α ἢ βελτίω
γεν.	τῶν		βελτίον-ων	τῶν	βελτίον-ων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	βελτίοσι(ν)	τοῖς	βελτίοσι(ν)
αιτ.	τούς	τάς	βελτίον-ας ἢ βελτίους	τὰ	βελτίον-α ἢ βελτίω
κλητ.	(ὦ)		βελτίον-ες ἢ βελτίους	(ὦ)	βελτίον-α ἢ βελτίω

Δυϊκός (και για τα τρία γένη) ον., αιτ., κλ. βελτίον-ε - γεν.,
δοτ. βελτιόν-οιν

7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μετοχών

198. Τα περιφραστικά παραθετικά (βλ. § 192) σχηματίζονται στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, με το θετικό του επιθέτου και με ορισμένο ποσοτικό επίρρημα εμπρός από αυτό. Έτσι ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με το επίρρ. *μᾶλλον* και ο υπερθ. με το επίρρ. *μάλιστα* εμπρός από το θετικό:

θετ. *ἐπιμελής* συγκρ. *μᾶλλον ἐπιμελής* υπερθ. *μάλιστα ἐπιμελής*
(πβ. τα νεοελλ.: *μικρός* - *πιο μικρός* - *ο πιο μικρός* ἢ *πολύ μικρός*).

199. Όλα τα επίθετα που σχηματίζουν μονολεκτικά παραθετικά μπορούν να σχηματίσουν παράλληλα και περιφραστικά παραθετικά. Σχηματίζουν τα παραθετικά τους μόνο περιφραστικά οι μετοχές και μερικά μονοκατάληκτα επίθετα που χρησιμοποιούνται και ως ουσιαστικά.

200. 1) **Μετοχές:** *δυνάμενος* - *μᾶλλον δυνάμενος* - *μάλιστα δυνάμενος*· *συμφέρων* - *μᾶλλον συμφέρων* - *μάλιστα συμφέρων*· *ὠφελῶν* - *μᾶλλον ὠφελῶν* - *μάλιστα ὠφελῶν* κ.ά. (πβ. τα νεοελλ.: *αντρειωμένος* - *πιο αντρειωμένος* - *ο πιο αντρειωμένος* ἢ *πολύ αντρειωμένος*).

2) **Μονοκατάληκτα επίθετα:** *εἴρων* - *μᾶλλον εἴρων* - *μάλιστα εἴρων*· *ἔνδακρυς* - *μᾶλλον ἐνδακρυς* - *μάλιστα ἐνδακρυς*. Έτσι και τα εὐέλπισ, κόλαξ, ὑβριστής, φιλόγελως κ.ά.

8. Ελλειπτικά παραθετικά

201. Σε μερικά επίθετα λείπει ο θετικός βαθμός ή και ένας από τους δύο άλλους βαθμούς. Τα παραθετικά των επιθέτων αυτών λέγονται **ελλειπτικά παραθετικά**.

Τα περισσότερα ελλειπτικά παραθετικά παράγονται από επιρρήματα, προθέσεις ή μετοχές:

1. (ἄνω)	συγκρ. ἄνω-τερος	υπερθ. ἄνω-τατος
2. (κάτω)	» κατώ-τερος	» κατώ-τατος
3. (πρό)	» πρό-τερος	» πρώτος (πρό-ατος)
4. (ὑπέρ)	» ὑπέρ-τερος	» ὑπέρ-τατος
5. (ἐπικρατῶν)	» ἐπικρατ-έστερος	» —
6. (προτιμώμενος)	» προτιμό-τερος	» —
7. —	» ὕστερος	» ὕστατος
8. —	» —	» ὕπατος
9. —	» —	» ἔσχατος

202. Μερικά επίθετα δε **σχηματίζουν παραθετικά**, γιατί φανερώνουν ιδιότητα, ποιότητα ή κατάσταση που δεν παρουσιάζει βαθμούς. Τέτοια επίθετα είναι:

1) όσα φανερώνουν ὕλη: λίθινος, ἀργυροῦς, γήινος· τοπική ή χρονική σχέση: χερσαῖος, θαλάσσιος, θερινός, ἡμερήσιος· μέτρο: σταδιαῖος, πηχυαῖος· καταγωγή, συγγένεια: πατρῷος, μητρικός· μόνιμη κατάσταση: θνητός, νεκρός κ.ά.

2) μερικά σύνθετα με α' συνθετικό το στερητικό ἄ- (βλ. § 423, α): ἀ-θάνατος, ἄυλος, ἄπνος, ἄψυχος κ.ά.

3) μερικά σύνθετα με α' συνθετικό το επίθετο πᾶς ή την πρόθ. ὑπέρ (που έχουν μόνα τους υπερθετική σημασία): πάνσοφος, πάντιμος, πάγκαλος — υπερμεγέθης, υπέρλαμπρος κ.ά.

9. Παραθετικά επιρρημάτων

203. Πολλά **επιρρήματα** (βλ. § 362) της αρχαίας επιδέχονται σύγκριση και γι' αυτό σχηματίζουν **παραθετικά** (όπως και στη νέα: *ωραία* - *ωραιότερα* ή πιο *ωραία* - *ωραιότατα* ή *πάρα πολύ ωραία*).

Σχηματίζουν έτσι παραθετικά στην αρχαία ελληνική:

1) Επιρρήματα σε **-ως** που παράγονται από επίθετα. Τα επιρρήματα αυτά στον συγκριτικό έχουν τύπο όμοιο με την ενική αιτιατ. του ουδετ. του συγκριτικού επιθέτου και στον υπερθετικό έχουν τύπο όμοιο με την πληθυντική αιτιατ. του ουδετέρου του υπερθετικού επιθέτου:

(δίκαιος)	δικαίως	δικαιότερον	δικαιότατα
(σοφός)	σοφῶς	σοφώτερον	σοφώτατα
(ἀληθής)	ἀληθῶς	ἀληθέστερον	ἀληθέστατα
(σώφρων)	σωφρόνως	σωφρονέστερον	σωφρονέστατα
(ἡδύς)	ἡδέως	ἡδιον	ἡδιστα
(καλός)	καλῶς	κάλλιον	κάλλιστα κ.ά.

2) Τα επιρρήματα **εὖ** (αντίστοιχο του επιθέτου ἀγαθός), **ὀλίγον** και **πολύ**:

εὖ - ἄμεινον - ἄριστα και βέλτιον - βέλτιστα και κρεῖττον - κράτιστα.
ὀλίγον - μεῖον - ὀλίγιστα και ἔλαττον - ἐλάχιστα και ἥττον - ἥκιστα.
πολύ - πλέον - πλεῖστα (ἢ πλεῖστον).

3) Το επίρρ. **μάλα** (= πολύ), που οι τρεις βαθμοί του είναι: θετ. **μάλα** συγκριτ. **μᾶλλον** - υπερθ. **μάλιστα**.

4) Μερικά τοπικά επιρρήματα που παίρνουν παραθετικές καταλήξεις **-τέρω**, **-τάτω**:

θετ. ἄνω	συγκρ. ἀνωτέρω	υπερθ. ἀνωτάτω
» ἀπωθεν (=μακριά)	» ἀπωτέρω	» ἀπωτάτω
» ἐγγύς (= κοντά)	» ἐγγυτέρω	» ἐγγυτάτω και
»	» ἐγγύτερον	» ἐγγύτατα και
»	» ἔγγιον	» ἔγγιστα
» ἔξω	» ἐξωτέρω	» ἐξωτάτω
» ἔσω (και εἴσω)	» ἐσωτέρω	» ἐσωτάτω
» κάτω	» κατωτέρω	» κατωτάτω
» πόρρω	» πορρωτέρω	» πορρωτάτω
» πέρα	» περαιτέρω	» —

5) Μερικά χρονικά επιρρήματα με παραθετικές καταλήξεις -(αί)τερον, -(αί)τατα (βλ. § 195, δ)

θετ. <i>πάλαι</i>	συγκρ. <i>παλαιότερον</i>	υπερθ. <i>παλαιάτα</i>
» <i>πρωϊ</i>	» <i>πρωιαίτερον</i>	» <i>πρωιαίτατα</i> ή
»	» <i>πρωαίτερον</i>	» <i>πρωαίτατα</i>
» <i>ὀψέ</i> (= αργά)	» <i>ὀψιαίτερον</i>	» <i>ὀψιαίτατα</i>

204. Και τα παραθετικά των επιρρημάτων, όπως και των επιθέτων, εκφέρονται κάποτε περιφραστικά με το *μᾶλλον*, *μάλιστα* και το θετικό· π.χ.

θετ. <i>σοφῶς</i>	συγκρ. <i>μᾶλλον σοφῶς</i>	υπερθ. <i>μάλιστα σοφῶς</i>
» <i>ἡδέως</i>	» <i>μᾶλλον ἡδέως</i>	» <i>μάλιστα ἡδέως</i>

18ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

205. Αριθμητικά λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν αριθμούς ή παράγονται από ονόματα αριθμών.

Τα αριθμητικά είναι **επίθετα**, **ουσιαστικά** και **επιρρήματα**.

Α'. Αριθμητικά επίθετα

1) Είδη αριθμητικῶν επιθέτων

206. Τα αριθμητικά επίθετα είναι **απόλυτα**, **τακτικά**, **χρονικά**, **πολλαπλασιαστικά** και **αναλογικά**.

α) Τα **απόλυτα αριθμητικά** (όπως και στη νέα ελληνική) φανερώνουν απλώς ένα ορισμένο πλήθος από όντα: **εἷς** (ὀπλίτης), **μία** (ναῦς), **ἓν** (ὄπλον), **δέκα** (τάλαντα).

Β) Τα **τακτικά αριθμητικά** (όπως και στη νέα ελληνική) φανερώνουν την τάξη, δηλ. τη θέση που κατέχει ένα ορισμένο ον σε μια σειρά από ομοιά του: **πρῶτος** (μὴν), **δευτέρα** (ἡμέρα), **τρίτον** (ἔτος)· αυτά λήγουν ως το 19 σε **-τος** (εκτός από το *δεύτερος*, *ἑβδομος*, *ὄγδοος*) και από τα 20 και πέρα σε **-στός**: (τρία) *τρίτος*, (ἑξ) *ἕκτος* - (εἴκοσι) *εἰκοστός* - ἑκατὸν (*ἑκατοστός*).

γ) Τα **χρονικά αριθμητικά** (που δεν τα έχει η νέα ελληνική) φανερώνουν χρόνο, δηλ. ποια ημέρα, από τότε που άρχισε, τελειώνει κάποια ενέργεια· αυτά σχηματίζονται από το θέμα των τακτικών και λήγουν σε **-αῖος**: (*δεύτερος*) *δευτεραῖος*, (*τρίτος*) *τριταῖος*, (*τέταρτος*) *τεταρταῖος* κτλ. (αυτός που γίνεται τη δεύτερη, την τρίτη, την τέταρτη κτλ. ημέρα από την ημέρα που άρχισε)· π.χ. *δευτεραῖος ἀφίκετο* (= ἔφτασε τη δεύτερη ημέρα από τότε που ξεκίνησε).

δ) Τα **πολλαπλασιαστικά αριθμητικά** (όπως και στη νέα ελληνική) φανερώνουν από πόσα απλά μέρη απαρτίζεται κάτι· αυτά λήγουν σε **-πλοῦς** και τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων αριθμητικών: (τρία) *τριπλοῦς*, (έννέα) *ἐννεαπλοῦς*, (δέκα) *δεκαπλοῦς*.

ε) Τα **αναλογικά αριθμητικά** (όπως και στη νέα ελληνική) φανερώνουν ποια είναι η αναλογία ενός ποσού προς ένα άλλο του ίδιου είδους, δηλ. πόσες φορές το ένα είναι μεγαλύτερο από το άλλο· αυτά λήγουν σε **-πλάσιος** και τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων αριθμητικών: (*δύο*, θ. *δι-*) *διπλάσιος*, (τρία) *τριπλάσιος*.

2) Κλίση των αριθμητικών επιθέτων

207. Από τα απόλυτα αριθμητικά:

α) Τα τέσσερα πρώτα κλίνονται έτσι:

(1) εἷς μία ἓν

(2) δύο

Ενικός αριθμός

Δυνικός αριθμός (και για τα τρία γένη)

αρσ. θηλ. ουδ.

ον. εἷς μία ἓν

δύο

γεν. ἐνὸς μιᾶς ἐνός

δυοῖν

δοτ. ἐνὶ μιᾷ ἐνὶ

δυοῖν

αιτ. ἓνα μίαν ἓν

δύο

(3)	τρεῖς	τρία	(4)	τέτταρες	τέτταρα
	Πληθυντικός			Πληθυντικός	
αρσ. και θηλ.	ουδ.		αρσ. και θηλ.	ουδ.	
ον.	τρεῖς	τρία		τέτταρες	τέτταρα
γεν.	τριῶν	τριῶν		τεττάρων	τεττάρων
δοτ.	τρισι(ν)	τρισι(ν)		τέτταρσι(ν)	τέτταρσι(ν)
αιτ.	τρεῖς	τρία		τέτταρας	τέτταρα

β) Τα από το πέντε ως το ἑκατὸν εἶναι ἀκλιτα: οἱ πέντε ὀπλιῖται, τῶν πέντε ὀπλιτῶν, τοῖς εἴκοσιν ὀπλίταις, τῶν τριάκοντα τυράννων κτλ.

Τα από το διακόσιοι, -αι, -α και πέρα εἶναι τρικατάληκτα ἐπίθετα με τρία γένη και κλίνονται μόνο στον πληθυντικό: οἱ διακόσιοι ὀπλιῖται, τῶν διακοσίων ἡμερῶν, τοῖς διακοσίοις ὄπλοις - οἱ τριακόσιοι ὀπλιῖται, τῶν τριακοσίων νεῶν κτλ· ἔτσι και χίλιοι, -αι, -α (βλ. § 158 κ.ά.).

208. Τα **τακτικά**, τα **χρονικά** και τα **αναλογικά** αριθμητικά κλίνονται ως τρικατάληκτα ἐπίθετα της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον ἢ -ος, -α, -ον (πβ. § 158): τακτικά: *πρῶτος, πρώτη, πρῶτον* - *δεύτερος, δευτέρα, δεύτερον* κτλ. χρονικά: *δευτεραῖος, δευτεραία, δευτεραῖον* - *τριταῖος, -αία, -αῖον* κτλ. αναλογικά: *διπλάσιος, -ία, -ιον* - *τριπλάσιος, -ία, -ιον* κτλ.

209. Τα **πολλαπλασιαστικά** αριθμητικά κλίνονται ὅπως τα συνηρημένα τρικατάληκτα ἐπίθετα της β' κλίσης σε -ους, -ῆ, -οῦν (βλ. § 162, α):

(ἀπλόος) ἀπλοῦς	(ἀπλόη) ἀπλῆ	(ἀπλόον) ἀπλοῦν
(διπλόος) διπλοῦς	(διπλόη) διπλῆ	(διπλόον) διπλοῦν κτλ.

Β'. Αριθμητικά ουσιαστικά

210 Τα **αριθμητικά ουσιαστικά** (ὅπως και στη νέα ελληνική) σημαίνουν αφηρημένη αριθμητική ποσότητα, δηλ. πλήθος ἀπὸ ὁμοιες μονάδες οποιουδήποτε εἶδους. Ἀυτά εἶναι ὅλα θηλυκά (αφηρημένα ουσιαστικά) σε -ὰς και τα περισσότερα σχηματίζονται ἀπὸ το θέμα των ἀπόλυτων αριθμητικῶν ἐπιθέτων: *δυ-ὰς* (= σύνολο ἀπὸ δύο μονάδες), *τρι-ὰς* (= σύνολο ἀπὸ τρεις μονάδες) κτλ.

211. Τα αριθμητικά ουσιαστικά κλίνονται ὅπως τα θηλυκά ὀδοντικόληκτα της γ' κλίσης σε -άς, γεν. -άδος: *ἡ δυνάς, τῆς δνάδος* κτλ. - *ἡ τριάς, τῆς τριάδος* κτλ. (πβ. § 122, γ).

Γ' Αριθμητικά επιρρήματα

212. Τα αριθμητικά επιρρήματα της αρχαίας ελληνικής φανερώουν πόσες φορές επαναλαμβάνεται κάτι. Αυτά λήγουν σε -άκις ή -κις και τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων αριθμητικών επιθέτων: πεντ-άκις (πέντε φορές), εξ-άκις (έξι φορές), επτά-κις (εφτά φορές). Αλλά των τριών πρώτων αριθμητικών τα επιρρήματα είναι: του εἷς - ἅπαξ (= μία μόνο φορά), του δύο - δις (= δύο φορές), του τρία - τρίς (= τρεις φορές). Του ἐννέα είναι το ἐν-άκις (= εννέα φορές).

Παρατηρήσεις στα αριθμητικά

α) Θέματα των αριθμητικών

213. 1. Το απόλυτο αριθμητικό εἷς σχηματίζει το αρσ. και το ουδέτ. από το θέμα ἐν- (αρσ. ἐν-ς = εἷς βλ. § 64, 4) και το θηλ. από το θ. μι- (μία). Από το θ. του απόλυτου αριθμητικού εἷς δεν παράγεται κανένα άλλο αριθμητικό εκτός από το ουσιαστικό ἐν-άς· καθενα από τα άλλα αριθμητικά που αντιστοιχούν στο απόλυτο εἷς σχηματίζεται από ιδιαίτερο θέμα: πρῶ-τος, ἀπλοῦς, μονάς, ἅπαξ.

2. Το δύο έχει δύο θέματα: α) θ. δυ-: δυ-άς· β) θ. δι-: δι-ακόσιοι, δι-πλοῦς, δι-πλάσιος, δι-ς· επίσης και τα σύνθετα δι-μερής, δι-πους, δι-ώβολον κτλ. (το δεύτερος από το ρ. δεύομαι = υστερώ).

3. Το τρεῖς σχηματίζει από το θ. τρεψ- μόνο την ονομαστ. και αιτιατ. του αρσ. και του θηλ. (τρέψ-ες=τρεῖς)· οι άλλες πτώσεις, καθώς και όλα τα παράγωγά του σχηματίζονται από το θ. τρι-: τρι-ών, τρι-σί, τρί-α· τρι-άκοντα, τρι-ακόσιοι, τρί-τος, τρι-ταῖος, τρι-πλοῦς, τρι-πλάσιος· τρί-ς· επίσης και τα σύνθετα τρι-μερής, τρί-πους κτλ.

4. Το τέτταρες (ή τέσσαρες) έχει: α) θ. τετταρ-: τέτταρ-ες, τετταρ-άκοντα· β) θ. τετρα-: τετρα-κόσιοι, τετρα-πλοῦς, τετρα-πλάσιος, τετράς, τετράκις· γ) θ. τεταρ-: τέταρ-τος, τεταρ-ταῖος.

5. Το πέντε έχει: α) θ. πεντ-: πέντ-ε, πεντ-ήκοντα, πεντ-απλοῦς, πενταπλάσιος, πεντάκις· β) θ. πεμπ-: πέμπ-τος, πεμπ-ταῖος, πεμπάς.

6. Το ἕξ έχει: α) θ. ἑξ- (ἐκ-σ-)· ἑξ, ἑξήκοντα, ἑξακόσιοι, ἑξαπλοῦς, ἑξαπλάσιος (ἑξάς), ἑξάκις· β) θ. ἑκ-: ἑκ-τος, ἑκ-καίδεκα.

7. Το ἐπτά έχει: α) θ. ἐπτ-: ἐπτά, ἐπτα-κόσιοι, ἐπτα-πλοῦς, ἐπτα-πλάσιος (ἐπτάς), ἐπτάκις· β) θ. ἑβδομ-: ἑβδομ-ήκοντα, ἑβδομ-ος, ἑβδομ-αῖος, (ἑβδομ-άς).

8. Το οκτώ έχει: α) θ. οκτ-: οκτώ, οκτ-ακόσιοι, οκταπλοῦς, οκταπλάσιος, οκτάς, οκτάκις· β) θ. ὀγδο-: ὀγδο-ήκοντα, ὀγδο-ος (ὀγδοαῖος), ὀγδοάς.

9. Το ἐννέα έχει: α) θ. ἐννε-: ἐννέα, ἐννεαπλοῦς, ἐννεαπλάσιος, ἐννεάς· β) θ. ἐνεν-: ἐνεν-ήκοντα, ἐνεν-ηκοστός, ἐνεν-ηκοντάκις· γ) θ. ἑνα-: ἑνα-τος, ἐναταῖος, ἐνάκις, ἐνακόσιοι, ἐνακοσιοστός, ἐνακοσιάκις.

β) Εκφορά των σύνθετων αριθμών

214. Οι σύνθετοι αριθμοί, δηλ. οι αριθμοί που απαρτίζονται από μονάδες και

δεκάδες, εκατοντάδες, χιλιάδες κτλ., κανονικά εκφέρονται στην αρχαία ελληνική με τρεις τρόπους: 1) προτάσσεται ο κάθε φορά μικρότερος πριν από το μεγαλύτερο με το σύνδεσμο **και** ανάμεσά τους: *τρεῖς καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν* (123) – *τρίτος καὶ εἰκοστὸς καὶ ἑκατοστὸς* (123ος). 2) προτάσσεται ο κάθε φορά μεγαλύτερος πριν από το μικρότερο με το σύνδεσμο **και** ανάμεσά τους: *ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ τρία* – *ἑκατοστὸς καὶ εἰκοστὸς καὶ τρίτος*. 3) προτάσσεται ο κάθε φορά μεγαλύτερος πριν από το μικρότερο χωρίς να μεσολαβεί ο σύνδεσμος **και** όπως στη νέα ελληνική): *ἑκατὸν εἴκοσι τρεῖς* – *ἑκατοστὸς εἰκοστὸς τρίτος*.

Αλλά αριθμοὶ σύνθετοι ἀπὸ δεκάδες **και** το *οκτώ* ἢ το *εννέα* (18, 19· 28, 29· 38, 39· 48, 49 κτλ.) εκφέρονται συνήθως περιφραστικά με την αφαίρεση μιας ἢ δύο μονάδων ἀπὸ την ἀμέσως ἀνωτέρη δεκάδα (ὅπως σήμερα λέμε *εἴκοσι παρὰ δύο, τριάντα παρὰ ἓνα* κτλ.)· για την περίφραση αὐτή χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι τὴ μετοχή του ενεστ. του ρ. *δew* (= χρειάζομαι, ἔχω ἔλλειψη) στον κατάλληλο κάθε φορά τύπο μαζί με τὴ γεν. ἐνὸς ἢ μιᾶς ἢ δυοῖν: *δυοῖν δέοντα εἴκοσι τάλαντα* (= τάλαντα που χρειάζονται δύο για να γίνουν 20, δηλ. *εἴκοσι παρὰ δύο* = 18), *μιᾶς δέουσαι εἴκοσι τριήρεις* (= 19), *δυοῖν δέον τριακοστὸν ἔτος* (28ο), *ἐνὸς δέοντες τριάκοντα ἄνδρες* (29) κτλ.

γ) Εκφορά των κλασματικών αριθμῶν

215. Για την εκφορά των κλασματικῶν αριθμῶν οἱ ἀρχαῖοι χρησιμοποιοῦσαν τὰ ἀπόλυτα αριθμητικά ὄχι μόνο στον αριθμητὴ (ὅπως εμεῖς σήμερα), παρὰ **και** στον παρονομαστή, πάντοτε μαζί με τὸ ἄρθρο, **και** συνόδευαν ἢ τον παρονομαστή με τὴ λέξη *μέρος* στη γεν. του πληθ. (γεν. διαιρετική) ἢ τον αριθμητὴ με τὴ λέξη *μοῖρα* (= μερίδιο)· π.χ. ο

218. ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ

Αραβικά ψηφία	Αρχ. ἐλλ. σημεία	Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασια- στικά
1	α'	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος, πρώτη, πρῶτον	ἄπλοῦς
2	β'	δύο	δεύτερος, -έρα, -ερον	διπλοῦς
3	γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος, -η, -ον	τριπλοῦς
4	δ'	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος, -άρτη, -αρτον	τετραπλοῦς
5	ε'	πέντε	πέμπτος, -η, -ον	πενταπλοῦς
6	ς'	ἕξ	ἕκτος, -η, -ον	ἑξαπλοῦς
7	ζ'	ἑπτὰ	ἑβδομος, -όμη, -ομον	ἑπταπλοῦς
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος, -όη, -ον	ὀκταπλοῦς
9	θ'	ἐννέα	ἐνατος, ἐνάτη, ἐνατον	ἐννεαπλοῦς

1. Το δίγαμμα που εἶχε τὸ ἀρχαιότατο ἐλληνικὸ ἀλφάβητο (§ 16, σημ.) γραφόταν

κλασματικός αριθμός 2/7 λεγόταν: τῶν ἐπτά μερῶν τὰ δύο ἢ τῶν ἐπτά αἱ δύο μοῖραι.

216. Αν ο παρονομαστής ήταν μόνο κατά μία μονάδα μεγαλύτερος από τον αριθμητή, τότε έλεγαν μόνο τον αριθμητή μαζί με τη λέξη μέρος, χωρίς ν' αναφέρουν τον παρονομαστή: τὰ δύο μέρη (= 2/3), τὰ τρία μέρη (= 3/4), τὰ ἑννέα μέρη (= 9/10) κτλ.

δ) Γραφική παράσταση των αριθμών

217. Για να παραστήσουν τους αριθμούς οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν τα 24 γράμματα του αλφαβήτου. Τα γράμματα αυτά τα χώριζαν σε τρεις ομάδες (α - θ, ι - π και ρ - ω) και σημείωναν μια κεραία προς τα επάνω και δεξιά για τις μονάδες, δεκάδες ή εκατοντάδες. Από τις τρεις αυτές ομάδες η πρώτη χρησίμευε για την παράσταση των απλών μονάδων (α' = 1, β' = 2, γ' = 3 κτλ.), η δεύτερη για την παράσταση των δεκάδων (ι' = 10, κ' = 20, λ' = 30 κτλ.) και η τρίτη για την παράσταση των εκατοντάδων (ρ' = 100, σ' = 200, τ' = 300 κτλ.). Χρησιμοποιούσαν όμως και τρία ακόμα σημεία, ένα για κάθε ομάδα: έτσι ο αριθμός 6 γραφόταν με το αρχαίο δίγαμμα, δηλ. με το σημείο ζ (στίγμα)¹, ο αριθμός 90 με το σημείο ς' (κόππα, αντίστοιχο προς το λατινικό q που αρχαιότερα ήταν γράμμα της ελληνικής ανάμεσα από το π και ρ) και ο αριθμός 900 με το σημείο ϝ (σαμπί).

Οι χιλιάδες παριστάνονταν με τα ίδια σημεία, αλλά με την κεραία προς τα κάτω και αριστερά, α = 1000, β = 2000, γ = 3000, δ = 4000, ε = 5000, ζ = 6000 κτλ. αωκα' = 1821, α'λ'ιθ' = 1959, α'λ'ο' = 1970.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ

Αναλογικά	Χρονικά	Ουσιαστικά	Επηρηήματα
—	—	μονάς	ἅπαξ
διπλάσιος	δευτεραῖος	δυάς	δις
τριπλάσιος	τριταῖος	τριάς	τρίς
τετραπλάσιος	τεταρταῖος	τετράς	τετράκις
πενταπλάσιος	πεμπαῖος	πεμπάς	πεντάκις
ἑξαπλάσιος	—	ἑξάς	ἑξάκις
ἑπταπλάσιος	—	ἑπτάς (και ἑβδομάς)	ἑπτάκις
ὀκταπλάσιος	—	ὀκτάς	ὀκτάκις
ἐννεαπλάσιος	ἐναταῖος	ἐννεάς	ἐνάκις

ως αριθμός και με το σημείο ζ.

Αραβικά ψηφία	Αρχ. ελλ. σημεία	Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασια- στικά
10	ι´	δέκα	δέκατος	δεκαπλοῦς
11	ια´	ένδεκα	ένδέκατος	ένδεκαπλοῦς
12	ιβ´	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκαπλοῦς
13	ιγ´	τρεῖς (τρία) καὶ δέκα	τρίτος καὶ δέκατος	—
14	ιδ´	τέτταρες (-ρα) καὶ δέκα	τέταρτος καὶ δέκατος	—
15	ιε´	πεντεκαίδεκα	πέμπτος καὶ δέκατος	—
16	ις´	έκκαίδεκα	έκτος καὶ δέκατος	—
17	ις´	επτακαίδεκα	εβδομος καὶ δέκατος	—
18	ιη´	όκτωκαίδεκα	όγδοος καὶ δέκατος	—
19	ιθ´	έννεακαίδεκα	ένατος καὶ δέκατος	—
20	κ´	εἴκοσι(ν)	εἰκοστός	εἰκοσαπλοῦς
30	λ´	τριάκοντα	τριακοστός	—
40	μ´	τεττράκοντα	τετταρακοστός	—
50	ν´	πεντήκοντα	πεντηκοστός	—
60	ξ´	έξήκοντα	έξηκοστός	—
70	ο´	εβδομήκοντα	εβδομηκοστός	—
80	π´	όγδοήκοντα	όγδοηκοστός	—
90	Ϟ´	ένενήκοντα	ένενηκοστός	—
100	ρ´	έκατόν	έκατοστός	έκατονταπλοῦς
200	σ´	διακόσιοι, -αι, -α	διακοσιοστός	—
300	τ´	τριακόσιοι, -αι, -α	τριακοσιοστός	—
400	υ´	τετρακόσιοι, -αι, -α	τετρακοσιοστός	—
500	φ´	πεντακόσιοι, -αι, -α	πεντακοσιοστός	—
600	χ´	έξακόσιοι, -αι, -α	έξακοσιοστός	—
700	ψ´	έπτακόσιοι, -αι, -α	έπτακοσιοστός	—
800	ω´	όκτακόσιοι, -αι, -α	όκτακοσιοστός	—
900	ϝ´	ένακόσιοι, -αι, -α	ένακοσιοστός	—
1000	,α	χίλιοι, -αι, -α	χιλιοστός	—
2000	,β	δισχίλιοι, -αι, -α	δισχιλιοστός	—
10000	,ι	μύριοι, -αι, -α	μυριοστός	—
20000	,κ	δισμύριοι, -αι, -α	δισμυριοστός	—

Αναλογικά	Χρονικά	Ουσιαστικά	Επιρρήματα
δεκαπλάσιος	δεκαταῖος	δεκάς	δεκάκις
ένδεκαπλάσιος	ένδεκαταῖος	ένδεκάς	ένδεκάκις
δωδεκαπλάσιος	δωδεκαταῖος	δωδεκάς	δωδεκάκις
—	—	—	τρισκαίδεκάκις
—	—	—	τετρακαίδεκάκις
—	—	—	πεντεκαίδεκάκις
—	—	—	έκκαίδεκάκις
—	—	—	έπτακαίδεκάκις
—	—	—	όκτωκαίδεκάκις
—	—	—	έννεακαίδεκάκις
εἰκοσαπλάσιος	—	εἰκάς	εἰκοσάκις
—	—	τριακάς	τριακοντάκις
—	—	—	τετταρακοντάκις
—	—	—	πεντηκοντάκις
—	—	—	έξηκοντάκις
—	—	—	έβδομηκοντάκις
—	—	—	όγδοηκοντάκις
—	—	—	ένενηκοντάκις
έκατονταπλάσιος	—	έκατοντάς	έκατοντάκις
—	—	—	διακοσιάκις
—	—	—	τριακοσιάκις
—	—	—	τετρακοσιάκις
—	—	—	πεντακοσιάκις
—	—	—	έξακοσιάκις
—	—	—	έπτακοσιάκις
—	—	—	όκτακοσιάκις
—	—	—	ένακοσιάκις
—	—	χιλιάς	χιλιάκις
—	—	—	δισχιλιάκις
—	—	μυριάς	μυριάκις
—	—	—	δισμυριάκις

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

219. Αντωνυμίες λέγονται οι κλιτές λέξεις που χρησιμοποιούνται στο λόγο κυρίως στη θέση ονομάτων (ουσιαστικών ή επιθέτων): *ρώμη μετά μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης* (δηλ. *τῆς φρονήσεως*) *ἐβλάψε* – *τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας πάντες τιμῶσι· τοιοῦτοι* (δηλ. *ἀγαθοί*) *καὶ ὑμεῖς γίνεσθε*.

Τα εἶδη των αντωνυμιών

220. Οι αντωνυμίες είναι εννέα ειδών: 1) **προσωπικές**, 2) **δεικτικές**, 3) **οριστικές** ή **επαναληπτικές**, 4) **κτητικές**, 5) **αυτοπαθητικές**, 6) **αλληλοπαθητικές**, 7) **ερωτηματικές**, 8) **αόριστες** και 9) **αναφορικές**.

1. Προσωπικές αντωνυμίες

221. Προσωπικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου.

Πρώτο πρόσωπο είναι εκείνο που μιλεί: **εγώ**.

Δεύτερο πρόσωπο είναι εκείνο που του μιλούμε: **σύ**.

Τρίτο πρόσωπο είναι εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος: **αὐτός, ἐκεῖνος** κτλ.

222. Οι προσωπικές αντωνυμίες κλίνονται έτσι:

Ενικός αριθμός

	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.
ον.	ἐγώ	σύ	—
γεν.	ἐμοῦ, μου	σοῦ, σου	(οὗ)
δοτ.	ἐμοί, μοι	σοί, σοι	οί, οἱ
αιτ.	ἐμέ, με	σέ, σε	(ἐ)

Πληθυντικός αριθμός

	ἡμεῖς	ὕμεῖς	(σφεῖς)
ον.	ἡμεῖς	ὕμεῖς	(σφεῖς)
γεν.	ἡμῶν	ὕμῶν	(σφῶν)

δοτ.	ἡμῖν	ὕμῖν	σφίσι(ν)
αιτ.	ἡμᾶς	ὕμᾶς	(σφᾶς)

Δυϊκός: α' πρόσ. ον., αιτ. νῶν - γεν., δοτ., νῶν
 β' πρόσ. » » σφῶν - » » σφῶν

2. Δεικτικές αντωνυμίες

223. Δεικτικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν δείξιμο (αισθητό ή νοητό).

Δεικτικές αντωνυμίες της αρχαίας ελληνικής είναι οι ακόλουθες (όλες τρικατάληκτες με τρία γένη):

οὗτος, αὕτη, τοῦτο

ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο

ὅδε, ἥδε, τόδε (= αὐτός ἐδῶ, αὐτός δε, ο ἐξῆς)

τοιόσδε, τοιάδε, τοιόνδε ή τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν) (= τέτοιος).

τηλικόσδε, τηλικήδε, τηλικόνδε ή τηλικοῦτος, τηλικάυτη, τηλικοῦτο(ν)

(= τόσο μεγάλος).

224. 1) Η αντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο κλίνεται ἔτσι:

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	τούτον	ταύτην	τούτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλ.	(ὦ) οὗτος	(ὦ) αὕτη	—	—	—	—

Δυϊκός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ., κλ. τούτῳ - γεν., δοτ. τούτῳιν.

2) Η αντων. ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο κλίνεται ως τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον, αλλά χωρίς το τελικό ν στο ουδέτερο (πβ. § 158).

3) Η αντωνυμία ὅδε, ἥδε, τόδε σχηματίστηκε από το άρθρο ὁ, ἡ, τό (που αρχικά είχε δεικτική σημασία) μαζί με το εγκλιτικό δεικτικό μόριο δέ στο τέλος του. Κλίνεται όπως το άρθρο με το εγκλιτικό μόριο δέ (πβ. § 42, 5):

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	ὄδε	ῆδε	τόδε	οἶδε	αἶδε	τάδε
γεν.	τοῦδε	τῆσδε	τοῦδε	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
δοτ.	τῷδε	τῇδε	τῷδε	τοῖσδε	ταῖσδε	τοῖσδε
αιτ.	τόνδε	τήνδε	τόδε	τούσδε	τάσδε	τάδε

Δυϊκός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. τῷδε - γεν., δοτ. τοῖνδε

4) Οι αντωνυμίες **τοιόςδε, τοιάδε, τοιόνδε - τοσόςδε, τοσήδε, τοσόνδε** και **τηλικόςδε, τηλικήδε, τηλικόνδε** (που απαρτίζονται από τις αρχαιότερες αντωνυμίες **τοῖος, τόσος, τηλίκος** και το εγκλιτικό μόριο **δέ**) κλίνονται μόνο κατά το πρώτο μέρος τους, με το μόριο **δέ** αμετάβλητο: **τοιόςδε, τοιάδε, τοιόνδε - τοιούδε, τοιᾶσδε, τοιούδε - τοιῷδε, τοιᾷδε, τοιῷδε** κτλ. - **τοιοῖδε, τοιαῖδε, τοιάδε - τοιῶνδε - τοιοῖσδε, τοιαῖσδε, τοιοῖσδε** κτλ.

5) Οι αντωνυμίες **τοιούτος, τοσοῦτος, τηλικούτος** (που είναι σύνθετες από τις αρχαιότερες αντωνυμίες **τοῖος, τόσος, τηλίκος** και την αντων. οὔτος) κλίνονται έτσι:

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	τοιούτος	τοιαῦτη	τοιούτο(ν)	τοιούτοι	τοιαῦται	τοιαῦτα
γεν.	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων
δοτ.	τοιούτῳ	τοιαύτῃ	τοιούτῳ	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
αιτ.	τοιούτον	τοιαύτην	τοιούτο(ν)	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαῦτα

Δυϊκός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. τοιούτῳ - γεν., δοτ. τοιούτοιιν.

3. Οριστική ή επαναληπτική αντωνυμία

225. Η αντωνυμία **αὐτός, αυτή, αυτό** στην αρχαία ελληνική είναι οριστική ή επαναληπτική.

1) **Οριστική** είναι η αντωνυμία **αὐτός** (σε όλες τις πτώσεις) όταν χρησιμεύει για να ορίσει κάτι (δηλ. να το ξεχωρίσει από άλλα): **τὴν στρατείαν αὐτὸς ἔβριξεν ἥγαγε** (= μόνος του ὁ Ξ., αὐτὸς ὁ ἴδιος και ὄχι ἄλλος) - **ἔσωσε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας** (και αὐτὸν τον ἴδιο και τα παιδιά).

2) **Επαναληπτική** είναι η αντωνυμία **αὐτός** (μόνο στις πλάγιες πτώ-

σεις), όταν χρησιμεύει για να *επαναλάβει* κάτι που γι' αυτό έγινε λόγος πρωτότερα. Με τέτοια σημασία η αντων. *αὐτὸς* στις πλάγιες πτώσεις χρησιμοποιείται στη θέση της προσ. αντων. του γ' προσώπου: *βασιλεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ* (δηλ. *τοῦ βασιλέως*) ἢ *καὶ οἱ σὺν αὐτῷ* (δηλ. *τῷ βασιλεῖ*) - *Κῦρον μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἥς αὐτόν* (δηλ. *τὸν Κῦρον*) *σατράπην ἐποίησε*.

226. Η αντων. *αὐτὸς* κλίνεται σαν τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον, αλλά χωρίς το τελικό ν στο ουδέτερο του ενικού: *αὐτός, αὐτή, αὐτό* - γεν. *αὐτοῦ, αὐτῆς, αὐτοῦ* κτλ. (πβ. § 158: *σοφός, σοφή, σοφόν*).

227. Η αντων. *αὐτός*, όταν εκφέρεται μαζί με το άρθρο, σημαίνει ταυτότητα (ὁ αὐτός = ο ἴδιος): *τὴν Ἀττικὴν ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ δεῖ* (= οἱ ἴδιοι πάντοτε).

4. Κτητικές αντωνυμίες

228. **Κτητικές** λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι, δηλ. ορίζουν τον κτήτορα.

Οι κτητικές αντωνυμίες έχουν τρία πρόσωπα, όπως και οι προσωπικές, και σχηματίζονται από τα θέματα των αντίστοιχων προσωπικών αντωνυμιών:

Α' Για έναν κτήτορα

α' πρόσωπο: *ἐμός, ἐμή, ἐμὸν* (= δικός μου, δική μου, δικό μου).

β' πρόσωπο: *σός, σή, σὸν* (= δικός σου, δική σου, δικό σου).

γ' πρόσωπο: *ἐός, ἐή, ἐὸν* (= δικός του, δική του, δικό του).

Β' Για πολλούς κτήτορες

α' πρόσ.: *ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον* (= δικός μας, δική μας, δικό μας).

β' πρόσ.: *ὕμετερος, ὕμετέρα, ὕμετερον* (= δικός σας, δική σας, δικό σας).

γ' πρόσ.: *σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον* (= δικός τους, δική τους, δικό τους).

229. Οι κτητικές αντωνυμίες κλίνονται σαν τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον και -ος, -α, -ον: *ἐμός, ἐμή, ἐμὸν* (ὅπως *σοφός, σοφή, σοφόν*) - *ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον* (ὅπως *δίκαιος, δικαία, δίκαιον*)· (βλ. § 158 κ.α.).

Αυτοπαθητικές αντωνυμίες

230. Αυτοπαθητικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν ότι το ίδιο υποκείμενο ενεργεί και συγχρόνως παθαίνει: *ἐγὼ τιμῶ ἑμαυτὸν* (= ἐγὼ τιμῶ τον εαυτό μου) – *γινῶθι σαυτὸν* (= συ γνώρισε τον εαυτό σου) – *οὗτος ἐπιμελεῖται ἑαυτοῦ* (= αὐτός φροντίζει για τον εαυτό του) κτλ.

231. Οι αυτοπαθητικές αντωνυμίες εξαιτίας της σημασίας τους δε συνηθίζονται στην ονομαστική, παρά μόνο στις πλάγιες πτώσεις. Οι αντωνυμίες αυτές έχουν τρία πρόσωπα και κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

Ενικός αριθμός

α' προσώπου		β' προσώπου	
αρσ.	θηλ.	αρσ.	θηλ.
γεν. ἑμαυτοῦ	ἑμαυτῆς	σεαυτοῦ	σεαυτῆς
δοτ. ἑμαυτῷ	ἑμαυτῇ	σεαυτῷ	σεαυτῇ
αιτ. ἑμαυτὸν	ἑμαυτήν	σεαυτὸν	σεαυτήν

Πληθυντικός αριθμός

γεν. ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν	ὕμῶν αὐτῶν
δοτ. ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς	ὕμῖν αὐτοῖς	ὕμῖν αὐταῖς
αιτ. ἡμᾶς αὐτοὺς	ἡμᾶς αὐτάς	ὕμᾶς αὐτοὺς	ὕμᾶς αὐτάς

γ' προσώπου

Ενικός αριθμός

αρσ.	θηλ.	ουδ.
γεν. ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	–
δοτ. ἑαυτῷ	ἑαυτῇ	–
αιτ. ἑαυτὸν	ἑαυτήν	ἑαυτὸ

Πληθυντικός αριθμός

αρσ.	θηλ.	ουδ.
γεν. ἑαυτῶν ἢ σφῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν ἢ σφῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν ἢ σφῶν αὐτῶν
δοτ. ἑαυτοῖς ἢ σφίσιν αὐτοῖς	ἑαυταῖς ἢ σφίσιν αὐταῖς	–
αιτ. ἑαυτοὺς ἢ σφᾶς αὐτοὺς	ἑαυτάς ἢ σφᾶς αὐτάς	ἑαυτὰ

6. Αλληλοπαθητική αντωνυμία

232. Αλληλοπαθητική λέγεται η αντωνυμία που φανερώνει ότι δύο ή περισσότερα πρόσωπα ενεργούν και παθαίνουν α μ ο ι β α ί ω ς: οὗτοι ἡδίκουν ἀλλήλους (= ο ένας αδικούσε τον άλλον, δηλ. καθένας αδικούσε τους άλλους και συγχρόνως τον αδικούσαν οι άλλοι).

233. Η αλληλοπαθητική αντωνυμία, επειδή είναι λέξη που φανερώνει δύο ή περισσότερα πρόσωπα, έχει μόνο δυϊκό και πληθυντικό. Δε συνηθίζεται στην ονομαστική αλλά μόνο στις πλάγιες πτώσεις. Έχει τρία γένη και κλίνεται όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης:

	Δυϊκός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	(και για τα τρία γένη)	αρσ.	θηλ.	ουδ.
γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
δοτ.	ἀλλήλοι	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
αιτ.	ἀλλήλω	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

7. Ερωτηματικές αντωνυμίες

234. Ερωτηματικές λέγονται οι αντωνυμίες που εισάγουν ἐρωτή-σεις: πόσαι σοι οἰκίαι ἦσαν; – Μανία δὲ τίνος ἦν; – Κῦρος ἤρετο τίς ὁ θόρυβος εἶη.

Ερωτηματικές αντωνυμίες της αρχαίας ελληνικής είναι:

1) τίς (αρσ. και θηλ.), τί (ουδ.) (= πῦριος;)

2) πότερος, πρῶτερά, πότερον (= ποιος από τους δύο;)

3) πόσος, πόση, πόσον·

4) ποῖος, ποία, ποῖον (= τι λογής;)

5) πηλίκος, πηλίκη, πηλίκον (= πόσο μεγάλος; ή ποιας ηλικίας;)

6) ποδαπός, ποδαπή, ποδαπὸν (= από ποιον τόπο;)

7) πόστος, πόστη, πόστον (= τι θέση έχει σε μια αριθμητική σειρά; πβ. πρῶτος, τρίτος κτλ.).

8) ποσταῖος, ποσταία, ποσταῖον (= σε πόσες μέρες; – πβ. τριταῖος, τεταρταῖος κτλ.).

235. Εκτός από την αντων. τίς, τί, όλες οι άλλες ερωτηματικές αντωνυμίες κλίνονται όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης (σε -ος, -η, -ον ή -ος, -α, -ον· πβ. § 158 κ.π.).

Η ερωτηματική αντωνυμία *τίς, τί* είναι δικατάληκτη με τρία γένη και κλίνεται κατά την γ' κλίση:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
αρσ. και θηλ.	ουδέτ.	αρσ. και θηλ.	ουδέτ.
ον. <i>τίς</i>	<i>τί</i>	<i>τίνες</i>	<i>τίνα</i>
γεν. <i>τίνος ή του</i>	<i>τίνος ή του</i>	<i>τίνων</i>	<i>τίνων</i>
δοτ. <i>τίνι ή τῷ</i>	<i>τίνι ή τῷ</i>	<i>τίσι(ν)</i>	<i>τίσι(ν)</i>
αιτ. <i>τίνα</i>	<i>τί</i>	<i>τίνας</i>	<i>τίνα</i>

Δυϊκός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. *τίνε* – γεν., δοτ. *τίνοι*.

8. Αόριστες αντωνυμίες

236. Αόριστες λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν κάτι αόριστο, που δεν μπορεί κανείς ή δε θέλει να το ονομάσει: *Κῦρε, λέγουσί τινες* (= κάποιοι) *ὅτι πολλὰ ὑπischνεῖ...* **ἔνιοι** (= μερικοί) *δὲ ὅτι οὐκ ἂν δύναιο ἀποδοῦναι ὅσα ὑπischνεῖ.*

Αόριστες αντωνυμίες της αρχαίας είναι κυρίως οι ακόλουθες τρεις:

- 1) *τίς* (αρσ. και θηλ.), *τί* (ουδ.) (= κάποιος).
- 2) *ὁ δεῖνα, ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα.*
- 3) *ἔνιοι, ἔνιοι, ἔνια* (= μερικοί).

237. Απο τις αοριστες αντωνυμίες:

α) η αντωνυμία **τίς, τι** είναι δικατάληκτη με τρία γένη και κλίνεται κατά την γ' κλίση:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
αρσ. και θηλ.	ουδέτ.	αρσ. και θηλ.	ουδέτ.
ον. <i>τίς</i>	<i>τί</i>	<i>τινές</i>	<i>τινά ή ἅττα</i>
γεν. <i>τινός ή του</i>	<i>τινός ή του</i>	<i>τινῶν</i>	<i>τινῶν</i>
δοτ. <i>τινὶ ή τῷ</i>	<i>τινὶ ή τῷ</i>	<i>τισί(ν)</i>	<i>τισί(ν)</i>
αιτ. <i>τινά</i>	<i>τί</i>	<i>τινάς</i>	<i>τινά ή ἅττα</i>

Δυϊκός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. *τινὲ* – γεν., δοτ. *τινοῖ*.

β) η αντωνυμία **δεῖνα** στην αρχαία ελληνική ή μένει άκλήτη (όπως στη νέα) ή κλίνεται κατά την γ' κλίση:

	Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
ον.	ὁ	ἡ	τὸ	δεῖνα	οἱ	αἱ	δεῖνες
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ	δεῖνος	τῶν δεῖνων		
δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ	δεῖνι	(τοῖς ταῖς δεῖσι)		
αιτ.	τὸν	τὴν	τὸ	δεῖνα	τούς τὰς δεῖνας		

γ) η αντωνυμία **ἐνιοι, ἔνιοι, ἔνια** βρίσκεται μόνο στον πληθ. και κλίνεται σαν τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης (βλ. § 158).

238. Στις αόριστες αντωνυμίες ανήκουν και τα ακόλουθα επίθετα που λέγονται και **επιμεριστικές αντωνυμίες**, γιατί σημαίνουν επιμερισμό από ένα σύνολο δύο ή περισσότερων ουσιαστικών:

- 1) *πᾶς, πᾶσα, πᾶν* (= καθένας χωρίς καμιά εξαίρεση· μ' αυτή τη σημασία ο πληθ. *πάντες* = όλοι): *οὐ παντὸς πλεῖν ἐς Κόρινθον* (= δεν είναι εύκολο στον καθένα κτλ.) – *πάντες ἐθαύμαζον* (= όλοι εθαύμαζαν).
- 2) *ἐκαστος, ἐκάστη, ἐκαστον* (= καθένας).
- 3) *ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο*.
- 4) *οὐδεῖς, οὐδεμία, οὐδὲν* – *μηδεῖς, μηδεμία, μηδὲν* (= κανείς).
- 5) *ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, ἀμφότερα* (= και οι δύο μαζί).
- 6) *ἐκάτερος, ἐκάτερα, ἐκάτερον* (= καθένας από τους δύο).
- 7) *ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον* (= άλλος· λέγεται για δύο ουσιαστικά).
- 8) *οὐδέτερος, οὐδετέρα, οὐδέτερον* – *μηδέτερος, μηδετέρα, μηδέτερον* (= ούτε ο ένας ούτε ο άλλος).
- 9) *ποσός, ποσὴ, ποσόν* (= κάμποσος· πβ. § 234, 3, *πόσος*).
- 10) *ποιός, ποιά, ποιόν* (προφ. *ποι-ός, ποι-ά, ποι-όν*) (= κάποιας λογής· πβ. § 234, 4, *ποῖος*).
- 11) *ἀλλοδαπός, ἀλλοδαπή, ἀλλοδαπὸν* (= από άλλον τόπο· πβ. § 234, 6, *ποδαπός*).

239. Από τις επιμεριστικές αντωνυμίες:

α) η αντων. *πᾶς, πᾶσα, πᾶν* χρησιμεύει και ως επίθετο (= όλος, όλόκληρος): *πᾶς ἀνὴρ, πᾶσα ἡ πόλις* (βλ. § 172).

β) οι αντων. *οὐδεῖς* και *μηδεῖς* κλίνονται όπως το αριθμητικό *εἷς, μία, ἓν* (βλ. § 207), αλλά στο αρσενικό γένος έχουν και πληθ. αριθμό *οὐδένες, μηδένες* (= κανείς, χωρίς εξαίρεση):

	Ενικός αριθμός		Πληθ. αριθμός
ον.	οὐδεῖς	οὐδεμία	οὐδέν
γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός
δοτ.	οὐδενὶ	οὐδεμιᾷ	οὐδενὶ
αιτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδένα

γ) η αντων. ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο κλίνεται ως τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον, αλλά χωρίς τελικό ν στο ουδέτερο (πβ. § 224, 2, ἐκεῖνο).

δ) η αντων. ἀμφοτέροι, ἀμφοτέραι, ἀμφοτέρα κλίνεται κανονικά στον πληθυντ. και δυϊκό αριθμό ως τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης (πβ. § 158).

ε) οι λοιπές αντωνυμίες ἕκαστος, ἑκάτερος, ἕτερος, οὐδέτερος, μηδέτερος, ποσός, ποιός, ἄλλοδαπός κλίνονται ως τρικατάληκτα επίθετα σε -ος, -η, -ον ή -ος, -α, -ον (πβ. § 158).

9. Αναφορικές αντωνυμίες

240. Αναφορικές λέγονται οι αντωνυμίες με τις οποίες κανονικά μια ολόκληρη πρόταση αναφέρεται σε λέξη άλλης πρότασης ή στο όλο νόημά της: ἔστι δίκης ὀφθαλμός, **ὃς** τὰ πάνθ' ὄρᾱ - Δερκυλίδας ἐστάθη τὴν ἀσπίδα ἔχων, **ὃ** δοκεῖ κηλὶς εἶναι...

Αναφορικές αντωνυμίες της αρχαίας ελληνικής είναι:

- 1) **ὃς, ἡ, ὃ** (= ο οποίος, αυτός που).
- 2) **ὃσπερ, ἥπερ, ὃπερ** (= αυτός ακριβώς που).
- 3) **ὃστις, ἥτις, ὃτι** (= όποιος).
- 4) **ὁπότερος, ὁποτέρα, ὁπότερον** (= όποιος από τους δύο) (π.β. § 234, 2).
- 5) **ὃσος, ὃση, ὃσον** (πβ. § 234, 3).
- 6) **ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον** (= όσος) (πβ. § 234, 3).
- 7) **οἷος, οἷα, οἷον** (= τέτοιος που) (πβ. § 234, 4).
- 8) **ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον** χωρίς άρθρο (= όποιας λογής) (πβ. § 234, 4).
- 9) **ἡλίκος, ἡλίκη, ἡλίκον** (= όσο μεγάλος) (πβ. § 234, 5).
- 10) **ὀπηλίκος, ὀπηλίκη, ὀπηλίκον** (= όσο μεγάλος) (πβ. § 234, 5).
- 11) **ὀποδαπός, ὀποδαπή, ὀποδαπὸν** (= από ποιον τόπο· σε πλάγια ἐρώτηση) (πβ. § 234, 6).

241. Οι αναφορικές αντωνυμίες *ὅς, ὅσπερ* και *ὅστις* κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

Ενικός αριθμός

	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	ὅς	ἥ	ὅ	ὅσπερ	ἥπερ	ὅπερ
γεν.	οὗ	ἥς	οὗ	οὗπερ	ἥυπερ	οὗπερ
δοτ.	ὧ	ἧ	ὧ	ὧπερ	ἧπερ	ὧπερ
αιτ.	ὅν	ἥν	ὅ	ὅνπερ	ἥνπερ	ὅπερ

Πληθυντικός αριθμός

	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	οἱ	αἱ	ἃ	οἷπερ	αἶπερ	ἅπερ
γεν.	ῶν	ῶν	ῶν	ῶνπερ	ῶνπερ	ῶνπερ
δοτ.	οἷς	αἷς	οἷς	οἷσπερ	αἷσπερ	οἷσπερ
αιτ.	οὓς	ἅς	ἃ	οὓσπερ	ἅσπερ	ἅπερ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	ὧ	ῶ (ᾶ)	ῶ	ὧπερ	ῶπερ (ᾶπερ)	ῶπερ
γεν., δοτ.	οἶν	οἶν (αἶν)	οἶν	οἶνπερ	οἶνπερ (αἶνπερ)	οἶνπερ

Ενικός αριθμός

	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι
γεν.	οὗτινος και ὅτου	ἥστινος	οὗτινος και ὅτου
δοτ.	ὧτινι και ὅτω	ἥτινι	ὧτινι και ὅτω
αιτ.	ὅντινα	ἥντινα	ὅ,τι

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἷτινες	αἷτινες	ἅτινα ή ἅττα
γεν.	ῶντινων	ῶντινων	ῶντινων
δοτ.	οἷστισι(ν)	αἷστισι(ν)	οἷστισι(ν)
αιτ.	οὓστινας	ἅστινας	ἅτινα ή ἅττα

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. <i>ὥτινε</i>	<i>ᾧτινε (ᾗτινε)</i>	<i>ὧτινε</i>
γεν., δοτ. <i>οἶντινοιν</i>	<i>οἶντινοιν (αἶντινοιν)</i>	<i>οἶντινοιν</i>

242. Οι άλλες αναφορικές αντωνυμίες, εκτός από το *ὅς*, *ὅσπερ*, *ὅστις*, κλίνονται σαν τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης: *ὅσος*, *-η*, *-ον* - *οἷος*, *οἷα*, *οἷον* κτλ.

Συσχετικές αντωνυμίες

243. Από τις αντωνυμίες οι ερωτηματικές, οι αόριστες, οι δεικτικές και οι αναφορικές λέγονται μαζί **συσχετικές αντωνυμίες**, γιατί έχουν με-
ταξύ τους κάποια σχέση, δηλ. σε κάθε ερωτηματική αντωνυμία αντιστοι-
χεί μια από τις άλλες: *τίς*; - *οὐδεῖς* - *οὗτος* - *ὅς* κτλ.

244. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΚΩΝ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

Ερωτηματικές	Αόριστες	Δεικτικές	Αναφορικές
<i>τίς</i> ;	<i>τίς</i> , <i>οὐδεῖς</i> , <i>μηδεῖς</i> , <i>πᾶς</i> , <i>ὁ δεῖνα</i> , <i>ἐνιοί</i> , <i>ἐκαστος</i> , <i>ἄλλος</i>	<i>ὅδε</i> , <i>οὗτος</i> , <i>ἐκεῖνος</i>	<i>ὅς</i> , <i>ὅστις</i> , <i>ὅσπερ</i>
<i>πότερος</i> ;	<i>οὐδέτερος</i> , <i>μηδέτερος</i> , <i>ἀμφοτέροι (ἄμφω)</i> , <i>ἕτερος</i> , <i>ἐκάτερος</i>	(<i>ὁ ἕτερος</i> = ο <i>ένας</i> από τους δύο)	<i>ὁπότερος</i>
<i>πόσος</i> ;	<i>ποσός</i> (κάμποσος)	<i>τοσόσδε</i> , <i>τοσοῦτος</i>	<i>ὅσος</i> , <i>ὁπόσος</i>
<i>ποῖος</i> ;	<i>ποιός</i> (= κάποιος)	<i>τοιόσδε</i> , <i>τοιοῦτος</i>	<i>οἷος</i> , <i>ὁποῖος</i>
<i>πηλίκος</i> ;	—	<i>τηλικόσδε</i> , <i>τηλικοῦτος</i>	<i>ἡλίκος</i> , <i>ὀπηλίκος</i>
<i>ποδαπός</i> ;	(<i>ἄλλοδαπός</i> = από ἄλλο μέρος)	—	<i>ὀποδαπός</i>

ΡΗΜΑ – ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Α'. Ορισμός και παρεπόμενα του ρήματος

245. Ρήματα λέγονται οι κλιτές λέξεις που φανερώνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια, δηλ. παθαίνει κάτι, ή βρίσκεται σε μια ορισμένη κατάσταση: *Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον* (το υποκείμεν. ενεργεί) – *Κῦρος διαβάλλεται ὑπὸ Τισσαφέρνους* (το υποκείμεν. παθαίνει κάτι από κάποιον άλλον) – *Δαρειὸς ἀσθενεῖ* (το υποκείμεν. βρίσκεται σε μια κατάσταση).

246. Ὅπως τα πτωτικά, έτσι και το ρήμα έχει διάφορους τύπους με τους οποίους φανερώνονται τα παρεπόμενά του (πβ. § 77).

Παρεπόμενα (ή **συνακόλουθα**) του ρήματος είναι: 1) η **διάθεση**, 2) ο **αριθμός**, 3) το **πρόσωπο**, 4) η **έγκλιση**, 5) ο **χρόνος**, 6) η **φωνή** και 7) η **συζυγία**.

1. Διαθέσεις

247. Διάθεση του ρήματος λέγεται η ιδιαίτερη σημασία του που δείχνει ότι το υποκείμενο ή ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Οι διαθέσεις των ρημάτων στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, είναι τέσσερις: **ενεργητική, μέση, παθητική και ουδέτερη**.

α) **Ρήματα με ενεργητική διάθεση** ή **ενεργητικά** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί: *Ἀρταξέρξης συλλαμβάνει Κῦρον*.

β) **Ρήματα με μέση διάθεση** ή **μέσα** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια γυρίζει με κάποιον τρόπο σ' αυτό το ίδιο: *οἱ στρατιῶται γυμνάζονται* (= γυμνάζουν τον εαυτό τους).

γ) **Ρήματα με παθητική διάθεση** ή **παθητικά** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο δέχεται μια ενέργεια από κάποιον άλλον, δηλ. παθαίνει κάτι: *Κῦρος προσκυνεῖται ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτόν*.

δ) **Ρήματα με ουδέτερη διάθεση** ή **ουδέτερα** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει παρά βρίσκεται απλώς σε μία κατάσταση: *οἱ πολέμοι ἡσυχάζουσι*.

2. Αριθμοί

248. Αριθμός του ρήματος λέγεται ο τύπος του ρήματος που φανερώνει αν το υποκείμενό του είναι ένα ή δύο ή περισσότερα πρόσωπα ή πράγματα.

Οι αριθμοί του ρήματος, όπως και των πτωτικών, στην αρχαία ελληνική είναι τρεις:

- α) **ενικός** (όταν πρόκειται για ένα): *ὁ μαθητὴς γράφει.*
- β) **δυϊκός** (όταν πρόκειται για δύο): *τὼ μαθητὰ γράφετον.*
- γ) **πληθυντικός** (όταν πρόκειται για πολλά) *οἱ μαθηταὶ γράφουσι.*

3. Πρόσωπα

246. Πρόσωπο του ρήματος λέγεται ο τύπος του ρήματος που φανερώνει τίνος προσώπου είναι το υποκείμενο. Κανονικά τα πρόσωπα του ρήματος είναι τρία (πβ. § 221):

- α) το **πρώτο πρόσωπο**: (*ἐγώ*) *γράφω* - (*ἡμεῖς*) *γράφομεν.*
- β) το **δεύτερο πρόσωπο**: (*σύ*) *γράφεις* - (*ὕμεῖς*) *γράφετε.*
- γ) το **τρίτο πρόσωπο**: (*οὗτος*) *γράφει* - (*οὗτοι*) *γράφουσι.*

4. Εγκλίσεις. Ονοματικοί τύποι

250. Η έννοια που εκφράζει το ρήμα παρουσιάζεται κάθε φορά από εκείνον που μιλεί ή σαν κάτι που το νομίζει πραγματικό ή σαν κάτι που επιθυμεί ή περιμένει να γίνει ή σαν ευχή ή σαν προσταγή κτλ.

Οι διάφορες μορφές του ρήματος που φανερώνουν την ψυχική διάθεση εκείνου που μιλεί λέγονται **εγκλίσεις**.

Οι εγκλίσεις των ρημάτων στην αρχαία ελληνική είναι τέσσερις: η **οριστική**, η **υποτακτική**, η **ευκτική** και η **προστακτική**.

α) Η **οριστική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν κάτι βέβαιο και πραγματικό: *βλάπτει τὸν ἄνδρα θυμὸς* - *ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς.*

β) Ἡ **υποτακτική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν κάτι επιθυμητό ή ενδεχόμενο: *το σῶμα γυμνάζωμεν* (= *ας γυμνάζομε*) - *ἐὰν ἔλθῃς* (= *αν υποθέσουμε πως θα έρθεις, όπως είναι ενδεχόμενο*).

γ) Η **ευκτική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν ευχή εκείνου που μιλεί: *ὦ παῖ, γένοιτο πατὴρὸς εὐτυχέστερος* (= *μακάρι να γίνεις*).

δ) Η **προστακτική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν προ-σταγή, αξίωση, συμβουλή, παράκληση ή και ευχή εκείνου που μιλεί: *τὸ σῶμα γυμνάζετε* (= να γυμνάζετε) – *ὕγιαίνε* (= εὐχομαι να υγιαίνεις).

251. Εκτός από τις τέσσερις εγκλίσεις το ρήμα σχηματίζει ακόμη δύο τύπους, που λέγονται **ονοματικοί τύποι του ρήματος**.

Οι ονοματικοί τύποι του ρήματος είναι το **απαρέμφατο** και η **μετοχή**.

α) Το **απαρέμφατο** είναι αφηρημένο ρηματικό ουσιαστικό άκλιτο, που σχηματίζεται από το θέμα του ρήματος και φανερώνει συγχρόνως διάθεση και χρόνο: *γράφειν, γράφεσθαι* – *γράψαι, γραφήναι*.

β) Η **μετοχή** είναι τρικατάληκτο ρηματικό επίθετο με τρία γένη, που σχηματίζεται από το θέμα του ρήματος και φανερώνει συγχρόνως διάθεση και χρόνο: *γράφων, γράφουσα, γράφον* – *γραφόμενος, γραφομένη, γραφόμενον* – *γραφείς, γραφεῖσα, γραφέν*.

5. Χρόνοι

252. **Χρόνος** του ρήματος λέγεται ο ρηματικός τύπος που φανερώνει πότε γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα και πώς.

Ι. Οι χρόνοι στην οριστική

253. Η οριστική έγκλιση έχει επτά χρόνους. Αυτοί είναι: ο **ενεστώ-τας**, ο **παρατατικός**, ο (απλός) **μέλλοντας**, ο **αόριστος**, ο **παρακείμενος**, ο **υπερσυντέλικος** και ο **συντελεσμένος μέλλοντας**.

α) ο **ενεστώτας** φανερώνει κάτι που γίνεται τώρα (με διάρκεια ή με επανάληψη): *ὁ μαθητὴς γράφει* – *αἰεὶ τὰ αὐτὰ λέγω*.

β) ο **παρατατικός** φανερώνει κάτι που γινόταν στο παρελθόν (με διάρκεια ή με επανάληψη): *ὁ μαθητὴς ἔγραφε* – Σωκράτης ὥσπερ *ἐγίγνω-σκεν οὕτως ἔλεγε*.

γ) ο (απλός) **μέλλοντας** φανερώνει κάτι που θα γίνει ή θα γίνεται στο μέλλον: *ἐγὼ γράψω* (= εγώ θα γράψω ή θα γράφω) – *ἐγὼ ὑμῖν ἔρῶ*.

δ) Ο **αόριστος** φανερώνει κάτι που έγινε αόριστα στο παρελθόν (ά-σχετα αν κράτησε πολύ ή λίγο): *ὁ μαθητὴς ἔγραψε* – *ἐβασίλευσε δώδε-κα ἔτη*.

ε) Ο **παρακείμενος** κυρίως φανερώνει κάτι που έχει γίνει στο παρελ-θόν και υπάρχει τώρα συντελεσμένο: *ὁ μαθητὴς γέγραφε* (= ο μαθητής

έχει γράψει κάτι που τώρα είναι πια τελειωμένο) – *οἱ πολέμιοι σπονδὰς λελύκασι*..

ς) Ο **υπερσυντέλικος** φανερώνει κάτι που είχε γίνει, δηλ. κάτι που ήταν συντελεσμένο σε κάποιο χρονικό σημείο του παρελθόντος: *ὁ μαθητὴς ἐγγράφει* (= είχε γράψει στο παρελθόν κάτι που ήταν τότε τελειωμένο και που τώρα μπορεί να μην υπάρχει) – *οὗτος προαφῖκτο εἰς Σικελίαν* (= είχε φτάσει πρωτότερα και βρισκόταν τότε εκεί).

ζ) Ο **συντελεσμένος μέλλοντας** φανερώνει κάτι που θα έχει γίνει, δηλ. κάτι που θα είναι συντελεσμένο, σε κάποιο χρονικό σημείο του μέλλοντος: *ὁ μαθητὴς γεγραφὼς ἔσται* (= θα έχει γράψει κάτι που θα είναι τελειωμένο σε ορισμένη στιγμή του μέλλοντος) – *ἡ πόλις ἔσται τετειχισμένη*.

254. Ανασκόπηση. Από τους χρόνους στην οριστική:

α) ο ενεστώτας και κατά ένα μέρος ο παρακείμενος αναφέρονται κανονικά στο παρόν. Ο παρατατικός, ο αόριστος, ο υπερσυντέλικος και κατά ένα μέρος ο παρακείμενος αναφέρονται στο παρελθόν· ο (απλός) μέλλοντας και ο συντελεσμένος μέλλοντας αναφέρονται στο μέλλον·

β) ο ενεστώτας, ο παρατατικός και κάποτε ο (απλός) μέλλοντας παρουσιάζουν αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν κάτι εξακολουθητικό, που διαρκεί με συνέχεια ή με επανάληψη· ο αόριστος και κάποτε ο (απλός) μέλλοντας το παρουσιάζουν *συνοπτικά* (ιδωμένο στο σύνολό του)· ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και ο συντελεσμένος μέλλοντας το παρουσιάζουν *συντελεσμένο*.

255. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ

Χρόνοι που παρουσιάζουν αυτό που σημαίνει το ρήμα

	α) στο παρόν	β) στο παρελθόν	γ) στο μέλλον
1. σαν εξακο- λουθητικό	ενεστώτας γράφω	παρτατικός έγραφον	(απλός) μέλλοντας γράψω (= θα γράφω)
2. σαν συνοπτι- κό (ή στιγμιαίο)		αόριστος έγραψα	(απλός) μέλλοντας γράψω (= θα γράψω)
3. σαν συντελε- σμένο	παρακείμενος γέγραφα	παρακείμενος γέγραφα υπερσυντέλικος έγεγράφειν	συντελ. μέλλοντας γεγραφώς ἔσομαι

256. Από τους χρόνους του ρήματος:

α) ο ενεστώτας, ο (απλός) μέλλοντας και ο παρακείμενος λέγονται **αρχικοί** (γιατί αυτοί σχηματίστηκαν στην αρχή)· ο παρτατικός, ο αόριστος και ο υπερσυντέλικος λέγονται **παραγόμενοι** (γιατί παράγονται από τους αρχικούς) ή **ιστορικοί** (γιατί αναφέρονται στα περασμένα).

β) ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και συντελεσμένος μέλλοντας λέγονται **συντελικοί**, γιατί σημαίνουν κάτι το συντελεσμένο (το αποτελειωμένο).

γ) οι περισσότεροι χρόνοι στην αρχαία ελληνική εκφέρονται με μία λέξη και λέγονται **μονολεκτικοί** (π.χ. μέλλ. λύσω, παρακείμ. λέλυκα, υπερσυντ. ἐλελύκειν κτλ.), μερικοί όμως σχηματίζονται με δύο λέξεις και λέγονται **περιφραστικοί** (π.χ. συντελεσμ. μέλλ. λελυκώς ἔσομαι).

II. Οι χρόνοι στις άλλες εγκλίσεις

257. 1) Η υποτακτική και η προστακτική σχηματίζουν μόνο ενεστώτα, αόριστο και παρακείμενο.

2) Η **ευκτική**, το **απαρέμφατο** και η **μετοχή** σχηματίζουν ενεστώτα, (απλό) μέλλοντα, αόριστο και παρακείμενο.

6. Φωνές

258. Φωνή του ρήματος λέγεται ένα σύνολο από τύπους που μπορεί να σχηματίσει το ρήμα.

Κάθε ρήμα κανονικά σχηματίζει δύο σύνολα από τύπους, δηλ. έχει δύο φωνές. Αυτές είναι:

α) η **ενεργητική φωνή**, που ο πρώτος τύπος της (δηλ. το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα) λήγει σε **-ω** ή **-μι**: *λύ-ω*, *τιμῶ*, *τίθη-μι*.

β) η **μέση φωνή**, που ο πρώτος τύπος της (δηλ. το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα) λήγει σε **-μαι**: *λύ-ο-μαι*, *τιμῶμαι*, *τίθε-μαι*.

7. Συζυγίες

259. Κατά τον τρόπο που κλίνονται τα ρήματα χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, που λέγονται **συζυγίες**.

α) Στην **πρώτη συζυγία** ανήκουν όσα ρήματα στο α' πρόσωπο της οριστικής του ενεργητικού ενεστώτα λήγουν σε **-ω**: *λύ-ω*, (*τιμά-ω*) *τιμῶ*, *γράφ-ω*.

β) Στη **δεύτερη συζυγία** ανήκουν όσα ρήματα στο α' πρόσωπο της οριστικής του ενεργητικού ενεστώτα λήγουν σε **-μι**: *δείκνυ-μι*, *τίθη-μι*.

Β'. Στοιχεία του σχηματισμού του ρήματος

260. Στους ρηματικούς τύπους ξεχωρίζουμε διάφορα στοιχεία: **κατάληξη**, **θέμα**, **χαρακτήρα**, **αύξηση**, **αναδιπλασιασμό** και το **βοηθητικό ρήμα** (όταν ο τύπος σχηματίζεται περιφραστικά). Π.χ. στον τύπο *λύ-ω* το *λυ-* είναι θέμα, το *-υ-* χαρακτήρας, το *-ω* κατάληξη· στον τύπο *ἔ-λυ-ον* το *ε-* είναι αύξηση, το *-λυ-* θέμα, το *-ον* κατάληξη.

1. Κατάληξη (βλ. § 73, α)

261. Κατάληξη του ρηματικού τύπου είναι το τελευταίο μέρος που

αλλάζει, για να δηλωθεί η φωνή, το πρόσωπο, ο αριθμός, η έγκλιση και ο χρόνος: -ω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε; -ουσι· -ω, -ης, -η κτλ.· -ον, -ες, -ε κτλ.· -ομαι, -ει, -εται κτλ.· -ωμαι, -η, -ηται κτλ. (πβ. § 281 και § 288).

2. Θέμα (βλ. § 73, β)

262. Κάθε ρήμα κανονικά έχει **δύο θέματα**, από τα οποία σχηματίζονται οι διάφοροι τύποι του. Τα θέματα αυτά είναι το **ρηματικό** και το **χρονικό**.

α) **Ρηματικό θέμα** λέγεται το αρχικό θέμα που χρησιμεύει ως βάση στο σχηματισμό των χρονικών θεμάτων του ρήματος. Έτσι: το ρηματικό θέμα του ρήματος *βλάπτω* δεν είναι το *βλαπτ-* (όπως στον ενεστώτα *βλάπτω*) παρά *βλαβ-* (όπως στο όνομα *βλάβη*)· το ρημ. θέμα του ρ. *αλλάσσω* δεν είναι *άλλασσ-* (όπως στον ενεστώτα *αλλάσσω*), παρά *άλλαγ-* (όπως στο όνομα *άλλαγή*) κτλ.

β) **Χρονικό θέμα** λέγεται το ιδιαίτερο θέμα που μ' αυτό σχηματίζονται οι τύποι ορισμένου χρόνου ή ορισμένων χρόνων. Το χρονικό αυτό θέμα προέρχεται από το αρχικό ρηματικό θέμα που μετασχηματίζεται στους διάφορους χρόνους και παίρνει διάφορες μορφές.

Κανονικά έχουν κοινό χρονικό θέμα ο ενεστώτας με τον παρατατικό, ο μέλλοντας με τον αόριστο και ο παρακείμενος με τον υπερσυντέλικο και τον συντελεσμένο μέλλοντα. Π.χ.

Ενεργ. φωνή	ενεστώτας:	<i>βλάπτω</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βλαπτ-</i>)
	παρατατ.:	<i>ἔ-βλαπτ-ον</i>		
	μέλλοντας:	<i>βλάψω</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βλαψ-</i>)
	αόριστος:	<i>ἔ-βλαψ-α</i>		
	παρακείμ.:	<i>βέ-βλαφ-α</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βεβλαφ-</i>)
	υπερσυντ.:	<i>ἔ-βε-βλάφ-ειν</i>		
	συντ. μέλλ.:	<i>βε-βλαφ-ὤς</i>		
		<i>ἔσομαι</i>		
Μέση φωνή	παρακείμ.:	<i>βέ-βλαμ-μαι</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βεβλαφ-</i>)
	υπερσυντ.:	<i>ἔ-βε-βλάμ-μην</i>		

3. Χαρακτήρας (βλ. § 73, β)

263. α) Ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος λέγεται **ρηματικός χαρακτήρας**: Π.χ. του ρ. *λύω* ρηματικό θ. *λυ-*, ρηματικός χαρακτ. *-υ-* του ρ. *κόπτω* ρηματικό θ. *κοπ-*, ρηματικός χαρακτ. *-π-*.

β) Ο χαρακτήρας του χρονικού θέματος λέγεται **χρονικός χαρακτήρας**. Π.χ. (*λύ-ω*), μέλλ. *λύσ-ω*, χρονικό θ. *λυσ-*, χρονικός χαρακτήρας *-σ-*, παράκειμ. *λέ-λυκ-α*, χρον. θ. *λε-λυκ-*, χρον. χαρακτ. *-κ-*.

264. Κατά τον ρηματικό χαρακτήρα τα ρήματα και των δύο συζυγιών διαιρούνται σε **φωνηεντόληκτα** (*λύ-ω*, *ἵστη-μι*) και **συμφωνόληκτα** (*γράφ-ω*, *δείκ-νυ-μι*). Και υποδιαιρούνται:

α) τα φωνηεντόληκτα σε **ασυναίρετα** (*λύ-ω*, *παιδεύ-ω*) και σε **συνηρημένα** (*τιμάω -ῶ*, *ποιέω -ῶ*, *δηλόω -ῶ*).

β) τα συμφωνόληκτα σε **αφωνόληκτα** (*διώκ-ω*, *γράφ-ω*, *πείθ-ω*, *δείκ-νυ-μι*), σε **ενρινόληκτα** ή **υγρόληκτα** (*βάλλ-ω*, *δέρ-ω*, *ὄλ-λυ-μι*, *μέν-ω*) και σε λίγα **σιγμόληκτα** (*σβέσ-νυ-μι* = *σβέννυμι*).

265. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
(κατά συζυγία και χαρακτήρα)

Α' συζυγία (ρήματα σε -ω)				Β' συζυγία (ρήματα σε -μι)	
Συμφωνόληκτα	Φωνεντόληκτα	Ασυναίρετα	Βαρίτονα	<i>λύ-ω, παιδεύ-ω, κυλί-ω χρί-ω, σεί-ω, κλαί-ω, καί-ω</i>	
			Περιστώμενα	<i>(σε -άω) τιμά-ω = ὦ (σε -έω) ποιέ-ω = ὦ (σε -όω) δηλό-ω = ὦ</i>	
			Βαρίτονα	<i>τρίβ-ω, ἄγ-ω, τάσσ-ω (θ. ταγ-) ἐλπίζ-ω (θ. ἐλπιδ-)</i>	
	Συγμόληκτα	Ενρινόληκτα	<i>νέμ-ω, μέν-ω, ἀγγέλλ-ω, δέρ-ω</i>		<i>μέγ-νυ-μι, δείκ-νυ-μι, ζεύγ-νυ-μι</i>
			<i>(κεράσ-νυ-μι) κεράννυμι (σβέσ-νυ-μι) σβέννυμι (βλ. § 333, δ)</i>		<i>ὄλ-λυ-μι</i>

4. Αύξηση

α) Ομαλή αύξηση στα απλά ρήματα

266. Στους ιστορικούς χρόνους της οριστικής (δηλ. στον πα-
ρατατικό, τον αόριστο και τον υπερσυντέλικο) τα ρήματα παίρνουν στην
αρχή του θέματος **αύξηση**.

Η αύξηση δηλώνει το παρελθόν και είναι δύο ειδών: **συλλαβική** και
χρονική.

1) **Συλλαβική αύξηση** παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από σύμφωνο. Και είναι συλλαβική αύξηση η προσθήκη ενός **ε** (με ψιλή) στην αρχή του θέματος από το οποίο σχηματίζεται καθένας από τους ιστορικούς χρόνους της οριστικής: (λύ-ω), παρ.τ. ἔ-λυον, αόρ. ἔ-λυσα, υπερσ. ἔ-λελύκειν.

2) **Χρονική αύξηση** παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από φωνήεν (ή δίφθογγο). Και είναι χρονική αύξηση η έκταση του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος του θέματος από το οποίο σχηματίζεται καθένας από τους ιστορικούς χρόνους της οριστικής (βλ. § 62, 7, β).

Κατά τη χρονική αύξηση γίνονται οι ακόλουθες εκτάσεις:

το ᾱ σε η: ἀκούω - ἤκουον
το ε σε η: ἐλπίζω - ἤλπιζον
το ο σε ω: ὀρίζω - ὥριζον
το ἱ σε ι: ἱκετεύω - ἱκέτευν
το υ σε υ: ὑβρίζω - ὕβριζον

το αι σε η: αἰσθάνομαι - ἤσθανόμην
το ει σε η: εἰκάζω - ἤκαζον
το αυ σε ηυ: αὐξάνω - ἠύξανον
το ευ σε ηυ: εὐχομαι - ἠύχόμην
το οι σε ω: οἰκτίρω - ὤκτιρον

β) Ομαλή αύξηση στα σύνθετα ρήματα

267. Στην αρχαία ελληνική τα σύνθετα ή παρασύνθετα (βλ. § 378) ρήματα που το α' συνθετικό τους είναι πρόθεση παίρνουν **εσωτερική αύξηση**, δηλ. έχουν τη συλλαβική ή χρονική αύξηση μετά την πρόθεση: εἰς-φέρω: εἰς-έ-φερον· υπερβάλλω: ὑπερ-έ-βαλλον· συν-άγω: συν-ἤγον· συν-οικῶ: συν-ώκουν, συν-ώκησα· ἀν-αλίσκω και ἀν-αλόω: ἀν-ἤλισκον και ἀν-ἤλουν, ἀν-ἤλωσα (από το παράνομος) παρασύνθ. παρανομῶ: παρ-ε-νόμουν, παρ-ε-νόμησα κτλ· (από το ἐγ-κώμων) παρασύνθ. ἐγκωμιάζω: ἐν-ε-κωμιάζον, ἐν-ε-κωμιάσα κτλ· (από το ἐπι-στάτης) παρασύνθ. ἐπιστατῶ: ἐπ-ε-στάτουν, ἐπ-ε-στάτησα κτλ· (από το ἐν χειρὶ τίθημι) παρασύνθ. ἐγχειρίζω: ἐν-ε-χειρίζον, ἐν-ε-χειρίσα.

268. Τα παρασύνθετα ρήματα που το α' συνθετικό τους είναι άλλη λέξη εκτός από πρόθεση έχουν τη συλλαβική ή χρονική αύξηση στην αρχή, σαν να ήταν απλά: (από το δυστυχής) παρασύνθ. δυστυχῶ - ἐδυστύχουν - ἐδυστύχησα κτλ· (από το μυθολόγος) παρασύνθ. μυθολογῶ - ἐμυθολόγουν - ἐμυθολόγησα κτλ· (από το ἄδικος) παρασύνθ. ἀδικῶ - ἠδίκουν - ἠδίκησα κτλ· (από το οἰκοδόμος) παρασύνθ. οἰκοδομῶ - ὠκοδόμουν - ὠκοδόμησα κτλ.

γ) Ανώμαλη αύξηση

269. Σε μερικά ρήματα της αρχαίας ελληνικής (απλά ή σύνθετα και παρασύνθετα) παρουσιάζεται ανώμαλη αύξηση: Έτσι:

1) Από τα απλά ρήματα:

α) Τα ρήματα βούλομαι, δύναμαι και μέλλω (= σκοπεύω να κάμω κάτι) έχουν αύξηση κανονική **έ** και ανώμαλη **ή** (από αναλογία προς το *ἐθέλω* ή *θέλω* - *ἤθελον*): *ἐβουλόμην* και *ἤβουλόμην* - *ἐβουλήθην* και *ἤβουλήθην*· *ἐδυνάμην* και *ἤδυνάμην* - *ἐδυνήθην* και *ἤδυνήθην*· *ἐμελλον* και *ἤμελλον*·

β) μερικά ρήματα που αρχίζουν από **ε** έχουν αύξηση **ει** και όχι **η**: *ἐθίζω* (= συνηθίζω) - *εἰθίζον*· *ἐλίττω* (= τυλίγω) - *εἰλιττον*· *ἐλκω* (= σέρνω) - *εἰλκον*· *ἐπομαι* - *εἰπόμην*· *περι-έπω* (= μεταχειρίζομαι κάποιον καλὰ, καλομεταχειρίζομαι - ή μεταχειρίζομαι κακά, κακομεταχειρίζομαι) - *περιεῖπον*· *ἐργάζομαι* - *εἰργαζόμην*· *ἐρπω* - *εἶρπον*· *ἐστιάω* - *ῶ* (= φιλεῶ) - *ἐεστίων*· *ἐχω* - *εἶχον*· *ἐάω*, *ἐῶ* (= αφήνω) - *εἴων*·

γ) Τα ρ. *ὠθῶ*, *ὠνούμαι* (= αγοράζω) και (κατ)άγνυμι (= σπάζω), αν και αρχίζουν από φωνήεν, έχουν συλλαβική αύξηση: *ἐ-ώθουν*, *ἐ-ωνούμην*, (κατ-)έ-αζα.

δ) Το ρ. *ὁράω* - *ῶ* (= βλέπω) στον παρατατικό, το ρ. *ἀλίσκομαι* (= πιάνομαι, κυριεύομαι) στον β' αόριστο και το ρ. *ἀν-οίγω* σε όλους τους ιστορικούς χρόνους έχουν δύο συγχρόνως αυξησεις, συλλαβική και χρονική: *ὁρῶ* - *ἐώρων*· *ἀλίσκομαι* - *ἐάλων*· (*ἀν*)-οίγω - (*ἀν*)-έωγον - *ἀνέωξα* (έτσι και *ἔοικα* - *ἐώκειν*).

ε) Το ρ. *ἐορτάζω* παίρνει τη χρονική αύξηση στη δεύτερη συλλαβή: *ἐώρταζον*, *ἐώρτασα*.

2) Από τα σύνθετα ή παρασύνθετα ρήματα:

α) Μερικά έχουν την αύξηση στην αρχή, δηλ. πριν από την πρόθεση, σαν να ήταν απλά:

ἀμφιέννυμι (= ντύνω) - *ἡμφιέννων* - *ἡμφίεσα*

ἐπείγω (= ἐπισπεύδω, βιάζω) - *ἡπειγον*

ἐπίσταμαι (= ξέρω καλά) - *ἡπιστάμην*

καθέζομαι (= κάθομαι) - *ἐκαθεζόμην*

ἐγγυάω - *ῶ* (= δίνω κάτι για ενέχυρο· παρασύνθ. από τη λέξη *ἐγγύη* =

ενέχυρο) - *ἡγγύων* - *ἡγγύησα*

ἐναντιόομαι - *οῦμαι* (παρασύνθ. από τη λ. *ἐναντίος*) - *ἡναντιούμην*

ἐμπεδῶ - *ῶ* (= στερεώνω· παρασύνθ. από τη λ. *ἐμπεδος* = στερεός) -

ἡμπέδουν

ἐμπολάω -ῶ (= εμπορεύομαι· παρασύνθ. από τη λ. ἐμ-πολή = εμπορεύ-μα) - ἡμπόλων

προοιμιάζομαι (παρασύνθ. από τη λ. προοίμιον) - ποιητ. ἐπροοιμιασάμην·

β) μερικά άλλοτε έχουν την αύξηση στην αρχή, σαν να ήταν απλά, και άλλοτε παίρνουν εσωτερική αύξηση (μετά την πρόθεση):

καθεύδω (= κοιμούμαι) - παρατ. ἐ-κάθευδον και καθηϋδον

κάθημαι (κατὰ+ἡμαι) - παρατατ. ἐ-καθήμην και (χωρίς αύξηση) καθ-ήμην

καθίζω (κατὰ+ἵζω) (= βάζω κάποιον να καθίσει) - παρατατ. ἐ-κάθιζον, αόρ. ἐ-κάθισα και κάθισα

ἐκκλησιάζω (= μαζεύομαι σε συνέλευση στην εκκλησία του δήμου) - παρατατ. ἡκκλησίαζον και ἐξ-ε-κλησίαζον·

γ) μερικά έχουν συγχρόνως δύο αυξήσεις, δηλ. πριν από την πρόθεση και μετά την πρόθεση:

ἀμφι-γνοέω -ῶ (= ἀμφιβάλλω) - παρατατ. ἡμφ-ε-γνόουν, αόρ. ἡμφ-ε-γνόησα

ἀμφισβητέω -ῶ (ἀμφίς+βῆναι του ρ. βαίνω: αρχικά ἀμφίς - βητῶ και ἐπειτα νομίστηκε σαν ἀμφι-σβητῶ) παρατ. ἡμφ-ε-σβήτουν, αόρ. ἡμφ-ε-σβήτησα

ἀν-έχομαι (ἀνὰ+έχομαι) - παρατ. ἦν-ειχόμεν, αόρ. ἦν-ε-σχόμην

ἐν-οχλέω -ῶ (ἐν+όχλω) - παρατ. ἦν-ώχλουν, αόρ. ἦν-ώχλησα

(ἐπ)ανορθόω -ῶ (ἐπὶ+ἀνὰ+ὀρθῶ) - παρατ. (ἐπ)ην-ώρθουν, αόρ. (ἐπ)ην-ώρθωσα.

5. Αναδιπλασιασμός

α) Ομαλός αναδιπλασιασμός στα απλά ρήματα

270. Οι συντελικοί χρόνοι (παρακείμενος, υπερσυντέλικος και συντελεσμένος μέλλοντας) έχουν στην αρχή του θέματος, **αναδιπλασιασμό** σε όλες τις εγκλίσεις και στο απαρέμφατο και τη μετοχή.

Ο αναδιπλασιασμός είναι τριών ειδών:

1) **Επανάληψη** του αρχικού συμφώνου του θέματος μαζί με ένα ε: (λύ-ω) λέ-λυ-κα.

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει α) από ένα απλό σύμφωνο εκτός από το ρ και β) από δύο σύμφωνα από τα οποία το πρώτο είναι άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένρινο. Π.χ.

ενεστώτας	παρακείμ.	υπερσυντ.	συντελ. μέλλ.
λύ-ω	λέ-λυ-κα	έ-λε-λύ-κειν	—
πνέ-ω (θ. πνευ-)	πέ-πνευ-κα	έ-πε-πνεύ-κειν	—
γράφ-ομαι	γέ-γραμ-μαι	έ-γε-γράμ-μην	γε-γράψομαι

Όταν το αρχικό σύμφωνο του θέματος είναι δασύπνοο (χ - φ - θ), τρέπεται στη συλλαβή του αναδιπλασιασμού στο αντίστοιχο ψιλόπνοο (κ - π - τ): χορεύ-ω, κε-χόρευ-κα, έ-κε-χορεύ-κειν· φυτεύ-ω, πε-φύτευ-κα, έ-πε-φυ-τεύ-κειν· θύ-ω, τέ-θυ-κα, έ-τε-θύ-κειν (βλ. § 69, 1, α).

2) Συλλαβική αύξηση (βλ. § 266, 1): (στρατηγέω -ω̃) έ-στρατήγηκα.

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει α) από ένα διπλό σύμφωνο ή από ρ· β) από δύο σύμφωνα, χωρίς όμως να είναι το πρώτο άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένρινο· γ) από τρία σύμφωνα. Π.χ.

ενεστώτας	παρακείμενος	υπερσυντέλικος	συντ. μέλλ.
ψεύδ-ομαι	έ-ψευσ-μαι	έ-ψεύσ-μην	έ-ψεύσομαι
ρίπτ-ω	έ-ρριφ-α	έ-ρρίφ-ειν	—
φθείρ-ω	έ-φθαρ-κα	έ-φθάρ-κειν	—
σκοπέω -ω̃	έ-σκεμ-μαι	έ-σκέμ-μην	έ-σκέψομαι
στρατεύ-ομαι	έ-στράτευ-μαι	έ-στρατεύ-μην	—

3) Χρονική αύξηση (βλ. § 266, 2): (άδικω̃) ήδίκηκα.

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από φωνήεν (ή δίφθογγο):

ενεστώτας	παρακείμενος	υπερσυντέλικος
άθροίζω	ήθροικα	ήθροίκειν
έρημόω -ω̃	ήρήμωκα	ήρημώκειν
όμιλέω -ω̃	ώμιληκα	ώμιλήκειν
αίσθάνομαι	ήσθημαι	ήσθήμην
οϊκέω -ω̃	ώκηκα	ώκήκειν

β) Ομαλός αναδιπλασιασμός στα σύνθετα ρήματα

271. Τα σύνθετα ή παρασύνθετα (βλ. § 378) ρήματα κανονικά έχουν τον αναδιπλασιασμό όπου και την αύξηση. Έτσι έχουν τον αναδιπλασιασμό

α) μετά την πρόθεση (όπως και την αύξηση):

ἀπο-γράφω	παρακ.	ἀπο-γέ-γραφα
ἐγ-κωμιάζω	»	ἐγ-κε-κωμίακα
συν-οικῶ	»	συν-ῶκηκα
προαπο-στέλλω	»	προαπ-έ-σταλκα (πβ. § 267)

β) στην αρχή (όπως και την αύξηση):

δυστυχῶ	παρακ.	δε-δυστύχηκα
μυθολογῶ	»	με-μυθολόγηκα
ἀδικῶ	»	ἡδίκηκα
οἰκοδομῶ	»	ῶκοδόμηκα (πβ. § 268).

γ) Ανώμαλος αναδιπλασιασμός

272. Μερικά ρήματα (απλά ή σύνθετα και παρασύνθετα) έχουν ανώμαλο αναδιπλασιασμό. Έτσι:

1) Τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από γν έχουν αναδιπλασιασμό του β' είδους, δηλ. όμοιο με τη συλλαβική αύξηση ε (αντίθετα με τον κανόνα 270, 1), και αντίστροφα τα ρ. κτῶμαι, μιμνήσκομαι (ή μιμνήσκομαι) και πίπτω έχουν αναδιπλασιασμό του α' είδους (αντίθετα με τον κανόνα § 270, 2):

γηνώσκω (θ. γνω-) παρακ. ξ-γνω-κα
γνωρίζω (θ. γνωριδ-) παρακ. ξ-γνώρι-κα
κτῶμαι (θ. κτα-, κτη-) παρακ. κέ-κτη-μαι
μιμνήσκομαι (θ. μνη-) παρακ. μέ-μνη-μαι
πίπτω (θ. πτω-) παρακ. πέ-πτω-κα.

2) Το ρ. ἀν-οίγω έχει αναδιπλασιασμό όμοιο με την αύξησή του: ἀν-έωχ-α, ἀν-έωγ-μαι (ἀπό τὸ ἀν-ήΦοιχ-α, ἀν-ήοιχ-α = ἀνέωχα και από τὸ ἀν-ήΦοιγ-μαι, ἀν-ήοιγ-μαι = ἀνέωγμαι).

3) Το ρ. εἶκω (που είναι άχρηστο στον ενεστώτα) έχει παρακείμενο ξ-οικ-α (= μοιάζω) και υπερσυντέλικο ἐ-ῶκ-ειν.

4) Τα ρήματα κατ-άγνυμι, ἀλίσκομαι, ὀρῶ, ὠθοῦμαι και ὠνοῦμαι παίρνουν αναδιπλασιασμό ε, αν και αρχίζουν από φωνήεν: κατ-έ-αγ-α, ἐ-άλω-κα, ἐ-όρα-κα (και ἐ-ώρα-κα), ἐ-ωσ-μαι, ἐ-ώνη-μαι (από τὸ κατα-Φέ-Φαγ-α, Φε-Φάλω-κα, Φέ-Φωθ-μαι, Φε-Φώνη-μαι· πβ. § 269, 1, γ και δ).

5) Τα ρ. ἐθίζω, ἔλκω, ἐργάζομαι, ἐστιάω -ῶ και ἐάω - ἐῶ παίρνουν αναδιπλασιασμό ει (όμοιο με την αύξησή τους): εἶθικα, εἶλκυκα (από

θ. ἔλκυ-), εἴργασμαι, εἰστίακα, εἶακα (από το Fe-*φέθι*-κα, Fe-*φέλκυ*-κα, Fe-*φέρ*-γασ-μαι, Fe-*φεςτία*-κα, Fe-*φέα*-κα· πβ. § 269, 1, β).

6) Τα ρ. λαμβάνω, λέγω, λαγχάνω, (συλ)λέγω, (δια)λέγομαι και τα ά-χρηστα στον ενεστώτα μείρομαι (= συμμερίζομαι) και ἔθω (= συνηθίζω) παίρνουν αναδιπλασιασμό **ει**: εἶληφα, εἶρηκα, εἶληχα, (συν)εἶλοχα, (δι)εἶλεγμαi, εἵμαρται (= εἶναι πεπρωμένο), εἶωθα (= συνηθίζω).

δ) Αττικός αναδιπλασιασμός

273. Μερικά ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από **α** ή **ε** ή **ο** έχουν ιδιαίτερο είδος αναδιπλασιασμού που λέγεται **αττικός αναδιπλασιασμός**, γιατί κυρίως συνηθιζόταν στην αττική διάλεκτο.

Αττικός αναδιπλασιασμός είναι η επανάληψη των δύο πρώτων φθόγγων του θέματος και συγχρόνως η έκταση του (εσωτερικού τώρα) αρχικού του φωνήεντος (του **α** ή **ε** σε **η** και του **ο** σε **ω**).

Τα πιο συνηθισμένα ρήματα που παίρνουν αττικό αναδιπλασιασμό είναι τα ακόλουθα:

ἀκούω (θ. ἀκο-)	παρακ. ἀκ-ήκο-α
ἀλείφω (θ. αδύνατο ἀλιφ-)	» ἀλ-ήλιφ-α
ελαύνω (θ. ελα-)	» ἐλ-ήλα-κα
ἐλέγχομαι (θ. ἐλεγχ-)	» ἐλ-ήλεγ-μαι
ἐμέω -ῶ (= κάνω εμετό) (θ. ἐμε-)	» ἐμ-ήμε-κα
ἔρχομαι (θ. ἐλυθ-)	» ἐλ-ήλυθ-α
ἐσθίω (= τρώγω) (θ. ἐδο-)	» ἐδ-ήδο-κα
ὄμνυμι (= ορκίζομαι) (θ. ὄμο-)	» ὄμ-ώμο-κα
(ἀπ)όλλυμι (= καταστρέφω, χάνω) (θ. ὀλε-)	» ὀλ-ώλε-κα
(ἀπ)όλλυμαι (= καταστρέφομαι) (θ. ὀλ-)	» ὀλ-ωλ-α (έχω κατα- στραφεί)
ὀρύττω (= σκάβω) (θ. ὀρυχ-)	» ὀρ-ώρυχ-α
φέρω (θ. ἐνεκ-)	» ἐν-ήνοχ-α
ἐγείρομαι (θ. ἐγερ-)	» ἐγ-ήγερ-μαι (έχω σηκωθεί)
ἐγείρομαι (θ. ἐγορ-)	» ἐγρ-ήγορ-α (είμαι άγρυπνος)

6. Το βοηθητικό ρήμα εἰμι (= εἶμαι)

274. Για το σχηματισμό των περιφραστικών χρόνων των ρημάτων

στην αρχαία ελληνική χρησιμεύει το ρήμα *εἶμι* ως βοηθητικό (όπως στη νέα τα ρ. *έχω* και *είμαι*: *έχω λύσει*, *είμαι λυμένος* κτλ.).

275. Το ρ. *εἶμι* είναι ανώμαλο, και οι χρόνοι του στην οριστική είναι:

Ενεστώτας	<i>εἶμι</i> (είμαι), (θ. <i>έσ-</i> : <i>έσ-μι</i> = <i>εἶμι</i> · βλ. § 62, 7, β).
Παρατατ.	<i>ἦ</i> και <i>ἦν</i> (ἦμουν), (θ. <i>έσ-</i> : <i>έσ-α</i> = <i>ἔα</i> = <i>ἦ</i> και με τελικό ν από αναλογία πρὸς τον παρατ. των άλλων ρημάτων: <i>ἦν</i>).
Μέλλοντας	<i>ἔσομαι</i> (θα είμαι), (θ. <i>έσ-</i> : <i>έσ-σομαι</i> = <i>ἔσομαι</i>).
Αόριστος	<i>έ-γεν-όμην</i> (υπήρξα, έγινα), (θ. <i>γεν-</i>) πβ. § 358.
Παρακείμεν.	<i>γέ-γον-α</i> (έχω υπάρξει, έχω γίνει), (θ. <i>γεν</i> = <i>γον-</i> · βλ. § 62, 6).
Υπερσυντ.	<i>έ-γε-γόν-ειν</i> (είχα υπάρξει, είχα γίνει).

Από τους χρόνους αυτούς, για το σχηματισμό των περιφραστικών ρηματικών τύπων χρησιμοποιούνται ο ενεστώτας, ο παρατατικός και ο μέλλοντας, που κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

ΟΡΙΣΤΙΚΗ				
		Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
Ενικ.	α'	<i>εἶμι</i> (<i>έσ-μι</i>)	<i>ἦ</i> και <i>ἦν</i>	<i>ἔσομαι</i> (<i>ἔσ-σομαι</i>)
	β'	<i>εἶ</i> (<i>έσ-σι</i>)	<i>ἦσθα</i>	<i>ἔσῃ</i> ἢ <i>ἔσει</i>
	γ'	<i>έσ-τί(ν)</i>	<i>ἦν</i>	<i>ἔσται</i>
Πληθ.	α'	<i>έσ-μεν</i>	<i>ἦ-μεν</i>	<i>έσόμεθα</i>
	β'	<i>έσ-τε</i>	<i>ἦ-τε</i> ἢ <i>ἦσ-τε</i>	<i>ἔσεσθε</i>
	γ'	<i>εἰ-σί(ν)</i> , (<i>έσ-νσι</i>)	<i>ἦ-σαν</i>	<i>ἔσονται</i>
Δυϊκ.	β'	<i>έσ-τὸν</i>	<i>ἦσ-τον</i>	<i>ἔσεσθὸν</i>
	γ'	<i>έσ-τὸν</i>	<i>ἦσ-την</i>	<i>ἔσεσθον</i>

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ		ΕΥΚΤΙΚΗ		ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	
		Ενεστώτας		Μέλλοντας	Ενεστώτας
Ενικ.	α'	ὦ (ἔσ-ω)	εἶη-ν (ἐσ-ίη-ν)	ἐσοίμην	—
	β'	ἦ-ς	εἶη-ς	ἔσοι-ο	ἴσ-θι (αντί: ἔσ-θι)
	γ'	ἦ	εἶη	ἔσοι-το	ἔσ-τω
Πληθ.	α'	ὦ-μεν	εἶη-μεν ἢ εἰ-μεν	ἐσοί-μεθα	ἔσ-τε
	β'	ἦ-τε	εἶη-τε ἢ εἰ-τε	ἔσοι-σθε	ἔσ-των ἢ ὄν-των
	γ'	ὦ-σι(ν)	εἶη-σαν ἢ εἰ-εν	ἔσοι-ντο	ἢ ἔσ-τωσαν
Δυϊκ.	β'	ἦ-τον	εἶη-τον ἢ εἰ-τον	ἔσοι-σθον	ἔσ-τον
	γ'	ἦ-τον	εἶη-την ἢ εἰ-την	ἔσοί-σθην	ἔσ-των
ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ			ΜΕΤΟΧΗ		
Ενεστώτας		Μέλλοντας	Ενεστώτας		Μέλλοντας
εἶναι (ἔσ-ναι)		ἔσσεθαι	ὦν, γεν. ὄντος οὔσα, γεν. οὔσης ὄν, γεν. ὄντος	ἐσόμενος ἐσομένη ἐσόμενον	

ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Α' ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΣΕ -Ω) ΒΑΡΥΤΟΝΑ

276. Στα βαρύτονα ρήματα της α' συζυγίας, όπως είδαμε (§ 264 και § 265), ανήκουν : α) τα **φωνηεντόληκτα ασυναίρετα**: λύ-ω, παιδεύ-ω κ.ά.· β) τα **αφωνόληκτα** (δηλ. όσα έχουν χαρακτήρα κ, γ, χ - π, β, φ - τ,

277. ΒΑΡΥΤΟΝΟ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΟ ΡΗΜΑ

Χρό- νοι	Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Ενεστ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λύ-ω λύ-εις λύει λύ-ομεν λύ-ετε λύ-ουσι(ν) — λύ-ετον λύ-ετον	λύ-ω λύ-ης λύ-η λύ-ωμεν λύ-ητε λύ-ωσι(ν) — λύ-ητον λύ-ητον
Παράτ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	ἔ-λυ-ον ἔ-λυ-ες ἔ-λυ-ε ἔ-λύ-ομεν ἔ-λύ-ετε ἔ-λυ-ον — ἔ-λύ-ετον ἔ-λυ-έτην	
Μέλλοντ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λύ-σω λύ-σεις λύ-σει λύ-σομεν λύ-σετε λύ-ουσι(ν) — λύ-σετον λύ-σετον	
Αόριστος	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	ἔ-λυ-σα ἔ-λυ-σας ἔ-λυ-σε(ν) ἔ-λύ-σαμεν ἔ-λύ-σατε ἔ-λυ-σαν — ἔ-λύ-σατον ἔ-λυ-σάτην	λύ-σω λύ-σης λύ-ση λύ-σωμεν λύ-σητε λύ-σωσι(ν) — λύ-σητον λύ-σητον

1. Οι τύποι της ευκτικής του αορ. σε -ειας, -ειε(ν), -εian λέγονται **αιολικοί** και είναι πώ εϋχρηστοί από τους άλλους. 2. Οι τύποι του γ' πληθυντικού της προστακτικής σε -ντων

Χρόνοι		Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Παρακείμενος	Μονολέκτ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λέ-λύ-κα λέ-λυ-κας λέ-λυκε λέ-λύ-καμεν λέ-λύ-κατε λέ-λύ-κασι(ν) — λέ-λύ-κατον λέ-λύ-κατον	λέ-λύ-κω λέ-λύ-κης λέ-λύ-κη λέ-λύ-κωμεν λέ-λύ-κητε λέ-λύ-κωσι(ν) — λέ-λύ-κητον λέ-λύ-κητον
	Περιφραστ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.		λέ-λυ-κῶς -κυῖα -κός ὦ ἦς ἦ ³ λέ-λυ-κότεσ -κυῖαι -κότα ὦμεν ἦτε ὥσι λέ-λυ-κότε -κυία -κότε — ἦτον
Υπερ- συντέλ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	ἐ-λε-λύ-κειν ¹ ἐ-λε-λύ-κεμεν ² —	ἐ-λε-λύ-κεις ¹ ἐ-λε-λύ-κετε ² ἐ-λε-λύ-κετον	ἐ-λε-λύ-κει ¹ ἐ-λε-λύ-κεσαν ² ἐ-λε-λυ-κέτην
Συντέλ. Μέλλοντας	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λέ-λυ-κῶς κτλ. ἔσομαι ἔσει (-η) ἔσται λέ-λυ-κότεσ κτλ. ἐσόμεθα ἔσεσθε ἔσονται λέ-λυ-κότε κτλ. — ἔσεσθον ἔσεσθον		

1. Αρχαιότεροι τύποι: ἐλελύκη(ν), ἐλελύκης, ἐλελύκη. -2. Μεταγενέστεροι τύποι: ἐλε-
λύκεμεν, ἐλελύκετε, ἐλελύκεισαν. -3. Ο περιφραστικός παρακείμ. στην υποτακτική και

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λε-λύ-κοιμι λε-λύ-κοις λε-λύ-κοι λε-λύ-κοιμεν λε-λύ-κοιτε λε-λύ-κοιεν λε-λύ-κοιτον λε-λύ-κοίτην	(εὐχρηστος ὁ περιφραστικός)	λε-λύ-κεναι	λε-λυ-κῶς λε-λυ-κυῖα λε-λυ-κός
λελυκῶς κτλ. εἶην εἶης εἶη³ λελυκότες κτλ. εἶμεν (εἴμεν) εἶητε (εἴτε) εἶησαν (εἴεν) λελυκότε κτλ. — εἶητον (εἴτον) εἶήτην (εἴτην)	λελυκῶς κτλ. — ἴσθι ἔστω λελυκότες κτλ. — ἔστε ἔστων λελυκότε κτλ. — ἔστον ἔστων		
λελυκῶς ἔσοίμην ἔσοιο ἔσοιτο λελυκότες ἔσοίμεθα ἔσοι- σθε ἔσονται λελυκότε — ἔσοισθον ἔσοί- σθην		λελυκῶς ἔσσεσθαι	λελυκῶς ἔσόμενος

την ευκτική της ενεργητικής φωνής είναι πιο εύχρηστος από το μονολεκτικό· στην προστακτική της ενεργητικής φωνής κανονικά σχηματίζεται μόνο περιφραστικός παρακείμενος (σπάνια μονολεκτικός: *λέ-λυ-κε*, *λε-λυ-κέτω* κτλ.).

278. ΒΑΡΥΤΟΝΟ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΟ ΡΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ

Χρό- νοι	Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Ενεστ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λύ-ομαι λύ-η(-ει) ¹ λύ-εται λυ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται — λύ-εσθον λύ-εσθον	λύ-ωμαι λύ-η λύ-ηται λυ-ώμεθα λύ-ησθε λύ-ωνται — λύ-ησθον λύ-ησθον
Παρατ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	ἐ-λύ-ομην ἐ-λύ-ον ἐ-λύ-ετο ἐ-λυ-όμεθα ἐ-λύ-εσθε ἐ-λύ-οντο — ἐ-λύ-εσθον ἐ-λυ-έσθην	
Μέσος Μέλλ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λύ-σομαι λύ-ση(-ει) ¹ λύ-σεται λυ-σόμεθα λύ-σεσθε λύ-σονται — λύ-σεσθον λύ-σεσθον	
Μέσος Αόριστος α'	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	ἐ-λῶ-σάμην ἐ-λύ-σω ἐ-λύ-σατο ἐ-λυ-σάμεθα ἐ-λύ-σασθε ἐ-λύ-σαντο — ἐ-λύ-σασθον ἐ-λυ-σάσθην	λύ-σωμαι λύ-ση λύ-σηται λυ-σώμεθα λύ-σησθε λύ-σονται — λύ-σησθον λύ-σησθον
Παρεκείμ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λέ-λῶ-μαι λύ-λυ-σαι λέ-λυ-ται λέ-λυ-μεθα λέ-λυ-σθε λέ-λυ-νται — λέ-λυ-σθον λέ-λυ-σθον	λελυμένος -η -ον ὦ ἤς ἦ λελυμένοι -αι -α ὦμεν ἦτε ὦσι(ν) λελυμένο -α -ω — ἦτον ἦτον
Υπερ- συντέλ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	ἐ-λε-λῶ-μην ἐ-λέ-λυ-σο ἐ-λέ-λυ-το ἐ-λε-λῶ-μεθα ἐ-λέ-λυ-σθε ἐ-λέ-λυ-ντο — ἐ-λέ-λυ-σθον ἐ-λε-λῶ-σθην	

1. Οι τύποι του β' ενικού της μέσης φωνής σε -ει έγιναν αργότερα πιο εύχρηστοι από τους αρχαιότερους τύπους σε -η. Αλλά γράφεται πάντα με -ει το β' εν. των ρ. βού- λμαι, οίμαι, ὄψομαι: βούλει, οἶει, ὄψει.

Χρό- νοι		Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Συντελεσμένος Μέλλ.	Μονολεκτ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λε-λῶ-σομαι -ση (-σει)' -σεται λε-λυ-σόμεθα -σεσθε -σονται — λε-λύ-σεσθον -σεσθον	
	Περιφραστ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λελυμένος -η -ον ἔσομαι ἔσει ἔσται λελυμένοι -αι -α ἔσόμεθα ἔσεσθε ἔσονται λελυμένω -α -ω — ἔσεσθον ἔσεσθον	

279. ΒΑΡΥΤΟΝΟ ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΟ ΡΗΜΑ ΜΕΣΗΣ
(§ 258, β)

Χρό- νοι	Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Ενεστ.	Ενικ.	λύ-ομαι λύ-η(ει) λύ-εται κτλ. (όπως στη μέση διάθεση)	λύ-ωμαι λύ-η λύ-ηται κτλ.
Παράτ.	Ενικ.	έ-λυ-όμην έ-λύ-ου έ-λύ-ετο κτλ. (όπως στη μέση διάθεση)	
Παθητ. Μέλλοντας α΄	Ενικ. Πληθ. Λυϊκ.	λυ-θήσομαι λυ-θήσῃ(-ει) λυ-θήσεται λυ-θήσόμεθα λυ-θήσεσθε λυ-θήσονται — λυ-θήσεσθον λυ-θήσεσθον	

1. Βλ. υποσ. 1 σελ. 168.

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λε-λυ-σοίμην -σοιο -σοιτο λε-λυ-σοίμεθα -σοισθε -σοιντο - λε-λύ-σοισθον -σοίσθην		λε-λύ-σεσθαι	λε-λυ-σόμενος λε-λυ-σομένη λε-λυ-σόμενον
λελυμένος -η -ον εσοίμην εσοιο εσοιτο λελυμένοι -αι -α εσοίμεθα εσοισθε εσοιντο λελυμένω -α -ω - εσοι- σθον εσοίσθην		λελυμένος εσσεσθαι	λελυμένος εσόμενος κτλ.

ΦΩΝΗΣ ΜΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ (§ 247, γ)

(λύ-ομαι = λύνομαι από άλλον)

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λυ-οίμην λύ-οιο λύ-οιτο (όπως στη μέση διάθεση)	λύ-ου λυ-έσθω κτλ.	λύ-εσθαι	λυσόμενος
λυ-θησοίμην λυ-θήσοιο λυ-θήσοιτο λυ-θησοίμεθα λυ-θήσοισθε λυ-θήσοιντο - λυ-θήσοισθον λυ-θησοίσθην		λυ-θησεσθαι	λυ-θησόμενος λυ-θησομένη λυ-θησόμενον

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λυ-θείην ² λυ-θείης λυθείη λυ-θείμεν (-θεῖμεν) λυ-θείητε (-θεῖτε) λυ-θείσαν (-θεῖεν) ³ — λυ-θεῖτον λυ-θείτην	— λύ-θητι ⁴ λυ-θήτω — λύ-θητε λυ-θέντων ἢ λυ-θήτωσαν — λύ-θητον λυ-θήτων	λύ-θῃναι ⁵	λυ-θεῖς λυ-θεῖσα λυ-θέν ⁶
λελυμένος -η -ον εἶην εἶης εἶη κτλ. (ὅπως στη μέση διάθεση)	— λέ-λυ-σο λε-λύ-σθω κτλ..	λέ-λύ-σθαι	λε-λυ-μένος
λε-λυ-σοίμην λε-λύ-σοιο λε-λύ-σοιτο (ὅπως στη μέση διάθεση)		λέ-λύ-σεσθαι	λε-λυ-σόμενος

και από άλλα στοιχεία. Έτσι συστατικά μέρη των μονολεκτικών τύπων στα ρήματα της α' συζυγίας είναι: η **προσωπική κατάληξη**, το **θεματικό φωνήεν**, το **εγκλιτικό φωνήεν**, ο **χρονικός χαρακτήρας** και το **χρονικό πρόσφυμα**. Αυτά μαζί με το αρχικό θέμα και την αύξηση και τον αναδιπλασιασμό (όπου υπάρχουν) απαρτίζουν κανονικά τον κάθε ρηματικό τύπο.

2. Από τους τύπους $\lambda\nu\text{-}\theta\epsilon\text{-}\acute{\iota}\eta\text{-}\nu$, $\lambda\nu\text{-}\theta\epsilon\text{-}\acute{\iota}\eta\text{-}\varsigma$, $\lambda\nu\text{-}\theta\epsilon\text{-}\acute{\iota}\eta$, $\lambda\nu\text{-}\theta\epsilon\text{-}\acute{\iota}\eta\text{-}\mu\epsilon\nu$ ἢ $\lambda\nu\text{-}\theta\epsilon\text{-}\acute{\iota}\mu\epsilon\nu$ κτλ. (βλ. § 283).

3. Οι τύποι *λυθεῖμεν*, *λυθεῖτε*, *λυθεῖεν* είναι πιο εύχρηστοι από τους τύπους *λυθειήμεν*, *λυθειήτε*, *λυθειήσαν*. - 4. Από αρχικό τύπο *λῡθηθι*. - 5. Με συναίρεση από αρχικό τύπο *λυ-θη-έναι*. - 6. Από αρχικούς τύπους *λυ-θέ-ντ-ς*, *λυ-θέ-ντ-ια*, *λυ-θέ-ντ* (βλ. § 64, 6, § 67, 2 γ και § 64, 7).

α) Προσωπική κατάληξη

281. Προσωπική κατάληξη είναι η αρχική κατάληξη του ρηματικού τύπου που φανερώνει το πρόσωπο κάθε αριθμού σε κάθε φωνή. Έτσι π.χ. στους τύπους της ενεργ. φωνής *λύει-ς, λύο-μεν, λύε-τε, ἔ-λυο-ν, λύοι-μι* κτλ. προσωπικές καταλήξεις είναι το *-ς, -μεν, -τε, -ν, -μι* κτλ.· επίσης οι τύποι της μέσης φωνής έχουν προσωπικές καταλήξεις *-μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται* (στοις αρχικούς χρόνους της οριστικής και στην υποτακτική) και *-μην, -σο, -το, -μεθα, -σθε, -ντο* (στοις ιστορικούς χρόνους της οριστικής και στην ευκτική). Πολλές προσωπικές καταλήξεις στους διάφορους ρηματικούς τύπους είναι συγχωνευμένες με άλλα στοιχεία που βρίσκονται πριν από αυτές. Οι προσωπικές καταλήξεις που μένουν ασυγχώνευτες στα ρήματα της α' συζυγίας είναι:

I. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ

Αριθμ.	Πρόσ.	Οριστ. αρχ. χρ. και υποτ.	Οριστ. ιστ. χρόνοι	Ευκτ.	Προστακτ.
Ενικ.	α' (συγχων.) ή -α	-ν ή -α	-μι ή -ν	—	—
	β' (-σι), -ς	-ς	-ς	—	—
	γ' (συγχων.)	—	—	—	-τω
Πληθ.	α' -μεν	-μεν	-μεν	—	—
	β' -τε	-τε	-τε	—	-τε
	γ' (-ντι, -νσι)	-ν ή -σαν	-εν ή -σαν	—	-ντων ή -τωσαν
Δυϊκ.	β' -τον	-τον	-τον	—	-τον
	γ' -τον	-την	-την	—	-των

	Ἀπαρέμφατο	Μετοχή
κατάλ.	-εν (λύ-ε-εν = λύ-ειν)	χωρίς κατ.(λύ-ωντ = λύων
»	-ι (λύ-σα-ι = λύσαι)	και λύ-οντ- = λύ-οντ
»	-έναι (λε-λυκ-έναι)	κατάλ. -ς (λύσ-αντ-ς = λύσας)
		» -ς (λε-λυ-κ-ώτ-ς = λελυκώς)

Αριθμ.	Πρόσ.	Οριστ. αρχ. χρ. και Υποτακτ.	Οριστ. ιστ. χρ. και ευκτ.	Προστακτική
Ενικ.	α'	-μαι	-μην	—
	β'	-σαι	-σο	-σο ή -ι
	γ'	-ται	-το	-σθω
Πληθ.	α'	-μεθα	-μεθα	—
	β'	-σθε	-σθε	-σθε
	γ'	-νται	-ντο	-σθων ή -σθωσαν
Δυϊκ.	β'	-σθον	-σθον	-σθον
	γ'	-σθον	-σθην	-σθων
Απαρέμφ.				Μετοχή
κατάλ.	-σθαι (λύ-ε-σθαι)	κατάλ.	-ς (λυ-ό-μενο-ς)	
»	-ναι (λυ-θῆ-ναι)	»	-ς (λυ-θέντ-ς = λυθείς)	

β) Θεματικό φωνήεν

282. Θεματικό φωνήεν είναι το φωνήεν που έχουν ορισμένοι ρηματικοί τύποι ανάμεσα στο χρονικό θέμα (βλ. § 262, β) και την προσωπική κατάληξη. Στους τύπους λ.χ. λύ-ο-μεν, βλάπτ-ε-τε, λύσ-ο-μεν, βλάψ-ε-τε θεματικά φωνήεντα είναι το **ο** και το **ε**.

1) Όλοι σχεδόν οι τύποι του ενεστώτα, του παρατατικού και του μέλλοντα (ενεργ. και μέσης φωνής) σε όλες τις εγκλίσεις, εκτός από την υποτακτική, καθώς και στο απαρέμφατο και τη μετοχή, έχουν το θεματικό φωνήεν **ε** και **ο**: λύ-ο-μεν, λύ-ο-νται, ἔ-λυ-ο-ν, ἔ-λύ-ο-ντο, λύ-ο-ι-μεν, λυ-ό-μενος, λύσ-ο-μεν, λύ-ε-τε, λύ-ε-σθε, λύσ-ε-τε, λύσ-ε-σθε κτλ.

2) Ο ενεργητικός και μέσος αόριστος **α'** σε όλες τις εγκλίσεις, εκτός από την υποτακτική, και το απαρέμφατο και τη μετοχή, καθώς και ο ενεργ. παρακείμενος στην οριστική έχουν θεματικό φωνήεν **α**: ἔ-λύσ-α-τε, ἔ-λύσ-α-σθε, λύσ-σ-ι-τε, λύσ-α-ι-σθε, λύσ-α-τε, λύσ-α-σθε, λύσ-α-σθαι, λύσ-α-ς, λυσ-ά-μενος, λε-λύκ-α-μεν κτλ.

3) Ο ενεργ. υπερσυντέλικος έχει θεματικό φωνήεν στον ενικό *ει* και στον πληθυντικό (και δυϊκό) *ει*: *έ-λε-λύκ-ει-ν*, *έ-λε-λύκ-ε-μεν* (*έ-λε-λύκ-ε-τον*, *έ-λε-λύκ-έ-την*).

4) Η υποτακτική όλων των χρόνων της ενεργητικής και μέσης φωνής στους μονολεκτικούς τύπους έχει θεματικά φωνήεντα *η* και *ω*: *λύ-ω-μεν*, *λύσ-ω-μεν*, *λυσ-ώ-μεθα*, *λύ-η-τε*, *λύσ-η-τε*, *λύσ-η-σθε* κτλ.

γ) Εγκλιτικό φωνήεν

283. Μερικοί ρηματικοί τύποι έχουν ιδιαίτερα φωνήεντα που φανερώνουν την εγκλίση και λέγονται **εγκλιτικά φωνήεντα**. Έτσι η ευκτική έχει εγκλιτικά φωνήεντα **ιη** και **ι**. Από αυτά το **ι** συναιρείται με το προηγούμενο φωνήεν και σχηματίζει μαζί του δίφθογγο *ει*, *οι* ή *αι*: (*λυ-θε-ίη-μεν* =) *λυθείμεν*, (*λυθέ-ι-μεν* =) *λυθείμεν*, (*λύ-ο-ι-μεν* =) *λύοιμεν*, (*λύσ-α-ι-τε* =) *λύσαιτε* κτλ.

δ) Χρονικός χαρακτήρας (βλ. § 263, β)

284. 1) Ο απλός μέλλοντας (ενεργητικός και μέσος), καθώς και ο μονολεκτικός συντελεσμένος μέλλοντας, σε όλες τις εγκλίσεις και το απαρέμφατο και τη μετοχή παίρνουν στο θέμα το χρονικό χαρακτήρα **σ** (και έχουν τις ίδιες καταλήξεις με τον ενεστώτα): *λύ-σ-ω*, *λύ-σ-εις*, *λύ-σ-ει*, *λύ-σ-ομεν* κτλ., *λύ-σ-ομαι* κτλ., *λελύ-σ-ομαι* κτλ.

2) Ο παθητ. μέλλοντας παίρνει το χρον. χαρακτ. **σ** μετά το χρονικό πρόσφυμα *-θη-* (βλ. § 286) και έχει επίσης τις καταλήξεις του ενεστώτα: *λυ-θή-σ-ομαι*, *λυ-θή-σ-η* (*-ει*), *λυ-θή-σ-εται* κτλ., *λυ-θη-σ-οί-μην*, *λυ-θη-σ-εσθαι* κτλ.

3) Ο ενεργητικός και μέσος αόρ. *α'* παίρνει επίσης παντού το χρονικό χαρακτήρα **σ**: *έ-λυ-σ-α*, *έ-λυ-σ-άμην*, *λύ-σ-αιμι*, *λύ-σ-ασθαι*, *λυ-σ-άμενος* κτλ.

285. Ο ενεργητ. παρακείμενος και υπερσυντέλικος όλων των ρημάτων, εκτός από τα ουρανικόληκτα και χειλικόληκτα, έχουν χρον. χαρακτήρα **κ**, και έτσι ο ενεργητ. παρακείμενος σχηματίζεται σε *-κα* και ο υπερσυντέλικος σε *-κειν*: (*παιδεύω*) *πε-παίδευ-κα*, *έ-πε-παιδευ-κειν*· (*πείθω*) *πέ-πει-κα*, *έ-πε-πεί-κειν*· (*ἀγγέλλω*) *ήγγελ-κα*, *ήγγέλ-κειν*· (*καθαίρω*, *θ. καθαρ-*) *κε-κάθαρ-κα*, *έ-κε-καθάρ-κειν* κτλ.

ε) Χρονικό πρόσφυμα

286. Ο παθητ. μέλλοντας *α'* και ο παθητ. αόρ. *α'* σε όλες τις εγκλί-

σεις και στο απαρέμφατο και τη μετοχή παίρνουν στο θέμα τους τη συλλαβή -θη-, που λέγεται **χρονικό πρόσσυμμα**: λυ-θή-σομαι, λυ-θη-σοίμην, λυ-θή-σεσθαι, λυ-θη-σόμενος· ἐ-λύ-θην, ἐ-λύ-θη-μεν, λύ-θη-τι, λύ-θη-ναι κτλ.

2. Σχηματισμός περιφραστικών χρόνων

287. Μερικοί τύποι των ρημάτων είναι **περιφραστικοί**, εκφέρονται δηλ. με δύο λέξεις (βλ. § 256, γ και § 274). Έτσι:

1) Ο ενεργ. παρακείμενος στην υποτακτική και στην ευκτική σχηματίζεται και μονολεκτικά (λελύκω, λελύκοιμι), αλλά συχνότερα περιφραστικά με τη μετοχή του και με την αντίστοιχη έγκλιση του ενεστώτα του ρ. *εἰμί* (υποτ. *λελυκώς ὦν*, ευκτ. *λελυκώς εἶην*): στην προστακτική σχηματίζεται σχεδόν πάντοτε περιφραστικά με τη μετοχή του και την προστακτική του ρ. *εἰμί*: *λελυκώς ἴσθι*, *λελυκώς ἔστω* κτλ., εκτός από το γ' ενικό που σπάνια σχηματίζεται μονολεκτικά: *λελυκέτω*.

2) Ο μέσος και παθητ. παρακείμενος στην υποτακτική και την ευκτική σχηματίζεται πάντοτε περιφραστικά με τη μετοχή του και με την αντίστοιχη έγκλιση του ενεστώτα του ρ. *εἰμί*: υποτ. *λελυμένος ὦ, ἦς, ἦ* κτλ. - ευκτ. *λελυμένος εἴην, εἴης εἴη* κτλ.· απεναντίας στην προστακτική σχηματίζεται σχεδόν πάντοτε μονολεκτικά (*λέλυσσο, λελύσθω* κτλ.) και σπάνια περιφραστικά (*λελυμένος ἴσθι, λελυμένος ἔστω* κτλ.).

3) Ο συντελεσμένος μελλοντας στην ενεργητ. φωνή σχηματίζεται περιφραστικά με τη μετοχή του ενεργ. παρακειμένου και το μέλλοντα του ρ. *εἰμί*: *λελυκός ἔσομαι* (=θα ἔχω λύσει)· αλλά στη μέση φωνή σχηματίζεται και μονολεκτικά και περιφραστικά: *λελύσομαι* και *λελυμένος ἔσομαι* (=θα ἔχω λυθεί ή θα εἶμαι λυμένος).

Ολικές ή φαινομενικές καταλήξεις

288. Οι ρηματικοί τύποι, όπως είδαμε παραπάνω, απαρτίζονται από διάφορα συστατικά μέρη. Αλλά για πιο εύκολη απομνημόνευση, ολόκληρο το τελικό τμήμα του τύπου που βρίσκεται μετά το ρηματικό θέμα το λογαριάζουμε ως κατάληξη (ιδίως στα φωνηεντόληκτα ρήματα). Οι τέτοιες καταλήξεις λέγονται **ολικές** ή **φαινομενικές** (πβ. § 87 και § 95). Έτσι π.χ. φαινομενική κατάληξη του *ἐλελύ-κειν* είναι το *-κειν*, του *λυ-θησοίμην* είναι το *-θησοίμην* κτλ.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ενεστώτας και παρατατικός

289. Στα φωνηεντόληκτα ασυναίρετα ρήματα το θέμα του ενεστώτα (και του παρατατικού) λήγει σε **ι** ή **υ** (δηλ. ο χαρακτήρας τους είναι **ι̇**, **ι̇** - **υ̇**, **υ̇** - **αι**, **ει**, **οι** - **αυ**, **ευ**, **ου**): *πρῖ*ώ (= πριονίζω), *τι̇*ώ (ποιητ. = τιμῶ), *χρῖ*ώ (= αλείφω)· *ἐσθῖ*ώ (= τρώγω) - *δακρῦ*ώ, *δῶ*ώ, *ἐξαρτῦ*ώ (= παρασκευάζω), *θῦ*ώ, *ἰδρῦ*ώ, *ἰσχυ*ώ, *κωλῦ*ώ, *λῶ*ώ, *μηνῦ*ώ, *μῶ*ώ και ματαγεν. *καμμῦ*ώ (αντί καταμῦώ = κλείνω τα μάτια μου), *φῶ*ώ· *ἀνῶ*ώ ή *ἀνῶ*τω (= τελειώνω), *ἀρῶ*ώ και *ἀρῶ*τω (= αντλώ), *πτῶ*ώ - *καίω* ή *κάω*, *κλαίω* ή *κλάω*, *παίω*, *πταίω* - *κλείω* ή *κλήω*, *σειώ* - *οἶομαι* ή *οἶμαι* (= φρονώ) - (*ἀπο*)*λαύω*, *θραύω*, *ψαύω* κτλ. - *ἀριστεύω*, *βασιλεύω*, *βουλεύω* (= είμαι βουλευτής ή σκέπτομαι), *γεύω* (= προσφέρω γεύμα), *δουλεύω* (= είμαι δούλος), *ἐνεδρεύω*, *θεραπεύω*, *ίκετεύω*, *ίππεύω*, *κελεύω*, *κινδυνεύω*, *λατρεύω* (= υπηρετώ), *παιδεύω*, *πρωτεύω*, *τοξεύω*, *φονεύω* κτλ. - *ἀκούω*, *κολούω* (= κολοβώνω), *κρούω*, *λούω* κτλ.

2. Οι άλλοι χρόνοι

290. Τα φωνηεντόληκτα ασυναίρετα ρήματα σχηματίζουν τους άλλους χρόνους, εκτός από τον ενεστώτα και παρατατικό, με τις (φαινομενικές) καταλήξεις: -*σω*, -*σα*, -*κα*, -*κειν*· -*σομαι*, -*θήσομαι*, -*θην*, -*μαι*, -*μην*.

Αλλά στους χρόνους αυτούς ο χαρακτήρας του θέματος, αν είναι βραχύχρονος, κανονικά εκτείνεται εμπρός από το σύμφωνο των καταλήξεων, δηλ. το **ι̇** ή **υ̇** γίνεται **ι̇** ή **υ̇** (βλ. § 62, 7, β).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΜΕΡΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ Ή ΑΝΩΜΑΛΙΕΣ

291. Μερικά φωνηεντόληκτα ασυναίρετα ρήματα έχουν **-σ** εμπρός από τις καταλήξεις που αρχίζουν από **θ**, **μ**, **τ** (άλλα γιατί αρχικά είχαν **σ** στο τέλος του ρηματ. θέματος και άλλα γιατί το πήραν από αναλογία)· επίσης μερικά παρουσιάζουν και άλλες ανωμαλίες.

Ἔτσι οἱ τύποι τῶν ρημάτων αὐτῶν σχηματίζονται κατὰ τὸν ἀκόλου-
θο πίνακα:

ἀκούω (θ. ἀκουσ-, ἀκου-, ἀκοF-, ἀκο-), πρτ. ἤκουον, μέσ. μέλλ. ὡς ε-
νεργ. ἀκούσομαι, αὐρ. ἤκουσα, πρκμ. ἀκήκοα (§ 273), υπερσ. ἤκηκόειν.
Παθ. ἀκούομαι, παθ. μέλλ. ἀκουσθήσομαι, παθ. αὐρ. ἠκούσθην. Ρηματ.
ἐπιθ. ἀκουστός, ἀκουστέος.

ἀνύω καὶ **ἀνύτω** (= τελειώνω· θ. ἀνυ- καὶ ἀνυτ-), πρτ. ἤνυνον καὶ ἤνυ-
τον, μέλλ. ἀνύσω, αὐρ. ἤνυσα, πρκμ. ἤνυκα. Παθ. ἀνύτομαι, μέσ. αὐρ.
ἤνυσάμην, παθ. αὐρ. ἤνυσθην, πρκμ. ἤνυσμαι. Ρηματ. ἐπιθ. ἀνυστός.

γεύω (= προσφέρω γεύμα· θ. γευσ-, γευ-), μόνο ο ἐνεστώτας. Μέσ.
γεύομαι, μέσ. μέλλ. γεύσομαι, μέσ. αὐρ. ἐγευσάμην, πρκμ. γέγευσμαι. Ρη-
ματ. ἐπιθ. ἄγευστος, γευστέος.

θραύω (θ. θραυσ-, θραυ-), μόνο ο ἐνεστώτας καὶ ο αὐρ. ἔθραυσα.
Παθ. θραύομαι, παθ. αὐρ. ἐθραύσθην, πρκμ. τέθραυσμαι. Ρηματ. ἐπιθ.
θραυστός.

καίω καὶ **κάω** (θ. καF- = καυ-, κα-), πρτ. ἔκαιον καὶ ἔκαον, μέλλ.
καύσω, αὐρ. ἔκαυσα, πρκμ. κέκαυκα. Παθ. καίομαι καὶ κάομαι, πρτ.
ἐκαόμην (μόνο), παθ. μέλλ. καυθήσομαι, παθ. αὐρ. ἐκαύθην, πρκμ. κέ-
καυμαι, υπερσ. ἐκεκαύμην. Ρηματ. ἐπιθ. ἄκαυ-σ-τος, περίκαυ-σ-τος (ἀλλὰ
πυρίκαυ-σ-τος καὶ πυρίκαυ-τος).

κελεύω (= διατάζω, παραγγέλλω· θ. κελευ- καὶ κελευσ-), πρτ. ἐκέ-
λευον, μέλλ. κελεύσω, αὐρ. ἐκέλευσα, πρκμ. κεκέλευκα. Παθ. κελεύομαι,
πρτ. ἐκελεύόμην, παθ. αὐρ. ἐκελεύσθην, πρκμ. κεκέλευσμαι. Ρηματ. ἐπιθ.
ἀκέλευστος, κελευστέος.

κλαίω καὶ **κλάω** (θ. κλαF- = κλαυ- καὶ κλαFj- = κλαι- καὶ κλα-,
κλαε- = κλαη- καὶ κλαιε- = κλαιη-, βλ. § 353, β), πρτ. ἔκλαον, μέλλ.
κλαύσομαι καὶ κλαιήσω ἢ κλαιήσω, αὐρ. ἔκλαυσα. Μέσ. αὐρ. ἐκλαυσά-
μην. Ρηματ. ἐπιθ. κλαυ(σ)τός, ἄκλαυ(σ)τος.

κλήω καὶ **κλείω** (θ. κλαF- = κληF- ἢ κλεF-), πρτ. ἔκληον ἢ ἐκλειον,
μέλλ. κλήσω ἢ κλείσω, αὐρ. ἔκλησα ἢ ἔκλεισα. Μέσ. καὶ παθ. -κλήομαι'
ἢ -κλείομαι, πρτ. -εκληόμην ἢ -εκλειόμην, παθ. μέλλ. -κλη-σ-θήσομαι ἢ
-κλει-σ-θήσομαι, μέσ. αὐρ. -εκλησάμην ἢ -εκλεισάμην, παθ. αὐρ. ἐκλή-
σ-θην ἢ ἐκλεί-σ-θην, πρκμ. κέκλημαι ἢ κέκλειμαι, υπερσ. ἐκεκλήμην ἢ ἐκε-
κλείμην. Ρηματ. ἐπιθ. κλη-σ-τός ἢ κλει-σ-τός.

κρούω (θ. κρουσ-, κρου-), πρτ. ἔκρουον, μέλλ. κρούσω, αὐρ. ἔκρουσα,
πρκμ. -κέκρουκα, υπερσ. -εκεκρούκειν. Μέσ. καὶ παθ. κρούομαι, πρτ.

1. Ὅσοι τύποι ἐδῶ σημειώνονται με ἓνα ἐνωτικό (-) μπροστά σημαίνουν σύνθετες
λέξεις.

ἐκρουόμην, μέσ. μέλλ. κρούσομαι, μέσ. αόρ. ἐκρουσάμην, παθ. αόρ. -εκρουσθήν, πρκμ. κέκρου(σ)μαι, υπερσ. ἐκεκρούσμην. Ρηματ. επίθ. ἀποκρουστέον.

(κατα)λεύω (= λιθοβολώ· θ. λαF- = λεF- = λευ- και λευσ-), πρτ. κατέλευον, αόρ. κατέλευσα. Παθ. μέλλ. καταλευσθήσομαι, παθ. αόρ. κατελεύσθην. Ρηματ. επίθ. λιθό-λευστος.

λούω (θ. λοF- = λου- ή λο- και λουσ-), μόνο ο ενεστώτας. Μέσ. λούμαι (από το λόφομαι, λόομαι), πρτ. ἐλούμην, μέσ. μέλλ. λούσομαι, μέσ. αόρ. ἐλουσάμην, πρκμ. ἐέλουμαι (μεταγεν. ἐέλουσμαι).

ξύω (θ. ξυσ-, ξυ-), αόρ. ἔξῃσα. Μέσ. αόρ. ἐξυσάμην, παθ. αόρ. -εξύσθην. Ρηματ. επίθ. ξυστός.

παίω (= χτυπώ, θ. παF-, παF-j-ω = παίω), πρτ. ἔπαιον, μέλλ. παίσω, αόρ. ἔπαισα, πρκμ. πέπαικα. Παθ. παίομαι, (πρτ. ἐπαιόμην, μέσ. αόρ. ἐπαισάμην), παθ. αόρ. ἐπαίσθην. Ρηματ. επίθ. ἀνά-παι-σ-τος.

παύω (θ. παυσ-, παυ-), πρτ. ἔπαυον, μέλλ. παύσω, αόρ. ἔπαυσα, πρκμ. πέπαυκα. Μέσ. και παθ. παύομαι, πρτ. ἐπαυόμην, μέσ. μέλλ. παύσομαι, μέσ. αόρ. ἐπαυσάμην, παθ. μέλλ. παυ(σ)θήσομαι, παθ. αόρ. ἐπαύ(σ)θην, πρκμ. πέπαυμαι, υπερσ. ἐπεπαύμην. Ρηματ. επίθ. ἄπαυ(σ)τος, παυ(σ)τέον.

πρίω (= πριονίζω· θ. πρι- και πρις-), πρτ. ἔπριον, αόρ. ἔπρισα. Παθ. πρκμ. πέπρισμαι.

πταίω (από το παίω· πβ. πόλεμος - πτόλεμος· πόλις - πτόλις), πρτ. ἔπταιον, μέλλ. πταίσω, αόρ. ἔπταισα, πρκμ. ἔπταικα. Ρηματ. επίθ. ἄ-πταισ-τος.

πτύω (θ. πτυ- και πτυσ-), αόρ. -ἐπτῖσα. Ρηματ. επίθ. κατά-πτυστος. Τα λοιπά μεταγενέστερα.

σειώ (θ. σει-), πρτ. ἔσειον, αόρ. ἔσεισα. Μέσ. και παθ. σείομαι, μέσ. αόρ. ἐσεισάμην, παθ. αόρ. ἐσεί-σ-θην, πρκμ. σέ-σει-σ-μαι. Ρηματ. επίθ. διά-σει-σ-τος.

χρίω (= αλείφω· θ. χρισ-, χρι-), μόνο ο ενεστώτας. Μέσ. και παθ. χρίομαι, πρτ. ἐχρίόμην, μέσ. αόρ. ἐχρίσάμην, πρκμ. κέχριμαι, υπερσ. ἐκεχρίμην. Ρηματ. επίθ. χριστός (ποιητ. και μεταγεν.).

ψαύω (θ. ψαF- = ψαυ- και ψαυσ-), αόρ. ἔψαυσα. Ρηματ. επίθ. ἄ-ψαυστος.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ενεστώτας και παρατατικός ενεργητ. και μέσης φωνής

292. Από τα αφωνόληκτα ρήματα (δηλ. όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα π, β, φ - κ, γ, χ - τ, δ, θ) μερικά σχηματίζουν τον ενεστώτα (και τον παρατατικό) από το ρηματικό θέμα αμετάβλητο: βλέπ-ω, δρέπ-ω, έπ-ομαι, έρπ-ω, λείπ-ω, πέμπ-ω, πρέπ-ει (βλ. § 361), ρέπ-ω, σήπ-ω, τέρπ-ω· άμείβ-ω, θλίβ-ω, λείβ-ω (= στάζω), σέβ-ω, τρίβ-ω· άλείφ-ω, γλύφ-ω (= σκαλίζω), γράφ-ω, μέμφ-ομαι, νίφ-ω (= χιονίζω), στέφ-ω, στρέφ-ω, κ-ω, τήκ-ω· άγ-ω (ά), άρήγ-ω (= βοηθώ), έπείγ-ω (= βιάζω, επιταχύνω), λήγ-ω, όρέγ-ω, πνίγ-ω, φεύγ-ω· άρχ-ω, βρέχ-ω, γλίχ-ομαι (= επιθυμώ), δέχ-ομαι, έλέγχ-ω, έρχ-ομαι, εύχ-ομαι, μάχ-ομαι, τρέχ-ω, ψήχ-ω (= τρίβω), ψύχ-ω || πέτ-ομαι (= πετώ)· άδ-ω, έρείδ-ω (= στηρίζω), ήδ-ομαι (= ευχαριστιέμαι), καθεύδ-ω (= κοιμούμαι), κυλίνδ-ω (= κυλώ), σπένδ-ω (= κάνω σπονδή, στάζω), σπεύδ-ω, φεΐδ-ομαι, ψεύδ-ομαι· αίθ-ω (= καίω), κλώθ-ω, πείθ-ω, πλήθ-ω (= είμαι γεμάτος) κ.ά.

Τα περισσότερα όμως αφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον ενεστώτα και τον παρατατικό από το ρηματικό θέμα μετασχηματισμένο. Δηλαδή:

1. Τα **χειλικόληκτα** ρήματα, για να σχηματίσουν το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού στην ενεργ. και μέση φωνή, παίρνουν στο τέλος του ρηματικού θέματος το πρόσφυμα **τ** και έτσι με την τροπή του χαρακτήρα **β ή φ σε π** λήγουν σε **-πω, -πομαι** (βλ. § 70, 1):

(θ. κοπ-, πβ. κοπ-ή)	κόπ-τ-ω	έ-κοπ-τ-ον
	κόπ-τ-ομαι	έ-κοπ-τ-όμην
(θ. βλαβ-, πβ. βλάβ-η· βλάβ-τ-ω =)	βλάπ-τ-ω	έ-βλαπ-τ-ον
	βλάπ-τ-ομαι	έ-βλαπ-τ-όμην
(θ. κρυφ-, πβ. κρύφ-α· κρύφ-τ-ω =)	κρύπ-τ-ω	έ-κρυπ-τ-ον
	κρύπ-τ-ομαι	έ-κρυπ-τ-όμην

Έτσι και τα ρ. άστράπ-τ-ω, κλέπ-τ-ω, ρίπ-τ-ω. σκήπ-τ-ω (= στηρίζω), τύπ-τ-ω· (καλύβ-τ-ω =) καλύπ-τ-ω· (άφ-τ-ω =) άπ-τ-ω, (θάφ-τ-ω =) θάπ-τ-ω, (κύφ-τ-ω =) κύπ-τ-ω, (ράφ-τ-ω =) ράπ-τ-ω, (σκάφ-τ-ω =) σκάπ-τ-ω κ.ά.

2. Τα **ουρανικόληκτα** ρήματα, για να σχηματίσουν το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού στην ενεργητική και μέση φωνή, παίρνουν στο τέλος του ρηματικού θέματος το πρόσφυμα **j** (βλ. § 16, σημ.) και συγχωνεύουν τον ουρανικό χαρακτήρα **κ, γ, χ** με το **j** σε **ττ** ή **σσ** (βλ. § 67, 2, α): έτσι λήγουν σε **-ττω, -ττομαι** (ή **-σσω, -σομαι**):

(θ. φυλακ-, πβ. φυλακ-ή· φυλάκ-j-ω =)	φυλάττ-ω	ἐ-φύλαττ-ον
	φυλάττ-ομαι	ἐ-φύλαττ-όμην
(θ. ἀλλαγ-, πβ. ἀλλαγ-ή· ἀλλάγ-j-ω =)	ἀλλάττ-ω	ἤλλαττ-ον
	ἀλλάττ-ομαι	ἤλλαττ-όμην
(θ. ταραχ-, πβ. ταραχ-ή· τaráχ-j-ω =)	ταράττ-ω	ἐ-τάραττ-ον
	ταράττ-ομαι	ἐ-ταραττ-όμην

Έτσι και τα ρ. (ἐλίκ-j-ω =) ἐλίττω - (κηρύκ-j-ω =) κηρύττω - (πτήκ-j-ω =) πτήσσω (= ζαρώνω από φόβο) - (φρίκ-j-ω =) φρίττω - (χαράκ-j-ω =) χαράττω· (αίγ-j-ω =) αἵττω (= αἵτω) (= κινούμαι με ορμή) - (μάγ-j-ω =) μάττω (= ζυμώνω, δουλεῦω κάτι με τα χέρια, σφουγγίζω) - (πατάγ-j-ω =) πατάσσω - (πλήγ-j-ω =) πλήττω - (πράγ-j-ω =) πράττω - (ράγ-j-ω =) ράσσω (= χτυπώ) - (σπαράγ-j-ω =) σπαράττω - (συ-ρίγ-j-ω =) συρίττω - (σφάγ-j-ω =) σφάττω - (τάγ-j-ω =) τάττω - (φράγ-j-ω =) φράττω· (ἀνα-πτύχ-j-ω =) ἀναπτύσσω - (ὀρύχ-j-ω =) ὀρύττω κ.ά.

3. Τα **οδοντικόληκτα** ρήματα, για να σχηματίσουν το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού στην ενεργητική και μέση φωνή, παίρνουν στο τέλος του ρηματικού θέματος το πρόσφυμα **j** και έπειτα όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα **θ** ή **τ** τον συγχωνεύουν με το **j** σε **ττ** (ή **σσ**), ενώ όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα **δ** τον συγχωνεύουν με το **j** σε **ζ** (βλ. § 67, 2, α και β):

(θ. πλαθ-, πλάθ-j-ω =)	πλάττ-ω	ἔ-πλαττ-ον
	πλάττ-ομαι	ἔ-πλαττ-όμην
(θ. πυρετ-, πυρέτ-j-ω =)	πυρέττ-ω	ἐ-πύρεττ-ον
(θ. ἐλπιδ-, ἐλπίδ-j-ω =)	ἐλπίζ-ω	ἤλπιζ-ον
(θ. ὀδ-, ὀδ-j-ω =)	ὀζ-ω (= μυρίζω),	χωρίς άλλους χρόνους
(θ. παιδ-, παίδ-j-ω =)	παιζ-ω	ἔ-παιζ-ον

Έτσι και τα ρ. (ἐρέτ-j-ω =) ἐρέσσω (= τραβώ κουπί) - (ἐρίδ-j-ω =) ἐρίζω - (κομίδ-j-ω =) κομίζω - (ληγίδ-j-ομαι =) λήζομαι (= λήστεύω) - (σφραγίδ-j-ω =) σφραγίζω - (σχίδ-j-ω =) σχίζω - (φροντίδ-j-ω =) φροντίζω - (ψηφίδ-j-ω =) ψηφίζω - (κλύδ-j-ω =) κλύζω (= περιβρέχω, ορμώ και σκεπάζω με τα κύματα) - (φράδ-j-ω =) φράζω (= λέγω) κ.ά.

2. Ενεργητικός και μέσος μέλλοντας. Ενεργητικός και μέσος αόριστος α'

293. Στον ενεργητικό και μέσο μέλλοντα και στον ενεργητικό και μέσο αόριστο α' ο ρηματικός χαρακτήρας των αφωνόληκτων ρημάτων, όταν βρεθεί εμπρός από το χρονικό χαρακτήρα σ (βλ. § 284), παθαίνει τις κανονικές μεταβολές (βλ. § 67, 1 και § 64, 5), δηλαδή:

α) ο **χειλικός** χαρακτήρας (**π, β, φ**) ενώνεται με το χρονικό χαρακτήρα σ σε ψ:

(τρέπ-ω, θ. τρεπ-) τρέψω, έτρεψα - τρέψομαι, έτρεψάμην

(τρίβ-ω, θ. τριβ-) τρίψω, έτριψα - τρίψομαι, έτριψάμην

(κρύπτω, θ. κρυφ-) κρύψω, έκρυπα - κρύψομαι, έκρυψάμην

β) ο **ουρανικός** χαρακτήρας (**κ, γ, χ**) ενώνεται με το χρονικό χαρακτήρα σ σε ξ:

(φυλάττ-ω, θ. φυλακ-) φυλάξω, έφυλάξα - φυλάξομαι, έφυλαξάμην

(τάττ-ω, θ. ταγ-) τάξω, έταξα - τάξομαι, έταξάμην

γ) ο **οδοντικός** χαρακτήρας (**τ, δ, θ**) εμπρός από το χρονικό χαρακτήρα σ αποβάλλεται:

(άρμόττ-ω, θ. άρμοτ-) άρμόσω, ήρμωσα

(ψεύδ-ομαι, θ. ψευδ-) ψεύσομαι, έψευσάμην

(πείθ-ω, θ. πειθ-) πείσω, έπεισα - πείσομαι, έπεισάμην.

294. Παραδείγματα σχηματισμού ενεργητ. και μέσου μέλλοντα και ενεργητ. και μέσου αορ. α' των αφωνόληκτων ρημάτων

Ρήματα τρέπω (θ. τρεπ-), τάττω (θ. ταγ-), πείθω (θ. πειθ-)

Χρό- νοι	Οριστική	Υποτα- κτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεργ. Μέλλ.	τρέψω τάξω πείσω		τρέψοιμι τάξοιμι πείσοιμι		τρέψειν τάξειν πείσειν	τρέπων τάζων πείσων
Μέσος Αόρ. α'	έτρεψα έταξα έπεισα	τρέψω τάξω πείσω	τρέψαιμι τάξαιμι πείσαιμι	τρέψον, -άτω τάξον πείσον	τρέψαι τάξαι πείσαι	τρέψας τάξας πείσας

Χρό- νοι	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Μέσος Μέλλ.	τρέψομαι τάξομαι πείσομαι		τρέψοιμην ταξοίμην πεισοίμην		τρέψεσθαι τάξεσθαι πείσεσθαι	τρέψόμενος ταξόμενος πεισόμενος
Ενεργ. Αορ. α'	έτρεψάμην έταξάμην έπεισάμην	τρέψομαι τάξωμαι πείσωμαι	τρέψαιμην ταξάιμην πεισάιμην	τρέψαι, -άσθω τάξαι πείσαι	τρέψασθαι τάξασθαι πείσασθαι	τρέψάμενος ταξάμενος πεισάμενος

295. Τα υπερδισύλλαβα ρήματα σε -ίζω, όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα **δ**, σχηματίζουν τον ενεργητ. και μέσο μέλλοντα χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **σ** σε -ιῶ και -ιοῦμαι (που κλίνεται κατά τα συνηρημένα σε -έω, πβ. § 323, β). Π.χ. του ρ. *κομίζω* (θ. *κομιδ*-):

Ενεργ. μέλλ.	οριστ. <i>κομιῶ</i> , -ιῆς, -ιῆϊ, -ιοῦμε', -ιῆϊτε, -ιοῦσι(ν) ευκτ. <i>κομιοίμῃ</i> , -ιοῖς, -ιοῖ (ή -ιοίην, -ιοίης, -ιοίῃ), -ιοῖμεν, -ιοῖτε, -ιοῖεν απαρ. <i>κομιεῖν</i> - μετοχή <i>κομιῶν</i> , -ιοῦσα, -ιοῦν.
Μέσος μέλλ.	οριστ. <i>κομιοῦμαι</i> , -ιῆϊ, -ιῆϊται, -ιοῦμεθα, -ιῆϊσθε, -ιοῦνται ευκτ. <i>κομιοίμην</i> , -ιοῖῶ, -ιοῖτο, -ιοῖμεθα, -ιοῖσθε, -ιοῖντο απαρ. <i>κομιεῖσθαι</i> - μετοχή <i>κομιούμενος</i> , -ιουμένη, -ιούμενον.

Όμοια και *πορίζω* - *ποριῶ*, *ποριοῦμαι*· *νομίζω* - *νομιῶ*· *ἀγωνίζομαι* - *ἀγωνιοῦμαι*· *λογίζομαι* - *λογοῦμαι*· *φροντίζω* - *φροντιῶ* κ.ά. (αλλά: *κτίζω* - *κτίσω*, *σχίζω* - *σχίσω* κτλ.).

3. Ενεργητικός παρακείμενος και υπερσυντέλικος

296. Από τα αφωνόληκτα ρήματα:

1. Τα **οδοντικόληκτα** σχηματίζουν τον ενεργητ. παρακείμενο και υπερσυντέλικό όπως τα φωνεντόληκτα, δηλ. με το χρονικό χαρακτήρα **κ**· αλλά εμπρός από αυτόν αποβάλλουν τον οδοντικό χαρακτήρα του ρηματικού θέματος:

κομίζω (θ. *κομιδ*-), παρακείμ. *κε-κόμι-κα*, υπερσ. *έ-κε-κομῖ-κειν*
πιθώ (θ. *πειθ*-), » *πέ-πει-κα*, » *έ-πε-πεί-κειν*.

2. Τα **χειλικόληκτα** και **ουρανικόληκτα** σχηματίζουν τον ενεργητικό παρακείμενο και υπερσυντέλικό χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **κ**, αλλά το χαρακτήρα του ρηματ. θέματος, αν είναι άφωνο ψιλόπνοο ή μέσο,

τον τρέπουν στο αντίστοιχό του δασύπνοο (δηλ. το **π** ή **β** σε **φ** και το **κ** ή **γ** σε **χ**: βλ. § 22):

κόπτω (θ. κοπ-),	παρακείμ. κέ-κοφ-α,	υπερσ. έ-κε-κόφ-ειν
τρίβω (θ. τριβ-),	» τέ-τριφ-α,	» έ-τε-τρίφ-ειν
γράφω (θ. γραφ-),	» γέ-γραφ-α,	» έ-γε-γράφ-ειν
κηρύττω (θ. κηρυκ-),	» κε-κήρυχ-α,	» έ-κε-κηρύχ-ειν
τάττω (θ. ταγ-),	» τέ-ταχ-α,	» έ-τε-τάχ-ειν
ταράττω (θ. ταραχ-),	» τε-τάραχ-α,	» έ-τε-ταράχ-ειν.

3. Όσα έχουν **ε** εμπρός από τον ρηματ. χαρακτήρα τρέπουν συνήθως στον ενεργ. παρακείμενο και υπερσυντέλικο το **ε** αυτό σε **ο**:

κλέπτω (θ. κλεπ-),	παρακείμ. κέ-κλοφ-α,	υπερσ. (έ-κε-κλόφ-ειν)
τρέπω (θ. τρεπ-),	» τέ-τροφ-α,	» (έ-τε-τρόφ-ειν)
φέρω (θ. ένεκ-),	» έν-ήνοχ-α,	» έν-ηνόχ-ειν (βλ. § 273).

(αλλά: πλέκ-ω, πέ-πλεχ-α, έ-πε-πλέχ-ειν).

4. Παθητικός μέλλοντας **α'** και παθητ. αόριστος **α'**

297. Στον παθητ. μέλλοντα **α'** και τον παθητ. αόριστο **α'** ο ρηματικός χαρακτήρας των αφωνόληκτων ρημάτων εμπρός από το **θ** του χρονικού προσφύματος **θη** (**θε**) παθαίνει τις κανονικές μεταβολές (βλ. § 70, 1 και 3), δηλαδή:

α) αν είναι ψιλόπνοο ή μέσο χειλικό (**π**, **β**), τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύπνοο **φ**:

λείπ-ω (θ. λειπ-),	λειφ-θήσομαι,	έ-λείφ-θην
καλύπ-τ-ω (θ. καλυβ-),	καλυφ-θήσομαι,	έ-καλύφ-θην

β) αν είναι ψιλόπνοο ή μέσο ουρανικό (**κ**, **γ**), τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύπνοο **χ**:

κηρύττω (θ. κηρυκ-),	κηρυχ-θήσομαι,	έ-κηρύχ-θην
ἄγ-ω (θ. άγ-),	άχ-θήσομαι,	ήχ-θην

γ) αν είναι οδοντικό (**τ**, **δ**, **θ**) τρέπεται σε **σ**:

άρμόττω' (θ. άρμοτ-),	—	ήρμός-θην
ψεύδομαι (θ. ψευδ-),	ψευσ-θήσομαι,	έψεύσ-θην
πειθομαι (θ. πειθ-),	πεισ-θήσομαι,	έ-πείσ-θην.

1. Το ρ. *άρμόττω* έχει και παράλληλο τύπο *άρμόςω* με *θ*. *άρμοδ-* (πβ. *άρμόδ-ιος*) και *άρμογ-* (πβ. *άρμογή*, *έφαρμογή*).

5. Παρακείμενος και υπερσυντέλικος της μέσης φωνής

298. Τα αφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικό της μέσης φωνής, όπως τα φωνηεντόληκτα, με τις καταλήξεις -μαι (-σαι, -ται κτλ.) και -μην (-σο, -το κτλ.), αλλά κατά το σχηματισμό των τύπων στους χρόνους αυτούς συμβαίνουν τα κανονικά πάθη του χαρακτήρα εμπρός από τις προσωπικές καταλήξεις· π.χ. γέ-γραφ-μαι = γέ-γραμ-μαι, γέ-γραφ-σαι = γέ-γραψαι κτλ.

299. Παραδείγματα σχηματισμού μέσου παρακειμένου και υπερσυντελικού των αφωνόληκτων ρημάτων

Ρήματα πράττομαι, γράφομαι, πείθομαι

Οριστική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
θ. πραγ- πέ-πραγ-μαι πέ-πραξαι πέ-πρακ-ται πε-πράγ-μεθα πέ-πραχ-θε πεπραγμένοι είσι(ν) πέ-πραχ-θον πέ-πραχ-θον έ-πε-πράγ-μην έ-πέ-πραξο έ-πέ-πρακ-το έ-πε-πράγ-μεθα έ-πέ-πραχ-θε πεπραγμένοι ήσαν έ-πέ-πραχ-θον έ-πε-πράχ-θην	— πέ-πραξο πε-πράχ-θω — πέ-πραχ-θε πε-πράχ-θων πέ-πραχ-θον πε-πράχ-θων	πε-πράχ-θαι	πε-πραγ-μένος πε-πραγ-μένη πε-πραγ-μένον
θ. γραφ- γέ-γραμ-μαι γέ-γραψαι γέ-γραπ-ται γε-γράμ-μεθα γέ-γραφ-θε γεγραμμένοι είσι(ν) γέ-γραφ-θον γέ-γραφ-θον έ-γε-γράμ-μην έ-γέ-γραψο έ-γέ-γραπ-το έ-γε-γράμ-μεθα έ-γέ-γραφ-θε γεγραμμένοι ήσαν έ-γέ-γραφ-θον έ-γε-γράφ-θην	— γέ-γραψο γε-γράφ-θω — γέ-γραφ-θε γε-γράφ-θων γέ-γραφ-θον γε-γράφ-θων	γε-γράφ-θαι	γε-γραμ-μένος γε-γραμ-μένη γε-γραμ-μένον

Οριστική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
θ. πειθ- πέ-πεισ-μαι ἐ-πε-πίσ-μην πέ-πει-σαι ἐ-πέ-πει-σο πέ-πεισ-ται ἐ-πέ-πεισ-το πε-πίσ-μεθα ἐ-πε-πίσ-μεθα πέ-πει-σθε ἐ-πέ-πει-σθε πεπεισμένοι εἰσὶ(ν) πεπεισμένοι ἦσαν πέ-πει-σθον ἐ-πέ-πει-σθον πέ-πει-σθον ἐ-πε-πί-σθην	— πέ-πει-σο πε-πί-σθω — πέ-πει-σθε πε-πί-σθων πέ-πει-σθον πε-πί-σθων	πει-πί-σθαι	πε-πεισ-μένος πε-πεισ-μένη πε-πεισ-μένον

(βλ. § 70, 1, 2 καὶ 3, § 68, 1, § 67, 1 καὶ § 64, 1 καὶ 5).

300. Τα ρ. στρέφω, τρέπω καὶ τρέφω στον παρακείμενο καὶ τον υπερσυντέλικό της μέσης φωνῆς τρέπουν το ε του θέματος σε α:

στρέφ-ω (θ. στρεφ-), παρακείμ. ἔ-στραμ-μαι, ὑπερσ. ἐ-στράμ-μην
τρέπ-ω (θ. τρεπ-), » τέ-τραμ-μαι, » ἐ-τε-τράμ-μην
τρέφ-ω (θ. θρεφ-), » τέ-θραμ-μαι, » ἐ-τε-θράμ-μην.

24ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΩΝ ΚΑΙ ΥΓΡΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ Α' ΣΥΖΥΓΙΑΣ

1. Ενεστώτας καὶ παρατατικός ενεργητ. καὶ μέσης φωνῆς

301. Από τα ενρινόληκτα καὶ υγρόληκτα ρήματα (δηλ. ὅσα ἔχουν ρηματικό χαρακτήρα μ, ν, λ, ρ) πολὺ λίγα σχηματίζουν τον ενεστώτα (καὶ τον παρατατικό) ἀπὸ το ρηματικό θέμα ἀμετάβλητο: γέμ-ω, νέμ-ω, τρέμ-ω· μέν-ω, πέν-ομαι, σθέν-ω (= ἔχω δύναμη), στέν-ω (= στενάζω),

ὠδίν-ω (= κοιλοπονώ)· (ἐ)θέλ-ω, ἐπιμέλ-ομαι, μέλ-ει (απρόσωπο = υπάρχει φροντίδα· βλ. § 361, 1), βούλ-ομαι· δέρ-ω, στέρ-ομαι, φέρ-ω κ.ά.

Τα περισσότερα όμως ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον ενεστώτα και τον παρατατικό από το ρηματικό θέμα, αφού τούτο πάρει στο τέλος του το χρονικό πρόσφυμα **j**. Και:

1. Αν ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος είναι **λ**, τότε το πρόσφυμα **j** αφομοιώνεται προς αυτό, και έτσι τα ρήματα αυτά στον ενεστώτα και τον παρατατικό έχουν **λλ** (βλ. § 68, 4, α):

(θ. ἀγγελ-, πβ. ἄγγελ-ος· ἀγγέλ-j-ω =) ἀγγέλλ-ω ἡγγελλ-ον
ἀγγέλλ-ομαι ἡγγελλ-όμην

(θ. σφαλ-, πβ. σφάλ-μα· σφάλ-j-ω =) σφάλλ-ω ἔ-σφαλλ-ον
σφάλλ-ομαι ἔ-σφαλλ-όμην·

έτσι και τα ρ. ἀγάλλομαι, ἄλλομαι (= πηδῶ), ἀσχάλλω (= αἰσθάνομαι), βάλλω, θάλλω, πάλλω, ψάλλω· ἀνατέλλω, ἐντέλλομαι, μέλλω (= ἔχω σκοπό, αναβάλλω), ὀκέλλω (= ρίχνω το πλοίο στην ξηρά, πέφτω στην ξηρά), στέλλω· ποικίλλω, τίλλω (= μαδῶ)· εξαίρονται τα ρ. βούλ-ομαι, ἐθέλ-ω ἢ θέλ-ω, ἐπιμέλ-ομαι, ὀφείλ-ω· και το απρόσωπο μέλ-ει που έχουν ένα λ, γιατί δεν παίρνουν πρόσφυμα j.

2. Αν ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος είναι **v** ἢ **p** και υπάρχει φωνήεν **a** πριν απ' αυτόν, τότε το πρόσφυμα **j** υπερπηδά το χαρακτήρα **v** ἢ **p** και αποτελεί με το φωνήεν **a** το δίφθογγο **αι** (βλ. § 66)· έτσι τα ρήματα αυτά λήγουν σε -αίνω ἢ -αίρω:

(θ. φαν-, πβ. φαν-ός· φάν-j-ω =) φαίν-ω ἔ-φαιν-ον
φαίν-ομαι ἔ-φαιν-όμην

(θ. ἄρ-, πβ. ἄρ-σις· ἄρ-j-ω =) αἶρ-ω ἡῖρ-ον
αἶρ-ομαι ἡῖρ-όμην·

έτσι και τα ρ. βαίνω, ἰσχναίνω, κερδαίνω, κοιλαίνω, κυμαίνω, λυμαίνομαι, λιπαίνω, μαίνομαι, μαραίνω, μελαίνω, μαινώ, περαίνω, ποιμαίνω, ραίνω, σημαίνω, ὑγιαίνω, ὑφαίνω· ἀσπαίρω (= σπαρταρῶ), καθαίρω (= καθαρίζω), τεκμαίρομαι (= συμπεραίνω), χαίρω κ.ά.

3. Αν ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος είναι **v** ἢ **p** και υπάρχουν πριν απ' αυτόν τα φωνήεντα **e** ἢ **i** ἢ **υ**, τότε το πρόσφυμα **j** αφομοιώνεται προς το χαρακτήρα **v** ἢ **p**, έπειτα το διπλό **v** ἢ **p** απλοποιείται και το προηγούμενο φωνήεν εκτείνεται αναπληρωτικά, δηλ. τὸ **e** σε **ει**, τὸ **i** σε **ι** και τὸ **υ** σε **υ** (βλ. § 68, 4, β)· έτσι τα ρήματα αυτά στον ενεστώτα λήγουν σε -εῖνω, -εῖρω, -ῖνω, -ῖρω, -ῦνω, -ῦρω:

(θ. κτεν-, κτέν- <i>j</i> -ω, κτένν-ω =)	κτείν-ω	ἐ-κτειν-ον
(θ. φθερ-, φθέρ- <i>j</i> -ω, φθέρρ-ω =)	φθεΐρ-ω	ἐ-φθειρ-ον
	φθειρ-ομαι	ἐ-φθειρ-όμην
(θ. κρῖν-, κρῖν- <i>j</i> -ω, κρῖνν-ω =)	κρίν-ω	ἐ-κρῖν-ον
	κρίν-ομαι	ἐ-κρῖν-όμην
(θ. οἰκτίρ-, οἰκτίρ- <i>j</i> -ω, οἰκτίρρ-ω =)	οἰκτίρ-ω	ὤκτιρ-ον
(θ. πλύν-, πλύν- <i>j</i> -ω, πλύνν-ω =)	πλύν-ω	ἐ-πλύν-ον
(θ. σῶρ-, σῶρ- <i>j</i> -ω, σῶρρ-ω =)	σῶρ-ω	ἐ-σῶρ-ον
	σῶρ-ομαι	ἐ-σῶρ-όμην

ἔτσι και τα ρ. τείνω· ἐγείρω, σπείρω· κλῖνω· ἀμύνω, ἡδύνω, ὀμαλύνω, ὀξύνω, ταχύνω· ὀδύρομαι, ὀλοφύρομαι κ.ά.

2. Οι άλλοι χρόνοι

302. Ενεργητ. και μέσος μέλλοντας. Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα κανονικά σχηματίζουν τον ενεργητ. και μέσο μέλλοντα από το ρηματικό θέμα και με τις καταλήξεις -ῶ και -οῦμαι (κλίνονται δηλ. κατά τον ενεστώτα των συνηρημένων ρημάτων σε -έω· πβ. § 323, β): ἀμύνω, ενεργ. μέλλ. ἀμυνῶ, -εῖς, -εῖ κτλ. - μέσ. μέλλ. ἀμυνοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ. Ἔτσι και σφάλλω - σφαλῶ, στέλλω - στελῶ, νέμω - νεμῶ, ὑγαινώ - ὑγια- νῶ, σημαίνω - σημανῶ, καθαίρω - καθαρῶ, κτείνω - κτενῶ, τείνω - τεनῶ, σπείρω - σπερῶ, φθείρω - φθερῶ, κρίνω - κρινῶ, ἀμβλύνω - ἀμβλυνῶ, ὀδύρομαι - ὀδυροῦμαι κ.ά.

303. Ενεργητικός και μέσος αόρ. α'. Αρχικά ο ενεργητ. και μέσος αόρ. α' στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίστηκε σε -σα και -σάμην, ὅπως στα φωνηεντόληκτα· αλλά ο χρονικός χαρακτήρας σ αφομοιώθηκε με το προηγούμενό του ἐνρινο ή υγρό και ἔπειτα ἔγινε απλοποίηση των δύο ὁμοίων συμφώνων και αναπληρωτική ἔκταση του προηγούμενου φωνήεντος, δηλ. του ᾱ σε η (ή σε ᾱ, αν προηγείται ε ή ι ή ρ), του ε σε ει, του ι σε ῖ και του ὕ σε ὠ (βλ. § 62, 7, β). Π.χ.

Ενεστώτας	θέμα	αρχικός τύπος	με αφομοίωση	τελικός τύπος	
φαίνω	φᾶν-	ἐ-φᾶν-σα	ἐ-φᾶν-να	ἐ-φην-α	ἐ-φην-άμην
λεαίνω	λεᾶν-	ἐ-λεᾶν-σα	ἐ-λεᾶν-να	ἐ-λέᾱν-α	
ὕγαινω	ὕγᾱν-	ὕγᾱν-σα	ὕγᾱν-να	ὕγιᾱν-α	
μαραίνω	μαρᾶν-	ἐ-μάρᾶν-σα	ἐ-μάρᾶν-να	ἐ-μάρᾱν-α	
καθαίρω	καθᾶρ-	ἐ-κάθᾱρ-σα	ἐ-κάθᾱρ-ρα	ἐ-κάθηρ-α	ἐ-καθηρ-άμην
ἀγγέλω	ἀγγελ-	ἡγγελ-σα	ἡγγελ-λα	ἡγγειλ-α	ἡγγειλ-άμην

νέμω	νεμ-	ἔ-νεμ-σα	ἔ-νεμ-μα	ἔ-νεμ-α	ἔ-νεμ-άμην
μένω	μεν-	ἔ-μεν-σα	ἔ-μεν-να	ἔ-μειν-α	
κρίνω	κρίν-	ἔ-κρίν-σα	ἔ-κρίν-να	ἔ-κρίν-α	ἔ-κριν-άμην
ἄμυνω	ἄμυν-	ἤμυν-σα	ἤμυν-να	ἤμυν-α	ἤμυν-άμην

Ἔτσι ο ενεργητ. και μέσος αόρ. α' στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα κανονικά σχηματίζεται σε όλες τις εγκλίσεις (και στο απαρέμφατο και τη μετοχή) με το θέμα μετασχηματισμένο, όπως φαίνεται παραπάνω, και με τις ίδιες καταλήξεις που έχουν τα φωνηεντόληκτα (λύω - ἔλυσα, ἔλυσάμην), αλλά χωρίς το χρονικό χαρακτήρα σ.

304. Παράδειγμα

(ρ. νέμ-ω, θ. νεμ-, αόρ. ἔ-νεμ-α, ἔ-νεμ-άμην)

Χρόνοι	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Ενεργητ. Αόρ. α'	ἔ-νεμ-α ἔ-νεμ-ας ἔ-νεμ-ε ἔ-νείμ-αμεν ἔ-νείμ-ατε ἔ-νεμ-αν ἔ-νείμ-ατον ἔ-νεμ-άτην	νείμ-ω νείμ-ης νείμ-η νείμ-ωμεν νείμ-ητε νείμ-ωσι νείμ-ητον νείμ-ητον	νείμ-αιμι νείμ-αις νείμ-αι νείμ-αιμεν νείμ-αιτε νείμ-αιεν νείμ-αιτον νεμ-αίτην	— νείμ-ον νεμ-άτω — νείμ-ατε νεμ-άντων ἢ -άτωσαν νείμ-ατον νεμ-άτων	νεῖμα	νείμ-ας νείμ-ασα νεῖμαν
Χρόνοι	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Μέσος Αόριστος α'	ἔ-νεμ-άμην ἔ-νείμ-ω ἔ-νείμ-ατο ἔ-νεμ-άμεθα ἔ-νείμ-ασθε ἔ-νείμ-αντο ἔ-νείμ-ασθον ἔ-νεμ-άσθην	νείμ-ωμαι νείμ-η νείμ-ηται νεμ-ώμεθα νείμ-ησθε νείμ-ωνται νείμ-ησθον νείμ-ησθον	νεμ-αίμην νείμ-αιο νείμ-αιτο νεμ-αίμεθα νείμ-αισθε νείμ-αιντο νείμ-αισθον νεμ-αίσθην	— νείμ-αι νεμ-άσθω — νείμ-ασθε νεμ-άσθων ἢ -άσθωσαν νείμ-ασθον νεμ-άσθων	νείμ-ασθαι	νεμ-άμενος νεμ-αμένη νεμ-άμενον

305. Παρακείμενος και υπερσυντέλικος της ενεργητικής φωνής. Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της ενεργητ. φωνής με το χρον. χαρακτήρα **κ**, όπως τα φωνηεντόληκτα (παρακείμ. σε **-κα** και υπερσυντέλ. σε **-κειν**). Το **λ** και το **ρ** εμπρός από το χρονικό χαρακτήρα **κ** μένουν αμετάβλητα, ενώ το **ν** γίνεται **γ** (βλ. § 70, 5):

ἀγγέλλω	(θ. ἀγγελ-)	παρακείμ.	ἤγγελ-κα	υπερσ.	ἤγγέλ-κειν
αἶρω	(θ. ἀρ-)	»	ἤρ-κα	»	ἤρ-κειν
φαίνω	(θ. φαν-)	»	πέφαγ-κα	»	ἐ-πε-φάγ-κειν
					(πβ. § 309).

306. Ο παθητ. μέλλοντας α' και ο παθητ. αόρ. α' στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίζονται κανονικά σε **-θήσομαι** και **-θην**, όπως στα φωνηεντόληκτα, χωρίς μεταβολή του ρηματικού χαρακτήρα:

μιαίνω	(θ. μιαν-)	παθ. μέλλ.	μιαν-θήσομαι	παθ. αόρ.	ἐ-μιάν-θην
ἀγγέλλω	(θ. ἀγγελ-)	»	» ἀγγελ-θήσομαι	»	» ἤγγέλ-θην
αἶρω	(θ. ἀρ-)	»	» ἀρ-θήσομαι	»	» ἤρ-θην

307. α) Ο παρακείμενος και ο υπερσυντέλικος της μέσης φωνής στα υγρόληκτα ρήματα σχηματίζονται κανονικά σε **-μαι** (**-σαι**, **-ται** κτλ.) και **-μην** (**-σο**, **-το** κτλ.), όπως στα φωνηεντόληκτα: οι ρηματ. χαρακτήρες **λ** και **ρ** εμπρός από τις καταλήξεις μένουν αμετάβλητοι: ἤγγελ-μαι, ἤγγέλ-μην· κε-κάθαρ-μαι, ἐ-κε-καθάρ-μην.

β) Ο παρακείμενος και ο υπερσυντέλικος της μέσης φωνής στα ενρινόληκτα ρήματα σχηματίζονται επίσης σε **-μαι** (**-σαι**, **-ται** κτλ.) και **-μην** (**-σο**, **-το** κτλ.): ο ρηματ. χαρακτήρας όμως **ν** εμπρός από το **μ** των καταλήξεων σε άλλα ρήματα αφομοιώνεται (κανονικά) με αυτό και σε άλλα τρέπεται σε **σ**: **παρ-οξύν-ομαι** (θ. **παρ-οξυν-**), παρακείμενος **παρ-ώξυν-μαι** = **παρώξυμαι**, υπερσ. **παρ-ωξύν-μην** = **παρωξύμην**· αλλά **φαίν-ομαι** (θ. **φαν-**), παρακείμ. **πέ-φαν-μαι** = **πέφασμαι**, υπερσ. **ἐπεφάσμην** (βλ. § 68, 5).

308. Παραδείγματα σχηματισμού μέσου παρακειμένου και υπερσυντελικού ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων

ρ. ἀγγέλλομαι, ὀξύνομαι, φαίνομαι

Οριστική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
θ. ἀγγελ- ἤγγελ-μαι ἤγγέλ-μην ἤγγελ-σαι ἤγγελ-σο ἤγγελ-ται ἤγγελ-το ἤγγέλ-μεθα ἤγγέλ-μεθα ἤγγελ-θε ἤγγελ-θε ἤγγελμένοι εἰσὶ ἤγγελμένοι ἦσαν ἤγγελ-θον ἤγγελ-θον ἤγγελ-θον ἤγγελ-θον	— ἤγγελ-σο ἤγγέλ-θω — ἤγγελ-θε ἤγγέλ-θων ἤγγελ-θον ἤγγέλ-θων	ἤγγέλ-θαι	ἤγγελ-μένος ἤγγελ-μένη ἤγγελ-μένον (υποτ. ἤγγελ-μένος ὦ ευκτ. ἤγγελ-μένος εἶην)
θ. ὀξυν- ὠξυμ-μαι ὠξύμ-μην ὠξυν-σαι ὠξυν-σο ὠξυν-ται ὠξυν-το ὠξύμ-μεθα ὠξύμ-μεθα ὠξυν-θε ὠξυν-θε ὠξύμμενοι εἰσὶ ὠξύμμενοι ἦσαν ὠξυν-θον ὠξυν-θον ὠξυν-θον ὠξύν-θην	— ὠξυν-σο ὠξύν-θω — ὠξυν-θε ὠξύνθων ὠξυν-θον ὠξύν-θων	ὠξύν-θαι	ὠξύμ-μένος ὠξύμ-μένη ὠξύμ-μένον (υποτ. ὠξύμ-μένος ὦ ευκτ. ὠξύμ-μένος εἶην)
θ. φαν- πέ-φασ-μαι ἐ-πε-φάσ-μην πέ-φαν-σαι ἐ-πέ-φαν-σο πέ-φαν-ται ἐ-πέ-φαν-το πε-φάσ-μεθα ἐ-πε-φάσ-μεθα πέ-φαν-θε ἐ-πέ-φαν-θε πεφασμένοι εἰσὶ(ν) πεφασμένοι ἦσαν πέ-φαν-θον ἐ-πέ-φαν-θον πέ-φαν-θον ἐ-πε-φάν-θην	— πέ-φαν-σο πε-φάν-θω — πέ-φαν-θε πε-φάν-θων πέ-φαν-θον πε-φάν-θων	πε-φάν-θαι	πε-φασ-μένος πε-φασ-μένη πε-φασ-μένον (υποτ. πεφα-σμένος ὦ ευκτ. πεφα-σμένος εἶην)

309. α) Τῶν ρ. κλίνω, κρίνω και πλύνω ο ρηματ. χαρακτήρας ν ἀποβάλλεται στον ενεργητ. και μέσο παρακειμένο και υπερσυντελικό, στον παθητ. μέλλοντα α' και στον παθητ. αόρ. α':

κλίνω	κέ-κλι-κα, έ-κε-κλί-κειν, κέ-κλι-μαι, έ-κε-κλί-μην, κλι-θήσομαι, έ-κλί-θην
κρίνω	κέ-κρι-κα, έ-κε-κρί-κειν, κέ-κρι-μαι, έ-κε-κρί-μην, κρι-θήσομαι, έ-κρί-θην
πλύνω	πέ-πλυ-κα, έ-πε-πλύ-κειν, πέ-πλυ-μαι, έ-πε-πλύ-μην, πλυ-θήσομαι, έ-πλύ-θην

β) Όσα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα έχουν μονοσύλλαβο ρηματικό θέμα με φωνήεν **ε** σ' αυτό, τρέπουν το **ε** τούτο σε **α** στον ενεργητ. παρακείμενο και υπερσυντέλικο **α'** και στο μέσο παρακείμενο και υπερσυντέλικο:

σπείρω (θ. σπερ-)	έ-σπαρ-κα	έ-σπάρ-κειν	έ-σπαρ-μαι	έ-σπάρ-μην
στελλω (θ. στε-)	έ-σταλ-κα	έ-στάλ-κειν	έ-σταλ-μαι	έ-στάλ-μην
φθειρώ (θ. φθερ-)	έ-φθαρ-κα	έ-φθάρ-κειν	έ-φθαρ-μαι	έ-φθάρ-μην

γ) Το ρ. τείνω (θ. τεν-) σχηματίζει τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της ενεργητ. και μέσης φωνής, καθώς και τον παθητ. μέλλοντα και παθητ. αόριστο, με τροπή του **ε** σε **α** και με αποβολή του χαρακτήρα **ν** (δηλ. από θέμα τα-): τείνω, τέ-τα-κα, (έ-τε-τά-κειν), τέ-τα-μαι, έ-τε-τά-μην, τα-θήσομαι, έ-τά-θην.

δ) Τα ρ. βάλλω, κάμ-ν-ω και τέμ-ν-ω σχηματίζουν τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της ενεργητ. και μέσης φωνής, καθώς και τον παθητ. μέλλοντα και παθητ. αόριστο από τα ρηματικά θέματα βαλ-, καμ-, τεμ-, αφού πρώτα έγινε μετάθεση του φωνήεντος και έκτασή του σε **η**, δηλ. (βαλ-, βλα- =) βλη-, (καμ-, κμα- =) κμη-, (τεμ-, τμε- =) τμη-:

βάλλω:	βέ-βλη-κα, έ-βε-βλή-κειν, βέ-βλη-μαι, έ-βε-βλή-μην, βλη-θήσομαι, έ-βλή-θην
κάμνω:	κέ-κμη-κα, έ-κε-κμή-κειν
τέμνω:	τέ-τμη-κα, (έ-τε-τμή-κειν), τέ-τμη-μαι, έ-τε-τμή-μην, τμη-θήσομαι, έ-τμή-θην

ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ενεργητικός και μέσος αόριστος β'

310. Πολλά ρήματα σχηματίζουν τον ενεργητικό και μέσο αόριστο από το θέμα με τις ολικές καταλήξεις του αντίστοιχου παρατατικού στην οριστική και του αντίστοιχου ενεστώτα στις άλλες εγκλίσεις (καθώς και στο απαρέμφατο και τη μετοχή). Ο αόριστος αυτός λέγεται (ενεργητικός ή μέσος) **αόριστος δεύτερος**. Π.χ. *βάλλω*, ενεργ. αόρ. β' *ἔβαλ-ον*, *ἔβαλ-ες*, *ἔβαλ-ε* κτλ., μέσ. αόρ. β' *ἐβαλ-όμην*, (*ἐβάλ-εσο* =) *ἐβάλ-ου*, *ἐβάλ-ετο* κτλ.

311. Παράδειγμα σχηματισμού ενεργητικού και μέσου αορίστου β'

ρ. *βάλλω* (θ. *βαλ-*)

α) Ενεργητικός αόριστος β'

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφ.	Μετοχή
<i>ἔβαλ-ον</i>	<i>βάλ-ω</i>	<i>βάλ-ομι</i>	—		<i>βαλ-ών</i>
<i>ἔβαλ-ες</i>	<i>βάλ-ης</i>	<i>βάλ-οις</i>	<i>βάλ-ε</i>		<i>βαλ-ούσα</i>
<i>ἔβαλ-ε</i>	<i>βάλ-η</i>	<i>βάλ-οι</i>	<i>βαλ-έτω</i>		<i>βαλ-όν</i>
<i>ἐβάλ-ομεν</i>	<i>βάλ-ωμεν</i>	<i>βάλ-ομεν</i>	—	<i>βαλ-εῖν</i>	
<i>ἐβάλ-ετε</i>	<i>βάλ-ητε</i>	<i>βάλ-οιτε</i>	<i>βάλ-ετε</i>		
<i>ἔβαλ-ον</i>	<i>βάλ-ωσι(ν)</i>	<i>βάλ-οιεν</i>	<i>βαλ-όντων</i>		
<i>ἐβάλ-ετον</i>	<i>βάλ-ητον</i>	<i>βάλ-οιτον</i>	<i>βάλ-ετον</i>		
<i>ἐβαλ-έτην</i>	<i>βάλ-ητον</i>	<i>βαλ-οίτην</i>	<i>βαλ-έτων</i>		

(πβ. τα νεοελλ.: *έβαλα*, *έβαλες*, *έβαλε* κτλ.· να *βάλω*, *βάλεις*, *βάλει* κτλ.· *βάλε* κτλ.).

β) Μέσος αόριστος β'

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφ.	Μετοχή
<i>ἐβαλ-όμην</i>	<i>βάλ-ωμαι</i>	<i>βαλ-οίμην</i>	—		<i>βαλ-όμενος</i>
<i>ἐβάλ-ου</i>	<i>βάλ-η</i>	<i>βάλ-οιο</i>	<i>βαλ-οῦ</i>		<i>βαλ-ομένη</i>

ἐ-βάλ-ετο	βάλ-ηται	βάλ-οιτο	βαλ-έσθω	βαλ-όμενον
ἐ-βαλ-όμεθα	βαλ-ώμεθα	βαλ-οίμεθα	—	βαλ-έσθαι
ἐ-βάλ-εσθε	βάλ-ησθε	βάλ-οισθε	βάλ-εσθε	
ἐ-βάλ-οντο	βάλ-ωνται	βάλ-οιντο	βαλ-έσθων	
ἐ-βάλ-εσθον	βάλ-ησθον	βάλ-οισθον	βάλ-έσθον	
ἐ-βαλ-έσθην	βάλ-ησθον	βαλ-οίσθην	βαλ-έσθων	

Παρατηρήσεις στο σχηματισμό του ενεργητ. και μέσου αορίστου β'

312. Του ενεργητικού αορίστου β':

1. Το απαρέμφατο και η μετοχή τονίζονται πάντοτε στη λήγουσα (το απαρέμφατο με περισπωμένη και η μετοχή αρσενικού με οξεία): *μαθεῖν, ἐλθεῖν - μαθῶν, ἐλθῶν.*

2. Το β' ενικό πρόσ. της προστακτικής των ρ. *ἔρχομαι, εὕρισκω, λαμβάνω, λέγω* και *ὄρω*, όταν δεν είναι σύνθετο, τονίζεται στη λήγουσα: (*ἔρχομαι - ἦλθον*) **ἐλθέ**, (*εὕρισκω - ἤρουν*) **εὔρέ**, (*λαμβάνω - ἔλαβον*) **λαβέ**, (*λέγω - εἶπον*) **εἰπέ**, (*ὄρω - εἶδον*) **ἰδὲ** (ἀλλά: *ἀπελθε, ἐξευρε, παράλαβε, πρόειπε, πάριδε*).

313. Του μέσου αορίστου β':

1. Το απαρέμφατο (είτε απλό είτε σύνθετο) τονίζεται στην παραλήγουσα: *γενέσθαι, λαβέσθαι - συγγενέσθαι, ἀντιλαβέσθαι.*

2. Το β' ενικό πρόσ. της προστακτικής (είτε απλό είτε σύνθετο) κανονικά τονίζεται στη λήγουσα και παίρνει περισπωμένη: *γενοῦ, λαβοῦ - συγγενοῦ, ἀντιλαβοῦ*. αν όμως είναι μονοσύλλαβο και σύνθετο με δυσύλλαβη πρόθεση, ανεβάζει τον τόνο στην παραλήγουσα: (*ἔχομαι - ἐσχόμην*) *σχοῦ - παράσχου*, (*ἐπομαι - ἐσπόμην*) *σποῦ - ἐπίσπου*.

314. 1. Ο αόρ. β', όπως είδαμε (§ 310), στην οριστική έχει τις καταλήξεις του αντίστοιχου παρατατικού και στις άλλες εγκλίσεις έχει τις καταλήξεις του αντίστοιχου ενεστώτα. Ξεχωρίζεται όμως από το θέμα που είναι διαφορετικό από το θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού. Έτσι σε μερικά ρήματα ο αόρ. β' σχηματίζεται:

α) από το καθαρό ρηματ. θέμα, χωρίς τα προσφύματα του ενεστώτα και του παρατατικού: (*αἰσθ-άν-ομαι*) *ἦσθ-όμην, αἰσθ-ωμαι, αἰσθ-οίμην* κτλ., (*ἁμαρτ-άν-ω*) *ἤμαρτ-ον, ἁμάρτ-ω, ἁμάρτ-οιμι* κτλ. (*λα(ν)θ-άν-ω*) *ἔ-λαθ-ον, λάθ-ω, λάθ-οιμι* κτλ.

β) από το ρηματ. θ. με συγκοπή: (*ἐπ-ομαι, θ. σεπ-*) *ἐ-σπ-όμην* (η δασεία της αύξησης από αναλογική επίδραση του *ἐπομαι*), (*ἐχ-ω, θ. σεχ-*) *ἔ-σχ-ον*.

γ) από το ρηματ. θ. χωρίς τον αναδιπλασιασμό του ενεστώτα: (γί-γνομαι, θ. γε-) *ἐ-γεν-όμην*, (πί-πτ-ω, θ. πετ-, πεσ-) *ἐ-πεσ-ον*.

δ) από το ρηματ. θ. με αναδιπλασιασμό: (ἄγ-ω) *ἤγαγ-ον*, *ἀγάγ-ω* κτλ.

ε) από το ρηματ. θ. με τροπή του φωνήεντος: (τρέπ-ω, θ. τρεπ-) *ἔ-τραπ-ον*.

ς) από το αδύνατο ρηματ. θ. (λείπ-ω, θ. λειπ-, λιπ-) *ἔ-λιπ-ον*.

2. Μερικά ρήματα σχηματίζουν τον αόρ. β' με θέμα διαφορετικό (από συνώνυμες ρίζες): *αἰρέω-ῶ*: αόρ. β' (με θ. *Φελ-*) *ἔ-Φελ-ον*: *εἶλ-ον*, υποτ. *ἔλ-ω* κτλ. - *όράω -ῶ*, αόρ. β' (με θ. *Φιδ-*) *ἔ-Φιδ-ον*: *εἶδ-ον*, υποτ. *ἴδω* κτλ.

2. Παθητικός μέλλοντας β'. Παθητικός αόριστος β'

315. Μερικά ρήματα σχηματίζουν τον παθητ. μέλλοντα και τον παθητ. αόριστο με το χρονικό πρόσφυμα **η-** και **ε-** αντί **θη-** και **θε-**, δηλ. χωρίς το σύμφωνο **θ**: *γραφ-ή-σομαι*, *ἐ-γράψ-η-ν*, *γραφ-ε-ίη-ν*, *γραφ-έ-ντων* κτλ., αντί *γραφ-θή-σομαι*, *ἐ-γράψ-θη-ν*, *γραφ-θε-ίη-ν*, *γραφ-θέ-ντων* κτλ. (όπως και στη νέα: *γράφ-τη-κα* και *γράφ-η-κα* κτλ.).

Ο παθητ. μέλλοντας και ο παθητ. αόριστος που σχηματίζονται μ' αυτόν τον τρόπο λέγονται **παθητικός μέλλοντας β'** και **παθητικός αόριστος β'**.

Οι δεύτεροι αυτοί παθητικοί χρόνοι κλίνονται ακριβώς όπως και οι πρώτοι, αλλά στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του αορ. β' μένει αμετάβλητη η αρχική κατάληξη **-θι**: *γράφη-θι*.

316. Παράδειγμα σχηματισμού παθητ. μέλλοντα β' και παθητ. αορ. β'

Παθητ. Μέλλοντας β'	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
	<i>γραφ-ή-σομαι</i> <i>γραφ-ή-σει</i> <i>γραφ-ή-σεται</i> <i>γραφ-η-σόμεθα</i> <i>γραφ-ή-σεσθε</i> <i>γραφ-ή-σονται</i> <i>γραφ-ή-σεσθον</i> <i>γραφ-ή-σεσθον</i>		<i>γραφ-η-σοίμην</i> <i>γραφ-ή-σοιο</i> <i>γραφ-ή-σοιτο</i> <i>γραφ-η-σοίμεθα</i> <i>γραφ-ή-σοισθε</i> <i>γραφ-ή-σοιντο</i> <i>γραφ-ή-σοισθον</i> <i>γραφ-η-σοίσθην</i>		<i>γραφ-ή-σεσθαι</i>	<i>γραφ-η-σόμενος</i> <i>γραφ-η-σομένη</i> <i>γραφ-η-σόμενον</i>

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Παθητικ. Αόριστος β'	ἐ-γράφ-η-ν ἐ-γράφ-η-ς ἐ-γράφ-η ἐ-γράφ-η-μεν ἐ-γράφ-η-τε ἐ-γράφ-η-σαν ἐ-γράφ-η-τον ἐ-γραφ-ή-την	γραφ-ῶ γραφ-ῆς γραφ-ῇ γραφ-ῶμεν γραφ-ῆτε γραφ-ῶσι(ν) γραφ-ῇ-τον γραφ-ῆτον	γραφ-εῖην γραφ-εῖης γραφ-εῖη γραφ-εῖμεν (-εἶμεν) γραφ-εῖητε (-εἶτε) γραφ-εῖσαν (-εἶεν) γραφ-εῖητον (-εἶτον) γραφ-εἶήτην (-εἶτην)	— γράφ-η-θι γραφ-ή-τω — γράφ-η-τε γραφ-έ-ντων ή γραφ-ή- τωσαν γράφ-η-τον γραφ-ή-των	γραφ-ή-ναι	γραφ-εῖς γραφ-εῖσα γραφ-έν

Παρατηρήσεις στους δεύτερους παθητικούς χρόνους

317. 1) Όσα ρήματα έχουν μονοσύλλαβο ρηματικό θέμα με φωνήεν **ε** τρέπουν στους δεύτερους παθητ. χρόνους το **ε** σε **α** βραχύχρονο: (κλέπτω, θ. κλεπ-) ἐ-κλάπ-ην, (πλέκω) ἐ-πλάκ-ην, (τρέπω) ἐ-τράπ-ην, (στρέφω) στραφ-ήσομαι, ἐ-στράφ-ην, (τρέφω) τραφ-ήσομαι, ἐ-τράφ-ην (πβ. § 309, β). Εξαιρούνται τα σύνθετα του ρ. -λέγω (= συλλέγω): συλ- (ἐκ)-λεγ-ήσομαι, συν-(ἐξ)-ε-λέγ-ην.

2) Όσα ρήματα έχουν μονοσύλλαβο ρηματ. θέμα με φωνήεν **η** συστέλλουν στους β' παθητ. χρόνους το **η** αυτό σε **α** βραχύχρονο: (σῆ-π-ω) σαπ-ήσομαι, ἐ-σάπ-ην, (τήκω) τακ-ήσομαι, ἐ-τάκ-ην, (ἐκ-πλήττω, θ. πληγ-) ἐκ-πλαγ-ήσομαι, ἐξ-ε-πλάγ-ην, (κατα-πλήττω) κατα-πλαγ-ήσομαι, κατ-επλάγ-ην. Εξαιρείται το απλό πλήττω (θ. πληγ-) πληγ-ήσομαι, ἐ-πλήγ-ην.

3. Ενεργητικός παρακείμενος και υπερσυντέλικος β'

318. Μερικά συμφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον ενεργητικό παρακείμενο και υπερσυντέλικο χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **κ** ή χωρίς να τρέπουν τον ψιλόπνοο ή μέσο χαρακτήρα του ρηματικού θέματος σε δασύπνοο: (φεύγω) πέ-φευγ-α, ἐ-πε-φεύγ-ειν (λείπω) λέ-λοιπ-α, ἐ-λε-λοίπ-ειν (πβ. § 285 και § 296).

Ο παρακείμενος ή ο υπερσυντέλικος που σχηματίζεται με αυτόν τον τρόπο λέγεται **ενεργητικός παρακείμενος δεύτερος** ή **ενεργητικός υπερσυντέλικος δεύτερος**.

319. Ο ενεργ. παρακείμενος β' και ο ενεργ. υπερσυντέλικος β' κλίνονται όπως οι πρώτοι, αλλά το φωνήεν ε του θέματος τρέπεται σε ο και το ᾱ εκτείνεται σε η (ή σε ᾱ, αν προηγείται ρ):

πάσχω	(θ. πενθ-)	πέ-πονθ-α	έ-πε-πόνθ-ειν
πείθω	(θ. πειθ-)	πέ-ποιθ-α	έ-πε-ποιθ-ειν
τίκτω	(θ. τεκ-)	τέ-τοκ-α	έ-τε-τόκ-ειν
γίνομαι	(θ. γεν-)	γέ-γον-α	έ-γε-γόν-ειν
φαίνω	(θ. φᾶν-)	πέ-φην-α	έ-πε-φήν-ειν
κράζω	(θ. κρᾶγ-)	κέ-κρᾶγ-α	έ-κε-κράγ-ειν

Σημ. Βλ. και κατάλογο ανώμ. ρημάτων (Παράρτημα).

4. Γενικές παρατηρήσεις στους δεύτερους χρόνους

320. Πολύ σπάνια ο ίδιος χρόνος ενός ρήματος (μέλλοντας ή αόριστος ή παρακείμενος ή υπερσυντέλικος) σχηματίζεται και ως α' και ως β' χωρίς διαφορά σημασίας:

ἀλλάττω: παθ. αόρ. α' ἠλλάχθην και β' ἠλλάγην·

βλάπτω: παθ. αόρ. α' ἐβλάφθην και β' ἐβλάβην·

λέγω: ενεργ. αόρ. α' ἔλεξα και εἶπα (που έχει εύχρηστους τύπους: οριστ. β' εν. εἶπας, β' πληθ. εἶπατε, ευκτ. α' πληθ. εἵπαιμεν, προστ. β' πληθ. εἶπατε) και ενεργητ. αόρ. β' εἶπον (χωρίς β' πληθ. της οριστ. που παίρνεται από το εἶπα)·

συλ-λέγω: παθ. αόρ. α' συνελέχθην και β' συνελέγην·

φέρω: ενεργ. αόρ. α' ἤνεγκα (που έχει εύχρηστους όλους τους τύπους, εκτός από τη μετοχή και το β' εν. πρόσ. της προστ.) και ενεργητ. αόρ. β' ἤνεγκον (που έχει εύχρ. τύπους: οριστ. μόνο το α' εν. και μόνο σύνθ. διήνεγκον, υποτ. ἐνέγκω κτλ., ευκτ. ἐνέγκομι κτλ., προστ. μόνο ἔνεγκε - ἐνεγκετώ, απαρ. ἐνεγκείν, μετ. ἐνεγκών)·

δια-φθείρω: ενεργ. πρκμ. α' διέφθαρκα και β' διέφθορα κ.ά.

321. Συνήθως, όταν ο ίδιος χρόνος ενός ρήματος βρίσκεται και ως α' και ως β', ο ένας τύπος έχει διαφορετική σημασία από τον άλλο:

έτρεψάμην (μτβ. = έτρεψα κάποιον σε φυγή) - έτραπόμην (= έτρεψα τον εαυτό μου προς κάτι, διευθύνθηκα)·

εφάνθην (= φανερώθηκα από άλλον) - εφάνην (= φανέρωσα τον εαυτό μου)·

πέπεικα (= έχω πείσει κάποιον) - πέποιθα (= είμαι πεισμένος, έχω πεποίθηση)·

πέπραχα (= έχω κάμει κάτι) - πέπραγα (αμετάβ. = βρίσκομαι σε κάποια κατάσταση).

26ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ Η ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ

322. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα που έχουν χρονικό χαρακτήρα α ή ε ή ο συναίρουν το φωνήεν αυτό στον ενεστώτα και τον παρατατικό με το ακόλουθο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων και για τούτο λέγονται **συνηρημένα**· λέγονται όμως και **περισπώμενα**, γιατί ο συνηρημένος τύπος τους στο α' πρόσ. της οριστ. του ενεστώτα παίρνει περισπωμένη.

Τα συνηρημένα ρήματα διαιρούνται κατά το χαρακτήρα σε τρεις τάξεις:

στην **α' τάξη** ανήκουν όσα λήγουν σε -άω (χαρακτ. α): τιμάω - τιμῶ·
στη **β' τάξη** ανήκουν όσα λήγουν σε -έω (χαρακτ. ε): ποιέω - ποιῶ·
στην **γ' τάξη** ανήκουν όσα λήγουν σε -όω (χαρακτ. ο): δηλώω - δηλῶ.

1. Ενεστώτας και παρατατικός

323. Τα συνηρημένα ή περισπώμενα ρήματα στον ενεστώτα και τον παρατατικό της ενεργητικής και μέσης φωνής κλίνονται κατά τα επόμενα παραδείγματα:

Α'. Ενεργητική φωνή

Χρόνοι	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
Ενεστώτας	(τιμάω) τιμῶ (τιμάεις) τιμᾷς (τιμάει) τιμᾷ (τιμάομεν) τιμῶμεν (τιμάετε) τιμᾶτε (τιμάουσι) τιμῶσι(ν) (τιμάετον) τιμᾶτον (τιμάετον) τιμᾶτον	
Παρατατικός	(ἐτίμαον) ἐτίμων (ἐτίμαες) ἐτίμας (ἐτίμαε) ἐτίμα (ἐτιμάομεν) ἐτιμῶμεν (ἐτιμάετε) ἐτιμᾶτε (ἐτίμαον) ἐτίμων (ἐτιμάετον) ἐτιμᾶτον (ἐτιμαέτην) ἐτιμάτην	
	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ
Ενεστώτας	(τιμάω) τιμῶ (τιμάης) τιμᾷς (τιμάῃ) τιμᾷ (τιμάωμεν) τιμῶμεν (τιμάητε) τιμᾶτε (τιμάωσι) τιμῶσι(ν) (τιμάητον) τιμᾶτον (τιμάητον) τιμᾶτον	(τιμάοιμι) τιμῶμι (τιμάοις) τιμῶς (τιμάοι) τιμῶ ἢ (τιμαοίην) τιμῶην (τιμαοίης) τιμῶης (τιμαοίῃ) τιμῶῃ (τιμάοιμεν) τιμῶμεν (τιμάοιτε) τιμῶτε (τιμάοιεν) τιμῶεν (τιμάοιτον) τιμῶτδν (τιμαοίτην) τιμῶτῃν

Β'. Μέση φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
(τιμάομαι) τιμῶμαι (τιμάη ἢ -ει) τιμᾷ (τιμάεται) τιμᾶται (τιμαόμεθα) τιμώμεθα (τιμάεσθε) τιμᾶσθε (τιμᾶονται) τιμῶνται (τιμάεσθον) τιμᾶσθον (τιμάεσθον) τιμᾶσθον	
(ἐτιμαόμην) ἐτιμώμην (ἐτιμάου) ἐτιμῶ (ἐτιμάετο) ἐτιμᾶτο (ἐτιμαόμεθα) ἐτιμώμεθα (ἐτιμάεσθε) ἐτιμᾶσθε (ἐτιμάοντο) ἐτιμῶντο (ἐτιμάεσθον) ἐτιμᾶσθον (ἐτιμαέσθην) ἐτιμάσθην	
	ΕΥΚΤΙΚΗ
(τιμάωμαι) τιμῶμαι (τιμάη) τιμᾷ (τιμάηται) τιμᾶται (τιμαώμεθα) τιμώμεθα (τιμάησθε) τιμᾶσθε (τιμᾶονται) τιμῶνται (τιμάησθον) τιμᾶσθον (τιμάησθον) τιμᾶσθον	(τιμαοίμην) τιμώμην (τιμάοιο) τιμῶ (τιμάοιτο) τιμῶτο (τιμαοίμεθα) τιμώμεθα (τιμάοισθε) τιμῶσθε (τιμάοιντο) τιμῶντο (τιμάοισθον) τιμῶσθον (τιμαοίσθην) τιμῶσθην

Α'. Ενεργητική φωνή			
Χρόνοι	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας	— (τίμαε) τίμα (τιμαέτω) τιμάτω — (τιμάετε) τιμάτε (τιμαόντων) τιμώντων ἢ (τιμαέτωσαν) τιμάτωσαν (τιμάετον) τιμάτον (τιμαέτων) τιμάτων	(τιμάειν) τιμᾶν (από το τιμά-εν)	(τιμάων) τιμῶν (τιμάουσα) τιμῶσα (τιμάον) τιμῶν γενική: (τιμάοντος) τιμῶντος (τιμαούσης) τιμώσης (τιμάοντος) τιμῶντος

323 β. Παράδειγμα συνηρημένου ρήματος σε -έω

Α'. Ενεργητική φωνή

	ΟΡΙΣΤΙΚΗ
Ενεστώτας	(ποιέω) ποιῶ (ποιεῖς) ποιεῖς (ποιεῖ) ποιεῖ (ποιέομεν) ποιοῦμεν (ποιέετε) ποιεῖτε (ποιέουσι) ποιοῦσι(ν) (ποιέετον) ποιεῖτον (ποιέετον) ποιεῖτον
Παρατατικός	(ἐποιέον) ἐποίουν (ἐποιέες) ἐποίεις (ἐποίηε) ἐποίηι (ἐποιέομεν) ἐποιοῦμεν (ἐποιέετε) ἐποιεῖτε (ἐποιέον) ἐποίουν (ἐποιέετον) ἐποιεῖτον (ἐποιεήτην) ἐποιεῖτην

Β'. Μέση φωνή

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
— (τιμάου) τιμῶ (τιμάεσθω) τιμάσθω — (τιμάεσθε) τιμᾶσθε (τιμάεσθων) τιμάσθων ἢ (τιμάεσθωσαν) τιμάσθωσαν (τιμάεσθον) τιμᾶσθον (τιμάεσθων) τιμάσθων	(τιμάεσθαι) τιμᾶσθαι	(τιμαόμενος) τιμώμενος (τιμαομένη) τιμωμένη (τιμαόμενον) τιμώμενον

(ποιέ-ω = ποιῶ· θ. ποιε-)

Β'. Μέση φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ
(ποιέομαι) ποιούμαι (ποιέη ἢ -ει) ποιῇ ἢ -εῖ (ποιέεται) ποιεῖται (ποιεόμεθα) ποιούμεθα (ποιέεσθε) ποιεῖσθε (ποιέονται) ποιοῦνται (ποιέεσθον) ποιεῖσθον (ποιέεσθον) ποιεῖσθον
(ἐποιέομην) ἐποιούμην (ἐποιέου) ἐποιού (ἐποιέετο) ἐποιεῖτο (ἐποιεόμεθα) ἐποιούμεθα (ἐποιέεσθε) ἐποιεῖσθε (ἐποιέοντο) ἐποιοῦντο (ἐποιέεσθον) ἐποιεῖσθον (ἐποιεέσθην) ἐποιεῖσθην

Α'. Ενεργητική φωνή

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ *	
Ενεστώτας	(ποιέω) ποιῶ (ποιέῃς) ποιῇς (ποιέῃ) ποιῇ (ποιέωμεν) ποιῶμεν (ποιέετε) ποιῆτε (ποιέωσι) ποιῶσι(ν) (ποιέητον) ποιῆτον (ποιέητον) ποιῆτον	(ποιέοιμι) ποιοῖμι (ποιέοις) ποιοῖς (ποιέοι) ποιοῖ ἢ (ποιεοῖην) ποιοῖην (ποιεοῖς) ποιοῖς (ποιεοῖ) ποιοῖ (ποιέοιμεν) ποιοῖμεν (ποιέοιτε) ποιοῖτε (ποιέοιεν) ποιοῖεν (ποιέοιτον) ποιοῖτον (ποιεοῖτην) ποιοῖτην	α' τύπος ενικού β' τύπος ενικού
	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας	— (ποιέε) ποίει (ποιεῖτω) ποιείτω — (ποιέετε) ποιείτε (ποιεόντων ποιούντων ἢ (ποιεέωσαν) ποιείτωσαν (ποιέετον) ποιείτον (ποιεέτων) ποιείτων	(ποιέεν) ποιεῖν	(ποιέων) ποιῶν (ποιέουσα) ποιοῦσα (ποιέον) ποιοῦν γενική: (ποιέοντος) ποιοῦντος (ποιεούσης) ποιούσης (ποιέοντος) ποιοῦντος

Β'. Μέση φωνή

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ	
(ποιέωμαι) ποιῶμαι (ποιέη) ποιῆ (ποιέηται) ποιῆται (ποιεώμεθα) ποιῶμεθα (ποιέησθε) ποιῆσθε (ποιέωνται) ποιῶνται (ποιέησθον) ποιῆσθον (ποιέησθον) ποιῆσθον	(ποιεοίμην) ποιοίμην (ποιέοιο) ποιοῖο (ποιέοιτο) ποιοῖτο (ποιεοίμεθα) ποιοίμεθα (ποιέοισθε) ποιοῖσθε (ποιέοιντο) ποιοῖντο (ποιέοισθον) ποιοῖσθον (ποιεοίσθην) ποιοίσθην	
ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
— (ποιέον) ποιοῦ (ποιεέσθω) ποιείσθω — (ποιέεσθε) ποιεῖσθε (ποιεέσθων) ποιείσθων ἢ (ποιεέσθωσαν) ποιείσθωσαν (ποιέεσθον) ποιεῖσθον (ποιεέσθων) ποιείσθων	(ποιέεσθαι) ποιεῖσθαι	(ποιεόμενος) ποιούμενος (ποιεομένη) ποιουμένη (ποιεόμενον) ποιούμενον

Α'. Ενεργητική φωνή

Χρόνοι	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
Ενεστώτας	(δηλόω) δηλῶ (δηλόεις) δηλοῖς (δηλόει) δηλοῖ (δηλόομεν) δηλοῦμεν (δηλόετε) δηλοῦτε (δηλόουσιν) δηλοῦσιν(ν) (δηλόετον) δηλοῦτον (δηλόετον) δηλοῦτον	
Παρατατικός	(ἐδήλοον) ἐδήλουν (ἐδήλοες) ἐδήλους (ἐδήλοε) ἐδήλου (ἐδηλόομεν) ἐδηλοῦμεν (ἐδηλόετε) ἐδηλοῦτε (ἐδήλοον) ἐδήλουν (ἐδηλόετον) ἐδηλοῦτον (ἐδηλοέτην) ἐδηλούτην	
	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ
Ενεστώτας	(δηλόω) δηλῶ (δηλόης) δηλοῖς (δηλόῃ) δηλοῖ (δηλόωμεν) δηλῶμεν (δηλόητε) δηλῶτε (δηλόωσι) δηλῶσι(ν) (δηλόητον) δηλῶτον (δηλόητον) δηλῶτον	(δηλόοιμι) δηλοῖμι (δηλόοις) δηλοῖς (δηλόοι) δηλοῖ ἢ (δηλοοίην) δηλοίην (δηλοοίης) δηλοίης (δηλοοίῃ) δηλοίῃ (δηλόοιμεν) δηλοῖμεν (δηλόοιτε) δηλοῖτε (δηλόοιεν) δηλοῖεν (δηλόοιτον) δηλοῖτον (δηλοοίτην) δηλοίτην
		α' } τύπος ενικού β' } τύπος ενικού

Β'. Μέση φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
(δηλόομαι) δηλοῦμαι (δηλόη ἢ -ει) δηλοῖ (δηλόεται) δηλοῦται (δηλοόμεθα) δηλούμεθα (δηλόεσθε) δηλοῦσθε (δηλούνται) δηλοῦνται (δηλόεσθον) δηλοῦσθον (δηλόεσθον) δηλοῦσθον	
(ἐδηλοόμην) ἐδηλούμην (ἐδηλόου) ἐδηλοῦ (ἐδηλόετο) ἐδηλοῦτο (ἐδηλοόμεθα) ἐδηλούμεθα (ἐδηλόεσθε) ἐδηλοῦσθε (ἐδηλούντο) ἐδηλοῦντο (ἐδηλόεσθον) ἐδηλοῦσθον (ἐδηλοέσθην) ἐδηλοῦσθην	
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ
(δηλόωμαι) δηλῶμαι (δηλόη) δηλοῖ (δηλόηται) δηλῶται (δηλωέμεθα) δηλώμεθα (δηλόησθε) δηλῶσθε (δηλώνονται) δηλώνονται (δηλόησθον) δηλῶσθον (δηλόησθον) δηλῶσθον	(δηλοοίμην) δηλοίμην (δηλόοιο) δηλοῖτο (δηλόοιτο) δηλοῖτο (δηλοοίμεθα) δηλοίμεθα (δηλόοισθε) δηλοῖσθε (δηλόοιντο) δηλοῖντο (δηλόοισθον) δηλοῖσθον (δηλοοίσθην) δηλοίσθην

Α'. Ενεργητική φωνή			
	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας	— (δήλοε) δήλου (δηλοέτω) δηλούτω — (δηλόετε) δηλούτε (δηλούντων) δηλούντων ή (δηλοέτωσαν) δηλούτωσαν (δηλόετον) δηλούτον (δηλοέτων) δηλούτων	(δηλό-εν) δηλούν	(δηλόων) δηλῶν (δηλούουσα) δηλοῦσα (δηλόον) δηλοῦν γενική: (δηλούντος) δηλοῦντος (δηλοούσης) δηλούσης (δηλόοντος) δηλοῦντος

Παρατηρήσεις

α) Συνηρημένα ρήματα σε -άω

324. Στα συνηρημένα ρήματα που ανήκουν στην α' τάξη (σε -άω) γίνονται οι ακόλουθες συναιρέσεις φωνηέντων:

- 1) α + ε ή α + η = **ᾱ**: τίμαε = τίμα, τιμάητε = τιμάτε·
- 2) α + ει ή α + η = **αῖ**: τιμάει = τιμά, τιμάη = τιμά·
- 3) α + ο ή α + ω ή α + ου = **ω**: τιμάομεν = τιμῶμεν, τιμάωσι = τιμῶσι, τιμάουσι = τιμῶσι·
- 4) α + οι = **οῖ**: τιμάοιμι = τιμῶμι.

Έτσι από τη συναίρεση του χαρακτήρα α με το επόμενο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων προκύπτουν οι φθόγγοι **ᾱ** (ή **αῖ**) και **ω** (ή **οῖ**).

325. Τα ρ. **ζῶ, πεινῶ, διψῶ** και **χρῶμαι** (= μεταχειρίζομαι) έχουν χαρακτήρα **η** και όχι **α** (ζή-ω, πεινή-ω, διψή-ω, χρή-ομαι).

Κλίνονται γενικά στον ενεστώτα και τον παρατατικό κατά τα ρήματα σε -άω, έχουν όμως **η** (ή **η**), όπου τα ρήματα σε -άω έχουν **ᾱ** (ή **αῖ**):

Το ρ. ζῶ

Οριστ. και υποτ. ενεστ. (ζή-ω) ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζῶσι(ν).
Οριστ. παρατ. (ε-ζη-ον) ἐζων, ἐζης, ἐζη, ἐζῶμεν, ἐζῆτε, ἐζων.
Ευκτ. ενεστ. (ζη-οίην) ζῶην, ζῶης, ζῶη, ζῶμεν, ζῶτε, ζῶεν.

Β'. Μέση φωνή		
ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
— (δηλόου) δηλοῦ (δηλοέσθω) δηλοῦσθω — (δηλόεσθε) δηλοῦσθε (δηλοέσθων) δηλοῦσθων ἢ (δηλοέσθωσαν) δηλοῦσθωσαν (δηλόεσθον) δηλοῦσθον (δηλοέσθων) δηλοῦσθων	(δηλόεσθαι) δηλοῦσθαι	(δηλοόμενος) δηλούμενος (δηλοομένη) δηλουμένη (δηλοόμενον) δηλούμενον

Προστ. ενεστ. μόνο β' εν. (ζῆ-ε) ζῆ και γ' εν. (ζῆ-έτω) ζήτω.
Απαρ. ενεστ. (ζῆ-εν) ζῆν. Μετ. ενεστ. (ζῆ-ων) ζῶν, ζῶσα, ζῶν.

Το ρ. πεινῶ και διψῶ

Οριστ. και υποτ. ενεστ. (πεινή-ω) πεινῶ, πεινῆς, πεινῇ κτλ.
Οριστ. παρ. (ἐ-πεινή-ον) ἐπεινῶν, ἐπεινῆς, ἐπεινῇ κτλ.
Ευκτ. ενεστ. (πεινή-οίην) πεινώην, πεινώης, πεινώη κτλ.
Προστ. ενεστ. (πεινή-ε) πείνη, πεινήτω, πεινήτε, πεινόντων κτλ.
Απαρ. ενεστ. (πεινή-εν) πεινήν. Μετ. ενεστ. (πεινή-ων) πεινῶν, -ῶσα, -ῶν.
Ἔτσι και (διψή-ω) διψῶ, διψῆς, διψῇ κτλ.

Το ρ. χρώμαι

Οριστ. ενεστ. (χρή-ομαι) χρώμαι, χρῆ, χρῆται, χρώμεθα, χρῆσθε, χρώνται.
παρ. (ἐ-χρή-όμην) ἐχρώμην, ἐχρῶ, ἐχρήτο, ἐχρώμεθα, ἐχρήσθε, ἐχρώντο.
Υποτ. ενεστ. (χρή-ωμαι) χρώμαι, χρῆ, χρῆται κτλ.
Ευκτ. ενεστ. (χρή-οίμην) χρώμην, χρώω, χρώωτο, χρώμεθα, χρώσθε, χρώντο.
Προστ. ενεστ. (χρή-ον) χρῶ, χρήσθῶ, χρῆσθε, χρήσθων ἢ χρήσθωσαν.
Απαρ. ενεστ. (χρή-εσθαι) χρῆσθαι. Μετ. (χρή-όμενος) χρώμενος κτλ.

β) Συνηρημένα ρήματα σε -έω

326. Στα συνηρημένα ρήματα που ανήκουν στη β' τάξη (σε -έω) γίνονται οι ακόλουθες συναιρέσεις φωνηέντων:

1) ε + ε = ει: ποίεε = ποίει, ποιέετε = ποιείτε·

2) ε + ο = ου: ποιέομεν = ποιούμεν, ποιέον = ποιούν·

3) το ε με μακρόχρονο φωνήεν ή δίφθογγο συναιρείται στο ίδιο μακρόχρονο φωνήεν ή δίφθογγο: ποιέω = ποιῶ, ποιήετε = ποιήετε, ποιέεις = ποιείς, ποιέοιμι = ποιῶμι, ποιέουσα = ποιούσα, ποιήης = ποιῆς, ποιέουσι = ποιοῦσι.

Έτσι προκύπτουν οι φθόγγοι ω, η - η, ει, οι και ου.

327. Τα ρήματα σε -έω με θέμα μονοσύλλαβο συναιρούνται μόνο, όπου μετά το χαρακτήρα ε ακολουθεί άλλο ε ή ει:

Οριστ. ενεστ. πλέω, πλείς, πλεί, πλέομεν, πλείτε, πλέουσι·

παρ. έπλεον, έπλεις, έπλει, έπλέομεν, έπλείτε, έπλεον.

Υποτ. ενεστ. πλέω, πλέης, πλέη κτλ.

Ευκτ. ενεστ. πλέοιμι, πλέοις, πλέοι κτλ.

Προστ. ενεστ. πλεί, πλείτω, πλείτε, πλεόντων ή πλείτωσαν.

Απαρ. ενεστ. πλείν. Μετ. ενεστ. πλέων, πλέουσα, πλέον.

Έτσι και τα ρ. θέω (= τρέχω), νέω (= πλέω), πνέω, ρέω, χέω (= χύνω) κ.ά.

Οριστ. ενεστ. δέομαι, δέη (ή **δέει**), δείτε, δεόμεθα, δεΐσθε, δέονται·

παρ. έδεόμην, έδέου, έδεΐτο, έδεόμεθα, έδεΐσθε, έδέοντο.

Υποτ. ενεστ. δέωμαι, δέη, δέηται κτλ.

Ευκτ. ενεστ. δεοίμην, δέοιο, δέοιτο κτλ.

Προστ. ενεστ. δέου, δεΐσθω, δεΐσθε, δεΐσθων ή δεΐσθωσαν.

Απαρ. ενεστ. δεΐσθαι. Μετοχή ενεστ. δεόμενος, δεομένη, δεόμενον.

γ) Συνηρημένα ρήματα σε -όω

328. Στα συνηρημένα ρήματα που ανήκουν στην γ' τάξη (σε -όω) γίνονται οι ακόλουθες συναιρέσεις φωνηέντων:

1) ο + ε ή ο + ο ή ο + ου = ου: δήλοε = δήλου, δηλόομεν = δηλούμεν, δηλόουσι = δηλοῦσι·

2) ο + η ή ο + ω = ω: δηλόητε = δηλώτε, δηλόωσι = δηλώσι·

3) ο + ει ή ο + η ή ο + οι = οι: δηλόει = δηλοῖ, δηλόη = δηλοῖ, δηλό-οι = δηλοῖ.

Έτσι από τη συνείρεση του χαρακτήρα ο με το επόμενο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων προκύπτουν οι φθόγγοι ω, οι και ου.

329. Το ρ. ρίγω (= με πιάνει ρίγος, κρυώνω) είχε χαρακτήρα ω (θ. ρίγω-) και για τούτο, όταν συναιρείται, έχει ω και φ, όπου τα ρήματα σε -όω έχουν ου ή οι (δηλ. συναιρεί το χαρακτήρα ω με το επόμενο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων παντού σε ω και φ):

Οριστ. ενεστ. (ρίγω-ω) ρίγῶ, ρίγῳς, ρίγῳ, ρίγῳμεν, ρίγῳτε, ρίγῳσι(ν).
παρατ. (ἐρρίγω-ον) ἐρρίγων, ἐρρίγως, ἐρρίγω, ἐρριγῳμεν, ἐρριγῳτε, ἐρρίγων.

Υποτ. (ρίγω-ω) ρίγῶ, ρίγῳς, ρίγῳ κτλ.

Ευκτ. (ρίγω-οίην) ριγῳήν, ριγῳής, ριγῳή κτλ.

Προστ. δεν έχει. Απαρ. (ρίγω-εν) ριγῳν. Μετ. (ρίγω-ων) ριγῳν, γεν. ριγῳντος κτλ.

2. Οι άλλοι χρόνοι

330. Τα συνηρημένα ρήματα, όπως και τα λοιπά φωνηεντόληκτα (βλ. § 290), σχηματίζουν τους άλλους χρόνους εκτός από τον ενεστώτα και τον παρατατικό, αφού προστεθούν στο ρηματικό θέμα οι σχετικές (φαινομενικές) καταλήξεις.

Αλλά στους χρόνους αυτούς ο βραχύχρονος χαρακτήρας του θέματος κανονικά εκτείνεται εμπρός από το σύμφωνο των καταλήξεων (πβ. § 62, 7, β), δηλαδή:

1. Το ᾱ εκτείνεται σε η:

τιμῶ (θ. τιμα-) τιμή-σω, ἐ-τίμη-σα, τε-τίμη-κα, ἐ-τε-τιμή-κειν·
τιμή-σομαι, ἐ-τιμη-σάμην, τιμη-θήσομαι, ἐ-τιμή-θην, τε-τίμη-μαι, ἐ-τε-τιμή-μην (έτσι και στα παράγωγα: τιμη-τός, τιμη-τέος, τιμη-τής, τίμη-μα κτλ.).

2. Το ε εκτείνεται σε η:

ποιῶ (θ. ποιε-), ποιή-σω, ἐ-ποίη-σα, πε-ποίη-κα, ἐ-πε-ποίη-κειν·
ποιή-σομαι, ἐ-ποιη-σάμην, ποιη-θήσομαι, ἐ-ποιή-θην, πε-ποίη-μαι, ἐπε-ποίη-μην (έτσι και: ποιη-τός, ποιη-τέος, ποιη-τής, ποιή-σις, ποιή-μα κτλ.).

3. Το ο εκτείνεται σε ω:

δηλῶ (θ. δηλο-) δηλώ-σω, ἐ-δήλω-σα, δε-δήλω-κα, ἐ-δε-δηλώ-κειν· δηλώ-σομαι, ἐ-δηλω-σάμην, δηλω-θήσομαι, ἐ-δηλώ-θην, δε-δήλω-μαι, ἐ-δε-δηλώ-μην (έτσι και: δηλω-τός, δηλω-τέος, δήλω-σις κτλ.).

331. Αντίθετα με τον προηγούμενο γενικό κανόνα (§ 330):

1. Τα συνηρημένα ρήματα σε **-ᾶω** που εμπρός από το χαρακτήρα ἔχουν το φθόγγο **ε** ή **ι** ή **ρ** εκτείνουν το χαρακτήρα **ᾶ** σε **ᾷ** (και όχι σε **η**) εμπρός από το σύμφωνο των καταλήξεων.

2. Μερικά συνηρημένα ρήματα φυλάγουν το βραχύχρονο χαρακτήρα **α** ή **ε** ή **ο** σε όλους τους χρόνους ή σε ορισμένους απ' αυτούς.

3. Μερικά συνηρημένα ρήματα ή φυλάγουν ή εκτείνουν το βραχύχρονο χαρακτήρα, αλλά συγχρόνως παίρνουν και το φθόγγο **σ** στο τέλος του θέματος σε ορισμένους χρόνους (ή γιατί εξαρχής υπήρχε **σ** στο θέμα τους ή από αναλογία προς άλλα): πβ. § 291.

4. Μερικά συνηρημένα ρήματα παρουσιάζουν και άλλες διαφορές ή ανωμαλίες.

Έτσι τα ρήματα αυτά σχηματίζουν τους χρόνους όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες:

α) Από τα συνηρ. ρ. σε **-ᾶω**

1. Ρήματα που εκτείνουν το χαρακτ. ᾶ σε ᾷ (με φθόγγο ε ή ι ή ρ εμπρός από το χαρακτήρα)

αἰτιά-ομαι = **-ῶμαι** (= κατηγορώ), (θ. αἰτιά-), παρατ. ἡτιᾷόμην -ώμην, μέσ. μέλλ. αἰτιᾷ-σομαι, μέσ. αόρ. ἡτιᾷ-σάμην, (παθ. μέλλ. αἰτιᾷ-θήσομαι, μεταγ.). παθ. αόρ. ἡτιᾷ-θην, παρακ. ἡτιᾷ-μαι, υπερσ. ἡτιᾷ-μην. Ρημ. επίθ. αἰτιᾷ-τέος.

(ἀπο)δειλιά-ω = **-ῶ** (= εἶμαι δειλός, δεν τολμώ), (θ. δειλιά), παρατ. ἀπ-ε-δειλιᾷον -ων, μέλλ. ἀπο-δειλιᾷ-σω, αόρ. ἀπ-ε-δειλιᾷ-σα, παρακ. ἀπο-δε-δειλιᾷ-κα. Ρημ. επίθ. ἀπο-δειλιᾷ-τέον.

εἶ-ω = **ἔῶ** (= αφήνω). (θ. εἶ), παρατ. εἶᾱον -ων, μέλλ. εἶᾱ-σω, αόρ. εἶᾱ-σα, παρακ. εἶᾱ-κα. Παθ. εἰᾱομαι-ῶμαι, παρατ. δεν έχει, μέσ. μέλλ. ως παθ. εἶᾱ-σομαι, παθ. αόρ. εἶᾱ-θην, παρακ. εἶᾱ-μαι. Ρημ. επίθ. εἶᾱ-τέος.

θηρά-ω = **-ῶ** (= κυνηγώ), (θ. θηρᾶ-), παρατ. ἐ-θηρᾶον-ων, μέλλ. θη-ράσω, αόρ. ἐ-θηρᾶ-σα παρακ. τε-θηρᾶ-κα, υπερσ. ἐ-τε-θηρᾶ-κειν. Μέσ. και παθ. θηράομαι -ῶμαι· τα λοιπά ποιητ. και μεταγ. Ρημ. επίθ. θηρᾶ-τός, θηρᾶ-τέος. Παράγ. θηρᾶ-τής, θήρᾶ-μα κτλ.

ιά-ομαι = **ἰῶμαι** (= γιατρεύω), (θ. ἰᾶ-), παρατ. ἰᾷόμην-ώμην, μέσ.

μέλλ. *ἰᾷ'-σομαι*, μέσ. αόρ. *ἰᾷ-σάμην*, παθ. αόρ. με παθ. *διᾷθ. ἰᾷ'-θην*. Ρημ. *ἐπιθ. ἰᾷ-τός, ἰᾷ-τέος*. Παράγ. *ἰᾷ-σις, ἰᾷ-μα, ἰᾷ-τρός* κτλ.

2. Ρήματα που φυλάγουν παντού το βραχύχρονο χαρακτ. ᾱ και έχουν σ εμπρός από το θ, μ, τ

γελᾶ-ω = -ῶ (αρχικό θ. *γεῶ-σ-* απ' αυτό ενεστ. *γεῶ-ω* = *γεῶ-ω-ῶ*. βλ. § 64, 1) παρατ. *ἐγέῶ-ων*, μέσ. μέλλ. *ὡς ενεργ. γεῶ-σομαι* (με απλοποίηση από το *γεῶ-σ-σομαι*, αόρ. *ἐ-γέῶ-σα* (από το *ἐ-γέῶ-σα*). Παθ. (κατα)*γεῶ-μαι -ῶμαι*, αόρ. *ἐ-γεῶ-σ-θην*, παρακ. *γε-γέ-ῶ-μαι*. Ρημ. *ἐπιθ. κατα-γέῶ-τος*.

σπᾶ-ω = **σπῶ** (αρχ. θ. *σπασ-* πβ. *γελᾶ-ω*), παρατ. *ἔσπᾶ-ων*, μέλλ. *σπᾶ-ω* (από το *σπᾶ-σ-ω*), αόρ. *ἔ-σπᾶ-σα* (από το *ἔ-σπᾶ-σα*). Παθ. *σπᾶ-μαι -ῶμαι*, παρατ. *ἐ-σπᾶ-όμην -ώμην*, μέσ. μέλλ. *σπᾶ'-σομαι* (από το *σπᾶ-σ-σομαι*), μέσ. αόρ. *ἐ-σπᾶ-σάμην* (από το *ἐ-σπᾶ-σάμην*), παρακ. *ἔ-σπᾶ-σ-μαι*. Ρημ. *ἐπιθ. ἀνά-σπᾶ-τος, ἀ-διά-σπᾶ-τος* κτλ.

χαλᾶ-ω = -ῶ (= χαλαρώνω), (αρχ. θ. *χαλᾶ-σ-* πβ. *γελᾶ-ω*), παρατ. *ἐχάῶ-ων*, αόρ. *ἐ-χάῶ-σα* (από το *ἐ-χάῶ-σα*). Παθ. *χαλᾶ-μαι -ῶμαι*, παθ. αόρ. *ἐ-χαλᾶ-σ-θην*.

3. Ρήματα που έχουν παντού μακρόχρονο χαρακτήρα ᾱ και παίρνουν σ μόνο εμπρός από το θ και τ

δρά-ω = **δρῶ** (= κάνω, ενεργῶ), (θ. *δρᾶ-* και από αναλογία *δρᾶ-σ-*), παρατ. *ἔδρᾶ-ων*, μέλλ. *δρᾶ'-σω*, αόρ. *ἐ-δρᾶ-σα*, παρακ. *δέ-δρᾶ-κα*. Παθ. *δρά-μαι -ῶμαι*, *ἐδρᾶ-όμην -ώμην*, αόρ. *ἐ-δρᾶ'-σ-θην*, παρακ. *δέ-δρᾶ-μαι*. Ρημ. *ἐπιθ. δρᾶ-σ-τέον*. Παράγ. *δρᾶ-μα, δρᾶ-σις, δρᾶ'-σ-της* κτλ.

β) Από τα συνηρ. ρ. σε -έω

1. Ρήματα που φυλάγουν παντού ή σε ορισμένους τύπους το βραχύχρονο χαρακτήρα χωρίς να παίρνουν σ

αἰνέω = -ῶ (θ. *αἶνε-*), συνηθ. *σύνθ. ἐπαινῶ, παραινῶ* κτλ., παρατ. *ἤνεον -ουν*, μέλλ. *αἰνέ-σω*, αόρ. *ἤνε-σα*, παρακ. *ἤνε-κα*. Παθ. *αἰνέ-ομαι -οῦμαι*, παρατ. *ἤνε-όμην -οῦμην*, μέσ. μέλλ. *ὡς ενεργ. αἰνέ-σομαι*, παθ. μέλλ. *αἶνε-θήσομαι*, παθ. αόρ. *ἤνέ-θην*, παρακ. *ἤνη-μαι*. Ρημ. *ἐπιθ. αἶνε-τός, αἶνε-τέος*.

αἰρέ-ω = **-ῶ** (= πιάνω, κυριεύω), (θ. *αἶρε-* και *Φελ-*), παρατ. *ἤρεον -ουν*, μέλλ. *αἰρήσω*, αόρ. *εἶλον* (βλ. § 314, 2), παρακ. *ἤρη-κα*, υπερσ. *ἤρη-κειν*. (Ως παθ. του *αἰρέω* χρησιμεύει το ρ. *ἀλίσκομαι* = πιάνομαι, κυριεύομαι). Μέσ. με ενεργ. σημασία *αἰρέομαι -οῦμαι* (= εκλέγω, προτιμῶ), παρατ. *ἠρεόμην -οῦμην*, μέλλ. *αἰρή-σομαι*, αόρ. β' *εἶλ-όμην* (βλ. § 314, 2), παρακ. *ἤρη-μαι*, υπερσ. *ἤρή-μην*. Παθ. *αἰρέομαι -οῦμαι* (= εκλέγομαι, προτιμιέμαι), παρατ. *ἠρεόμην -οῦμην*, μέλλ. *αἶρε-θήσομαι*, αόρ. *ἠρέ-θην*, παρακ. *ἤρη-μαι*, υπερσ. *ἤρή-μην*, συντελ. μέλλ. *ἤρή-σομαι*, ἡ *ἤρη-μένος ἔ-σομαι*.

Ρημ. επίθ. *αἶρε-τός, αἶρε-τέος*. Παράγ. *αἶρε-σις* κτλ.

δέ-ω = **δῶ** (= δένω), (θ. *δε-*), παρατ. *-έδεον -ουν*, μέλλ. *δή-σω*, αόρ. *ἐ-δη-σα*, παρακ. *δέ-δε-κα*, υπερσ. *ἐ-δε-δέ-κειν*. Παθ. *δέομαι -οῦμαι*, παρατ. *-ε-δε-όμην -οῦμην*, παθ. μέλλ. *δε-θήσομαι*, παθ. αόρ. *ἐ-δέ-θην*, παρακ. *δέ-δε-μαι*, υπερσ. *ἐ-δε-δέ-μην*. Ρημ. επίθ. *δε-τός, δε-τέος*. Παράγ. *δέ-σις, δέ-μα* κτλ.

ἐμέω = **ἐμῶ** (= ξερνῶ), (θ. *ἐμε-*), παρατ. *ἤμεον -ουν*, αόρ. *ἤμε-σα*. Παράγ. *ἔμε-σις, ἔμετος* κτλ.

καλέ-ω = **-ῶ** (αρχ. θ. *καλ-*, με πρόσφυμα *ε:* *καλε-*, με μετάθεση και ἑκταση του **α:** *κλή-*), παρατ. *ἐκάλεον -ουν*, μέλλ. *συνηρημ. καλῶ* (από το *καλέ-σω*· βλ. § 64, 1), αόρ. *ἐ-κάλε-σα*, παρακ. *κέ-κλή-κα*, υπερσ. *ἐ-κε-κλή-κειν*. Παθ. *καλέομαι -οῦμαι*, παρατ. *ἐκαλεόμην -οῦμην*, μέσ. μέλλ. *κα-λοῦμαι* (από το *καλέ-σομαι*· βλ. § 64, 1), μέσ. αόρ. *ἐ-καλε-σάμην*, παθ. μέλλ. *κλή-θήσομαι*, παθ. αόρ. *ἐ-κλή-θην*, παρακ. *κέ-κλή-μαι*, υπερσ. *ἐ-κε-κλή-μην*. Ρημ. επίθ. *κλή-τός, κλή-τέος*. Παράγ. *κλή-σις, κλή-τήρ* κτλ.

χέ-ω, χεῖς, χεῖ κτλ.· βλ. § 327 (= χύνω), (θ. *χεF-* = *χευ-*, αδύνατο θ. *χῦ-*), παρατ. *-έχε-ον* (*ἐν-έ-χε-ον, ἐν-έ-χεις, ἐν-έ-χει* κτλ.), μέλλ. *χέ-ω* (ὁμοιος με τον *ενεστ.*), αόρ. *-έχε-α* (*ἐν-έ-χε-α, ἐν-έ-χε-ας, ἐν-έ-χε-ε* κτλ.). Παθ. *χέομαι*, παρατ. *ἐ-χε-όμην*, μέσ. μέλλ. *χέ-ομαι* (ὁμοιος με τον *ενεστ.*), μέσ. αόρ. *-ε-χε-άμην* (*ἐν-ε-χε-άμην, ἐν-ε-χέ-ω, ἐν-ε-χέ-ατο* κτλ., υποτ. *-χέ-ωμαι*, μετ. *-χε-άμενος*), παθ. μέλλ. *-χῦ-θήσομαι*, παθ. αόρ. *ἐ-χῦ-θην*, παρακ. *κε-χῦ-μαι*, υπερσ. *ἐ-κε-χύ-μην*. Ρημ. επίθ. *χυν-τός*. Παράγ. *χύσις, χύ-μα* κτλ.

2. Ρήματα που κρατούν παντού το βραχύχρονο χαρακτήρα ε - και έχουν ἡ παίρνουν σ εμπρός από το θ, μ, τ

αἰδέομαι = **-οῦμαι** (= ντρέπομαι, σέβομαι), (θ. *αἰδεσ-* ο *ενεστ.* από το *αἰδέσ-ομαι* = *αἰδέ-ομαι* = *-οῦμαι*· βλ. § 64, 1), παρατ. *ἠδεόμην -οῦμην*, μέσ. μέλλ. *αἰδέ-σομαι* (από το *αἰδέσ-ομαι*), μέσ. αόρ. *ἠδε-σάμην* (από το

ἦδες-σάμην), παθ. αόρ. ως μέσ. ἦδες-θην, παρακ. ἦδες-μαι. Ρημ. επίθ. αἶδες-τός, αἶδες-τέον. Παράγ. αἶδε-σις, αἶδε-σμος κτλ.

ἀκέομαι = -οῦμαι (= θεραπεύω), (θ. ἀκεσ-· ο ενεστ. από το ἀκέσ-ομαι = ἀκέ-ομαι = -οῦμαι· βλ. § 64, 1), μέλλ. ἀκοῦμαι (από το ἀκέ-σομαι), αόρ. ἠκεσάμην (από το ἠκεσ-σάμην). Ρημ. επίθ. ἀκεστός (ἀνήκεστος).

ἀλέ-ω = -ῶ (= αλέθω), (αρχ. θ. ἀλ-, με πρόσφυμα ε: ἀλε-· πβ. καλέω -ῶ), (ποιητ. και μεταγεν. παρατ. ἤλεον -ουν, αόρ. ἤλε-σα, παρακ. με αττ. αναδιπλ. ἀλ-ἤλε-κα. Παθ. αόρ. ἠλέ-σ-θην), παρακ. ἀλ-ἤλε-(σ)-μαι. Παράγ. ἄλε-σις, ἄλε-σ-μα, ἄλε-σ-μός, ἀλέ-της (= αὐτός που αλέθει, ὄνος ἀλέτης = μυλόπετρα), ἀλε-τρίς (= γυναίκα που αλέθει), ἀλε-τός (= ἄλεσμα).

ἀρκέ-ω = -ῶ (αρχ. θ. ἀρκεσ-· ο ενεστ. από το ἀρκέσ-ω = ἀρκέ-ω = -ῶ· βλ. § 64, 1), παρατ. ἤρκεον -ουν, μέλλ. ἀρκέ-σω (από το ἀρκέσ-σω), αόρ. ἤρκε-σα (από το ἤρκεσ-σα). Παθ. ἀρκέομαι -οῦμαι, εὐχρ. το γ' εν. ἀρκεῖται (μεταγεν. παθ. μέλλ. ἀρκεσ-θήσομαι, παθ. αόρ. ἤρκεσ-θην, παρακ. ἤρκεσ-μαι). Παράγ. ἄρκε-σις (= επικουρία, υπηρεσία), ἄρκεσ-μα (= βοήθεια), ἀρκε-τός κτλ.

ἕε-ω (= ξύνω), (θ. ἕεσ-· ο ενεστ. από το ἕεσ-ω = ἕε-ω, βλ. § 64, 1), αόρ. ἔ-εε-σα (από το ἔ-εεσ-σα). Ρημ. επίθ. ἕεσ-τός, ἄ-εεσ-τος. Παράγ. ἕε-σις κτλ.

τελέ-ω = -ῶ (= ἐκτελῶ), (αρχ. θ. τελεσ-· ο ενεστ. από το τελέσ-ω = τελέ-ω = -ῶ· βλ. § 64, 1), παρατ. ἐ-τέλε-ον = -ουν, μέλλ. συνηρ. τελῶ (από το τελέ-σω), αόρ. ἐ-τέλε-σα (από το ἐ-τέλεσ-σα), παρακ. τε-τέλε-κα, υπερσ. ἐ-τε-τελέ-κειν. Παθ. τελέομαι -οῦμαι, παρατ. ἐτελεόμην -οῦμην, παθ. μέλλ. τελεσ-θήσομαι, μέσ. αόρ. ἐ-τελε-σάμην (από το ἐ-τελεσ-σάμην), παθ. αόρ. ἐ-τελέσ-θην, παρακ. τε-τέλεσ-μαι, υπερσ. ἐ-τε-τελέσ-μην), Ρημ. επίθ. ἀ-τέλεσ-τος, ἐπι-τελεσ-τέος. Παράγ. τέλε-σις, τελε-τῆ κτλ.

πλέ-ω, πλεῖς, πλεῖ κτλ.· βλ. § 327 (θ. πλεF- = πλεν-, πλε-), παρατ. ἔ-πλε-ον (-εις, -ει κτλ.), μέλλ. μέσ. ως ενεργ. πλεν-σομαι και δωρικός πλεν-σοῦμαι (-σεῖ, -σεῖται κτλ.), αόρ. ἔ-πλεν-σα, παρακ. πέ-πλεν-κα, υπερσ. ἐ-πε-πλεν-κειν. Παθ. παρακ. πέ-πλενσ-μαι. Ρημ. επίθ. πλενσ-τός, ἄ-πλενσ-τος, πλενσ-τέον.

πνέ-ω, πνεῖς, πνεῖ κτλ.· βλ. § 327 (θ. πνεF- = πνευ- = πνε-), παρατ. ἔ-πνε-ον (-εις, -ει κτλ.), μέλλ. μέσ. ως ενεργ. πνευ-σομαι και δωρικός πνευσσοῦμαι (-σεῖ, -σεῖται κτλ.), αόρ. ἔ-πνευ-σα, παρακ. πέ-πνευ-κα. Αρ-χαιότερος τύπος παθ. παρακ. πέ-πνυ-μαι, από αδύνατο θ. πνυ- (= ἔχω πνοή, εἶμαι συνετός). Παράγ. πνευσ-τός, πνεῦ-μα κτλ.

γ) Από τα συντηρ. ρ. σε -όω

1. Ρήματα που κρατούν το βραχύχρονο χαρακτήρα, χωρίς να παίρνουν σ

ἀρό-ω = **-ῶ** (= αλετριζω, οργώνω), (θ. *ἀρο-*), αόρ. *ἤρο-σα*. Παθ. *ἀρόσμαι -οῦμαι*. Ρημ. επίθ. *ἀρο-τός*. Παράγ. *ἄρο-τος, ἄρο-σις, ἀρό-σιμος, ἀρο-τήρ, ἄρο-τρον* κτλ.

2. Ρήματα που εκτείνουν το βραχύχρονο χαρακτήρα και παίρνουν σ εμπρός από το θ, μ, τ

χό-ω = **χῶ** (= σκεπάζω με χώμα) (θ. *χο-*). Ενεστ. *χῶ, χοῖς, χοῖ* κτλ. (απαρ. *χοῶν, συγχοῶν*), παρ. *ἐχοον -ουν (-ους, -ου* κτλ.), μέλλ. *χώ-σω*, αόρ. *ἔ-χω-σα*, παρακ. *κέ-χω-κα*. Παθ. *-χόσμαι -οῦμαι*, παρ. *-εχοόμην -ούμην* (*ἐχοῦ, ἐχοῦτο* κτλ.), παθ. αόρ. *ἐ-χώ-σ-θην*, παρακ. *κέ-χω-σ-μαι*. Ρημ. επίθ. *χω-σ-τός*. Παράγ. *χῶ-σις* κτλ. Στον ενεστ. υπάρχει και τύπος *χών-νυ-μι*, κατα τα ρ. σε *-μι* (*χώσ-νυ-μι*, βλ. § 333).

27ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Β' ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΣΕ -ΜΙ)

Διαίρεση τών ρημάτων σε -μι

332. Τα ρήματα της β' συζυγίας, δηλ. όσα λήγουν σε **-μι**, διαιρούνται κατά το χαρακτήρα του ρηματ. θέματος, όπως και τα ρήματα της α' συζυγίας:

α) σε **συμφωνόληκτα**: *δείκ-νυ-μι* (ρ. θ. *δεικ-*),

β) σε **φωνηεντόληκτα**: *ἔ-στη-μι* (ρ. θ. *στη-*) (βλ. § 259 και § 265).

Α'. Συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι

1. Ενεστώτας και παρατατικός των συμφωνόλ. ρημ. σε -μι

333. Τα συμφωνόληκτα ρήματα σε **-μι** σχηματίζουν το θέμα του ενε-

στώτα (και του παρατατικού) από το ρηματικό θέμα, αφού προστεθεί το πρόσφυμα **-νυ-**.

Έτσι τα ρήματα αυτά λήγουν σε **-νυμι**. Π.χ.

α) **Αφωνόληκτα**: *δείκ-νυ-μι*, (κατ)άγ-νυ-μι (= συντρίβω, σπάζω), *είργ-νυ-μι* (= εμποδίζω την έξοδο, κλείνω μέσα), *ζεύγ-νυ-μι* (= ζεύω, βάζω στο ζυγό), *μείγ-νυ-μι* (= ανακατεύω), *πήγ-νυ-μι* (= μπήγω, στερεώνω), *ρήγ-νυ-μι* (= σχίζω, σπάζω), (ἀπο)φράγ-νυ-μι (= φράζω) κ.ά.

β) **Ενρινόληκτα**: *ὄμ-νυ-μι* (= ορκίζομαι).

γ) **Υγρόληκτα**: *πτάρ-νυ-μαι* (= φτερνίζομαι).

δ) **Σιγμόληκτα**: Σ' αυτά αφομοιώθηκε ο ρηματ. χαρακτ. **σ** με το επόμενο **ν** του προσφύματος, και έτσι λήγουν σε **-ννυμι**: (*ἀμφι-έν-νυ-μι* (= ντύνω· από το *ἀμφι-έσ-νυ-μι*), *ζών-νυ-μι* (= ζώνω· από το *ζώσ-νυ-μι*), *κεράν-νυ-μι* (= ανακατεύω· από το *κεράσ-νυ-μι*), *κορέν-νυ-μι* (= χορταίνω· από το *κορέσ-νυ-μι*) *πετάν-νυ-μι* (= απλώνω, ανοίγω· από το *πετάσ-νυ-μι*), *ῥών-νυ-μι* (= δυναμώνω· από το *ρώσ-νυ-μι*), *σβέν-νυ-μι* (= σβήνω· από το *σβέσ-νυ-μι*), *σκεδάν-νυ-μι* (= σκορπίζω· από το *σκεδάσ-νυ-μι*) κ.ά.

334. Τα συμφωνόληκτα ρήματα σε **-μι** διαφέρουν από τα ρήματα σε **-ω** μόνο κατά το σχηματισμό του ενεστώτα και του παρατατικού της ενεργ. και μέσης φωνής και κλίνονται στους χρόνους αυτούς κατά το ακόλουθο παράδειγμα:

Παράδειγμα συμφωνόληκτου ρήματος σε -μι (δείκ-νυ-μι, θ. δεικ-)

		Ενεργητική φωνή		Μέση φωνή	
Οριστική	Ενεστώτας	<i>δείκ-νῦ-μι</i> <i>δείκ-νῦ-ς</i> <i>δείκ-νῦ-σι(ν)</i> <i>δείκ-νυ-μεν</i> <i>δείκ-νυ-τε</i> <i>δείκ-νύ-σσι(ν)</i> <i>δείκ-νυ-τον</i> <i>δείκ-νυ-τον</i>		<i>δείκ-νυ-μαι</i> <i>δείκ-νυσαι</i> <i>δείκ-νυ-ται</i> <i>δεικ-νύ-μεθα</i> <i>δείκ-νυ-σθε</i> <i>δείκ-νυ-νται</i> <i>δείκ-νυ-σθον</i> <i>δείκ-νυ-σθον</i>	<i>Μεσ. Μέλλοντας: δείξομαι</i> <i>Μεσ. Αόριστος: ἐ-δείξαμην</i> <i>Παθ. Μέλλοντας: δειγ-θήσομαι</i> <i>Παθ. Αόριστος: ἐ-δείχ-θην</i> <i>Παρακείμενος: δέ-δειγ-μαι</i> <i>Υπερσυντέλικος: ἐ-δε-δείγ-μην</i> <i>Συντ. Μέλλοντας: δεδειγμένος ἔσομαι</i>
	Παρατατικός	<i>ἐ-δείκ-νῦ-ν</i> <i>ἐ-δείκ-νῦ-ς</i> <i>ἐ-δείκ-νῦ</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-μεν</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-τε</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-σαν</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-τον</i> <i>ἐ-δεικ-νύ-την</i>	<i>Μέλλοντας: δείξω</i> <i>Αόριστος: ἔ-δειξα</i> <i>Παρακείμ.: δέ-δειχ-α</i>	<i>ἐ-δεικ-νύ-μην</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-σο</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-το</i> <i>ἐ-δεικ-νύ-μεθα</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-σθε</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-ντο</i> <i>ἐ-δείκ-νυ-σθον</i> <i>ἐ-δεικ-νύ-σθην</i>	

		Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή
Υποτακτ.	Ενεστώτας	δεικ-νύ-ω, δεικ-νύ-ης, δεικ-νύ-η κτλ.	δεικ-νύ-ωμαι, δεικ-νύ-η δεικ-νύ-ηται κτλ.
Ευκτική		δεικ-νύ-οιμι, δεικ-νύ-οις, δεικ-νύ-οι κτλ.	δεικ-νυ-οίμην, δεικ-νύ-οιο, δεικ-νύ-οιτο κτλ.
Προστακτική		δείκ-νῦ, δεικ-νύ-τω, δείκ-νυ-τε, δεικ-νύ-ντων ή -τωνσαν δείκ-νυ-τον, δεικ-νύ-των	δείκ-νυ-σο, δεικ-νύ-σθω, δείκ-νυ-σθε, δεικ-νύσθων ή -σθωσαν δείκ-νυ-σθον, δεικ-νύ-σθων
Απαρ.		δεικ-νύ-ναι	δείκ-νυ-σθαι
Μετοχή		δεικ-νύ-ς (γεν. δεικ-νύ-ντος) δεικ-νύ-σα (γεν. δεικ-νύ-σης) δεικ-νύ-ν (γεν. δεικ-νύ-ντος)	δεικ-νύ-μενος δεικ-νυ-μένη δεικ-νύ-μενον

Παρατηρήσεις

335. Στα συμφωνόληκτα ρήματα σε **-μι** (δηλ. σε **-νυμι** ή **-ννυμι**):

1) Το **υ** του προσφύματος **-νυ-** είναι μακρόχρονο στα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής του ενεργητ. ενεστώτα και παρατατικού και στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεργητ. ενεστώτα· στους άλλους τύπους της ενεργητ. φωνής και σε όλους τους τύπους της μέσης είναι βραχύχρονο· έτσι σχηματίζονται δύο ενεστωτικά θέματα, το ένα ισχυρό και το άλλο αδύνατο:

δείκ-νῦ-μι, δείκ-νῦ-ς, δείκ-νῦ-σι· προστ. δείκ-νῦ·

ε-δείκ-νῦ-ν, ε-δείκ-νῦ-ς, ε-δείκ-νῦ·

αλλά: δείκ-νῦ-μεν, δείκ-νῦ-τε κτλ.· απαρ. δεικ-νύ-ναι·

δείκ-νῦ-μαι, δείκ-νῦ-σαι κτλ.

2) Ο ενεστώτας και ο παρατατικός της ενεργητ. φωνής σχηματίζονται με την προσκόλληση των προσωπικών καταλήξεων απευθείας στο

χρονικό θέμα, χωρίς να μεσολαβούν θεματικά φωνήεντα (βλ. § 282). π.χ. δείκ-νυ-μεν, δείκ-νυ-τε, ἐ-δείκ-νυ-μεν, ἐ-δείκ-νυ-τε (χωρίς τα θεματ. φωνήεντα **ο** και **ε**: λύ-ο-μεν, λύ-ε-τε κτλ.)· αλλά η υποτακτική και η ευκτική του ενεστ. στην ενεργητ. και μέση φωνή σχηματίζονται όπως και των ρημάτων σε -ω:

δείκ-νύ-ω, δείκ-νύ-ης κτλ. - δείκ-νύ-ωμαι, δείκ-νύ-η, δείκ-νύ-ηται κτλ.
- δείκ-νύ-οιμι, δείκ-νύ-οις κτλ. - δείκ-νυ-οίμην, δείκ-νύ-οιο κτλ.

3) Το **σ** στην κατάλ. -σαι της μέσης φωνής δεν αποβάλλεται, αν και βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα: δείκ-νυ-σαι· επίσης το **σ** στην κατάλ. -σο δεν αποβάλλεται στο β' ενικ. του παρατατικού και στο β' ενικ. της προστακτ. του ενεστώτα: ἐ-δείκ-νυ-σο, δείκ-νυ-σο (αλλά στην ευκτική αποβάλλεται: **δεικνύοιο**· βλ. § 64, 1).

2. Οι άλλοι χρόνοι των συμφωνόληκτων ρημάτων σε -μι

336. Στους άλλους χρόνους, εκτός από τον ενεστώτα και τον παρατατικό, τα συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι σχηματίζονται όπως τα συμφωνόληκτα βαρύτονα, κατά το χαρακτήρα του ρηματικού θέματος (χωρίς το πρόσφυμα -νυ). Π.χ. δείκ-νυ-μι και δείκ-νύ-ω (ρ. θ. δείκ-), παρατ. ἐ-δείκ-νυ-ν και ἐ-δείκ-νυ-ον, μέλλ. δείξω, αόρ. ἔ-δειξα, παρακ. δέ-δειχ-α. Μέσ. και παθ. δείκ-νυ-μαι, παρατ. ἐ-δείκ-νύ-μην, μέσ. μέλλ. -δείξομαι, αόρ. -ε-δείξάμην, παθ. μέλλ. δειχ-θή-σομαι, παθ. αόρ. ἐ-δείχ-θην, παρακ. δέ-δειγ-μαι, υπερσ. ἐ-δε-δείγ-μην, συντελ. μέλλ. δε-δειγ-μένος ἔσομαι. Ρημ. επιθ. δεικ-τός, δεικ-τέον. Παράγ. δειγ-μα, δειγ-ις, δεικ-της κτλ.

Β'. Φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι

1. Ενεστώτας, παρατατικός και αόριστος β' των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε -μι

337. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι κανονικά σχηματίζουν το θέμα του ενεστώτα (και του παρατατικού) από το ρηματικό θέμα, αφού προστεθεί στην αρχή ο ενεστωτικός αναδιπλασιασμός. Και είναι ενεστωτικός αναδιπλασιασμός η επανάληψη του αρχικού συμφώνου του ρηματ. θέματος μαζί με ένα **ι**:

(ρ. θ. **στη-**, σί-στη-μι =) ἴ-στη-μι (= στήνω)· βλ. § 64, 1

(ρ. θ. **θη-**, τί-θη-μι =) τί-θη-μι (= θέτω)· βλ. § 69, 1

(ρ. θ. **jh-**, jí-jh-μι =) ἴ-η-μι (= ρίχνω)· § 64, 2

(ρ. θ. **δω-** δί-δω-μι =) δί-δω-μι (= δίνω).

338. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα σε **-μι** γενικά, όπως και τα συμφωνόληκτα, διαφέρουν από τα ρήματα σε **-ω** κατά το σχηματισμό του ενεστώτα και του παρατατικού της ενεργητικής και μέσης φωνής.

Αλλά τέσσερα μόνο φωνηεντόληκτα σε **-μι**, δηλ. τα ρήματα **ἵστημι**, **τίθημι**, **ἴημι** και **δίδωμι**, διαφέρουν από τα ρήματα σε **-ω** κατά το σχηματισμό του β' αορίστου.

Τὰ τέσσερα αυτά ρήματα στους χρόνους αυτούς, δηλ. στον ενεστώτα, τον παρατατικό και τον β' αόριστο, κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

339. Παραδείγματα φωνηεντόληκτων ρημάτων σε **-μι**

(Ρ. ἵστημι, θ. στη-, σᾶ-· τίθημι, θ. θη-, θε-· ἴημι, θ. ἦ-, ἐ-· δίδωμι, θ. δω-, δο-).

Α'. Ενεργητική φωνή

1. Ενεστώτας και παρατατικός

Οριστική	Ενεστώτας	ἵστη-μι	τί-θη-μι	ἴη-μι	δί-δω-μι
		ἵστη-ς	τί-θη-ς (τι-θεῖς)	ἴη-ς (ἰ-εῖς)	δί-δω-ς
		ἵστη-σι(ν)	τί-θη-σι(ν)	ἴη-σι(ν)	δί-δω-σι(ν)
		ἵσᾶ-μεν	τί-θε-μεν	ἴε-μεν	δί-δο-μεν
		ἵσᾶ-τε	τί-θε-τε	ἴε-τε	δί-δο-τε
		ἵσᾶσι(ν)	τι-θέ-ασι(ν)	ἰ-ᾶσι(ν)	δι-δό-ασι(ν)
		ἵσᾶ-τον	τί-θε-τον	ἴε-τον	δί-δο-τον
		ἵσᾶ-τον	τί-θε-τον	ἴε-τον	δί-δο-τον
		ἵσᾶ-τον	τί-θε-τον	ἴε-τον	δί-δο-τον
Παρατατικός		ἵστη-ν	ἐτί-θη-ν	ἴη-ν	ἐ-δί-δουν
		ἵστη-ς	ἐ-τί-θεις	ἴεις	ἐ-δί-δους
		ἵστη	ἐ-τί-θει	ἴει	ἐ-δί-δου
		ἵσᾶ-μεν	ἐ-τί-θε-μεν	ἴε-μεν	ἐ-δί-δο-μεν
		ἵσᾶ-τε	ἐ-τί-θε-τε	ἴε-τε	ἐ-δί-δο-τε
		ἵσᾶ-σαν	ἐ-τί-θε-σαν	ἴε-σαν	ἐ-δί-δο-σαν
		ἵσᾶ-τον	ἐ-τί-θε-τον	ἴε-τον	ἐ-δί-δο-τον
		ἰ-σᾶ-την	ἐ-τι-θέ-την	ἰ-έ-την	ἐ-δι-δό-την

Υποτακτική	Ενεστώτας	<i>ί-στοῶ¹</i> <i>ί-στης</i> <i>ί-στηῖ</i> <i>ί-στοῶμεν</i> <i>ί-στητε</i> <i>ί-στοῶσι(ν)</i> <i>ί-στη-τον</i> <i>ί-στη-των</i>	<i>τι-θοῶ¹</i> <i>τι-θῆς</i> <i>τι-θῆῖ</i> <i>τι-θῶμεν</i> <i>τι-θῆτε</i> <i>τι-θῶσι(ν)</i> <i>τι-θῆ-τον</i> <i>τι-θῆ-των</i>	<i>ί-ῶ¹</i> <i>ί-ῆς</i> <i>ί-ῆῖ</i> <i>ί-ῶμεν</i> <i>ί-ῆτε</i> <i>ί-ῶσι(ν)</i> <i>ί-ῆ-τον</i> <i>ί-ῆ-των</i>	<i>δι-δῶ¹</i> <i>δι-δῶς</i> <i>δι-δῶῖ</i> <i>δι-δῶμεν</i> <i>δι-δῶτε</i> <i>δι-δῶσι(ν)</i> <i>δι-δῶ-τον</i> <i>δι-δῶ-των</i>
Ευκτική	Ενεστώτας	<i>ί-σταίη-ν</i> <i>ί-σταίη-ς</i> <i>ί-σταίη</i> <i>ί-σταίη-μεν</i> <i>(-αῖμεν)</i> <i>ί-σταίη-τε</i> <i>(-αῖτε)</i> <i>ί-σταίη-σαν</i> <i>(-αῖεν)</i> <i>ί-σταῖ-τον</i> <i>ί-σταῖ-την</i>	<i>τι-θείη-ν</i> <i>τι-θείη-ς</i> <i>τι-θείη</i> <i>τι-θείη-μεν</i> <i>(-εῖμεν)</i> <i>τι-θείη-τε</i> <i>(-εῖτε)</i> <i>τι-θείη-σαν</i> <i>(-εῖεν)</i> <i>τι-θεῖ-τον</i> <i>τι-θεῖ-την</i>	<i>ί-εῖη-ν</i> <i>ί-εῖη-ς</i> <i>ί-εῖη</i> <i>ί-εῖη-μεν</i> <i>(ἰεῖμεν)</i> <i>ί-εῖη-τε</i> <i>(ἰεῖτε)</i> <i>ί-εῖη-σαν</i> <i>(ἰεῖεν)</i> <i>ί-εῖ-τον</i> <i>ί-εῖ-την</i>	<i>δι-δοίη-ν</i> <i>δι-δοίη-ς</i> <i>δι-δοίη</i> <i>δι-δοίη-μεν</i> <i>(οῖμεν)</i> <i>δι-δοίη-τε</i> <i>(οῖτε)</i> <i>δι-δοίη-σαν</i> <i>(οῖεν)</i> <i>δι-δοῖ-τον</i> <i>δι-δοῖ-την</i>
Προστακτική	Ενεστώτας	<i>ί-στη</i> <i>ί-στά-τω</i> <i>ί-στά-τε</i> <i>ί-στά-ντων</i> <i>(ἰστά-τωσαν)</i> <i>ί-στή-τον</i> <i>ί-στά-των</i>	<i>τί-θει</i> <i>τι-θέ-τω</i> <i>τί-θε-τε</i> <i>τι-θέ-ντων</i> <i>(τιθέτωσαν)</i> <i>τί-θε-τον</i> <i>τι-θέ-των</i>	<i>ί-εἰ</i> <i>ί-έ-τω</i> <i>ί-ε-τε</i> <i>ί-έ-ντων</i> <i>(ἰέτωσαν)</i> <i>ί-ε-τον</i> <i>ί-έ-των</i>	<i>δί-δου</i> <i>δι-δό-τω</i> <i>δί-δο-τε</i> <i>δι-δό-ντων</i> <i>(διδότωσαν)</i> <i>δί-δο-τον</i> <i>δι-δό-των</i>
Απαρ.	Ενεσ.	<i>ί-στά-ναι</i>	<i>τι-θέ-ναι</i>	<i>ί-έ-ναι</i>	<i>δι-δό-ναι</i>
Μετοχή	Ενεστώτας	<i>ί-στάς</i> <i>(ἰστώντος)</i> <i>ί-σάσῃ</i> <i>(ἰσάσσης)</i> <i>ί-σάν</i> <i>(ἰσάντος)</i>	<i>τι-θείς</i> <i>(τιθέντος)</i> <i>τι-θεῖσῃ</i> <i>(τιθείσσης)</i> <i>τι-θέν</i> <i>(τιθέντος)</i>	<i>ί-είς</i> <i>(ἰέντος)</i> <i>ί-εῖσῃ</i> <i>(ἰείσσης)</i> <i>ί-έν</i> <i>(ἰέντος)</i>	<i>δι-δούς</i> <i>(διδόντος)</i> <i>δι-δούσῃ</i> <i>(διδούσσης)</i> <i>δι-δόν</i> <i>(διδόντος)</i>

1. Οι τύποι της υποτακτικής είναι συνηρημένοι: (ί-στή-ω) *ί-στοῶ*, (ί-στή-ης) *ί-στης*, (ί-στή-η) *ίστη* κτλ., (δι-δώ-ω) *δι-δῶ*, (δι-δώ-ης) *δι-δῶς*, (δι-δώ-η) *δι-δῶ* κτλ.

2. Αόριστος β'

Οριστική	ἔ-στη-ν ἔ-στη-ς ἔ-στη ἔ-στη-μεν ἔ-στη-τε ἔ-στη-σαν ἔ-στη-τον ἔ-στη-την	ἔ-θη-κα ἔ-θη-κας ἔ-θη-κε ἔ-θε-μεν ἔ-θε-τε ἔ-θε-σαν ἔ-θε-τον ἔ-θέ-την	ἦ-κα ἦ-κας ἦ-κε εἶ-μεν (ἔ-je-μεν) εἶ-τε εἶσαν εἶ-τον εἶ-την	ἔ-δω-κα ἔ-δω-κας ἔ-δω-κε ἔ-δο-μεν ἔ-δο-τε ἔ-δο-σαν ἔ-δο-τον ἔ-δό-την
Υποτακτική	στω, στής, στή' στώμεν, στήτε στώσι(ν) στήτον, στήτον	θω, θής, θή' θώμεν, θήτε θώσι(ν) θήτον, θήτον	ῶ, ῆς, ῆ' ώμεν, ῆτε ῶσι(ν) ῆτον, ῆτον	δῶ, δῶς, δῶ' δῶμεν, δῶτε δῶσι(ν) δῶτον, δῶτον
Ευκτική	σταίη-ν σταίη-ς σταίη σταίη-μεν (σταῖμεν) σταίη-τε (σταῖτε) σταίη-σαν (σταῖεν) σταῖ-τον σταῖ-την	θείη-ν θείη-ς θείη θείη-μεν (θεῖμεν) θείη-τε (θεῖτε) θείη-σαν (θεῖεν) θεῖ-τον θεῖ-την	εἴη-ν ² εἴη-ς εἴη εἴη-μεν (εἶμεν) εἴη-τε (εἶτε) εἴη-σαν (εἶεν) εἶ-τον εἶ-την	δοίη-ν δοίη-ς δοίη δοίη-μεν (δοῖμεν) δοίη-τε (δοῖτε) δοίη-σαν (δοῖεν) δοῖ-τον δοῖ-την
Προστακτική	στή-θι στή-τω στή-τε σταν-των (στή-τωσαν) στή-τον στή-των	θέ-ς θέ-τω θέ-τε θέ-ντων (θέ-τωσαν) θέ-τον θέ-των	ἔ-ς ἔ-τω ἔ-τε ἔ-ντων (ἔ-τωσαν) ἔ-τον ἔ-των	δὸ-ς δὸ-τω δὸ-τε δὸ-ντων (δὸ-τωσαν) δὸ-των δὸ-των
Απαρ.	στήναι ³ 	θεῖναι ³ 	εἶναι ³ 	δοῦναι ³

1. Οι τύποι της υποτ. είναι συνηρημένοι: (στήω) στω κτλ. (όπως στον ενεστώτα).
2. Από το je-ίην-ν.
3. Με συναίρεση από τους τύπους στη-έναι, θε-έναι, je-έναι, δο-έναι.

Μετοχή	στάς (σtάντος)	θείς (θέντος)	εῖς (έντος)	δούς (δόντος)
	στάσα (στάσης)	θείσα (θείσης)	εῖσα (εῖσης)	δοῦσα (δούσης)
	στάν (σtάντος)	θέν (θέντος)	έν (έντος)	δόν (δόντος)

Β'. Μέση φωνή

1. Ενεστώτας και παρατατικός

Οριστική	Ενεστώτας			
	ἴ-σtᾶ-μαι	τί-θε-μαι	ἴ-ε-μαι	δί-δο-μαι
Παρατατικός	ἴ-σtα-σαι	τί-θε-σαι	ἴ-ε-σαι	δί-δο-σαι
	ἴ-σtα-ται	τί-θε-ται	ἴ-ε-ται	δί-δο-ται
	ἴ-σtᾶ-μεθα	τι-θέ-μεθα	ἴ-έ-μεθα	δι-δό-μεθα
	ἴ-σtα-σθε	τί-θε-σθε	ἴ-ε-σθε	δί-δο-σθε
	ἴ-σtα-νται	τί-θε-νται	ἴ-ε-νται	δί-δο-νται
	ἴ-σtα-σθον	τί-θε-σθον	ἴ-ε-σθον	δί-δο-σθον
	ἴ-σtα-σθον	τί-θε-σθον	ἴ-ε-σθον	δί-δο-σθον
	ἴ-σtᾶ-μην	έ-τι-θέ-μην	ἴ-έ-μην	έ-δι-δό-μην
Υποτακτική	ἴ-σtα-σο	έ-τί-θε-σο	ἴ-ε-σο	έ-δί-δο-σο
	ἴ-σtα-το	έ-τί-θε-το	ἴ-ε-το	έ-δί-δο-το
	ἴ-σtᾶ-μεθα	έ-τι-θέ-μεθα	ἴ-έ-μεθα	έ-δι-δό-μεθα
	ἴ-σtα-σθε	έ-τί-θε-σθε	ἴ-ε-σθε	έ-δί-δο-σθε
	ἴ-σtα-ντο	έ-τί-θε-ντο	ἴ-ε-ντο	έ-δί-δο-ντο
	ἴ-σtα-σθον	έ-τί-θε-σθον	ἴ-ε-σθον	έ-δί-δο-σθον
	ἴ-σtᾶ-σθην	έ-τι-θέ-σθην	ἴ-έ-σθην	έ-δι-δό-σθην
	ἴ-σtῶμαι	τι-θῶμαι	ἴ-ῶμαι	δι-δῶμαι
Ενεστώτας	ἴ-σtῇ	τι-θῇ	ἴ-ῇ	δι-δῶ
	ἴ-σtῇται	τι-θῇται	ἴ-ῇται	δι-δῶται
	ἴ-σtῶμεθα	τι-θῶμεθα	ἴ-ῶμεθα	δι-δῶ-μεθα
	ἴ-σtῇσθε	τι-θῇσθε	ἴ-ῇσθε	δι-δῶσθε
	ἴ-σtῶνται	τι-θῶνται	ἴ-ῶνται	δι-δῶνται
	ἴ-σtῇσθον	τι-θῇσθον	ἴ-ῇσθον	δι-δῶσθον
	ἴ-σtῇσθον	τι-θῇσθον	ἴ-ῇσθον	δι-δῶσθον
	ἴ-σtῇσθον	τι-θῇσθον	ἴ-ῇσθον	δι-δῶσθον

	Ενεστώτης	<i>ί-σται-μην</i> <i>ί-σται-ο</i> <i>ί-σται-το</i> <i>ί-σται-μεθα</i> <i>ί-σται-σθε</i> <i>ί-σται-ντο</i> <i>ί-σται-σθον</i> <i>ί-σται-σθην</i>	<i>τι-θεί-μην</i> <i>τι-θεί-ο</i> <i>τι-θεί-το</i> <i>τι-θεί-μεθα</i> <i>τι-θείσθε</i> <i>τι-θεί-ντο</i> <i>τι-θεί-σθον</i> <i>τι-θεί-σθην</i>	<i>ί-εί-μην</i> <i>ί-εί-ο</i> <i>ί-εί-το</i> <i>ί-εί-μεθα</i> <i>ί-είσθε</i> <i>ί-εί-ντο</i> <i>ί-εί-σθον</i> <i>ί-εί-σθην</i>	<i>δι-δοί-μην</i> <i>δι-δοί-ο</i> <i>δι-δοί-το</i> <i>δι-δοί-μεθα</i> <i>δι-δοί-σθε</i> <i>δι-δοί-ντο</i> <i>δι-δοί-σθον</i> <i>δι-δοί-σθην</i>
Προστακτική	Ενεστώτης	<i>ί-στα-σο (ἴστω)</i> <i>ί-στά-σθω</i> <i>ί-στα-σθε</i> <i>ί-στά-σθων</i> <i>(-σθωσαν)</i> <i>ί-στα-σθον</i> <i>ί-στά-σθων</i>	<i>τί-θε-σο</i> <i>τι-θέ-σθω</i> <i>τί-θε-σθε</i> <i>τι-θέ-σθων</i> <i>(σθωσαν)</i> <i>τί-θε-σθον</i> <i>τι-θέ-σθων</i>	<i>ί-ε-σο</i> <i>ί-έ-σθω</i> <i>ί-ε-σθε</i> <i>ί-έ-σθων</i> <i>(-σθωσαν)</i> <i>ί-ε-σθον</i> <i>ί-έ-σθων</i>	<i>δί-δο-σο</i> <i>δι-δό-σθω</i> <i>δί-δο-σθε</i> <i>δι-δό-σθων</i> <i>(-σθωσαν)</i> <i>δί-δο-σθον</i> <i>δι-δό-σθων</i>
Απαρ.	Ενεστ.	<i>ί-στα-σθαι</i>	<i>τί-θε-σθαι</i>	<i>ί-ε-σθαι</i>	<i>δί-δο-σθαι</i>
Μετοχή	Ενεστώτ.	<i>ί-στά-μενος</i> <i>ί-στα-μένη</i> <i>ί-στά-μενον</i>	<i>τι-θέ-μενος</i> <i>τι-θε-μένη</i> <i>τι-θέ-μενον</i>	<i>ί-έ-μενος</i> <i>ί-ε-μένη</i> <i>ί-έ-μενον</i>	<i>δι-δό-μενος</i> <i>δι-δο-μένη</i> <i>δι-δό-μενον</i>

Ρήματα της β' συζυγίας (σε -μι)

2. Αόριστος β'

Οριστική	<i>έ-θέ-μην</i> <i>έ-θου</i> <i>έ-θε-το</i> <i>έ-θέ-μεθα</i> <i>έ-θε-σθε</i> <i>έ-θε-ντο</i> <i>έ-θε-σθον</i> <i>έ-θέ-σθην</i>	<i>εἶ-μην</i> <i>εἶ-σο</i> <i>εἶ-το</i> <i>εἶ-μεθα</i> <i>εἶ-σθε</i> <i>εἶ-ντο</i> <i>εἶ-σθον</i> <i>εἶ-σθην</i>	<i>έ-δό-μην</i> <i>έ-δου</i> <i>έ-δο-το</i> <i>έ-δό-μεθα</i> <i>έ-δο-σθε</i> <i>έ-δο-ντο</i> <i>έ-δο-σθον</i> <i>έ-δό-σθην</i>
----------	---	---	---

Υποτακτική	θῶμαι ¹ θῆ θῆται θώμεθα θῆσθε θῶνται θῆσθον θῆσθον	ὦμαι ¹ ῆ ῆται ὠμεθα ῆσθε ὠνται ῆσθον ῆσθον	δῶμαι ¹ δῶ δῶται δώμεθα δῶσθε δῶνται δῶσθον δῶσθον
Ευκτική	θεί-μην ² θεῖ-ο θεῖ-το θεί-μεθα θεῖ-σθε θεῖ-ντο θεῖ-σθον θεῖ-σθην	εἰ-μην ² ε἖-ο ε἖-το ε἖-μεθα ε἖-σθε ε἖-ντο ε἖-σθον ε἖-σθην	δοί-μην ² δοῖ-ο δοῖ-το δοί-μεθα δοῖ-σθε δοῖ-ντο δοῖ-σθον δοῖ-σθην
Προστακτική	θοῦ ³ θέ-σθω θέ-σθε θέ-σθων (θέσθωσαν) θέ-σθον θέ-σθων	οὖ ³ ἔ-σθω ἔ-σθε ἔ-σθων (ἔσθωσαν) ἔ-σθον ἔ-σθων	δοῦ ³ δό-σθω δό-σθε δό-σθων (δόσθωσαν) δό-σθον δό-σθων
Απαρ.	θε-σθαι 	ἔ-σθαι 	δό-σθαι
Μετοχή	θε-μενος θε-μένη θε-μενον	ἔ-μενος ἔ-μένη ἔ-μενον	δό-μενος δο-μένη δό-μενον

1. Με συναίρεση από τους τύπους θή-ωμαι, ῆ-ωμαι, δώ-ωμαι.
2. Από τους τύπους θε-ί-μην, εἰ-μην. δο-ί-μην.
3. Από το θέ-σο, θέ-ο = θοῦ· ἔ-σο, ἔ-ο = οὖ· δό-σο, δό-ο = δοῦ.

1. Ενεστώτας και παρατατικός

340. Των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε -μι:

1) Τό ρηματικό θέμα είναι δύο ειδών: ισχυρό (με μακρόχρονο χαρακτηριστήρα) και αδύνατο (με βραχύχρονο χαρακτηριστήρα):

ρηματ. θ. **στη-** και **στώ:** *ἵ-στη-μι, ἵ-στᾶ-μαι*

ρηματ. θ. **θη-** και **θε-:** *τί-θη-μι, τί-θε-μαι*

ρηματ. θ. **jh-** και **je-:** *ἵ-η-μι, ἵ-ε-μαι* (βλ. § 64, 2)

ρηματ. θ. **δω-** και **δο-:** *δί-δω-μι, δί-δο-μαι.*

2) Από τα δύο αυτά είδη του ρηματ. θέματος προκύπτουν με τον ενεστωτικό αναδιπλασιασμό δύο αντίστοιχα είδη ενεστωτικού θέματος: το ισχυρό ενεστωτικό θέμα και το αδύνατο ενεστωτικό θέμα (πβ. § 335): *ἵ-στη-, ἵστα· τιθη-, τιθε· ἱη-, ἱε· διδω-, διδο·* και από το ισχυρό ενεστωτ. θέμα κανονικά σχηματίζονται τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής του ενεργητ. ενεστώτα και η υποτακτική γενικά (του ρ. *ἵστημι* ακόμη και το β' ενικό της προστακτικής), ενώ από το αδύνατο ενεστ. θέμα σχηματίζονται όλοι οι άλλοι τύποι στον ενεστώτα και τον παρατατικό (πβ. § 341).

3) Ο ενεστώτας της ενεργητικής και μέσης φωνής στην οριστική και προστακτική, το απαρέμφατο και η μετοχή, καθώς και ο παρατατικός της ενεργητ. και μέσης φωνής, σχηματίζονται με την προσκόλληση των κυρίως καταλήξεων απευθείας στο ενεστωτικό θέμα, χωρίς να μεσολαβούν θεματικά φωνήεντα (πβ. § 335, 2): *δίδω-μι, δίδο-μεν, δίδο-τε, ἐδίδο-μεν, ἐδίδο-τε, διδό-τω, διδό-μεθα, ἐδιδό-μην, διδό-σθω, δίδο-σθαι, διδό-μενος* κτλ.

4) Η υποτακτική του ενεστώτα της ενεργητικής και μέσης φωνής σχηματίζεται με τα θεματικά φωνήεντα των ρημάτων σε -ω και έχει τις ίδιες με αυτά ολικές καταλήξεις (βλ. § 282, 4), αλλά ό μακρόχρονος χαρακτηριστήρας του ισχυρού θέματος (*η* ή *ω*) συναιρείται με το ακόλουθο φωνήεν των καταλήξεων: (*ιστή-ω*) *ιστῶ*, (*τιθή-ης*) *τιθῆς*, (*διδώ-ω*) *διδῶ*, (*διδώ-ης*) *διδῶς* κτλ.

5) Η ευκτική του ενεστώτα της ενεργητικής και μέσης φωνής σχηματίζεται χωρίς θεματικά φωνήεντα (βλ. § 282), παίρνει όμως τα εγκλιτικά φωνήεντα της ευκτικής **ι** και **ιη** (βλ. § 283), πού προσθέτονται ανάμεσα στο χρονικό θέμα και τις προσωπικές καταλήξεις, αλλά το **ι** των εγκλιτικών φωνέντων συναιρείται με τον προηγούμενο βραχύχρονο χαρακτηριστήρα του αδύνατου θέματος **α** ή **ε** ή **ο** σε **αι** ή **ει** ή **οι**: (*ἵστα-ἱη-ν*)

ισταίην, (τιθε-ί-μην) τιθείμην, (διδο-ίη-ν) διδοίην, (διδο-ί-μην) διδοίμην κτλ.

6) Το σ στην κατάληξη **-σαι** της μέσης φωνής, φυλάγεται, αν και βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα: *ἵστα-σαι, τίθε-σαι, ἴ-εσαι, δίδο-σαι*.
επίσης το σ στην κατάληξη **-σο** φυλάγεται στο β' ενικό του παρατατικού και στο β' ενικό της προστακτικής του ενεστώτα: *ἵστα-σο, ἐτίθε-σο, ἴε-σο, ἐδίδο-σο· ἵστα-σο, τίθε-σο, ἴε-σο, δίδο-σο*. αλλά στην ευκτική αποβάλλεται: *ἵσταῖο, τιθεῖο, ἰεῖο, διδοῖο*.

341. 1) Των ρ. *τίθημι* και *ἵημι* το β' και γ' ενικό της οριστικής του ενεργητ. παρατατικού και το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητ. ενεστώτα κανονικά σχηματίζονται κατά τα συνηρημένα ρήματα σε **-έω**: *ἐτίθεις, ἐτίθει - ἴεις, ἴει· τίθει, ἴει* κτλ.

2) Του ρ. *δίδωμι* τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής του ενεργητ. παρατατικού και το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητ. ενεστώτα σχηματίζονται κατά τα συνηρημένα ρήματα σε **-ώω**: *ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου - δίδου*.

II. Αόριστος β'

342. Το ρ. *ἵστημι* έχει αόρ. β' κατά τα ρήματα σε **-μι** μόνο στην ενεργητ. φωνή (*ἔ-στη-ν*), ενώ τα ρ. *τίθημι, ἵημι* και *δίδωμι* έχουν και στην ενεργητ. και στη μέση (*ἔ-θη-κα, ἐ-θέ-μην· ἦ-κα, εἶ-μην· ἔ-δω-κα, ἐ-δό-μην*).

343. Του ρ. *ἵστημι* ο αόρ. β' **ἔστην**:

1) από το αδύνατο θέμα *σᾱ-* σχηματίζει την ευκτική (*στα-ί-ην*) *σταίην*, τη μετοχή *στάς, στάσα, στάν* και τον τύπο *στάντων* του γ' πληθ. της προστακτικής· από το ισχυρό θέμα *στη-* σχηματίζει όλους τους άλλους τύπους: *ἔ-στη-ν, ἔ-στη-μεν* κτλ. (*-στή-ω*) *στῶ, (στή-ης) στῆς* κτλ. - *στή-θι, στή-τω* κτλ. - *στή-ναι*.

2) στο β' ενικό της προστακτικής έχει κατάληξη **-θι**: *στή-θι*.

344. Των ρ. *τίθημι, ἵημι, δίδωμι* οι αόριστοι β' **ἔθηκα - ἐθέμην, ἦκα - εἶμην, ἔδωκα - ἐδόμην**:

1) σχηματίζουν τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής στην ενεργητ. φωνή με τους τύπους του α' με χρον. χαρακτήρα **κ** (αντί **σ**):

2) από το ισχυρό θέμα (**θη-, ῆ-, δω-**) σχηματίζουν τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής στην ενεργητ. φωνή (*ἔ-θη-κα, ἦ-κα, ἔ-δω-κα*) και την υποτακτική στην ενεργητ. και μέση φωνή (*θή-ω = θῶ, θή-ωμαι = θῶμαι· ῆ-ω = ῶ, ῆ-ωμαι = ῶμαι· δώ-ω = δῶ, δώ-ωμαι = δῶμαι*)· από

το αδύνατο θέμα (θε-, έ-, δο-) σχηματίζουν όλους τους άλλους τύπους της ενεργητ. και μέσης φωνής·

3) στο β' ενικό της προστακτικής στην ενεργητ. φωνή έχουν κατάληξη **-ς**: *θέ-ς, έ-ς, δο-ς*·

4) το **σ** στην κατάληξη της μέσης φωνής αποβάλλεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα· φυλάγεται μόνο στο β' ενικό της οριστ. του αορ. β' *εί-μην*: *είσο*·

5) στο ενεργητ. απαρέμφατο έχουν κατάληξη **-έναι**, αλλά συναιρούν το *ε* που είναι στην αρχή με τον προηγούμενο χαρακτήρα του θέματος: (θε-έναι) *θεῖναι*, (έ-έναι) *εῖναι*, (δο-έναι) *δοῦναι*.

III. Τονισμός

345. Ο τόνος των ρημάτων σε **-μι**, όταν αυτά είναι σύνθετα με πρόθεση:

1) στην προστακτική του αορ. β', ενεργητικού και μέσου, ανεβαίνει όσο το επιτρέπει η λήγουσα, όχι όμως παραπάνω από την τελευταία συλλαβή της πρόθεσης, αν αυτή είναι δισύλλαβη: *ανά-στηθι, απόδοτε, κατά-θεσθε, ἄφ-ες, ἄφ-ετε, πρόσ-θες, επί-θες* κτλ· αλλά στους τύπους του β' ενικού της προστακτικής του μέσου αορ. β' *θοῦ* (του *τίθεται*), *οὔ* (του *ἵεμαι*) και *δοῦ* (του *δίδωμαι*), όταν αυτοί είναι σύνθετοι με μονοσύλλαβη πρόθεση ή με δισύλλαβη που έχει πάθει έκθλιψη, ο τόνος δεν ανεβαίνει: *ἐκ-θοῦ, ἀφοῦ* (*ἀπό + οὔ* του ρ. *ἀφ-ίεμαι*), *προδοῦ*· (αλλά *κατά-θου* κτλ.)·

2) στο απαρέμφατο και τη μετοχή του ενεστώτα και του αορ. β' ο τόνος μένει όπου και στο απλό ρήμα: *ἄφ-ιστάναι, προσ-τιθέναι, ἀνα-τιθέναι, συν-ιέναι, ἀπο-διδόναι, συν-ιστάς, ἀνα-στάς, μετα-τιθείς, ἀπο-τιθέμενος, ἀπο-θέμενος, ἀπο-δούς* κτλ.

2. Οι άλλοι χρόνοι των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε **-μι**

346. Οι άλλοι χρόνοι, εκτός από τον ενεστώτα, παρατατικό και αορ. β', των φωνηεντόληκτων ρημάτων *ἴσθμι, τίθμι, ἵημι* και *δίδωμι* σχηματίζονται κανονικά όπως και των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε **-ω**, δηλ. από το ισχυρό ή αδύνατο θέμα και με τις αντίστοιχες καταλήξεις, αλλά και με κάποιες ανωμαλίες, όπως φαίνεται στον παρακάτω συνολικό πίνακα:

α) **ἴ-στη-μι** (= στήνω)· (ρ. *θ. στη-* και *σᾶ-*), παρατ. *ἴ-στη-ν*, μέλλ. *στή-σω*, αορ. *ᾱ' ἔ-στη-σα*, αορ. β' *ἔ-στη-ν*, παρακ. *ἔ-στη-κα'*, υπερσ. *εἰ-στή-*

κειν' και ἐ-στή-κειν, συντελ. μέλλ. ἐ-στή-ξω. Μέσ. και παθ. ἴ-στα-μαι, πα-
 ρατ., ἰστιά-μην, μέσ. μέλλ. στή-σομαι, μέσ. αόρ. α' ἐ-στη-σάμην, παθ. μέλλ.
 στα-θήσομαι, παθ. αόρ. ἐ-στά-θην. Ρημ. επιθ. ἀνά-στα-τος, ἀν-υπό-στατος,
 ἀπο-στα-τέον. Παράγ. στά-σις, ἐπι-στά-της, στα-θμός, στή-λη, στή-μων
 κτλ.

Ο παρακειμ. ἔστηκα και ο υπερσυντ. εἰστήκειν ἔχουν σε ορισμένα
 πρόσωπα και δευτερουσ τύπους από το αδύνατο θέμα στᾱ- (με αναδι-
 πλασιασμό σε-στα- = ἔστα-) και με τις προσωπικές καταλήξεις αμέσως
 προσκολλημένες στο θέμα. Ἐτσι σχηματίζονται οι τύποι: ἔστηκα, -κας,
 -κε, -καμεν, -κατε, -κασι και ἔ-στα-μεν, ἔ-στα-τε, ἔ-σταῖ-σι (από το ἐ-στά-
 ασι). Απαρ. ἐστηκέναι και ἐ-στάναι Μετοχή: ἐστηκώς, -κυῖα, -κός και
 ἔστώς, ἔστώσα, ἔστώς και ἔστός², γεν. ἐστῶτος, ἐστώσης, ἐσῶτος (βλ. §
 187, 9). Υπερσυντέλ. εἰστήκειν, -κεις, -κει, -κεμεν, -κετε, -κεσαν και ἔ-
 στα-σαν.

β) τί-θη-μι (= θέτω)· (ρ. θ. θη- και θε-), παρ. ἐ-τί-θην, μέλλ. θή-σω,
 αόρ. ἔ-θη-κα, παρακ. τέ-θη-κα ἢ τέ-θει-κα. Μέσ. και παθ. τί-θε-μαι, πα-
 ρατ. ἐ-τι-θέ-μην, μέσ. μέλλ. θή-σομαι, μέσ. αόρ. β' ἐ-θέ-μην, παθ. μέλλ.
 τε-θή-σομαι (από το θε-θήσομαι, βλ. § 69, 1), παθ. αόρ. ἐ-τέ-θην (από το
 ἐ-θέ-θην), παρακ. μέσ. τέ-θει-μαι, παρακ. παθ. κείμῃ (= εἶμαι τοποθετη-
 μένος από κάποιον), υπερσ. παθ. ἐ-κεί-μην (βλ. § 351, 5). Ρημ. επιθ. θε-
 μένος, πρόσθε-τος ἢ προσ-θε-τός, σύν-θε-τός, θε-τέον κτλ. Παράγ. θή-μα, ἀ-
 νό-θη-μα (= αφιέρωμα), θέ-σις κτλ.

γ) ἵ-η-μι (= ρίχνω)· (ρ. θ. ἵη- = ἦ- και ἵε- = ἐ-), παρ. ἵ-η-ν, μέλλ. ἦ-
 σω, αόρ. ἦ-κα, παρακ. εἶ-κα. Μέσ. και παθ. ἵ-ε-μαι, παρ. ἱ-έ-μην, μέσ.
 μέλλ. -ή-σο-μαι (ἀφ-ή-σομαι), μέσ. αόρ. α' -η-κά-μην (προ-η-κά-μην,
 σπάν.), μέσ. αόρ. β' -εἶ-μην (ἀφ-εἶ-μην, ἀφ-εἶ-σο, ἀφ-εἶ-το κτλ.), παθ. μέλλ.
 -ε-θή-σομαι (ἀφ-ε-θή-σομαι), παθ. αόρ. -εἶ-θην (ἀφ-εἶ-θην, υποτ. ἀφ-ε-θῶ
 κτλ.), παρακ. -εἶ-μαι (ἀφ-εἶ-μαι), υπερσ. -εἶ-μην (ἀφ-εἶ-μην, ἀφ-εἶ-σο, ἀφ-εἶ-
 το κτλ.). Ρημ. επιθ. (ἐ-τός) κάθ-ε-τος, ἄφ-ε-τος, συν-ε-τός. Παράγ. ἄν-ε-
 σις, ἄφ-ε-σις, ἔν-ε-σις, σύν-ε-σις κτλ., ἀφ-έ-της, ἐφ-έ-της κτλ.

δ) δι-δω-μι (= δίνω)· (ρ. θ. δω- και δο-), παρ. ἐ-δί-δουν (-ους, -ου),
 μέλλ. δώ-σω, αόρ. ἔ-δω-κα, παρακ. δέ-δω-κα, υπερσ. ἐ-δε-δώ-κειν, συ-
 ντελ. μέλλ. δεδωκώς ἔσομαι. Μέσ. και παθ. δι-δο-μαι, παρ. ἐ-δι-δό-μην,
 μέσ. μέλλ. δώ-σομαι, μέσ. αόρ. β' ἐ-δό-μην, παθ. μέλλ. δο-θήσομαι, παθ.

1. Ο τύπος ἔστηκα σχηματίστηκε από το σέ-στη-κα (βλ. § 64, 1) και ο τύπος
 εἰστήκειν από το ἐ-σε-στή-κειν, ἐ-ε-στή-κειν = εἰστήκειν, με δασεία από αναλογία προς
 τον παρακειμενο.

2. Ὅπως το ουδέτερο λελυκός.

αόρ. ἐ-δό-θην, παρακ. δέ-δο-μαι, υπερσ. ἐ-δε-δό-μην. Ρημ. επίθ. δο-τός, δο-τέος. Παράγ. δό-σις, δο-τήρ, δῶ-ρον κτλ.

Γ'. Ἄλλα φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι

347. Ἄλλα φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι, εκτός από τα ρ. ἴσθημι, τίθημι, ἴημι και δίδωμι, είναι τα εξής:

1) πί-μ-πλη-μι (= γεμίζω) και 2) πίμπρημι (= πυρπολώ, καίω), που ανάμεσα από τον ενεστωτικό αναδιπλασιασμό (πι-) και το ρηματικό θέμα (πλη-, πρη-) παίρνουν το σύμφωνο **μ** για λόγους ευφωνίας: πί-μ-πλη-μι, πί-μ-πρη-μι. Αλλά τα σύνθετα ἐμπίμπλημι, ἐμπίπρημι βρίσκονται συνήθως χωρίς το ευφωνικό **μ** στον ενεστώτα (από λόγους ανομοίωσης, § 69, 2, α): ἐμπίπλημι, ἐμπίπρημι.

3) ὀ-νί-νη-μι (= ωφελῶ), που παίρνει ενεστωτικό αναδιπλασιασμό μέσα στο θέμα, δηλ. μετά το αρχικό φωνήεν **ο**: ὀ-νί-νη-μι.

4) ἄγα-μαι (= θαυμάζω) και 5) δύνα-μαι, που δεν παίρνουν ενεστωτικό αναδιπλασιασμό.

6) ἐπί-στα-μαι (= ξέρω καλά), που επίσης δεν παίρνει ενεστωτικό αναδιπλασιασμό· αυτό δεν είναι σύνθετο από το ρ. ἴσταμαι (γιατί ἐπί + ἴσταμαι = ἐρίσταμαι = «ἴσταμαι ἐπὶ τινος» = ἐπιστατῶ), παρά απευθείας από την πρόθ. επι και το θέμα στα-.

Τα παραπάνω ἑξι ρήματα κλίνονται στον ενεστώτα και τον παρατατικό κατά το ρ. ἴσθημι - ἴσταμαι και σχηματίζουν τους χρόνους κατά τον ακόλουθο τρόπο:

1. **πί-μ-πλη-μι** (ρ. θ. πλη-, plā-), παρατ. ἐ-πί-μ-πλη-ν, μέλλ. -πλή-σω, αόρ. -ἐ-πλη-σα, παρακ. πέ-πλη-κα. Μέσ. και παθ. πί-μ-πλά-μαι, παρατ. ἐ-πι-μ-πλά-μην, (μέσ. μέλλ. πλή-σομαι), μέσ. αόρ. α' ἐ-πλη-σάμην και μέσ. αόρ. β' -ε-πλή-μην (σπάν.), παθ. μέλλ. πλη-σ-θήσομαι, παθ. αόρ. ἐ-πλήσ-θην, παρακ. -πέ-πλη-σ-μαι. Ρημ. επίθ. ἄ-πλη-σ-τος, ἐμ-πλη-σ-τέος. Παράγ. πλήρης, πλήθος κτλ.

2. **πί-μ-πρη-μι** (ρ. θ. πρη-, prā-), συνήθ. σύνθ. ἐμ-πί-(μ)-πρη-μι, παρατ. ἐν-ε-πί-μ-πρη-ν, μέλλ. ἐμ-πρή-σω, αόρ. ἐν-ἐ-πρη-σα. Παθ. ἐμ-πί-πρα-μαι, παθ. αόρ. ἐν-ε-πρή-σ-θην. Παράγ. πρήσις, ἐμπρησμός, ἐμπρηστής κτλ.

3. **ὀ-νί-νη-μι** (ρ. θ. ὀνη-, ὀnā-). (Ενεστ. οριστ. ὀ-νί-νη-μι, ὀνίνης, ὀνίνη-σι· τα λοιπά πρόσ. ἄχρηστα - υποτ., ευκτ. και προστ. λείπουν· απαρ. ὀνινάναι, μετοχή μόνο θηλ. ὀνινᾶσα), παρατ. (λείπει κατ' ἑστη θέση του χρησιμοποιεῖται ο παρατ. του ὠφελῶ) ὠφέλουν, μέλλ. ὀνή-σω, αόρ. ὠνη-σα. Μέσ. και παθ. ὀ-νί-νᾶ-μαι (εκτός από την οριστ. εὐχρηστη η ευκτ. ὀνινάμην, ὀνίναιο, ὀνίναιο κτλ., που τονίζεται κατά τα βαρύτονα, και το

απαρ. ονίνασθαι), παρ. α. ὦ-νι-νά-μην, μέσ. μέλλ. ὀνή-σομαι, μέσ. αόρ. ὀνή-μην (ευκτ. ὀναίμην, ὄναιο, ὄναιο κτλ., που τονίζεται κατά τα βαρύ-τονα· απαρ. ὄνα-σθαι), παθ. αόρ. ὀνή-θην· τα λοιπά από το ωφελούμαι. Ρημ. επίθ. ἀνόνη-τος (ενεργ. = εκείνος που δεν ωφελεί, ανώφελος· παθ. = εκείνος που δεν ωφελείται), ὀνη-τέον. Παράγ. ὀνησις κτλ.

4. **ἄγα-μαι** (ρ. θ. ἀγα- και ἀγασ-), εὐχρ. η ευκτ. ἀ' ενικού ἀγαίμην και γ' πληθ. ἀγαιντο (ο τονισμός κατά τα βαρύτονα), παρ. ἡγά-μην, (μέσ. μέλλ. ἀγά-σομαι), μέσ. αόρ. ἡγα-σάμην, παθ. αόρ. ἡγάσ-θην. Ρημ. επίθ. ἀγασ-τός, ἀξιάγαστος. Παράγ. ἄγασμα (= αντικείμενο θαυμασμού ή λα-τρείας), επίρρ. (από τη μετοχή) ἀγαμένως (= με θαυμασμό) κτλ.

5. **δύνα-μαι** (ρ. θ. δυνα- και δυνασ-). Ενεστ. οριστ. δύναμαι, δύνασαι, δύναται κτλ., υποτ. δύνωμαι, δύνῃ, δύνῃται κτλ., ευκτ. δυναίμην, δύναιο, δύναιτο κτλ. (ο τονισμός κατά τα βαρύτονα). προστ. μόνο δυνάσθω, δυνάσ-θωσαν, απαρ. δύνασ-θαι, μετ. δυνά-μενος· παρ. ἐ(ῃ)δυνάμην, ἐ(ῃ)δύνω, ἐ(ῃ)δύνατο κτλ., μέσ. μέλλ. δυνή-σομαι, παθ. αόρ. ως μέσ. ἐ(ῃ)δυνή-θην (βλ. § 269, 1, α) και (σπάν.) ἐ-δυνάσ-θην, παρακ. δε-δύνῃ-μαι. Ρημ. επίθ. δυνα-τός, ἀδύνατος. Παράγ. δυνάστης κτλ.

6. **ἐπίστα-μαι** (ρ. θ. ἐπι-στη- και ἐπι-στᾶ-). Ενεστ. οριστ. ἐπίσταμαι, -σαι, -ται κτλ., υποτ. ἐπίστωμαι, -ῃ, -ῇται κτλ., ευκτ. ἐπισταίμην, -αιο, -αιτο κτλ. (ο τονισμός κατά τα βαρύτ.), προστ. ἐπίστω (και ἐπίστασο), ἐπιστάσθω κτλ., απαρ. ἐπίστασθαι, μετ. ἐπιστάμενος· παρ. ἡπιστάμην, ἡπίστω (και ἡπίστασο), ἡπίστατο κτλ., (βλ. § 269, 2, α) μέσ. μέλλ. ἐπι-στή-σομαι, παθ. αόρ. ἡπιστή-θην. Ρημ. επίθ. ἐπιστη-τός, -τέος. Παράγ. ἐπιστήμη, ἐπιστήμων κτλ.

348. Εκτός από τα παραπάνω ρήματα, κατά το ἴσθμι - ἴσταμαι κλί-νονται και τὰ εξῆς:

1) **κρέμα-μαι** (= εἶμαι κρεμασμένος), (θ. κρεμα-, κρεμη-) του ενεστ. εὐχρ. εἶναι η οριστ. κρέμαμαι, -σαι, -ται κτλ. και η μετ. κρεμάμενος· πα-ρ. ἐκρεμάμην, ἐκρέμω, ἐκρέματο κτλ., μέσ. μέλλ. ως παθ. κρεμήσομαι (ποιητ.). Το ρ. κρέμαμαι χρησιμεύει σαν παρακείμε. τοῦ κρεμάννυμαι·

2) ο αόρ. ἐ-πριά-μην (= ἀγόρασα), του ρ. ὠνοῦμαι (= ἀγοράζω) (ρ. θ. πριά-) οριστ. ἐπριάμην, ἐπρίω, ἐπρίατο κτλ. υποτ. πρίωμαι, πρίῃ, πρίῃται κτλ., ευκτ. πριάμην, πρίαυ, πρίαυτο κτλ., (προστ. πρίω και πρίασο, πριά-σθω κτλ., ποιητ.), απαρ. πρίασθαι, μετ. πριάμενος.

ΑΟΡΙΣΤΟΙ Β' ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΣΕ -ΜΙ

349. Μερικά βαρύτονα ρήματα (της α' συζυγίας) σχηματίζουν αόριστο β' κατά τα ρήματα σε **-μι**, που κλίνεται όπως ο αόρ. *ἔστην* (βλ. § 339, Α', 2).

Τα ρήματα αυτά έχουν ρηματ. θέμα ισχυρό και αδύνατο, δηλ. έχουν χαρακτήρα:

- 1) **η** και **ἄ**: *βαίνω*, αόρ. β' *ἔ-βη-ν* (ρ. θ. *βη-*, *βᾶ-*)
φθάνω, αόρ. β' *ἔ-φθη-ν* (ρ. θ. *φθη-*, *φθᾶ-*)
- 2) **ᾱ** και **ἄ**: (ἀπο)-*δι-δρά-σκ-ω*, αόρ. β' (ἀπ)έ-*δρᾱ-ν* (ρ. θ. *δρᾱ-*, *δρᾶ-*)
γηρά-σκ-ω, αόρ. β' *ἐ-γήρᾱ-ν* (ρ. θ. *γηρᾱ-*, *γηρᾶ-*)
- 3) **η** και **ε**: *ρέω*, αόρ. β' *ἐρ-ρύη-ν* (ρ. θ. *ρύη-*, *ρύε-*)
- 4) **ω** και **ο**: *ἄλ-ίσκ-ομαι*, αόρ. β' *ἐ-άλω-ν* (θ. *άλω-*, *άλο-*) (βλ. § 354)
γι-γνώ-σκ-ω, αόρ. β' *ἔ-γνω-ν* (θ. *γνω-*, *γνω-*) (βλ. § 356)
ζῶ, αόρ. β' *ἐ-βίω-ν* (θ. *βιω-*, *βιο-*).
- 5) **υ** και **ϋ**: *δύ-ομαι*, αόρ. β' *ἔ-δῦ-ν* (ρ. θ. *δῦ-*, *δῦ-*)
φύ-ομαι, αόρ. β' *ἔ-φῦ-ν* (ρ. θ. *φῦ-*, *φῦ-*).

350. Παραδείγματα

	θ. βη-, βᾶ-	θ. δρᾱ-, δρᾶ-	θ. ρύη-, ρύε-	θ. γνω-, γνω-	θ. δῦ-, δῦ-
Οριστική	<i>ἔ-βη-ν</i>	<i>ἔ-δρᾱ-ν</i>	<i>ἐρρύη-ν</i>	<i>ἔ-γνω-ν</i>	<i>ἔ-δῦ-ν</i>
	<i>ἔ-βη-ς</i>	<i>ἔ-δρα-ς</i>	<i>ἐρρύη-ς</i>	<i>ἔ-γνω-ς</i>	<i>ἔ-δου-ς</i>
	<i>ἔ-βη</i>	<i>ἔ-δρα</i>	<i>ἐρρύη</i>	<i>ἔ-γνω</i>	<i>ἔ-δου</i>
	<i>ἔ-βη-μεν</i>	<i>ἔ-δρα-μεν</i>	<i>ἐρρύη-μεν</i>	<i>ἔ-γνω-μεν</i>	<i>ἔ-δου-μεν</i>
	<i>ἔ-βη-τε</i>	<i>ἔ-δρα-τε</i>	<i>ἐρρύη-τε</i>	<i>ἔ-γνω-τε</i>	<i>ἔ-δου-τε</i>
	<i>ἔ-βη-σαν</i>	<i>ἔ-δρα-σαν</i>	<i>ἐρρύη-σαν</i>	<i>ἔ-γνω-σαν</i>	<i>ἔ-δου-σαν</i>
	<i>ἔ-βη-τον</i>	<i>ἔ-δρα-τον</i>	<i>ἐρρύη-τον</i>	<i>ἔ-γνω-τον</i>	<i>ἔ-δου-τον</i>
	<i>ἔ-βη-την</i>	<i>ἔ-δρά-την</i>	<i>ἐρρύη-την</i>	<i>ἔ-γνώ-την</i>	<i>ἔ-δού-την</i>
Υποτακτική	<i>βῶ'</i>	<i>δρῶ'</i>	<i>ρύῶ'</i>	<i>γνώ'</i>	<i>δύ-ω</i>
	<i>βῇς</i>	<i>δρᾷς</i>	<i>ρύῃς</i>	<i>γνῶς</i>	<i>δύ-ης</i>
	<i>βῇ</i>	<i>δρᾷ</i>	<i>ρύῃ</i>	<i>γνῶ</i>	<i>δύ-η</i>
	<i>βῶμεν κτλ.</i>	<i>δρῶμεν κτλ.</i>	<i>ρύῶμεν κτλ.</i>	<i>γνώμεν κτλ.</i>	<i>δύ-ωμεν κτλ.</i>

Ευκτική	βαίη-ν βαίη-ς βαίη κτλ.	δραίη-ν δραίη-ς δραίη κτλ.	ρueίη-ν ρueίη-ς ρueίη κτλ.	γvoίη-ν γvoίη-ς γvoίη κτλ.	
Προστακτική	βῆ-θι βῆ-τω βῆ-τε βά-ντων ἢ βῆ-τωσαν κτλ.	δρᾶ-θι δρᾶ-τω δρᾶ-τε δρά-ντων ἢ δρά-τωσαν κτλ.		γνώ-θι γνώ-τω γνώ-τε γνό-ντων ἢ γνώ-τωσαν κτλ.	δῶ-θι δῶ-τω δῶ-τε δύ-ντων ἢ δύ-τωσαν κτλ.
Απαρ.	βῆ-ναι	δρᾶ-ναι	ρueῆ-ναι	γνώ-ναι	δῶ-ναι
Μετοχή	βάς (βάντος) βάσα (βάσης) βάν (βάντος)	δράς (δράντος) δράσα (δράσης) δράν (δράντος)	ρueίς (ρueέντος) ρueῖσα (ρueείσης) ρueέν (ρueέντος)	γvoύς (γvoόντος) γvoῦσα (γvoούσης) γvoόν (γvoόντος)	δύς (δύντος) δύσα (δύσης) δύν (δύντος)

1. Οι τύποι της υποτ. είναι συνηρημένοι: (βῆ-ω) βῶ, (δρά-ω) δρῶ, (ρueῆ-ω) ρueῶ, (γνώ-ω) γνώ· πβ. (στή-ω) στῶ, (θή-ω) θῶ, (δώ-ω) δῶ.

ΑΛΛΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Β' ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΣΕ -ΜΙ)

351. Άλλα ρήματα που κλίνονται ολικά ή μερικά κατά τα ρήματα σε -μι με διάφορες ανωμαλίες είναι τα εξής:

1) Το ρ. **εἶμι** (= είμαι). Βλ. § 274 - 275.

2) Το ρ. **εἶμι** (= θα πάω), (ρ. θ. ισχυρό *εἶ-*, αδύνατο *ι-*):

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας	Παρατατικός	Ενεστώτας		
<i>εἶ-μι</i>	<i>ἦ-α</i> ή <i>ἦ-ειν</i>	<i>ἶ-ω</i>	<i>ἶ-οιμι</i> ή <i>ἰοίην</i>	—
<i>εἶ</i>	<i>ἦ-εις</i> ή <i>ἦ-εισθα</i>	<i>ἶ-ης</i>	<i>ἶ-οις</i> ή <i>ἰ-οίης</i>	<i>ἴθι</i>
<i>εἶ-σι(ν)</i>	<i>ἦ-ει</i>	<i>ἶ-η</i>	<i>ἶ-οι</i> ή <i>ἰ-οίη</i>	<i>ἴ-τω</i>
<i>ἶ-μεν</i>	<i>ἦ-μεν</i>	<i>ἶ-ωμεν</i>	<i>ἶ-οιμεν</i>	—
<i>ἴ-τε</i>	<i>ἦ-τε</i>	<i>ἴ-ητε</i>	<i>ἴ-οιτε</i>	<i>ἴ-τε</i>
<i>ἴ-ασι(ν)</i>	<i>ἦ-σαν</i> ή <i>ἦ-εσαν</i>	<i>ἴ-ωσι(ν)</i>	<i>ἴ-οιεν</i>	<i>ἰ-όντων</i> ή <i>ἴ-τωσαν</i>
<i>ἴ-τον</i>	<i>ἦ-τον</i>	<i>ἴ-ητον</i>	<i>ἴ-οιτον</i>	<i>ἴ-τον</i>
<i>ἴ-τον</i>	<i>ἦ-την</i>	<i>ἴ-ητον</i>	<i>ἴ-οίτην</i>	<i>ἴ-των</i>

Απαρ. *ἰ-έμαι*. Μετοχή *ἰ-ὼν* (ἰόντος), *ἰ-οῦσα* (ιούσης), *ἰ-ὄν* (ιόντος).

Ρημ. επιθ. *ἰ-τός* (ἁμαξ-ιτός), *ἰ-τέον*. Παράγ. *εἰς-ι-τήριος* κτλ.

3) Το ρ. **φημι** (= 1) λέω· 2) συμφωνῶ· 3) ισχυρίζομαι, (ρ. θ. ισχυρό *φη-*, αδύνατο *φᾶ-*):

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας	Παρατατικός	Ενεστώτας		
<i>φη-μι</i>	<i>ἔ-φη-ν</i>	<i>φῶ</i>	<i>φαίη-ν</i>	—
<i>φῆ-ς</i>	<i>ἔ-φη-σθα</i>	<i>φῆς</i>	<i>φαίη-ς</i>	<i>φά-θι</i>
(ή <i>φῆ-ς</i>)	(ή <i>ἔ-φη-ς</i>)			
<i>φη-σῖ(ν)</i>	<i>ἔ-φη</i>	<i>φῆ</i>	<i>φαίη</i>	<i>φά-τω</i>
<i>φα-μέν</i>	<i>ἔ-φα-μεν</i>	<i>φῶμεν</i>	<i>φαίη-μεν</i>	—
			(ή <i>φαιῶμεν</i>)	

φα-τέ	ἐ-φα-τε	φῆτε	φαίη-τε (ἢ φαῖτε)	φά-τε
φα-σι(ν)	ἐ-φα-σαν	φῶσι(ν)	φαί-ησαν (ἢ φαῖεν)	φά-ντων (ἢ φά-τῳσαν)
φα-τὸν	ἐ-φα-τον	φῆτον	φαίη-τον	φά-τον
φα-τὸν	ἐ-φά-την	φῆτον	φαιή-την	φά-τῶν

Απαρ. ενεστ. φά-ναι. Μετοχή ενεστ. φά-σκ-ων, φά-σκ-ουσα, φά-σκ-ον.
Μέλλ. φή-σω. Αόρ. ἔ-φη-σα. Ρημ. ἐπὶθ. φατός, ἄ-φατος. Παράγ. φήμη,
προφήτης κτλ.

4) Το ρ. **ἤμι** (= λέω), (ρ. θ. ἦ-). Εὐχρηστος ο παρατ. στο α' ενικό **ἦ-ν** (= ἔφην) και το γ' ενικό **ἦ** (= ἔφη), στις παρενθετικές φράσεις: **ἦν δ' ἐγώ** (= είπα εγώ), **ἦ δ' ὅς** (= είπε αυτός), **ἦ δ' ἦ** (= είπε αυτή).

5) Το ρ. **κεῖμαι** (= κείτομαι, είμαι τοποθετημένος), (ρ. θ. κει-). Ενε-στώτας με σημασία παρακειμένου του ρ. **τίθεται** (βλ. § 346, β):

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτ.	Απαρ.	Μετοχή
κεῖ-μαι	—	—	—	κεῖ-σθαι	κεῖ-μενος
κεῖ-σαι	—	—	κεῖ-σο		κει-μένη
κεῖ-ται	κέ-ηται	κέ-οιτο	κεῖ-σθω		κεῖ-μενον
κεῖ-μεθα	—	—	—		
κτλ.	κέ-ησθε	—	κεῖ-σθε		
	κέ-ωνται	κέ-οιντο	κτλ.		

Παρατ. (με σημασία υπερσυντ.) ἔ-κει-μην, ἔ-κεισο, ἔ-κει-το κτλ.
Μέλλ. κεί-σομαι, κεί-ση, κεί-σεται κτλ.
Παράγ. κειμήλιον, κοίτη (απ' ὅπου κοιτίς, κοιτῶν κτλ.).

6) Το ρ. **κάθημαι** (σύνθετο ἀπό την πρόθ. κατὰ και το ποιητ. ρ. ἤμαι· ρ. θ. ἤσ- και ἦ-). Ο ενεστώτας με σημασία παρακειμένου του **καθέζομαι**:

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτ.	Απαρ.	Μετοχή
κάθ-η-μαι	—	καθ-ή-μην	—	καθ-ῆ-σθαι	καθ-ή-μενος
κάθ-η-σαι	—	—	κάθ-η-σο		καθ-η-μένη
(καθη)					καθ-ή-μενον
κάθ-η-ται	καθῆται	—	καθ-ή-σθω		
καθ-ή-μεθα	καθῶμεθα	—	—		
κτλ.	καθῆσθε	καθ-ῆ-σθε	—		
	καθῶνται	—	—		

Παρατατ. ἐ-καθ-ή-μην, ἐ-κάθ-η-σο, ἐ-κάθ-η-το κτλ. Και χωρίς αύξηση: καθ-ή-μην, καθ-ή-σο, καθ-ή-το, καθ-ή-μεθα, καθ-ή-σθε, καθ-ή-ντο. Μέλλ. (συνηρ.) καθ-εδοῦμαι, καθ-εδεῖ, καθ-εδεῖται κτλ. (από το καθεῖζομαι).

7) Το ρ. **οἶδα** (= ξέρω) (ρ. θ. ισχυρό *Feid-* = *ειδ-* και με τροπή του **ε** σε **ο**: *οιδ-*, αδύνατο θ. *Fiδ-* = *ιδ-*). Το *οἶδα* είναι παρακείμε. β' του άχρηστου ρ. *εἶδω* και πήρε σημασία ενεστώτα (βλ. § 359, 2).

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτ.	Απαρ.	Μετοχή
<i>οἶδ-α</i>	<i>εἶδῶ</i>	<i>εἰδείη-ν</i>	—	<i>εἶδ-έναι</i>	<i>εἶδ-ὼς</i>
<i>οἶσθ-α</i>	<i>εἰδῆς</i>	<i>εἰδείη-ς</i>	<i>ἴσ-θι</i>		<i>εἶδ-υῖα</i>
<i>οἶδ-ε</i>	<i>εἰδῆ</i>	<i>εἰδείη</i>	<i>ἴσ-τω</i>		<i>εἶδ-ὸς</i>
<i>ἴσ-μεν</i>	<i>εἰδῶμεν</i>	<i>εἰδείη-μεν</i> (<i>εἰδεῖμεν</i>)	—		γενική: <i>εἶδ-ότος</i>
<i>ἴσ-τε</i>	<i>εἰδῆτε</i>	<i>εἰδείη-τε</i> (<i>εἰδεῖτε</i>)	<i>ἴσ-τε</i>		<i>εἶδ-υῖας</i> <i>εἶδ-ότος</i>
<i>ἴσ-ασι(ν)</i>	<i>εἰδῶσι(ν)</i>	<i>εἰδείη-σαν</i> (<i>εἰδεῖεν</i>)	<i>ἴσ-των</i> (<i>ἴστωσαν</i>)		
<i>ἴσ-τον</i>	<i>εἰδῆτον</i>	<i>εἰδεῖ-τον</i>	<i>ἴσ-τον</i>		
<i>ἴσ-τον</i>	<i>εἰδῆτον</i>	<i>εἰδεί-την</i>	<i>ἴσ-των</i>		

Υπερσυντέλ. (με σημασία παρατ.) *ἦδ-ειν* ή *ἦδ-η*, *ἦδ-εις* ή *ἦδ-ησθα*, *ἦδ-ει* ή *ἦδ-ειν*, *ἦδ-ε-μεν* ή *ἦσ-μεν*, *ἦδ-ε-τε* ή *ἦστε*, *ἦδ-ε-σαν* ή *ἦ-σαν*, *ἦδ-ειτον* ή *ἦσ-τον*, *ἦδ-εῖτην* ή *ἦσ-την*.

Μέλλ. *εἴ-σομαι* και *εἰδή-σω*. Ρημ. επίθ. *ἴσ-τέον*. Παράγ. *εἶδῃσις*, *εἶδος*, επίρρ. (από τη μετοχή) *εἰδότης* (= με επίγνωση, συνειδητά), *ἴστωρ* (= γνώστης, έμπειρος)· απ' αυτό: *ἱστορία*.

8) Το ρ. **δέδοικα** ή **δέδια** (= φοβούμαι), (ρ. θ. ισχυρό *dei-* και με τροπή του **ε** σε **ο**: *δοι-*, αδύνατο θ. *δι-*). Τούτο είναι παρακείμε. του άχρηστου ρ. *δεῖδω* και έχει σημασία ενεστώτα. Εκτός από τους κανονικούς τύπους (*δέδοικα*, *-κας*, *-κε* κτλ.) έχει και ορισμένους εύχρηστους τύπους κατά τα ρήματα σε *-μι* (πβ. § 347), δηλ. κλίνεται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
<i>δέ-δοι-κα</i> ή <i>δέ-δι-α</i>	—	—	<i>δε-δοι-κέναι</i>	<i>δε-δοι-κώς</i>
<i>δέ-δοι-κας</i> ή <i>δέ-δι-ας</i>	—	(<i>δέ-δι-θι</i>)	ή	<i>δε-δοι-κυῖα</i>

δέ-δοι-κε	δέ-δι-ε	δε-δί-η	(δε-δί-τω)	δε-δι-έναι	δε-δοι-κός
δε-δοί-καμεν	δέ-δι-μεν	—	—		ή δε-δι-ώς
δε-δοί-κατε	δέ-δι-τε	—	—		δε-δι-νῖα
δε-δοί-κασι(ν)	δε-δί-ασι(ν)	δε-δί-ωσι(ν)	—		δε-δι-ός

Υπερσυντέλ. (με σημασ. παρατ.) έ-δε-δοί-κειν, -κεις, -κει, -κεμεν, -κετε, -κεσαν και έ-δέ-δι-σαν. Μέλλ. δεί-σομαι, -σει, -σεται κτλ. Αόρ. έ-δει-σα. Παράγ. δεῖ-μα (= τρόμος), δέος ουδ. (= φόβος).

9) Το **τέ-θνη-κα** (= έχω πεθάνει, είμαι νεκρός), παρακείμε. του ρ. **άποθνή-σκω** (ρ. θαν-, θνα-, θνη-, θνε-). Και τούτο εκτός από τους κανονικούς τύπους (τέθνηκα, -κας, -κε κτλ.) έχει και τους ακόλουθους τύπους κατά τα ρήματα σε -μι (πβ. § 346): Οριστ. τέ-θνα-μεν, τέ-θνα-τε, τε-θνα̃-σι(ν). Υπερσυντ. έ-τέ-θνα-σαν. Απαρ. τε-θνά-ναι. Μετοχή: τε-θνε-ώς (γεν. -ῶτος), τε-θνε-ῶσα (γεν. -ώσης), τε-θνε-ώς ή τε-θνε-ός (γown. -ῶτος).

10) Το **βέβηκα** (= έχω βαδίσει), παρακείμε. του ρ. **βαίνω** (θ. βη-, βᾶ-), που εκτός από τους κανονικούς τύπους έχει και τους ακόλουθους τύπους κατά τα ρήματα σε -μι (πβ. § 346): Υποτακτική γ' πληθ. βεβῶσι. Μετοχή: βεβώς, -ῶσα, -ῶς.

11) Το **ῥοικα** (= μοιάζω· ρ.θ. ισχυρό **Φεικ-** = **εῖκ-** = και με τροπή του ε σε ο: **Φοικ-** = **οῖκ-**· αδύνατο **Φικ-** = **ἰκ-**). Τούτο είναι παρακείμενος του άχρηστου ρ. **εῖκ-ω** και έχει σημασία ενεστώτα. Κλίνεται έτσι: Παρακείμε. Οριστ. έ-οικ-α, -ας, -ε, έ-οί-αμεν, -ατε, -ασι και εἶ-ξασι (από το εῖκ-σασι). Υποτ. έ-οί-κ-ω, -ης, -η κτλ. Ευκτ. έ-οί-κ-οιμι, -οις, -οι κτλ. Προστ. λείπει. Απαρ. εῖκ-έναι (και μεταγεν. έ-οικ-έναι). Μετ. εἰκώς (-ότος), εἰκυῖα (-νίας), εἰκός (-ότος) (και μεταγ. έ-οικ-ώς, -νῖα, -ός). Υπερσ. (με σημασία παρατ.) έ-ώκ-ειν, έ-ώκ-εις, έ-ώκ-ει κτλ.

12) Το απρόσωπο **χρή** (= είναι ανάγκη, πρέπει): Οριστ. ενεστ. **χρή**. Παρατ. **χρήν** ή **έχρην**. Υποτ. **χρή**. Ευκτ. **χρεία**. Απαρ. **χρήναι**. Μετοχή μόνο ουδ. τὸ **χρεών** με σημασία ουσιαστικού (βλ. § 152, 1).

13) Το απρόσωπο **εἵμαρται** (= είναι πεπρωμένο). Τούτο είναι παρακείμε. του ποιητ. ρ. **μείρομαι** (= παίρνω το μέρος που μου ανήκει) (ρ. θ. **σμερ-** (-μερ, -μορ) και **σμαρ-**).

Εύχρηστοι τύποι: το γ' εν. του παρακ. **εἵ-μαρ-ται** (από αρχικό τύπο **σέ-σμαρ-ται**), το γ' εν. του υπερσυντ. **εἵ-μαρ-το** και η μετοχή του παρακ. **εἵμαρμένος** (μάλιστα στο θηλ. **εἵμαρμένη** σαν ουσιαστ. με παράλειψη του **μοῖρα**).

14) Το απρόσωπο **πέπρωται** (= είναι πεπρωμένο). Τούτο είναι παρακείμεν. ρήματος άχρηστου στον ενεστώτα, που έχει αόρ. β' ἔ-πορ-ον (ποιητ. = ἔδωσα) (ρ. θ. πορ-, με μετάθεση και έκταση του ο: πρω-). Εύχρηστοι τύποι: το γ' εν. του παρακ. *πέ-πρω-ται* ἢ *πε-πρω-μένον ἐστί*, το γ' εν. του υπερσ. *ἐ-πέ-πρω-το* και η μετοχή του παρακ. ἢ *πεπρωμένη* (ενν. μοῖρα), *τὸ πεπρωμένον* (ενν. μέρος).

306 ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΡΗΜΑΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ, ΑΠΟΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΑ

Α'. Ρήματα ανώμαλα

352. Ανώμαλα λέγονται τα ρήματα που παρουσιάζουν διάφορες ανωμαλίες ἢ κατὰ το σχηματισμό ἢ κατὰ τη σημασία των χρόνων.

1. Ρήματα ανώμαλα κατὰ το σχηματισμό των χρόνων

Ι. Πρόσφυμα ε

353. Σε μερικά ρήματα το ρηματικό θέμα μεγαλώνει κατὰ μία συλλαβὴ παίρνοντας στο τέλος το πρόσφυμα -ε-, για να σχηματιστεῖ το χρονικό θέμα:

α) του ενεστώτα και του παρατατικού: (*δοκ-έ-ω*) *δοκῶ* (= φαίνομαι) (ρ. θ. *δοκ-*, θ. ενεστ. *δοκε-*), (*ὠθ-έ-ω*) *ὠθῶ* (ρ. θ. *ὠθ-*, θ. ενεστ. *ὠθε-*) κ.ά.

β) μερικών από τους άλλους χρόνους: *μέν-ω* (ρ. θ. *μεν-*, χρον. θ. *μενε-* και εμπρός από σύμφωνο *μενη-*), *νέμ-ω* (= μοιράζω, βόσκω) (ρ. θ. *νεμ-*, χρον. θ. *νεμε-*, *νεμη-*) κ.ά.

γ) όλων των άλλων χρόνων εκτός από τον ενεστώτα και τον παρατατικό: *βούλ-ομαι* (ρ. θ. *βουλ-*, χρον. θ. *βουλε-* και εμπρός από σύμφωνο *βουλη-*), *δέ-ω* (= έχω ανάγκη) (ρ. θ. *δε-*, χρον. θ. *δεε-*, *-δεη-*), *ἐθέλ-ω* ἢ *θέλ-ω* (ρ. θ. *ἐθελ-*, χρον. θ. *ἐθελε-*, *ἐθελη-*), *μέλλ-ω* (ρ. θ. *μελλ-*, χρον. θ. *μελλε-*, *μελλη-*) *ὀφείλ-ω* (ρ. θ. *οφελ-* = *οφειλ-*, χρον. θ. *οφειλε-*, *οφειλη-*), *οἶ-ο-μαι* και *οἶ-μαι* (= φρονώ) (ρ. θ. *οἶ-*, χρον. θ. *οἶε-*, *οἶη-*) κ.ά.

II. Πρόσφυμα σκ ή ισκ

354. Σε μερικά ρήματα το ρηματικό θέμα παίρνει στο τέλος του το πρόσφυμα **-σκ-** ή **-ισκ-**, για να σχηματιστεί το θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού: *ἀρέ-σκ-ω*, *βλώ-σκ-ω* (ποιητ. = έρχομαι), *βό-σκ-ω*, του παρατατικού: *ἀρέ-σκ-ω*, *βλώ-σκ-ω* (ποιητ. = έρχομαι), *βό-σκ-ω*, *γηρά-σκ-ω*, *μεθύ-σκ-ω*, *πά-σχ-ω* (από το *πάθ-σκ-ω*), *φά-σκ-ω* (= λέω), *χά-σκ-ω*, *άλ-ίσκ-ομαι* (= πιάνομαι, κυριεύομαι), *ἀναλ-ίσκ-ω* (= ξεοδεύω), *εύρ-ίσκ-ω*, *θνήσκ-ω* (από το *θνη-ίσκ-ω*), *θρώσκ-ω* (ποιητ. = τινάζομαι, πηδω· από το *θρω-ίσκ-ω*) κ.ά.

III. Ενεστωτικός αναδιπλασιασμός

355. Σε μερικά ρήματα, για να σχηματιστεί το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού, το ρηματικό θέμα παίρνει στην αρχή του ενεστωτικό αναδιπλασιασμό (βλ. § 337): *βι-βάζω* (= βάζω) (ρ. θ. *βα-*, με ενεστ. αναδιπλ. *βι-βα-* και από αναλογία προς τα ρ. σε *-άζω*: *βιβάζω*· στο ρήμα αυτό ο ενεστωτικός αναδιπλασιασμός φυλάγεται σε όλους τους χρόνους και τα παράγωγα· *γί-γν-ομαι* (ρ. θ. *γεν-*, με συγκοπή *γν-* και με ενεστ. αναδιπλ. *γι-γν-*)· *πί-πτ-ω* (ρ. θ. *πετ-*, με συγκοπή *πτ-* και με ενεστωτικό αναδιπλ. *πι-πτ-*)· *τί-κτ-ω* (ρ. θ. *τεκ-*, με συγκοπή *τκ-*, με ενεστ. αναδιπλ. *τι-τκ-* και με μετάθεση *τι-κτ-*)· *ἴ-σχ-ω* (= έχω) (ρ. θ. *σεχ-*, με συγκοπή *σχ-* και με ενεστ. αναδιπλ. *σι-σχ-* = *ἴ-σχ-*, με ψιλή, γιατί ακολουθεί *χ*· βλ. § 64, 1 κ.ά.

IV. Ενεστωτικός αναδιπλασιασμός και πρόσφυμα σκ

356. Σε μερικά ρήματα, για να σχηματιστεί το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού, το ρηματικό θέμα παίρνει στην αρχή του ενεστωτικό αναδιπλασιασμό και στο τέλος πρόσφυμα **-σκ-**: *βι-βρώ-σκ-ω* (ποιητ. = τρώω) (ρ. θ. *βρω-*), *γι-γνώ-σκ-ω* (ρ. θ. *γνω-*), *ἀπο-δι-δρά-σκ-ω* (ρ. θ. *δρα-*), *πι-πρά-σκ-ω* (= πουλώ) (ρ. θ. *πρα-*, πβ. *πρατήριον*), *τι-τρώ-σκ-ω* (ρ. θ. *τρω-*), *μι-μνή-σκ-ω* (= υπενθυμίζω) (ρ. θ. *μνη-*, χρον. θ. *μι-μνη-σκ-* = *μιμνήσκ-*) κ.ά.· έτσι και *δι-δά-σκ-ω* (ρ. θ. *δα-*), που κρατεί τον ενεστωτικό αναδιπλασιασμό σε όλους τους χρόνους.

V. Πρόσφυμα ν, αν, νε, νι ή νω, σ

357. Σε μερικά ρήματα το ρηματ. θέμα, για να σχηματιστεί το χρον.

θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού, παίρνει στο τέλος του:

α') **το πρόσφυμα ν:** δάκ-ν-ω (= δαγκάνω) (ρ. θ. δακ-), κάμ-ν-ω (= κουράζομαι) (ρ. θ. καμ-), πί-ν-ω (ρ. θ. πι-), τέμ-ν-ω (ρ. θ. τεμ-), τί-ν-ω (= πληρώνω) (ρ. θ. τει- και τῖ-) φθά-ν-ω (ρ. θ. θφη- και φθα-), φθί-ν-ω (ρ. θ. φθι-) κ.ά.

β') **το πρόσφυμα αν:** αἰσθ-άν-ομαι, ἁμαρτ-άν-ω, (ἀπ)εχθ-άν-ομαι (= γίνομαι μισητός), αὐξ-άν-ω, βλαστ-άν-ω, (κατα)δαρθ-άν-ω (= κοιμούμαι) (ρ. θ. δαρθ-), ὀλισθ-άν-ω (= γλιστρώ) κ.ά.

γ') **το πρόσφυμα αν μετά το χαρακτήρα και συγχρόνως ένα ν εμπρός από το χαρακτήρα:**

λα-ν-θ-άν-ω (ρ. θ. λαθ-), μα-ν-θ-άν-ω (ρ. θ. μαθ-), πυ-ν-θ-άν-ομαι (ρ. θ. πυθ-), (θι-ν-γ-άν-ω) θιγγ-άν-ω (= εγγίζω) (ρ. θ. θιγ-), (λα-ν-χ-άν-ω) λαγχ-άν-ω (ρ. θ. λαχ-), (τυ-ν-χ-άν-ω) τυγχ-άν-ω (ρ. θ. τυγ-), (λα-ν-β-άν-ω) λαμβ-άν-ω (ρ. θ. λαβ-), (λι-ν-π-άν-ω) λιμπ-άν-ω (= αφήνω) (ρ. θ. λιπ-) κ.ά. βλ. § 70, 5.

δ') **το πρόσφυμα νε:** (ἀφ-ικ-νέ-ομαι) ἀφ-ικνοῦμαι (ρ. θ. ἰκ-), (ὕπ-ι-σχ-νέ-ομαι) ὕπ-ι-σχοῦμαι (ρ. θ. σεχ-, σχ-, σι-σχ-, ἶσχ-· πβ. § 355, ρ. ἴσχω) κ.ά.

ε') **το πρόσφυμα νι ή νυ** (με μετάθεση του ι ή υ εμπρός από το χαρακτήρα): βαίν-ω (ρ. θ. βη-, βᾶ: βάνι-ω = βαίνω), ελαύν-ω (ρ. θ. ελα-: ἐλά-νυ-ω = ελαύνω) κ.ά.

ς') **το πρόσφυμα σ:** (ἀλέκ-σ-ω) ἀλέξω (= αποκρούω), (ἔπ-σ-ω) ἔψω, (αὐγ-σ-ω) αὐξω και (αὐγ-σ-άν-ω) αὐξάνω.

VI. Συνώνυμα θέματα

358. Μερικόν ρημάτων οι χρόνοι δεν σχηματίζονται από ένα ρηματικό θέμα, παρά από δύο ή περισσότερα θέματα **συνώνυμα**, που έχουν δηλαδή διαφορετική ετυμολογία, αλλά την ίδια περίπου σημασία. Έτσι λ.χ. σχηματίζουν τους διάφορους χρόνους τα ρήματα:

ἀγορεύω (θ. ἀγορευ-, ἐρε-, ῥε- = ῥη-, εἰπ-)

αἶρέω -ῶ (θ. αἶρε- = αἶρη-, Φελ- = ἐλ-)

εἰμί (θ. ἐσ-, γεν-)

ἔρχομαι (θ. ἐρχ-, εἰ- και ἰ-, ἐλευθ-, ἐλυθ-, ἐλθ-)

ἐσθίω (θ. ἐδ-, ἐδε- = ἐδη-, ἐσθι-, φαγ-)

ζῶ (θ. ζη-, βιω-, βιο-)

λέγω (θ. λεγ-, Φερε- = ἐρε- = ἐρη-, ῥε- = ῥη-, Φειπ- = εἰπ-)

τρέχω (θ. θρεχ- = τρεχ- § 69, 1· δραμ-, δραμε- = δραμη-)

φέρω (θ. φερ-, οἰ-, ἐνεκ- και ἐνκ- = ἐγκ- § 62, 1).

ὁράω - ὤ (θ. *Fora-* = ὄρα-, ὀπ-, *Feid-* = εἶδ-, *Fiδ-* = ἰδ-).
ὠνέομαι - οὔμαι (θ. *Fωνε-* = ὠνε-, *πρια-*) κ.ά.

2. Ρήματα ανώμαλα κατά τη σημασία των χρόνων

359. Μερικοί χρόνοι ορισμένων ρημάτων της αρχαίας ελληνικής δεν έχουν σημασία σύμφωνη με την κατάληξή τους. Έτσι μερικά έχουν:

1) ενεστώτα με σημασία παρακειμένου, παρατατικό με σημασία υπερσυντελικού ή αορίστου και απλό μέλλοντα με σημασία συντελεσμένου μέλλοντα:

ἤκω (= έχω έρθει), ἤκον (= είχα έρθει ή ήρθα), ἤξω (= θα έχω έρθει).
οἶχομαι (= έχω φύγει), ὠχόμην (= είχα φύγει) κ.ά.

2) παρακείμενο με σημασία ενεστώτα και υπερσυντέλικο με σημασία παρατατικού:

οἶδα (= ξέρω), ἤδειν (= ήξερα) - δέδοικα ή δέδια (= φοβούμαι), έδεδοί-
κειν (= φοβόμουν).
εἶωθα (= συνηθίζω), εἶώθειν (= συνηθίζα) - εἶοικα (= μοιάζω), εἴσκειν
(= έμοιαζα) κ.ά.

3) μέσο μέλλοντα με σημασία ενεργητική:

ἄδω - ἄσομαι· ἀκούω - ἀκούσομαι· ἀμαρτάνω - ἀμαρτήσομαι· βαίνω -
βήσομαι· γελῶ - γελάσομαι· γινώσκω - γνώσομαι· δάκνω - δήξομαι· θέω
(= τρέχω) - θεύσομαι· λαγχάνω - λήξομαι· λαμβάνω - λήψομαι· μανθάνω -
μαθήσομαι· ὀμνυμι - ὀμοῦμαι· ὀρῶ - ὀψομαι· τίκτω - τέξομαι· τυγχάνω -
τεύξομαι κ.ά.

4) μέσο μέλλοντα με σημασία παθητική:

ἀδικῶ - ἀδικήσομαι (= θ' αδικηθῶ από άλλον)· ἀλίσκομαι - ἀλώσομαι
(= θα πιαστώ ή θα κυριευτώ από άλλον)· γεννῶ - γεννήσομαι· θεραπεύω
- θεραπεύσομαι· κωλύω - κωλύσομαι· οἰκῶ - οἰκήσομαι· πάσχω - πείσο-
μαι· φύω - φύσομαι κ.ά.

5) παθητ. αόριστο με σημασία μέση:

αἰσχύνομαι - ἡσχύνθην· ἀνιῶμαι (= λυπούμαι) - ἠνιάθην (= λύπησα τον
εαυτό μου)· δέομαι - έδεήθην· λυπούμαι - έλυπήθην· ὀρμῶμαι - ὠρμήθην·
πορεύομαι - έπορεύθην· φοβοῦμαι - έφοβήθην κ.ά.

6) παθητ. μέλλοντα και παθητ. αόριστο με σημασία μέση:

ἀπαλλάττομαι - ἀπαλλαγήσομαι - ἀπηλλάγην· (έκ)πλήττομαι - (έκ)πλαγή-
σομαι - (έξ)επλάγην· μιμνήσκομαι - μνησθήσομαι - έμνήσθην· φαίνομαι -
φανήσομαι - εφάνην κ.ά.

7) ενεργητ. αόρ. β', παρακείμ. και υπερσυντέλικο με σημασία αμετάβλητη:

ἴσθηναι, ενεργ. αόρ., β' ἔσθην, παρακ. ἔσθηκα·

φύω, ενεργ. αόρ. β' με μέση διάθ. ἔφυν (= υπήρξα από τη φύση, έγινα), ενεργ. παρακ. με μέση διάθ. *πέφυκα* (= έχω γίνει, είμαι πλασμένος από τη φύση), ενεργ. υπερσ. με μέση διάθ. *ἐπεφύκειν* (= είχα γίνει, ήμουν πλασμένος από τη φύση) κ.ά.

Β'. Ρήματα αποθετικά

360. Αποθετικά λέγονται τα ρήματα που έχουν μόνο μέση φωνή (όπως τα νεοελλ. ρ.: *αισθάνομαι*, *δέχομαι*, *έρχομαι*, *σέβομαι* κ.ά.).

Από τα αποθετικά ρήματα:

1. λέγονται **μέσα αποθετικά** όσα έχουν μόνο μέσο αόριστο (α' ή β') με ενεργητική διάθεση:

αισθάνομαι - *ἡσθόμην*, *ἀσπάζομαι* - *ἡσπασάμην*, *ἐντέλλομαι* - *ἐνετείλάμην*, *ἐπομαι* - *ἐσπόμην*, *θεῶμαι* (= παρατηρώ) - *ἐθεασάμην*, *καρποῦμαι* - *ἐκαρπώσάμην*, *μηχανῶμαι* (= επινοώ, μηχανεύομαι) - *ἐμηχανησάμην*, *πυνθάνομαι* - *ἐπυνθόμην*, *ὕπισχνοῦμαι* - *ὕπεσχόμην*, *φθέγγομαι* - *ἐφθεγξάμην* κ.ά.

2. λέγονται **παθητικά αποθετικά** όσα έχουν αόριστο μόνο παθητικό μ' ενεργητική διάθεση:

ἀμιλλῶμαι - *ἡμιλλήθην*, *βούλομαι* - *ἐ(η)βουλήθην*, *διανοοῦμαι* - *διενοήθην*, *δύναμαι* - *ἐ(η)δυνήθην*, *ἐναντιοῦμαι* - *ἤναντιώθην*, *ἐπιμελοῦμαι* - *ἐπεμελήθην*.

οἶομαι και *οἶμαι* (= φρονώ) - *ὥήθην* κ.ά.

3. λέγονται **μεικτά αποθετικά** όσα έχουν και μέσο αόριστο μ' ενεργητική διάθεση και παθητικό αόριστο με παθητική διάθεση:

αἰτιῶμαι (= κατηγορώ) - *ἡτιασάμην* (= κατηγορήσα) - *ἡτιάσθην* (= κατηγορήθηκα)·

βιάζομαι (= στενοχωρώ) - *ἐβιασάμην* (= στενοχώρησα) - *ἐβιάσθην* (= στενοχωρήθηκα)·

δωροῦμαι (= χαρίζω) - *ἐδωρησάμην* (= χάρισα) - *ἐδωρήθην* (= δόθηκα σαν δώρο)·

ἐργάζομαι - *εἰργασάμην* (= τελείωσα κάποια εργασία, έκαμα) - *εἰργάσθην* (= εκτελέστηκα, έγινα)·

ἰῶμαι (= γιατρέυω) - *ἰασάμην* (= γιάτρεψα) - *ἰάθην* (= γιατρεύτηκα, θεραπεύτηκα)·

κτῶμαι (= αποκτώ) - *ἐκτησάμην* (= απόκτησα) - *ἐκτήθην* (= αποκτήθηκα)·

λυμαίνομαι (= βλάπτω) - ἐλυμηνάμην (= έβλαψα) - ἐλυμάνθην (= βλάφτηκα).

μιμοῦμαι (= κάνω κάτι κατ' απομίμηση, παριστάνω) - έμμησάμην (= έκαμα κάτι κατ' απομίμηση, παράσταση) - έμμήθη (= έγινε κάτι κατ' απομίμηση).

χρῶμαι (= χρησιμοποιώ) - ἐχρησάμην (= χρησιμοποίησα) - ἐχρήσθην (= χρησιμοποίηθηκα).

ὠνούμαι (= αγοράζω) - ἐπριάμην (= αγόρασα) - ἐωνήθην (= αγοράστηκα) κ.ά.

Γ'. Ρήματα απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα

361. Ρήματα **απρόσωπα** ή **τριτοπρόσωπα** λέγονται εκείνα που συνηθίζονται μόνο ή κυρίως στο τρίτο πρόσωπο, χωρίς προσωπικό υποκείμενο (πβ. τα νεοελλ. *πρέπει, μέλει* κτλ.). Συνηθισμένα απρόσωπα ρήματα στην αρχαία ελληνική είναι:

1) τα ρ. *δεῖ* (= πρέπει), *χρή* (βλ. § 351, 12), *προσέκει* (= αρμόζει), *δοκεῖ* (= φαίνεται), *μέλει* (*μοι*) [= (*με*) νοιάζει, υπάρχει φροντίδα], *μεταμέλει* (= έρχεται μετάνοια· *μεταμέλει μοι* = μετανιώνω, *μεταμέλει σοι* = μετανιώνεις κτλ.), *μέτεστι* (= υπάρχει συμμετοχή· *μέτεστί μοί τινος* = συμμετέχω σε κάτι), *ένεστι* (= είναι δυνατό, μπορεί), *έξεστι* (= επιτρέπεται), *εἴμαρται*, *πέπρωται* (βλ. § 351, 13 και 14) κτλ.

2) Τα ρ. *λέγεται*, *όμολογεῖται*, *άγγέλλεται*, *άδεται*, *θρῦλεῖται*, *νομίζεται* κτλ., όταν έχουν υποκείμενο απαρέμφατο.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Επιρρήματα

362. Επιρρήματα λέγονται οι άκλιτες λέξεις που προσδιορίζουν κυρίως τα ρήματα και φανερώνουν **τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, βεβαίωση ή άρνηση** κτλ.

Τα επιρρήματα κατά τη σημασία τους είναι:

1) **τοπικά** (όσα σημαίνουν τόπο): *που; πη; ποι; όπου, ένθα, ένθάδε, έκει, αυτού, άνω, κάτω, έγγυς, έσω, έξω κ.ά.*

2) **χρονικά** (όσα σημαίνουν χρόνο): *πότε; ότε, τότε, όπηνίκα, πηνίκα; ποτέ (= κάποτε), νύν, πρίν, έπειτα, πάλοι, χθές, σήμεραν, αύριον, αύ, αύθις (= πάλι) κ.ά.*

3) **τροπικά** (όσα σημαίνουν τρόπο): *πώς; πη; ούτω(ς), ώδε (= έτσι), όπως, ώς (= καθώς), ώσπερ, εύ, καλώς, κακώς, σωφρόνως κ.ά.*

4) **ποσοτικά** (όσα σημαίνουν ποσό): *πόσον; όσον, τόσον, όπόσον, πολύ, μάλα, άγαν, λίαν, πάνν, σφόδρα, όλίγον, ποσάκις, τοσάκις, πολλάκις, δίς, τρίς, τετράκις κτλ.*

5) **βεβαιωτικά** (όσα σημαίνουν βεβαίωση): *ναί, μάλιστα, δη (= βέβαια), δητα (= βέβαια, χωρίς αμφιβολία), ή (= αλήθεια) κ.ά.*

6) **αρνητικά** (όσα σημαίνουν άρνηση): *ού (βλ. § 61, 2), μή.*

7) **διστακτικά** (όσα σημαίνουν δισταγμό): *άρα (= άραγε), μών (= μήπως), τάχα, ίσως κ.ά.*

Συσχετικά επιρρήματα

363. Από τα τοπικά, χρονικά, τροπικά και ποσοτικά επιρρήματα:

1) όσα εισάγουν ερώτηση λέγονται **ερωτηματικά**. 2) όσα έχουν αόριστη σημασία λέγονται **αόριστα**. 3) όσα σημαίνουν δείξιμο λέγονται **δεικτικά**. 4) όσα αναφέρονται σε λέξη άλλης πρότασης λέγονται **αναφορικά**.

Τα ερωτηματικά, τα αόριστα, τα δεικτικά και τα αναφορικά επιρρήματα λέγονται μαζί **συσχετικά επιρρήματα** (πβ. §§ 243 - 244).

363α. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

Τοπικά		Ερωτηματικά	Αόριστα	Δεικτικά	Αναφορικά
	Για στάση σ' έναν τόπο	που;	πού (= κάπου)	ἐνθάδε, ἐνταῦθα, αὐτοῦ, ἐκεῖ	οὗ (= ἐκεῖ ὅπου). ὅπου, ἐνθα, ὅθι
	Για κίνηση απὸ έναν τόπο	ποι; (= πρὸς ποιο μέρος;)	ποι (= κάπου, πρὸς κάποιο μέρος)	ἐνθάδε, ἐνταῦθα, αὐτόσε, ἐκείσε	οἶ, ὅποι (= πρὸς τα ἐκεῖ ὅπου), ἐνθα
	Για κίνηση πρὸς έναν τόπο	πόθεν;	ποθεν (= ἀπὸ κά- ποιο μέρος)	ἐνθενδε (= ἀπ' ἐ- δῶ), ἐντεῦθεν, ἐ- κειθεν	ῶθεν (= ἀπ' ὅπου). ὀπόθεν, ἐνθεν
Χρονικά		πότε; πηνίκα; (= κατὰ ποια ώρα;)	ποτέ (= κάποτε)	τότε, τηνίκα, τηνι- κάδε, τηνικαῦτα (= ἐκεῖνη τὴν ὥρα)	ῶτε, ὀπότε, ἡνίκα, ὀπηνίκα (= τὴν ὥρα που)
Τροπικά		πῶς;	πῶς (= κάπως)	οὕτω(ς), ὥδε (= ἔτσι, ὡς ἐξής)	ὥς (= ὅπως), ὥσ- περ (= ὅπως ακρι- βῶς), ὁπως
Τοπικά ἢ τροπικά		πῇ; (= σε ποιο μέρος; πού; - ἢ πῶς;)	πῇ (= σε κάποιον τόπο, κάπου - ἢ κάπως)	τῇδε, ταύτῃ (= σ' αὐτὸν τὸν τό- πο, ἐδῶ - ἢ ἔτσι)	ῇ, ὀπῇ (= ὅπου - ἢ ὅπως)
Ποσοτικά		πόσον;		τόσον, τοσόνδε, τοσοῦτον	ὅπου, ὀπόσον

2. Προθέσεις

364. Προθέσεις λέγονται οι άκλιτες λέξεις που συνήθως μπαίνουν εμπρός από κλιτές λέξεις και φανερώνουν διάφορες σχέσεις, όπως τα επιρρήματα.

365. Από τις προθέσεις:

1) λέγονται **κύριες προθέσεις** όσες χρησιμοποιούνται και στη σύνταξη εμπρός από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών (π.χ. *ἐν τῇ πόλει, σὺν αὐτῷ*) και σε σύνθεση με άλλες λέξεις (π.χ. *ἐντιμος, συντυγχανω*· βλ. § 421)· αυτές είναι 18, οι 6 μονοσύλλαβες και οι 12 δισύλλαβες:

εἰς, ἐν, ἐκ ἢ ἐξ, πρό, πρόσ, σὺν· ἀνά, διά, κατά, μετά, παρὰ - ἀμφί, ἀντί, ἐπί, περὶ - ἀπό, ὑπὸ - ὑπέρ

2) λέγονται **καταχρηστικές προθέσεις** όσες χρησιμοποιούνται μόνο στη σύνταξη εμπρός από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών (και όχι σε σύνθεση με άλλες λέξεις)· αυτές είναι οι ακόλουθες εννιά:

α) με γενική: *ἄχρι, μέχρι, ἄνευ, χωρίς, πλὴν, ἐνεκα ἢ ἐνεκεν* Π.χ. *ἄχρι τῆς νυκτός, μέχρι τοῦδε* κτλ.)·

β) μ' αιτιατική: *ὥς, νῆ, μὰ* (π.χ. *ὥς ἐμέ = σ' ἐμένα, προς ἐμέ· νῆ τὸν Δία· μὰ τοὺς θεούς*).

3. Σύνδεσμοι

366. Σύνδεσμοι λέγονται οι άκλιτες λέξεις που χρησιμεύουν για να συνδέουν με ορισμένους τρόπους λέξεις ή προτάσεις μεταξύ τους: *ἐγὼ καὶ σὺ - ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους*.

367. Οι σύνδεσμοι κατά τη σημασία τους είναι **συμπλεκτικοί, διαζευκτικοί** (ή **διαχωριστικοί**), **αντιθετικοί** (ή **εναντιωματικοί**), **παραχωρητικοί** (ή **ενδοτικοί**), **χρονικοί, αιτιολογικοί, τελικοί, συμπερασματικοί, ειδικοί, υποθετικοί, ερωτηματικοί, ενδοιαστικοί** (ή **διστακτικοί**).

1) **Συμπλεκτικοί** λέγονται οι σύνδεσμοι που συμπλέκουν, δηλ. συνενώνουν (καταφατικά ή αποφατικά), λέξεις ή προτάσεις: *καταφατικοί: τε, καί· ἀποφατικοί: οὔτε, μήτε - οὐδέ, μηδέ*.

2) **Διαζευκτικοί** ή **διαχωριστικοί** λέγονται οι σύνδεσμοι που συνδέουν διαζευκτικά (δηλ. διαχωριστικά) λέξεις ή προτάσεις: *ἢ, ἥτοι, εἴτε, εἴαντε, ἄντε, ἤντε*.

3) **Αντιθετικοί** ή **εναντιωματικοί** λέγονται οι σύνδεσμοι που σημαίνουν ότι εκείνα που συνδέονται με αυτούς είναι αντίθετα μεταξύ τους: *μέν, δέ, μέντοι, ὅμως, ἀλλά, ἀτάρ (= ὅμως), μὴν (= ὅμως), ἀλλὰ μὴν*

(= αλλά όμως), καὶ μὴν (= και όμως), οὐ μὴν ἀλλὰ (= αλλά όμως), καί-τοι (= και όμως).

4) **Παραχωρητικοί** ἢ **ενδοτικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οἰοίους συνδέονται δύο νοήματα κάπως ασυμβίβαστα μεταξύ τοὺς και που το ένα δηλώνει παραχώρηση (συγκατάβαση) προς το ἄλλο (πβ. τα νεοελλ. **αν και ο καιρός δεν είναι καλός, θα πάω στο κυνήγι - εργάζεται, μολονότι είναι ἄρρωστος**).

Παραχωρητικοί σύνδεσμοι είναι:
εἰ καί, ἂν καί - καί εἰ, καί ἂν, κἄν (= και αν ακόμη) - οὐδ' εἰ, οὐδ' ἔάν, μὴδ' ἔάν (= οὔτε και αν) - καίπερ (= αν και): νοεῖς τοῦτο, **εἰ καί μὴ ὀράς** - γελᾷ δ' ὁ μῶρος, **κἄν** (= και αν) τι μὴ γελοῖον ἦ.

5) **Χρονικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οἰοίους εισάγεται πρόταση που καθορίζει το χρόνο μιας ἐνέργειας:
ὡς - ὅτε, ὁπότε - ὁσάκις, ὅποσάκις - ἡνίκα, ὀπηνίκα - ἐπεί, ἐπειδὴ - ὅταν, ὁπότεν, ἐπὶ, ἐπειδὴν - ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, πρὶν.

6) **Αἰτιολογικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οἰοίους εισάγεται ἕνα νόημα που εἶναι αἰτία ἢ δικαιολογία ἄλλου:
γὰρ - ὅτι, ὡς, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ.

7) **Τελικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οἰοίους εισάγεται πρόταση που φανερώνει το τέλος (δηλ. το σκοπό) μιας ἐνέργειας:
ἵνα, ὅπως, ὡς (= για να).

8) **Συμπερασματικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οἰοίους εισάγεται ἕνα νόημα που φανερώνει συμπέρασμα ἄλλου προηγουμένου: ἄ-ρα, δὴ, δῆτα, οὖν, τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν - οὐκουν, οὐκοῦν - ὥστε, ὡς.

9) **Εἰδικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οἰοίους εισάγεται πρόταση που συμπληρώνει την ἔννοια ἄλλης πρότασης ὡς αντικείμενο ἢ ὡς υποκείμενο ἢ ἐπεξηγεῖ κάποια λέξη ἄλλης πρότασης: ὅτι, ὡς.

10) **Υποθετικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι που εισάγουν ὑπόθεση:
εἰ, ἐάν, ἂν, ἤν.

11) **Ενδοιαστικοί** ἢ **διστακτικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οἰοίους εισάγεται πρόταση που εκφράζει ἐνδοιασμό (δηλ. φόβο ἢ δισταγμό για κάτι ανεπιθύμητο): μὴ, μὴ οὐ.

4. Επιφωνήματα

368. Επιφωνήματα λέγονται οἱ ἄκλιτες λέξεις που φανερώνουν ψυχικό πάθημα, ὅπως θαυμασμό, ἐνθουσιασμό, χαρά ἢ ἀγανάκτηση, ἀποστροφή, λύπη κτλ.

369. Τα επιφωνήματα της αρχαίας ελληνικής είναι:

1. **θαυμαστικά:** *ᾄ! ὦ! βαβαί! παπαί!*
2. **γελαστικά:** *ᾶ - ᾶ - ᾶ!*
3. **θειαστικά** (δηλ. όσα φανερώνουν ενθουσιασμό): *εὐοῖ! εὐάν!*
4. **σχετλιαστικά** (δηλ. όσα φανερώνουν λύπη ή άγανάκτηση): *ιού! οὐά! οἴμοι! φεῦ! παπαί!*
5. **κλητικό:** *ὦ.*

5. Μόρια

370. Μόρια λέγονται άκλιτες λέξεις, οι περισσότερες μονοσύλλαβες, που δεν ανήκουν κανονικά σ' ένα ορισμένο μέρος του λόγου.

Αυτά έχουν κυρίως επιρρηματική σημασία και χρησιμοποιούνται στο λόγο βοηθητικά. Τέτοια είναι στην αρχαία ελληνική τα ακόλουθα:

1. Τα **εγκλιτικά** *τοί, γέ, πέρ, πώ, νὺν* (βλ. § 42, 5).
2. Το **ευχετικό** *εἴθε*, που εκφράζει ευχή: *εἴθε εἶχες βελτίους φρένας - εἴθε υἱαίνοις*.
3. Το **δυνητικό** *ἄν*, που σημαίνει κάτι που μπορεί ή που μπορούσε να γίνει: *εἶπον ἄν* (= μπορούσα να πώ).
4. Το **αοριστολογικό** *ἄν*, που είναι παραλλαγή του δυνητικού *ἄν* και σημαίνει τυχόν ή ίσως: *ὅς ἄν* (= που τυχόν, ο οποίος τυχόν), *ὅπου ἄν* (= όπου τυχόν) κτλ.
5. Τα **αιτιολογικά** *ἄτε, οἶον* ή *οἶον δῆ, οἶα* ή *οἶα δῆ*, που συνάπτονται με μετοχή και σημαίνουν αιτία πραγματική: *ἄτε ὧν, οἶον (δῆ) ὧν, οἶα (δῆ) ὧν* (= γιατί πράγματι είναι).
6. Τα **αχώριστα δεικτικά μόρια** *-δε* και *-ί*, που βρίσκονται προσκολλημένα στο τέλος ορισμένων λέξεων και σημαίνουν δείξιμο: (*ό, ή, τὸ*) *ᾧ-δε, ἥδε, τόδε* (τοῖος, τόσος, τηλίκος), *τοιόσδε, τοσόσδε, τηλικόσδε, (οὗ-τος) οὗτοσί, αὐτηί, τουτί, (ὅδε) ὀδί, ἡδί, τοδί, (οὕτως) οὕτωσί, (ὥδε) ὠδί* κτλ. (πβ. §§ 223 και 224, 3).
7. Τα **αχώριστα προτακτικά μόρια** *ᾶ-, νη-, δυσ-, ἀρι-, ζα-,* κτλ. που ποτέ δε λέγονται μόνο τους, παρά συνηθίζονται μόνο στή σύνθεση ως πρώτα συνθετικά σύνθετων λέξεων (βλ. § 423).

6. Άκλιτα με πολλαπλή σημασία

371. Μερικές άκλιτες λέξεις ανήκουν σε διάφορα μέρη του λόγου και έχουν ποικίλες σημασίες, όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας:

ἄν	1. υποθετ. σύνδ. (§ 367, 10)· 2. δυνητικό και αοριστολογικό μόριο (§ 370, 3 και 4)· 3. μαζί με το και παραχωρητικός σύνδεσμος (ἄν καί, καί ἄν, § 367, 4)·
ἄχρι	1. καταχρηστ. πρόθεση (§ 365, 2)· 2. χρονικός σύνδ. (§ 367, 5)·
ἐάν	1. υποθετ. σύνδ. (§ 367, 10)· 2. μαζί με το οὐδὲ ἢ μηδὲ παραχωρητικός σύνδ. (οὐδ' ἐάν, μηδ' ἐάν, § 367, 4)·
εἰ	1. υποθετ. σύνδ. (§ 367, 10)· 2. μαζί με το καί παραχωρητ. σύνδ. (εἰ καί, καί εἰ, § 367, 4)·
ἐπεὶ	1. χρον. σύνδ. (§ 367, 5)· 2. αιτιολογ. σύνδ. (§ 367, 6)·
ἐπειδὴ	βλ. παραπάνω ἐπεὶ·
ἤνίκα	βλ. ὅτε·
μέχρι	βλ. ἄχρι·
ὅπηνίκα	βλ. ὅτε·
ὅποτε	βλ. ὅτε·
ὅπως	1. επίρρ. τροπικό αναφορικό (= καθώς) (§ 362, 3)· 2. τελικός σύνδ. (= για να) (§ 367, 7)·
ὅτε	1. επίρρ. χρονικό αναφορικό (= και τότε) (§ 362, 2)· 2. χρονικός σύνδ. (= όταν, τότε που) (§ 367, 5)· έτσι και τα ὅποτε, ἤνίκα, ὅπηνίκα·
ὅτι	1. σύνδ. αιτιολογ. (= γιατί) (§ 367, 6)· 2. σύνδ. ειδικός (§ 367, 9)· 3. ὅ,τι αναφορ. αντωνυμία (§ 240, 3)·
πρὶν	1. επίρρ. χρον. (§ 362, 2)· 2. σύνδ. χρον. (§ 367, 5)·
ὥς	1. επίρρ. τροπικό αναφορικό (= καθώς, σαν) (§ 362, 3)· 2. καταχρηστ. πρόθ., στη θέση της πρόθ. εἰς (= σε, προς) (§ 365, 2)· και εμπρός από αριθμητικά (= περίπου) (ὥς εἴκοσι = περίπου εἴκοσι)· 3. χρονικός σύνδ. (§ 367, 5)· 4. αιτιολογ. σύνδ. (§ 367, 6)· 5. τελικός σύνδ. (§ 367, 7)· 6. συμπερασματ. σύνδ. (§ 367, 8)· 7. ειδικός σύνδ. (§ 367, 9)· 8. κάποτε εισάγει ανεξάρτητες επιφωνηματ. προτάσεις (= πώς, πόσο, τι) (π.χ. ὥς καλὸς μοι ὁ πάππος!)· 9. εμπρός από υπερθετικά επιτείνει τη σημασία τους (π.χ. ὥς τάχιστα, ὥς μάλιστα, ὥς ἥδιστα) κτλ.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ

32ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ

372. Οι περισσότερες λέξεις σχηματίστηκαν από άλλες με **παραγωγή** ή με **σύνθεση**:

α) με παραγωγή: *δίκη* - *δικάζω*, *δικαστής*, *δικαστικός*·

β) με σύνθεση: (*λόγος* + *γράφω*) *λογογράφος*, (*ξίφος* + *μάχαιρα*) *ξιφομάχαιρα*.

373. Το μέρος της γραμματικής που εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους σχηματίζονται οι λέξεις λέγεται **ετυμολογικό**.

374. Κατά την παραγωγή και τη σύνθεση δεν παίρνονται συνήθως ακέραιες οι λέξεις, παρά θέματα λέξεων. Π.χ.

παραγωγή: από τη λ. *βαίνω* (θ. *βα-*) σχηματίζεται η λ. *βα-τός*·

σύνθεση: από τις λ. *ναῦ-ς* + *πήγ-νυμι* σχηματίζεται η λ. *ναυ-πηγ-ός*.

375. 1) Η λέξη που από το θέμα της σχηματίζεται με παραγωγή μια νέα λέξη λέγεται ως προς αυτή **πρωτότυπη**· η νέα λέξη που παράγεται λέγεται **παράγωγη**: *δίκη* (πρωτότυπη) - *δικάζω* (παράγωγη).

2) Το αρχικό θέμα που απ' αυτό βγαίνει μια σειρά από παράγωγες λέξεις με διάφορους μετασχηματισμούς λέγεται **ρίζα**.

Π.χ. ρίζα *γραφ-*: *γράφ-ω*, *γραφ-εύς*, *γραφ-εῖον*, *γραφ-ή*, *γραφ-ίς* (γεν. *γραφ-ίδος*), *γραφ-ίδ-ιον*, *γραφ-ικός*, *γραπ-τός*, *γραμ-μή*, *γραμ-μ-ικός*, *γράμ-μα* (γεν. *γράμματ-ος*), *γραμματ-ίζω* (= διδάσκω γράμματα), *γραμματ-ιστής*, *γραμματ-εύς*, *γραμματεῦ-ω* κτλ., όπου από τη ρίζα *γραφ-* βγαίνουν τα θέματα *γραφ-*, *γραφιδ-*, *γραπ-*, *γραμ-*, *γραμματ-*, *γραμματεν-* κτλ.

3) Η λέξη που δεν παράγεται από άλλη, παρά σχηματίζεται απευθείας από κάποια ρίζα, όταν προστεθεί σ' αυτή μια κατάληξη, λέγεται **ριζική λέξη**.

Π.χ. *γράφ-ω*, *φη-μί*, (*ἐσ-μί*) *εἰ-μί*, *ναῦ-ς*, *φλόγ-ς*, *λίθο-ς* κ.ά.

376. 1) Η λέξη που σχηματίζεται από δύο άλλες (ριζικές, πρωτότυπες ή παράγωγες) με την ένωση των θεμάτων τους, λέγεται **σύνθετη λέξη**. Έτσι π.χ. από το *φιλῶ* και *τιμῆ* έγινε η σύνθετη λ. *φιλότιμος*· από το *ναῦ-ς* και *μάχ-ομαι* έγινε η σύνθετη λ. *ναυμάχος*.

2) Κάθε λέξη που δεν είναι σύνθετη λέγεται **απλή λέξη**. Η απλή λέξη μπορεί να είναι ριζική (*δίκη, γράφω*) ή παράγωγη (*δίκαιος, γραφεύς*).

377. Οι δύο λέξεις που ενώνονται και σχηματίζουν μια σύνθετη λέξη λέγονται **συνθετικά μέρη**. Η πρώτη απ' αυτές λέγεται **πρώτο συνθετικό** (*μέρος*) και η δεύτερη λέγεται **δεύτερο συνθετικό** (*μέρος*). Έτσι π.χ. της σύνθετης λέξης *βιβλιοπώλης* συνθετικά μέρη είναι οι λέξεις *βιβλίων* (α' συνθετικό) και *πωλῶ* (β' συνθετικό).

378. Οι παράγωγες λέξεις που δεν παράγονται από άλλες απλές λέξεις, παρά από σύνθετες, λέγονται **παρασύνθετες λέξεις** ή **παρασύνθετα**. Π.χ. από τη σύνθετη λ. *φιλόσοφος* παράγεται η παρασύνθετη *φιλοσοφῶ* (βλ. § 429).

33ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Προεισαγωγικές παρατηρήσεις για την παραγωγή

379. Είδαμε (§ 374) ότι κατά την παραγωγή παίρνεται ως βάση το θέμα της πρωτότυπης λέξης και απ' αυτό σχηματίζεται η παράγωγη.

Ειδικότερα στην παραγωγή παρατηρούμε τα ακόλουθα:

1) Το θέμα της πρωτότυπης λέξης από το οποίο σχηματίζεται η παράγωγη σπάνια μένει ακέραιο και αμετάβλητο· συνήθως παρουσιάζονται σ' αυτό διάφορες παθήσεις και μεταβολές. Π.χ.

δοῦλος (θ. *δουλο-*): *δουλό-ω* -ῶ το θέμα μένει αμετάβλητο

δοῦλος (θ. *δουλο-*): *δουλ-εύω* αποβολή του τελικού φθόγγου του θέματος

δουλόω -ῶ (θ. *δουλο-*): *δούλω-σις* έκταση του χαρακτ. **ο** σε **ω** (βλ. § 62, 7, β)

πέμπω (θ. *πεμπ-*): *πομπ-ός* τροπή του φων. **ε** σε **ο** (βλ. § 62, 6)

ρήγνυμι (θ. *ρήγ-*): *ρώγ-μῃ* τροπή του φων. **η** σε **ω** (βλ. § 62, 6)

ἔχω (θ. *σεχ-*): *σχ-ε-σις* συγκοπή του φων. **ε** (βλ. § 62, 1).

2) Στο θέμα της πρωτότυπης λέξης (είτε αμετάβλητο είτε τροποποιημένο), για να σχηματιστεί μιὰ παράγωγη λέξη, προσθέεται κανονικά ορισμένο στοιχείο που λέγεται **παραγωγικό πρόσφυμα**. Π.χ.

ἀρόω -ῶ (θ. ἀρο-): ἄρο-τρο-ν (παραγωγ. πρόσφυμα -τρο-)
 δοῦλος (θ. δουλο-): δουλ-εύ-ω (» » -ευ-)
 λύ-ω (θ. λυ-): λύ-σι-ς (» » -σι-)

3) Στο παραγωγικό πρόσφυμα (-τρο-, -ευ-, -σι- κτλ.) προσθέτεται η νέα κατάληξη της παράγωγης λέξης (-ν, -ω, -ς κτλ.). Έτσι το παραγωγικό πρόσφυμα μαζί με την κατάληξη απαρτίζει ένα σύνολο που λέγεται **παραγωγική κατάληξη**: -τρον, -εύω, -σις κτλ.

4) Οι παράγωγες λέξεις μπορεί να είναι ουσιαστικά (γράφω - γραφεύς), επίθετα (γράφω - γραπτός), ρήματα (βασιλεὺς - βασιλεύω) ή επιρρήματα (δίκαιος - δικαίως).

Α'. Παράγωγα ουσιαστικά

380. Τα ουσιαστικά παράγονται α) από ρήματα: γράφ-ω: γραφεύς, β) από επίθετα: δίκαιος: δικαιοσύνη, γ) από άλλα ουσιαστικά: πόλις: πολίτης.

α) Ουσιαστικά παράγωγα από ρήματα

381. Τα ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα σημαίνουν:

1) το **πρόσωπο που ενεργεί**. Παραγωγικές καταλήξεις τους είναι οι ακόλουθες (βλ. § 379, 3):

-εύς γράφ-ω: γραφ-εύς, νέμ-ω: νομεύς, τίκτ-ω: τοκ-εύς κτλ.
 -ός τρέφ-ω: τροφ-ός, πέμπ-ω: πομπ-ός, ἄδ-ω (θ. αἰδ-): αἰδ-ός (βλ. § 62, 6), τάσσ-ω (θ. ταγ-): ταγ-ός κτλ.
 -μῶν ἡγέομαι -οῦμαι (θ. ἡγε-): ἡγε-μῶν, κηδ-ομαι (θ. κηδ-, κηδε-): κηδε-μῶν κτλ.
 -ᾶς φεύγ-ω (θ. φευγ-, φυγ-): φυγ-ᾶς, νέμ-ω: νομ-ᾶς κτλ.
 -της ποιέ-ω -ῶ: ποιη-τής (θηλ. ποιή-τρια), αὐλέ-ω -ῶ: αὐλη-τής (θηλ. αὐλη-τρίς), ἐργάζομαι: ἐργά-της (θ. ἐργά-τις) κτλ.
 -τήρ καλέ-ω -ῶ (θ. καλε-, κλη-): κλη-τήρ, σῶζω: σω-τήρ (θηλ. σώ-τειρα) κτλ.
 -τωρ λέγ-ω (θ. ῥη-, ῥη-θήσομαι): ῥη-τωρ, συλ-λαμβάνω (θ. λαβ-): συλ-λήπ-τωρ (θηλ. συλ-λήπ-τρια), πράττω (θ. πραγ-): πράκ-τωρ κτλ.

2) την **ενέργεια**, το **πάθος** ή την **κατάσταση**: παραγωγικές καταλήξεις:

-σις	λύ-ω: λύ-σις, παύ-ω: παύ-σις, γεύ-ομαι: γεύ-σις, κρού-ω: κρού-σις: στέφ-ω: (στέφ-σις =) στέφνις, τρέφ-ω: (τρέφ-σις =) θρέφνις (βλ. § 69, 1) λαμβάνω (θ. λαβ-, ληβ-): (λήβ-σις =) λήβνις: μεῖγ-νυμι: (μεῖγ-σις =) μεῖζις, ψύχ-ω: (ψύχ-σις =) ψύξις: αἰρ-ω (θ. ἀρ-): ἄρ-σις, καθαίρω (θ. καθαρ-): κάθαρ-σις, ἐγείρομαι (θ. ἐγερ-): ἐγερ-σις, κλίνω: κλί-σις, κρίνω: κρί-σις (πβ. § 309, α): γεννά-ω -ῶ: γέννη-σις, δρά-ω -ῶ: δρᾶ-σις, αἰτιά-ομαι -ῶμαι: αἰτία-σις, ὀρά-ω ῶ: ὄρα-σις: αἰρέ-ω -ῶ: αἶρε-σις, ποιέ-ω -ῶ: ποιή-σις: δηλό-ω -ῶ: δήλω-σις, ἀρό-ω -ῶ: ἄρο-σις (βλ. § 331, γ, 1): ἀλίσκομαι (θ. ἄλω-): ἄλω-σις, χρή-ομαι -ῶμαι (θ. χρη-): χρή-σις: ἵστη-μι (θ. στη-, στᾶ-): στά-σις, τίθη-μι (θ. θη-, θε-): θέ-σις, ἀφ-ί-η-μι (θ. ἦ-, ἐ): ἄφ-ε-σις, ἐν-ί-η-μι: ἐν-ε-σις, δίδω-μι (θ. δω-, δο-): δό-σις κ.ά.
-σία	δοκιμάζω: δοκιμα-σία, ἐργάζομαι: ἐργα-σία, θύ-ω: θυ-σία, ξηραίνω: ξηρα-σία, σημαίνω: σημα-σία, ὑγραίνω: ὑγρα-σία κ.ά.
-ή	γράφω: γραφ-ή, ἀμείβω: ἀμοιβ-ή, πέμπω: πομπ-ή, θάπτω: ταφ-ή, στρέφω: στροφ-ή, φυλάττω (θ. φυλακ-): φυλακ-ή, σφάττω (θ. σφαγ-) σφαγ-ή, ταράττω (θ. ταραχ-): ταραχ-ή, ἀρήγω (= βοηθῶ): ἀρωγ-ή (βλ. § 62, 6) κ.ά.
-ᾶ	(ὅταν προηγείται ρ): ἀγείρω (θ. ἀγερ-): ἀγορ-ᾶ, φθείρω (θ. φθερ-): φθορ-ᾶ, χαίρω (θ. χαρ-): χαρ-ᾶ κ.ά.
-ία	μαίνομαι (θ. μαν-): μαν-ία, ἀγγέλλω: ἀγγελ-ία, ὁμιλέω: ὁμιλ-ία, μαρτυρέω -ῶ: μαρτυρ-ία κ.ά.
-εῖα	(ιδίως ἀπό ρήματα σε -εύω): ἀριστεύω: ἀριστεία, βασιλεύω: βασιλεία, δουλεύω: δουλεία, θεραπεύω: θεραπεία, κολακεύω: κολακεία, λατρεύω: λατρεία, μαντεύω: μαντεία, παιδεύω: παιδεία κ.ά.

Σε τέτοια παράγωγα η κύρια παραγωγική κατάληξη είναι -ία (ὅπως στα προηγούμενα)· αλλά η κατάληξη αυτή μαζί με το προηγούμενο φωνήεν του θέματος παρουσιάζεται σαν -εῖα: βασιλε-ία - βασιλεία.

-ος	(ἄρσ. τῆς β' κλίσης): τρέμω: τρόμ-ος, τρέπω: τρόπ-ος, ψέγω: ψόγ-ος: πλέω: πλό-ος - πλοῦς, ῥέω: ῥό-ος - ροῦς κ.ά.
-μός	ἀγείρω (θ. ἀγερ-): ἀγερ-μός, δέω - δῶ (= δένω), (θ. δεσ-): δεσμός, ὀδύρομαι: ὀδυρ-μός, σείω (θ. σεις-): σεις-μός
-(ε)τός	τρυγά-ω -ῶ: τρυγη-τός, κωκύω: κωκυ-τός, κόπτω: κοπ-ετός, νείφει (= χιονίζει· ἀπό θ. νιφ-): νιφ-ετός, πήγ-νυμι (θ. πηγ-, παγ-): παγ-ετός, τίκτω (θ. τεκ-, τοκ-): τοκ-ετός, ὤω (= ρίχνω βροχή, βρέχω): ὤ-ετός κ.ά.

3) το **αποτέλεσμα της ενέργειας**: παραγωγικές καταλήξεις:

- μα βουλεύω: βούλευ-μα, ιδρύω: ἰδρυ-μα, μηνύω: μήνυμα· πταίω (θ. πταισ-): πταισ-μα, χρίω (θ. χρισ-): χρίσ-μα· τιμάω -ῶ: τίμη-μα, ποιέω -ῶ: ποιή-μα, ζημιόω -ῶ: ζημιώ-μα· βλέπω: βλέμ-μα, τρίβω: τρίμ-μα, γράφω: γράμ-μα· πλέκω: πλέγ-μα, πράττω (θ. πραγ-): πράγ-μα, ὀρύττω (θ. ὀρυχ-): ὀρυγ-μα· πλάττω (θ. πλαθ-): πλάσ-μα· ἀγγέλλω: ἄγγελ-μα, σφάλλω: σφάλ-μα, καθαίρω: κάθαρ-μα, ὑφαίνω (θ. ὑφαν-): ὕφασμα, τέμνω (θ. τεμ-, τμη-) τμη-μα, βαίνω (θ. βα-, βη-): βῆ-μα κ.ά.
- μη γράφω: γραμ-μή, ῥήγνυμι (θ. ῥηγ-, ῥωγ-): ῥωγ-μή· φημί: φή-μη, γι-γνώ-σκω: γνώ-μη κ.ά.
- ος (ουδ. γ' κλίσ.): λανθάνω (θ. λαθ-): λάθ-ος, πάσχω (θ. παθ-): πάθ-ος, ψεύδομαι: ψευδ-ος κ.ά.

4) το **ὄργανο** ή το **μέσο** μιας ενέργειας: παραγωγικές καταλήξεις:

- τρον ἄρόω -ῶ: ἄρο-τρον, πλήττω (θ. πληγ-): (πληγ-τρον =) πληκ-τρον,
- ή σείω (θ. σεις-): σείσ-τρον, σημαίνω (θ. σημαν-): σήμαν-τρον,
- θρον σκήπτω (= στηριζω): σκῆπ-τρον, φοβέω -ῶ: φόβη-τρον· κλείω: κλειτ-θρον κ.ά.

Πολλά τέτοια παράγωγα στον πληθυντικό σημαίνουν **αμοιβή** για τη σχετική ενέργεια: διδάσκω: δίδασκ-τρα, λύω: λύ-τρα, τρέφω: θρέπ-τρα (= αμοιβή για την τροφή) κ.ά.

- τρα ή ξύω (θ. ξυσ-): ξύσ-τρα, χέω (θ. χυ-, πβ. ἐ-χύ-θην): χύ-τρα· ἀπο-
-θρα βαίνω (θ. βα-): ἀπο-βά-θρα κ.ά.
- τήρ ζώννυμι (θ. ζωσ-): ζωσ-τήρ, καίω (καυ-): καυ-τήρ, λάμπω: λαμπ-τήρ, λούω: λου-τήρ, νίπτω: νιπ-τήρ κ.ά.
- τηρία βαίνω (θ. βα-): βα-κ-τηρία κ.ά.
- τήριον πίνω (θ. πο-): πο-τήριον, ἐγείρω (θ. ἐγερ-): ἐγερ-τήριον, αἰσθάνομαι (θ. αἰσθε): αἰσθη-τήριον κ.ά.
- ανον γλύφω (= σκαλίζω): γλύφ-ανον, δρέπω: δρέπ-ανον κ.ά.
- άνη σκάπτω: σκαπ-άνη, χέω (= χύνω): χο-άνη κ.ά.
- όνη ἄγχω (= σφίγγω το λαιμό, πνίγω): ἀγχ-όνη, πείρω (= τῖρυπώ) (θ. περ-): περ-όνη κ.ά.
- ίς (γεν. -ίδος) γράφω: γραφ-ίς, γλύφω: γλυφ-ίς, ~~προβόσκω~~: προβοσκ-ίς κ.ά.
- εὺς σφάττω (θ. σφαγ-): σφαγ-εὺς (= ξίφος), τέμνω: τομ-εὺς (= ὀρ-γανο με το οποίο κόβομε) κ.ά.

5) τον **τόπο** όπου γίνεται μια ενέργεια· παραγωγικές καταλήξεις:

- τήριον βουλεύω: βουλευ-τήριον, δικάζω: δικασ-τήριον, ἐργάζομαι: ἐργασ-τήριον, ὀρμάομαι -ῶμαι: ὀρμη-τήριον κ.ά.
 -τρα ὀρχέομαι -οῦμαι: ὀρχήσ-τρα, παλαιώω: παλαιό-τρα κ.ά.
 -τρον θεάομαι -ῶμαι: θέα-τρον, λέχ-ομαι (ποιητ. = κοιμοῦμαι): λέκ-τρον (= κλίνη) κ.ά.
 -θρον βαίνω (θ. βα-): βά-θρον, ῥέω (θ. ῥεε-): (ῥέε-θρον =) ῥεῖθρον.

β) Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα

382. Τα ουσιαστικά που παράγονται από επίθετα είναι (θηλυκά ή ουδέτερα) αφηρημένα ουσιαστικά και σημαίνουν ιδιότητα. Συνηθισμένες παραγωγικές καταλήξεις σ' αυτά είναι:

- ιά (προπαροξύτονα) 1) κυρίως από δευτερόκλιτα επίθ. σε -ος: ἄπιστος: ἀπιστία, ἄπληστος: ἀπληστία, κακός: κακία, μωρός: μωρία, σοφός: σοφία, φιλόπονος: φιλοπονία, φίλος: φιλία, υπερήφανος: ὑπερηφανία κ.ά.
 2) από αναλογία προς αυτά παράγονται αφηρημένα ουσιαστικά και από μερικά τριτόκλιτα επίθετα: εὐδαίμων: εὐδαιμονία, ἀμαθής: ἀμαθία, ἀτυχής: ἀτυχία, δυστυχής: δυστυχία, εὐτυχής: εὐτυχία κ.ά.
 -ειᾶ (προπαροξύτονα) κυρίως από τριτόκλιτα σιγμόληκτα επίθ. σε -ης, -ες: ἀλήθης (θ. ἀλήθεσ-) ἀλήθεσ-ια - ἀλήθε-ια - ἀλήθεια· ἔτσι και ἐπιμελής: ἐπιμέλεια, εὐγενής: εὐγένεια, εὐσεβής: εὐσέβεια, ὑγής: ὑγεία κ.ά.· από αναλογία προς αυτά και από δευτερόκλιτα επίθ. σε -ός: βοηθός: βοήθεια, ἐνεργός: ἐνέργεια κ.ά.
 -οιᾶ (προπαροξύτονα) από συνηρημένα επίθ. της β' κλίσης σε -οος = οὐς:
 (-ο-ιᾶ) εὖνοος = εὖνοος: εὖνο-ιᾶ = εὖνοια· ἔτσι και εὔρους: εὔροια, εὐπλοος: εὐπλοια, ἀγχίνους: ἀγχίνοια κ.ά.
 -ος (ουδέτ. της γ' κλίσης) από τριτόκλιτα επίθ. σε -ύς, -εῖα, -ύ: βαθύς: βάθος, βαρύς: βάρος, εὐρύς: εὖρος, παχύς: πάχος, πλατύς: πλάτος, ταχύς: τάχος κ.ά.
 -σύνη (ο-σύνη) από επίθ. δευτερόκλιτα και από επίθ. τριτόκλιτα σε -ων: δί-καιος: δικαιοσύνη· ἱερός: ἱερωσύνη, ἀγαθός: ἀγαθωσύνη (μτγν.), ἄγιος: ἀγιωσύνη (μτγν.)· σῶφρων: σωφροσύνη, ἄφρων: ἀφροσύνη κ.ά. Ἐτσι και από το ουσ. κέρδος: κερδοσύνη. Ο φθόγγος **ο** πριν από το -σύνη εκτείνεται σε **ω**, αν η προηγούμενη συλλαβή είναι βραχύχρονη (πβ. § 194).

-της	(γεν. -τητος) από επίθ. τριτόκλιτα σε -ύς, -εῖα, -ύ:
(-υ-της)	βαρύς: βαρύτης, βραδύς: βραδύτης (γεν. -ύτητος) ή βραδυτής (γεν. -υτήτος), γλυκύς: γλυκύτης, δριμύς: δριμύτης, ήδύς: ήδύτης, ταχύς: ταχύτης (γεν. -ύτητος) ή ταχυτής (γεν. -υτήτος) κ.ά.
(-ό-της)	από δευτερόκλ. επίθ. σε -ος: ἀρχαῖος: ἀρχαιότης, ἴσος: ἰσότης, κακός: κακότης· έτσι και από τις αόριστες αντωνυμίες ποιός (= κάποιος λογής): ποιότης, ποσός (= κάμποσος): ποσότης
-άς	(γεν. -άδος) από αριθμ. επίθετα: μόνος: μονάς, εἷς (γεν. ἐν-ός): ἐνάς, δύο: δυάς, εἴκοσιν: εἰκάς κτλ. (βλ. § 210).

γ) Ουσιαστικά παράγωγα από άλλα ουσιαστικά

383. Τα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά είναι: υποκοριστικά, μεγεθυντικά, τοπικά, περιεκτικά, πατρωνυμικά, γονεωνυμικά, εθνικά και παρώνυμα.

1. Υποκοριστικά

384. Υποκοριστικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που παριστάνουν μικρό αυτό που σημαίνει το πρωτότυπο, είτε επειδή είναι αληθινά μικρό είτε επειδή λέγεται χαϊδευτικά ή για χλευασμό ή για καταφρόνηση (πβ. τα νεοελλ. παιδί - παιδάκι· πατέρας - πατερούλης· άνθρωπος - ανθρώπάκος κτλ.).

Οι πιο συνηθισμένες **υποκοριστικές καταλήξεις** είναι οι ακόλουθες:

-άριον ἄνθρωπος: ἄνθρωπ-άριον ἵππος: ἵππ-άριον κύων (κυν-ός): κυν-άριον παῖς (παιδ-ός): παιδ-άριον κ.ά.

-ιον ἄβαξ (ἄβακ-ος): ἄβάκ-ιον γέφυρα: γεφύρ-ιον θυγάτηρ (θυγατρ-ός): θυγάτρ-ιον πίναξ (πίνακ-ος): πινάκ-ιον ρύαξ (ρύακ-ος): ρυάκ-ιον σῶμα (σώματ-ος): σωμάτ-ιον

αλλά μερικά τρισύλλαβα που έχουν (φύσει ή θέσει) μακρόχρονη τη συλλαβή πριν από το -ιον παροξύνονται: χῶρ-ος: χωρ-ιον, ράβδος: ραβδ-ιον, σὰρξ (σαρκ-ός): σαρκ-ιον, τέκν-ον: τεκν-ιον (από αναλογία προς αυτά και το νεοελλ. τοπίο(ν), που δεν το αισθανόμαστε πια ως υποκοριστικό).

Κάποτε σε ονόματα γυναικών προσθέεται η υποκοριστική κατάλ. -ιον με θηλυκό άρ ο· Γλυκερία: ἡ Γλυκέρ-ιον Λεοντία: ἡ Λεόντ-ιον κ.ά.

- ίδιον ξίφος: ξιφ-ίδιον· οἰκία: οἰκ-ίδιον· τεῖχος: τειχ-ίδιον· βούς (βο-ός): (βο-ίδιον) βοῖδιον· γῆ: (γη-ίδιον) γῆδιον· γραῦς (γρα-ός): (γρα-ίδιον) γράδιον· λαγω(ός): (λαγω-ίδιον) λαγώδιον κ.ά.
- ίς (γεν. -ίδος) θύρα: θυρ-ίς· λαβή: λαβ-ίς· πίναξ (πίνακ-ος): πινακ-ίς· πύλη: πυλ-ίς κ.ά.
(γεν. -ίδος) κρήνη: κρην-ίς· νῆσος: νησ-ίς· ψῆφος: ψηφ-ίς (= πετραδάκι) κ.ά.
- ίσκος νεανίας: νεαν-ίσκος· οἶκος: οἰκ-ίσκος· πύργος: πυργ-ίσκος· χιτών (χιτῶν-ος): χιτων-ίσκος κ.ά.
- ίσκη κόρη: κορ-ίσκη· ἡ παῖς (τῆς παιδ-ός): παιδ-ίσκη κ.ά.
- ύδριον λόγος: λογ-ύδριον· νέφος: νεφ-ύδριον· νῆσος: νησ-ύδριον κ.ά.
- ύλλιον δάσος: δασ-ύλλιον· δένδρον: δενδρ-ύλλιον· εἶδος (= ποίημα): εἰδ-ύλλιον κ.ά.

2. Μεγεθυντικά

385. Μεγεθυντικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που δηλώνουν εκείνον που έχει σε υπερβολικό μέγεθος αυτό που σημαίνει το πρωτότυπο. Τα μεγαθυντικά έχουν κυρίως σημασία περιγελαστική (πβ. τα νεοελλ. κεφάλας, κοιλαράς κτλ.).

- Οι πιο συνηθισμένες **μεγεθυντικές καταλήξεις** είναι οι ακόλουθες:
- ων (γεν. -ωνος) γαστήρ (γαστρ-ός): γάστρ-ων (= κοιλαράς)· ἡ γνάθος (= σιαγόνη): γνάθ-ων (= αυτός που έχει μεγάλο σαγόνη ή φουσκωμένα μάγουλα)· χεῖλος: χεῖλ-ων (= χειλαράς) κ.ά.
- ίας μέτωπο: μετωπ-ίας (= αυτός που έχει μεγάλο μέτωπο)·

3. Τοπικά

386. Τοπικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν τον τόπο όπου μένει ή δρα το πρόσωπο που δηλώνει το πρωτότυπο ή τον τόπο όπου γίνεται η ενέργεια.

Οι πιο συνηθισμένες παραγωγικές καταλήξεις των τοπικών είναι οι ακόλουθες:

- ιον (προπαροξύτονα) στρατηγός: στρατήγ-ιον (= ο τόπος όπου μένει ο στρατηγός· σήμερα: στρατηγείο)· ἔμπορος: ἐμπόρ-ιον (= εμπορικός λιμένας)· γυμνασία (= γύμναση): γυμνάσ-ιον (= ο τόπος όπου γινόταν η γύμναση, γυμναστήριο)· ἵπποφορβός (= ἵπποτρόφος): ἵπποφóρβ-ιον (= ἵπποτροφείο) κ.ά.
- (ε)ῖον γραφεύς: γραφεῖον (από το γραφέ-ιον)· κουρεύς: κουρεῖον (από το κουρέ-ιον)· χαλκεύς: χαλκεῖον (από το χαλκέ-ιον)· και με

-εῖον παραγωγ. κατάλ. -εῖον: ἀρχαί: ἀρχεῖον (= ο τόπος όπου συ-
γκεντρώνονταν οι αρχές): διδάσκαλος: διδασκαλ-εῖον· ἰατρός:
ἰατρ-εῖον· κάπηλος: καπηλ-εῖον κ.ά.

4. Περιεκτικά

387. Περιεκτικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν το μέρος που περιέχει πολλά από εκείνα που φανερώνει η πρωτότυπη λέξη ή πολλά όμοια που βρίσκονται στο ίδιο μέρος. Οι πιο συνηθισμέ-
νες καταλήξεις των περιεκτικών είναι οι ακόλουθες:

- ών (γεν. -ῶνος) ἄνθος: ἀνθ-ών· ἐλαία: ἐλαι-ών· κρίνον: κριν-ών· ὄρνις (ὄρνιθ-ος): ὄρνιθ-ών· ῥόδον: ῥοδ-ών· πεύκη: πευκ-ών· πλάτανος: πλαταν-ών κ.ά.· ἔτσι και: ἀνὴρ (ἀνδρ-ός): ἀνδρ-ών· γυνή (γυναικ-ός): γυναικ-ών· ξένος: ξεν-ών· παρθένος: παρθε-
νών κ.ά.
- εών (γεν. -εῶνος) περιστέρα: περιστερ-εών· πρόμαχος: προμαχ-εών (μεταγεν. προμαχών)· ῥόδον: ῥοδ-εών (αλλά και ῥοδ-ών) κ.ά.
- ιᾶ μύρμηξ (μύρμηκ-ος): μυρμηκ-ιᾶ· νεοττός: νεοττ-ιᾶ (= φωλιά μι-
κρών πουλιών)· σφήξ (σφηκ-ός): σφηκ-ιᾶ (= φωλιά σφηκών)
κ.ά.· ἔτσι και στρατός: στρατ-ιᾶ.

5. Πατρωνυμικά

388. Πατρωνυμικά λέγονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύ-
ριο όνομα πατέρα ή μητέρας ή άλλου προγόνου και σημαίνουν το γιο,
τη θυγατέρα ή γενικά τον απόγονο. Τα πατρωνυμικά έχουν συνήθως τις
εξής καταλήξεις:

- δης Αἰνείας: Αἰνεία-δης (θηλ. Αἰνείας -άδος)· Βορέας: Βορεά-δης (θηλ. Βορε-άς)· Βούτης (θ. Βουτα-): Βουτά-δης κ.ά.
- άδης (από αναλογία προς τα παραπάνω που λήγουν σε -ά-δης σχη-
ματίστηκαν πατρωνυμικά με την παραγωγ. κατάλ. -άδης): Ἀσκληπίος: Ἀσκληπι-άδης, Θέστιος: Θεστι-άδης (θηλ. Θε-
στιάς) κ.ά.
- ιάδης (από αναλογία επίσης προς τα παραπάνω που λήγουν σε -ι-
άδης σχηματίστηκαν πατρωνυμικά με την παραγωγ. κατάλ. -
ιάδης): Λαέρτης: Λαερτ-ιάδης· Τελαμών: Τελαμών-ιάδης (θηλ. Τελαμωνιάς)· Φέρης (γεν. Φέρητ-ος): Φερητ-ιάδης (θηλ. Φερητιάς) κ.ά.
- ίδης Δαναός: Δανα-ίδης (θηλ. Δαναΐς)· Κρόνος: Κρον-ίδης¹· Πέλωψ

1. Δεν έχει θηλυκό.

- (Πέλοπ-ος): Πελοπ-ίδης¹· Πρίαμος· Πριαμ-ίδης (θηλ. Πριαμίδης)· Τάνταλος· Τανταλ-ίδης (θηλ. Τανταλίδης) κ.ά.
- (-εΐδης) Ἀτρεΰς· Ἀτρείδης (από το Ἀτρε-ίδης)· Ἡρακλῆς (Ἡρακλέ-ους)· Ἡρακλείδης¹ (από το Ἡρακλε-ίδης)· Πηλεΰς· Πηλείδης¹ (από το Πηλε-ίδης) κ.ά.
- (-οΐδης) Αἰτῶ (γεν. Αἰτό-ος = -οῦς)· Αἰτοΐδης (από το Αἰτο-ίδης, θηλ. Αἰτωΐς)·
- ίων (ποιητ. κατάλ.) Κρόνος· Κρον-ίων (ο γιος του Κρόνου, ο Δίας)· Ἀτρεΰς· Ἀτρείων (από το Ἀτρε-ίων) (= ο γιος του Ατρέα, ο Αγαμέμνωνας)· Πηλεΰς· Πηλείων (από το Πηλε-ίων) (= ο γιος του Πηλέα, ο Αχιλλέας) κ.ά.

6. Γονεωνυμικά

389. Γονεωνυμικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν νεογνό ζώου ή μικρό κατά την ηλικία ζώο κάποιου είδους. Αυτά έχουν παραγωγική κατάληξη -ιδεύς·

ἀετός· ἀετ-ιδεύς· λαγώς· λαγ-ιδεύς· λέων (λέοντ-ος)· λεοντ-ιδεύς· λύκος· λυκ-ιδεύς κ.ά.

7. Εθνικά

390. Εθνικά λέγονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύρια ονόματα χωρών, πόλεων και γενικά τόπων και σημαίνουν εκείνον που κατάγεται από κάποιον τόπο ή που ανήκει σ' αυτόν. Αυτά παίρνουν συνήθως τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

- ιος (συνήθως θηλ. -ία)· Ζάκυνθος· Ζακύνθ-ιος (θηλ. Ζακυνθ-ία)· Κόρινθος· Κορίνθ-ιος· Κλαζομεναί· Κλαζομέν-ιος· Ῥόδος· Ῥόδ-ιος· Σαλαμῖς (-ῖνος)· Σαλαμίν-ιος· Δῆλος· Δῆλ-ιος (θηλ. Δηλ-ιάς)· Πάρος· Πάρ-ιος· Μίλητος· Μιλήσ-ιος (από το Μιλήτ-ιος, βλ. § 70, 4)· Συρία· Σύρ-ιος (θηλ. Συρ-ία) και Σῦρος (θηλ. Σύρα)· Σῦρος (το νησί)· Σύρ-ιος (θηλ. -ία)· Χῖος (από το Χί-ιος)· Κίος· Κῖος (από το Κί-ιος) κ.ά.

Τα εθνικά που παράγονται από ονόματα σε -οῦς, γεν. -οῦντος λήγουν σε -οῦντιος ή -ούσιος (ή -άσιος, αν εμπρός από το -ους υπάρχει φωνήεν ή ρ)· Ὀποῦς (γεν. Ὀποῦντος)· Ὀπούντ-ιος· Σελινούς· Σελινούντ-ιος· Ἀμαθούς· Ἀμαθούσ-ιος· Δαφνούς· Δαφνούσ-ιος· ἀλλά Φλιούς· Φλι-άσιος· Ἀναργυρός· Ἀναργυρ-άσιος κ.ά.

1. Δεν έχει θηλυκό.

(-αῖος)	Ἀθῆναι: Ἀθηναῖος (από το Ἀθηνά-ιος), θηλ. Ἀθηναί-α ἢ Ἀτθίς· Κέρκυρα: Κερκυραῖος (από το Κερκυρά-ιος)· Λάρισα: Λαρισαῖος (από το Λαρισά-ιος) κ.ά.
(-εῖος)	Ἄργος (θ. Ἀργεσ-): Ἀργεῖος (από το Ἀργέσ-ιος, Ἀργέ-ιος), θηλ. Ἀργεῖα· Κέως (το νησί Κέα): Κεῖος (από το Κέ-ιος), θηλ. Κεῖα κ.ά.
(-ῶος)	Κῶς: Κῶος (από το Κώ-ιος)· ἔτσι και Γέλα (πόλη της Σικελίας): Γελ-ῶος (πιθανῶς από αναλογία) κ.ά.
-εὺς	(θηλ. -ῖς -ίδος) Μέγαρο: Μεγαρ-εὺς, θηλ. Μεγαρ-ῖς· Ἐρέτρια: Ἐρετρι-εὺς, θηλ. Ἐρετριάς· Μαντινεία: Μαντιν-εὺς, θηλ. Μαντινίς· Πλάταια: Πλαται-εὺς, θηλ. Πλαταιῖς· Φώκαια: Φωκα(ι)-εὺς, θηλ. Φωκα(ι)-ῖς κ.ά.
-νός	(θηλ. -νῆ) Ἀσία: Ἀσια-νός, θηλ. Ἀσια-νῆ κ.ά.
-ανός	Πάριον (πόλη της Μυσίας, αποικία των Παριανών): Παρι-ανός· Σάρδεις (Ἴων. Σάρδι-ες): Σαρδι-ανός κ.ά.
-ηνός	Ἄβυδος: Ἀβυδ-ηνός· Κύζικος: Κυζικ-ηνός· Πέργαμος: Περγα-μ-ηνός κ.ά.
-ῖνος	Ἀκράγας (γεν. Ἀκράγαντ-ος): Ἀκραγαντ-ῖνος, θηλ. Ἀκραγαντ-ῖνη· Ἀμοργ-ῖνος, θηλ. Ἀμοργ-ῖνη κ.ά.
-της	(θηλ. -τις, γεν. -τιδος) Τεγέα: Τεγεά-της, θηλ. Τεγεᾶ-τις -άτιδος κ.ά.
-άτης	Γύθειον: Γυθε-άτης, θηλ. Γυθε-ᾶτις -άτιδος κ.ά.
-ιάτης	Κρότων: Κροτων-ιάτης· Σπάρτη: Σπαρτ-ιάτης, θηλ. Σπαρτ-ιατῖς -ιάτιδος κ.ά.
-ήτης	Αἴγινα: Αἰγιν-ήτης, θηλ. Αἰγιν-ῆτις -ήτιδος· Τος: Ἰ-ήτης, θηλ. Ἰ-ῆτις κ.ά.
-ίτης	Ἀβδηρα: Ἀβδηρ-ίτης, θηλ. -ῖτις· Σταγίρα: Σταγир-ίτης, θηλ. -ῖτις κ.ά.
-ώτης	Λαύρειον: Λαυρε-ώτης, θηλ. -ῶτις, -ώτιδος· Ἰταλία: Ἰταλι-ώτης· Σικελία: Σικελι-ώτης· ἔτσι και: ἡπειρος: ἡπειρ-ώτης, νῆσος: νησ-ιώτης (πβ. § 391) κ.ά.
-ήσιος	Ἰθάκη: Ἰθακ-ήσιος, θηλ. Ἰθακησία· Φίλιπποι: Φιλιππ-ήσιος κ.ά.

8. Παρώνυμα

391. Παρώνυμα λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν πρόσωπο σχετικό μ' εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή πρόσωπο που ανήκει σ' αυτό. Τα παρώνυμα έχουν συνήθως τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-εύς	ἵππος: ἵππ-εύς· ἱερὸν (= ναός): ἱερ-εύς (θηλ. ἱέρεια)· ἄνθραξ (ἄνθρακ-ος): ἀνθρακ-εύς· γράμμα (γράμματ-ος): γραμματ-εύς· κέραμος: κεραμ-εύς κ.ά.
-της	(θηλ. -τις -τιδος) δῆμος: δημό-της (θηλ. δημό-τις)· κώμη: κωμή-της (= αὐτός που κατοικεῖ σε κωμόπολη· θηλ. κωμή-τις)· ναῦς: ναύ-της· πόλις: πολί-της (θηλ. πολί-τις)· πρέσβυς: πρεσβύ-της (θηλ. πρεσβῦ-τις)· τόξον: τοξό-της κ.ά.
-έτης	οἶκος: οἰκ-έτης (θηλ. οἰκ-έτις)· φυλή: φυλ-έτης (= αὐτός που ανήκει στην ἴδια φυλή· θηλ. φυλ-έτις) κ.ά.
-ίτης	ὄπλον: ὀπλ-ίτης· τέχνη: τεχν-ίτης κ.ά.
-ώτης	δεσμός: δεσμ-ώτης (θηλ. δεσμ-ῶτις)· ἡπειρος: ἡπειρ-ώτης (θηλ. ἡπειρ-ῶτις)· θίασος: θιασ-ώτης (θηλ. θιασ-ῶτις)· στρατιά: στρατι-ώτης κ.ά.
-ιώτης	νησος: νησ-ιώτης κ.ά· πβ. § 390.

Β'. Παράγωγα επίθετα

392. Τα παράγωγα επίθετα σχηματίζονται α) από ρήματα: θαυμά-ω: θαυμαστός, β) από ονόματα (από ουσιαστικά ή σπανιότερα από επίθετα): θάλασσα: θαλάσσιος, θῆλυς: θηλυκός και γ) από επιρρήματα: χθές: χθεσινός.

α) Επίθετα παράγωγα από ρήματα

1. Κυρίως ρηματικά επίθετα

393. Τα επίθετα που παράγονται από ρήματα με τις παραγωγικές καταλήξεις **-τος** και **-τέος** λέγονται κυρίως **ρηματικά επίθετα** και είναι δευτερόκλιτα τρικατάληκτα, εκτός από τα σύνθετα σε **-τος** που κανονικά είναι δικατάληκτα (προπαροξύτονα): λυ-τός, λυ-τή, λυ-τόν· λυ-τέος, λυ-τέα, λυ-τέον· αλλά ό, ή ἄλυτος, τὸ ἄλυτον (βλ. § 432, 4).

1. Ρηματικά επίθετα σε -τος

394. Τα ρηματικά επίθετα σε **-τος** σημαίνουν: α) ό,τι και η μετοχή του παθητ. παρακειμένου, β) εκείνον που μπορεί να πάθει ή γ) εκείνον

που αξίζει να πάθει αυτό που δηλώνει το ρήμα· δ) κάποτε σημαίνουν ό,τι και η μετοχή του ενεστώτα ή αορίστου (μ' ενεργητ. ή παθητ. σημασία):

α) λύ-ω: λυ-τός (λελυμένος), γράφ-ω: γραπ-τός, γλύφ-ω: γλυπ-τός, στρέφ-ω: στρεπ-τός (έστραμμένος), πλέκ-ω: πλεκ-τός, ζεύγ-νυμι: ζευκ-τός, μείγ-νυμι: μεικ-τός, πήγ-νυμι: πηκ-τός, πλάττω (θ. πλαθ-): πλασ-τός, γινώσκω (θ. γνω-σ-): γνωσ-τός, καλέω -ῶ (θ. κλη-): κλη-τός (κεκλημένος) κ.ά.

β) αλίσκομαι (θ. άλω-): άλω-τός (= αυτός που μπορεί να κυριευτεί), βαίνω (θ. βα-): βα-τός, ιάομαι -ῶμαι: ια-τός, ὀράω -ῶ: ὄρα-τός, τι-τρώσκ-ω: τρω-τός, ἄπτομαι (θ. ἄφ-): ἄπτως (= που μπορεί κανείς να τον αγγίξει), εἶμι (= θα ἔρθω· θ. ἰ-): ἰ-τός (= που μπορεί κανείς να τον διαβεί· πβ. προσ-ιτός, ἀ-πρόσ-ιτος, ἄμαξι-ιτός κτλ.) κ.ά.

γ) ἀγαπάω -ῶ: ἀγαπη-τός (= που αξίζει να τον αγαπούν, επιθυμητός), ἐπαινέω -ῶ: ἐπαινε-τός, σέβ-ομαι: (σεβ-τός) σεπ-τός, θαυμάζω: θαυμασ-τός, πείθ-ομαι (θ. πειθ-, πιθ-): (πιθ-τός) πισ-τός (= αξιόπιστος, γνήσιος) κ.ά.

δ) μέν-ω: μεν-ε-τός (ὁ μένων = αυτός που παραμένει ή περιμένει), θνήσκω (θ. θνη-): θνη-τός (ὁ θνήσκων), ῥέω (θ. ῥυ-): ῥυτός (ὁ ῥέων), πράττω (θ. πραγ-): ἄ-πρακ-τος (= αυτός που δεν ἔπραξε), στρατεύ-ομαι: ἀ-στράτευτος (= που δεν στρατεύτηκε) κ.ά.

II. Ρηματικά επίθετα σε -τέος

395. Τα ρηματικά επίθετα σε -τέος σημαίνουν εκείνον που πρέπει να πάθει ό,τι φανερώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται:

λύ-ω: λυ-τέος (= που πρέπει να λυθεί)· γράφ-ω: γραπ-τέος (= που πρέπει να γραφεί)· ἐπαινέω -ῶ: ἐπαινε-τέος (= που πρέπει να επαινεθεί)· ἔτσι και διδάσκω (θ. διδαχ-): διδακ-τέος· λέγ-ω: λεκ-τέος· τιμᾶω -ῶ: τιμη-τέος κ.ά. (Πβ. τα προακτέος, μετεξεταστέος της νέας ελληνικής).

2. Άλλα επίθετα παράγωγα από ρήματα

396. Άλλα επίθετα παράγωγα από ρήματα, εκτός από τα κυρίως ρηματικά επίθετα σε -τος και -τέος, είναι:

1) Μερικά που σημαίνουν ό,τι η μετοχή του ενεστώτα ή του παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται· αυτά έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-ᾶς (γεν. -άδος), τριτόκλιτα μονοκατάληκτα: φεύγω (θ. φυγ-):

φυγ-ās (ὁ φεύγων)· μείγ-νυμαι (θ. μειγ-, μιγ-): μιγ-ās (ὁ μεμειγμένος)· νέμομαι: νομάς (νεμόμενος = αὐτός που γυρίζει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο νὰ βρεῖ βοσκή)· κ.ά.

-ῆς (γεν. -οῦς), τριτόκλιτα δικατάληκτα (τα περισσότερα σύνθετα ἢ παρασύνθετα):

ψευδομαι: ψευδ-ῆς (ὁ ψευδόμενος, ὁ μὴ ὢν ἀληθής)· τυγχάνω (θ. τυχ-): ἀτυχής, εὐτυχής, ἐπιτυχής κτλ. (ὁ ἀτυχῶν, εὐτυχῶν, ἐπιτυχάνων κτλ.)· φαίνομαι: ἀφανής (ὁ μὴ φαινόμενος)· ἔτσι καὶ ἐμφαίνω: ἐμφανής, ἐπιφαίνω: ἐπιφανής κτλ.

-ὸς δευτερόκλιτα τρικατάληκτα: κύπτω (θ. κυφ-): κυφ-ὸς (ὁ κύπτων = καμπούρης)· λείπ-ω: λοιπός (ὁ ὑπολειπόμενος) κ.ά.

-νός σεβ-ομαι: (σεβ-νός) σεμ-νός (= αὐτός που προκαλεῖ σεβασμό, σεβαστός)· στιλβ-ω: (στιλβ-νός) στιλπ-νός (ὁ στιλβων)· στυγέ-ω -ῶ (= μισῶ): στυγ-νός (= μισητός)· τέρπ-ω: τερπ-νός (ὁ τέρπων) κ.ά.

-ανός στέγ-ω: στεγ-ανός (ὁ στέγων = αὐτός που σκεπάζει)· πείθ-ω (θ. πειθ-, πιθ-): πιθ-ανός (ὁ πείθων = πειστικός) ἱκ-νέ-ομαι -οῦμαι (ἀφικνοῦμαι = φτάνω): ἱκ-ανός (= αὐτός που μπορεῖ νὰ φτάσει [σ' ἓνα σκοπό]) κ.ά.

-ρός λάμπ-ω: λαμπ-ρός (ὁ λάμπων)· μαιίνω (θ. μιαν-): (μιαν-ρός) μια-ρός· χαλά-ω -ῶ (= χαλαρώνω): χαλα-ρός κ.ά.

-ερός θάλλω: θαλ-ερός (ὁ θάλλων)· φαίνομαι (θ. φαν-): φαν-ερός (ὁ φαινόμενος)· στυγέ-ω -ῶ: στυγ-ερός (= μισητός, βδελυρός).

2) Ὅσα σημαίνουν ἐκεῖνον που ἔχει ικανότητα, κλίση ἢ επιτηδεότητα σ' αὐτό που δηλώνει τὸ ρῆμα· αὐτὰ ἔχουν τὶς ἀκόλουθες παραγωγικὲς καταλήξεις:

-ἱκός δευτερόκλιτα τρικατάληκτα: ἀρχ-ω: ἀρχ-ικός (= ικανός νὰ ἀρχει) κ.ά.

-τικός ἀμύν-ομαι: ἀμυν-τικός (= επιτηδεὺς νὰ ἀμύνεται)· ἀρπάξω (θ. ἀρπαγ-): ἀρπακ-τικός (= που ἔχει τάση νὰ αρπάζει)· δηλώ-ω -ῶ: δηλω-τικός (= που ἔχει τὴν ικανότητα νὰ δηλώνει, νὰ φανερώνει)· ἐρίζω (θ. ἐριδ-): ἐρισ-τικός (= που ἔχει κλίση στο νὰ φιλονικεῖ) κ.ά.

-ῖμος δευτερόκλιτα δικατάληκτα: μάχ-ομαι: μάχ-ῖμος (= ικανός νὰ μάχεται)· φρονέ-ω -ῶ: φρόν-ιμος (= ικανός νὰ φρονεῖ, συνεισότης)· ἀφελέ-ω -ῶ: ὠφελ-ιμος κ.ά.

-μων (γεν. -μονος), τριτόκλιτα δικατάληκτα: αἰδέομαι -οῦμαι: αἰδήμων (= που ντρέπεται, ντροπαλός)· ἐλέε-ω -ῶ: ἐλεή-μων (= που ἐλεεῖ)· μι-μνή-σκομαι (θ. μνη-): μνή-μων (= που ἔχει

την ικανότητα να θυμάται)· οἰκτίρω· οἰκτίρ-μων (= που οικτι-
ρει, σπλαχνίζεται, σπλαχνικός) κτλ.
-τήριος δευτερόκλιτα δικατάληκτα ἢ τρικατάληκτα: δρά-ω -ῶ (θ.
δρασ-): δρασ-τήριος, -ος, -ον (= ικανός, να δρά, ενεργητικός,
αποτελεσματικός)· λύω: λυ-τήριος, -ος, -ον και -ία, -ον (= ικα-
νός να λύνει, ν' ανακουφίζει)· σώζω (θ. -σω-): σω-τήριος, -ος,
-ον (= ικανός να σώζει) κ.ά.

β) Επίθετα παράγωγα από ονόματα

397. Επίθετα που παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά ἢ κάποτε και από επίθετα) είναι:

1) Όσα σημαίνουν αυτόν που ανήκει σ' εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ἢ αυτόν που ἔχει σχέση με αυτό· τα επίθετα αυτά ἔχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

Ι. Κατάληξη -ιος, -ιος, που (ανάλογα με τους προηγούμενους φθόγγους και τις φθογγικές παθήσεις που γίνονται) παρουσιάζεται και σαν -αιος, -ειος, -οιος, -ῶς. Π.χ.

α) -ιος θάλασσα: θαλάσσιος· οὐρανός: οὐράνιος· πατήρ (γεν. πατρός): πάτερ-ιος· τιμή: τίμιος· ἐνιαυτός: (ἐνιαύτιος) ἐνιαύσιος (βλ. § 70, 4)· πλούτος: (πλούτιος) πλούσιος· ἐκών (γεν. ἐκόντος): (ἐκόντιος) ἐκούσιος (βλ. § 70, 4) κ.ά.

β) -αιος ἀγορά: (ἀγοράσιος) ἀγοραῖος· ἀνάγκη (θ. ἀναγκα-): (ἀναγκάσιος) ἀναγκαῖος· δίκη (θ. δικα-): (δίκασιος) δίκαιος· ἔτσι καί: ἀγέλη: ἀγελαῖος· ἔδρα: ἐδραῖος· κρήνη: κρηναῖος· σπουδή: σπουδαῖος· ὥρα: ὠραῖος (= που γίνεται την ὥρα που πρέπει, ὥριμος) κ.ά.

Από αναλογία προς αυτά και: κῆπος: κηπαῖος· χέρσος: χερσαῖος κ.ά.

γ) -ειος βασιλεύς: (βασιλεῖος) βασιλείος (= που ανήκει στο βασιλέα, βασιλικός)· τέλος (θ. τελεσ-): (τέλεσιος, τέλειος) τέλειος· θεός: (θεῖος) θεῖος· ἄστρ (ἄστε-ως): (ἄστεσιος) ἄστεῖος κ.ά.
Από αναλογία προς αυτά και: δούλος: δούλειος· οἶκος: οἰκειος· ἀνὴρ (ἀνδρ-ός): ἀνδρ-εῖος· ἐπίσης σε -ειος· κανονικά λήγουν τα επίθετα που παράγονται από ονόματα προσώπων ἢ ζώων: Εὐκλείδης: Εὐκλείδειος· Κίμων: Κιμώνειος· Πυθαγόρας: Πυθαγόρειος· αἴξ (αἰγ-ός): αἰγ-ειος· βοῦς (βο-ός): βόειος· ἵππος: ἵππειος· κύκνος: κύκνειος κ.ά.

- δ) -οιος γέλως (θ. γελοσ-): (γελόσ-ιος, γελό-ιος) γελοῖος· ἄλλος· (ἀλλό-ιος) ἀλλοῖος· ὁμός (= κοινός): (ὁμό-ιος) ὁμοῖος και ὁμοιος· ἀνάλογα και πᾶς (παντ-ός): παντ-οῖος κ.ά.
- ε) -ῶος ἥρω-ς: (ἡρώ-ιος) ἡρῶος (= αὐτός που ανήκει στον ἥρωα)· ἡώς (= πρωί): (ἡώ-ιος) ἡῶος (= πρωινός) και αττ. ἡ ἔως· ἑῶος· ἀνάλογα και: πατήρ (πατρ-ός): πατρῶος· μήτηρ (μητρ-ός): μητρῶος· πάππος: παππ-ῶος κ.ά.

II. Κατάληξη -κός, που (από αναλογία προς άλλα παράγωγα ἢ με ορισμένες φθογγικές παθήσεις) παρουσιάζεται και σαν -ακός, -ἱκός, -ῦκός, -εἱκός:

- α) { -κός καρδία: καρδια-κός· οἰκία: οἰκία-κός· παροιμία: παροιμία-κός κ.ά.
-ακός Από αναλογία προς αὐτά και: ἥλιος: ἥλι-ακός· σύμπόσιον: συμποσι-ακός· Κορίνθιος: Κορινθι-ακός· Ῥόδιος: Ῥοδι-ακός κ.ά.

- β) { -κός ἱστορία: ἱστορι-κός· μανία: μανι-κός· μάντις: μαντι-κός· πανή-
-ι-κός γυρις: πανηγυρι-κός· φύσις: φυσι-κός κ.ά.
Από αναλογία προς αὐτά και: πολίτης: πολιτ-ικός· εἰρήνη: εἰρην-ικός· βάρβαρος: βαρβαρ-ικός· δούλος: δουλ-ικός· πόλε-
μος: πολεμ-ικός· ἔθνος: ἔθν-ικός· ἦθος: ἦθ-ικός· ῥήτωρ (ῥήτο-
ρ-ος): ῥήτορ-ικός· ἡγεμών (ἡγεμόν-ος): ἡγεμον-ικός· ἄστυ: ἄ-
στ-ικός· Κερκυραῖος: Κερκυρα-ἱκός· Ἀχαιοί: Ἀχα-ἱκός· τρο-
χαῖος: τροχα-ἱκός· βασιλεύς: βασιλ-ικός· Εὐβοεύς: Εὐβο-ἱκός κ.ά.

- γ) { -κός θῆλυς: θηλυ-κός· Λίβυ-ς, γεν. Λίβυ-ος (= αὐτός που εἶναι από
-υκός τη Λιβύη): Λιβυ-κός· από αναλογία και: ὁ ἅλς (= το αλάτι): ἄλ-υκός (= αρμυρός) κ.ά.

- δ) { -κός Ἀκαδημία: Ἀκαδημει-κός· Δαρεῖος: δαρει-κός· Δεκέλεια: Δεκελει-κός·
-εἱκός κεραμεύς: (κεραμε-ικός) κεραμεικός· ὄρεϋς (= μουλάρη): (ὄρε-
ικός) ὄρεικός (ὄρεικὸν ζεῦγος = ἓνα ζευγάρι μουλάρια).

2) Ὅσα σημαίνουν ὑλή ἢ χρῶμα· αὐτά ἔχουν τις παραγωγικές καταλήξεις:

- (-εος) -οὺς ἄργυρος: (ἀργύρ-εος) ἀργυροῦς· σίδηρος: (σιδήρ-εος) σιδη-
ροῦς· χαλκός: (χάλκ-εος) χαλκοῦς· χρυσός: (χρύσ-εος) χρυσοῦς· κύανος (= ὑλή με γαλάζιο χρῶμα): (κυάν-εος) κυανοῦς· πορφύρα (= χρωστική οὐσία βαθιά κόκκινη): (πορφύρ-εος) πορφυροῦς κ.ά. (βλ. § 162, α').

-ινος κριθή: κρίθινος, -ίνη, -ινον· λίθος: λίθινος, -ίνη, -ινον και -ος, -ον· ξύλον: ξύλινος, -ίνη, -ινον και -ος, -ον· πῶρος (= εἶδος πέτρας, πωρόλιθος): πώρινος, -ίνη, -ινον κ.ά.

3) Ὅσα σημαίνουν τον κατάλληλο για εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο· αυτά έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-μος (παράγωγα κυρίως από ουσιαστικά σε -σις που παράγονται από ρήματα): ἄρσις (από το ἄρώω -ῶ = καλλιεργῶ): ἄρόσιμος (= κατάλληλος για καλλιεργεία): καῦσις: καύσι-μος· οἰκησις: οἰκήσι-μος· χρήσις: χρήσι-μος κ.ά.

-ιμος Από αναλογία προς τα παραπάνω σχηματίζονται παράγωγα με την κατάληξη -ιμος και από άλλα ουσιαστικά: ἐδώδῃ: ἐδώδ-ιμος (= φαγώσιμος)· μάχη: μάχ-ιμος· νόμος: νόμ-ιμος· πένθος: πένθ-ιμος κ.ά.

4) Ὅσα σημαίνουν πλησμονή, δηλ. αφθονία από εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο όνομα· αυτά έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-εις (γεν. -εντος) θηλ. -εσσα, ουδ. -εν: αἶγλη: αἰγλή-εις, -εσσα, -εν (= γεμάτος αἶγλη)· τόλμη: τολμή-εις (= τολμηρός)· ὕλη (= δάσος): ὕλή-εις (= δασωμένος)· χάρις: χαρί-εις· ἄνεμος: ἀνεμό-εις και ἡνεμό-εις· ἄμπελος: ἄμπελό-εις κ.ά.

-όεις Από αναλογία προς τα τελευταία σε -οεις σχηματίστηκαν παράγωγα και απευθείας με την παραγωγική κατάλ. -όεις: ἀστήρ (ἀστέρ-ος): ἀστερ-όεις· ἰλὺς (= λάσπη): ἰλυ-όεις· ἰχθύς: ἰχθυ-όεις κ.ά.

{ -νός
(-εινός) ὄρος (θ. ὄρεσ-νός, ὄρεν-νός) ὀρεινός· σκότος (θ. σκοτεσ-): (σκοτεσ-νός, σκοτεν-νός) σκοτεινός· δέος (θ. δεεσ-): (δεεσ-νός, δεεν-ός) δεινός· ὕγις (θ. ὕγισ-): (ὕγισ-νός, ὕγιεν-νός) ὕγεινός· ἄλγος: (θ. ἄλγες-): (ἀλγες-νός, ἀλγεν-νός) ἀλγεινός· κλέος: (θ. κλεεσ-): (κλεεσ-νός, κλεεν-νός) κλεινός (πβ. § 68, 2).

-εινός Από αναλογία προς τα παραπάνω σχηματίστηκαν παράγωγα απευθείας με την παραγωγική κατάλ. -εινός: πόθος: ποθ-εινός· φως: φωτ-εινός κ.ά.

-λός παχύς: παχυ-λός· φειδῶ: φειδω-λός· ἀπατη-λός· σιωπή: σιωπη-λός.

-ηλός Από αναλογία προς τα τελευταία σε -η-λός σχηματίστηκαν παράγωγα απευθείας με την παραγωγική κατάληξη -ηλός: ῥίγος: ρίγ-ηλός· σφρίγος: σφριγ-ηλός· ὕψος: ὕψ-ηλός (έτσι και: χαμαί: χαμ-ηλός).

{-λέος	δίψα: διψα-λέος· λύσσα: λυσσα-λέος· πείνα: πεινα-λέος· ψώρα: ψωρα-λέος κ.ά.
	Από αναλογία προς τα παραπάνω που λήγουν σε -α-λέος σχηματίστηκαν παράγωγα και απευθείας με την παραγωγ. κατάλ. -αλέος: θάρρος: θαρρ-αλέος· κέρδος: κερδ-αλέος· ρώμη: ρωμ-αλέος· ύπνος: ύπν-αλέος· φρίξ, γεν. φρι-κός (= φρικίαση, ανατριχίλα): φρικ-αλέος κ.ά.
{-ρός	αἶσχος: αἰσχ-ρός· ἔχθος (= ἐχθρα): ἐχθ-ρός· ἀνία: ἀνια-ρός·
	ἐτσι και: λίπος: λιπ-αρός· ρύπος (= ακαθαρσία): ρυπ-αρός· σθένος: σθεν-αρός κ.ά.
{-ρός	λύπη: λυπη-ρός· ὀδύνη: ὀδυνη-ρός· σιωπή: σιωπη-ρός· τόλμη: τολμη-ρός· τύχη: τυχη-ρός κ.ά.
	ἔτσι και: αἷμα (αἵματ-ος): αἵματ-ηρός· ἄνθος: ἀνθ-ηρός· μόχθος: μοχθ-ηρός· νόσος: νοσ-ηρός· ὄκνος: ὀκν-ηρός· ὄχλος (= ἐνόχληση): ὄχλ-ηρός κ.ά.
{-ρός	ἰσχύς: ἰσχυ-ρός· ἐτσι και:
	ἄλμη: ἄλμυρός·
{-ρός	κράτος (θ. κρατεσ-): κρατε-ρός· ἐτσι και:
	δρόσος: δροσ-ερός· φθόνος: φθον-ερός· σκιά: σκι-ερός· φλόξ (φλογ-ός): φλογ-ερός κ.ά.
-ώδης	τριτόκλιτα δικατάληκτα: ἀφρός: ὁ, ἡ ἀφρ-ώδης, τὸ ἀφρῶδες· αἷμα (αἵματ-ος): αἵματ-ώδης· ἄκανθα: ἀκανθ-ώδης· λύσσα: λυσσ-ώδης· μανία: μανι-ώδης κ.ά.

5) Ὅσα σημαίνουν χρόνο ἢ μέτρο· αὐτὰ ἔχουν τις ἀκόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-αἶος	πρότερος: προτερ-αἶος· ὕστερος: ὕστερ-αἶος· δεύτερος: δευτερ-αἶος· τρίτος: τριτ-αἶος κτλ. (πβ. § 206, γ)· πῆχυς: πηχυ-αἶος· στάδιον: σταδι-αἶος.
-ιαῖος	ἔτσι και: πλῆθρον: πλεθρ-ιαῖος· μῆν: μην-ιαῖος κ.ά.
-ἡσιος	ἔτος: ἐτ-ἡσιος· ἡμέρα: ἡμερ-ἡσιος·
-ινός	ἔαρ: ἐαρ-ινός· φθινόπωρον: φθινοπωρ-ινός· μεσημβρία: μεσημβρ-ινός· ἡμέρα: ἡμερ-ινός· ἑσπέρα: ἑσπερ-ινός· θέρος: θερ-ινός.

γ) Επίθετα παράγωγα από επιρρήματα

398. Επίθετα παράγωγα από επιρρήματα (ιδίως τοπικά ἢ χρονικά) ἔχουν τις ἀκόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-ιος	ὀπισθεν: ὀπίσθ-ιος· πρόσθεν: πρόσθ-ιος·
------	---

-ιμος	ὀψέ: ὀψ-ιος και ὀψ-ιμος· πρὸ και πρωί: πρῶ-ιος και πρῶος και πρῶ-ιμος·
-νός	πέρυσι: περυσι-νός·
-ινός	χθές: χθες-ινός·
-αῖος	ράγδην (= βίαια, δυνατά): ραγδ-αῖος· χύδην (= χυτά, ανάκατα): χυδ-αῖος (= ανάμειχτος, κοινός, πρόστυχος)·
-ικός	καθόλου (= γενικά): καθολ-ικός.

Γ'. Παράγωγα ρήματα

399. Τα παράγωγα ρήματα σχηματίζονται α) από ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα): βασιλεύ-ς: βασιλεύ-ω· ἡσυχος: ἡσυχ-άζω· β) από άλλα ρήματα: ἔρπ-ω: ἔρπ-ύζω· γ) από επιρρήματα ή επιφωνήματα: ἐγγύς: ἐγγ-ίζω· οἶμοι: οἶμ-ώζω.

α) Ρήματα παράγωγα από ονόματα

400. Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) σημαίνουν συνήθως ότι το υποκείμενο είναι ή γίνεται ή έχει ή παρέχει ή κάνει ό,τι φανερώνει η πρωτότυπη λέξη.

1) Τα ρήματα αυτά είχαν αρχικά την παραγωγική κατάληξη -jω (δηλ. παραγωγικό πρόσφυμα j και κατάλ. -ω· βλ. § 379, 2 και 3):

α') βοή (θ. βοα-): (βοά-jω) βοά-ω -ῶ· τόλμη (θ. τολμα-): (τολμά-jω) τολμά-ω -ῶ· έτσι και: ἦττα: ἦττά-ομαι -ῶμαι· ἀνία: ἀνιά-ω -ῶ κ.ά. (βλ. § 64, 2)·

β') νόσος (θ. νοσε-): (νοσέ-jω) νοσέ-ω -ῶ· ὄκνος: ὀκνέ-ω -ῶ· πλοῦτος: πλουτέ-ω -ῶ· πόνος: πονέ-ω -ῶ· φίλος: φιλέ-ω -ῶ κ.ά.

γ') γυμνός: (γυμνό-jω) γυμνό-ω -ῶ· δῆλος: δηλό-ω -ῶ· δουλός: δουλό-ω -ῶ· δίκαιος: δικαιο-ω -ῶ· λύτρον: λυτρό-ω -ῶ κ.ά.

δ') βασιλεύς: (βασιλεύ-jω) βασιλεύ-ω· γραμματεύς: γραμματεύ-ω· ἱππεύς: ἱππεύ-ω· φονεύς: φονεύ-ω κ.ά.

ε') παῖς (παιδ-ός): (παίδ-jω) παίζω· σκιάς (σκιάδ-ος): σκιάζω· ψεκὰς (ψεκάδ-ος): ψεκάζω· έτσι και: ἄρπαξ (ἄρπαγ-ος): ἀρπάζω κ.ά. (βλ. § 67, 2)

ς') ἐλπίς (ἐλπίδ-ος): (ἐλπίδ-jω) ἐλπίζω· ἔρις (ἐριδ-ος): ἐρίζω· έτσι και: μᾶστιξ (μᾶστιγ-ος): μαστιζω κ.ά. βλ. § 67, 2)

ζ') βάσκαν-ος: (βασκάν-jω) βασκαίνω· μέλας (μέλαν-ος): (μελάν-jω) μελαίνω κ.ά. (βλ. § 66)

η') καθαρὸς (καθάρ-γω) καθαίρω· τέκμαρ (= τεκμήριο· γεν. τέκμαρ-ος): (τεκμάρ-γομαι) τεκμαίρομαι κ.ά. (βλ. § 66)

θ') μάρτυς (μάρτυρ-ος): (μαρτύρ-γομαι, μαρτύρρομαι) μαρτύρομαι κ.ά. (βλ. § 68, 4, β)

ι') ἄγγελος: (ἀγγέλ-γω) ἀγγέλλω· ναυτίλος: (ναυτίλ-γομαι) ναυτίλλομαι· ποικίλος: (ποικίλ-γω) ποικίλλω κ.ά.

ια') κήρυξ (κήρυκ-ος): (κηρύκ-γω) κηρύττω ἢ κηρύσσω· φύλαξ (-ακος): (φυλάκ-γω) φυλάττω ἢ φυλάσσω· αἷμα (αἵματ-ος): (αἱμάτ-γω) αἱμάττω ἢ αἱμάσσω κ.ά. (βλ. § 67, 2).

2) Από παραδείγματα ὅπως τα παραπάνω σχηματίστηκαν οἱ καταλήξεις: -άω (-ιάω), -έω, -όω, -εύω, -ζω, -άζω, -ίζω, -νω, -ύνω, -αίνω, -αίρω κτλ.

α') -άω ἄριστον: ἀριστ-άω -ῶ· γόος: γο-άω -ῶ· σφρίγος: σφριγ-άω -ῶ· -ιάω ἐρυθρός: ἐρυθρ-ιάω -ῶ κ.ά.

Μερικά ρήματα σε -άω καὶ σε -ιάω, παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα, σημαίνουν ἐφεση (δηλ. μεγάλη ἐπιθυμία) ἢ πάθησις: θάνατος, θανατ-άω -ῶ (= ἐπιθυμῶ πολὺ τὸ θάνατο), στρατηγός: στρατηγ-ιάω -ῶ (= ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ γίνω στρατηγός)· λίθος: λιθ-άω καὶ λιθ-ιάω -ῶ (= πάσχω ἀπὸ λιθίασις), ὀφθαλμός: ὀφθαλμ-ιάω -ῶ (= πάσχω ἀπὸ ὀφθαλμία) κ.ά.

β') -έω ἀπειλή: ἀπειλ-έω -ῶ· μάρτυς (μάρτυρ-ος): μαρτυρ-έω -ῶ κ.ά. Ἔτσι καὶ πολλὰ παρασύνθετα: εὐδαίμων (-ονος): εὐδαιμον-έω -ῶ· εὐεργέτης: εὐεργετ-έω -ῶ· σώφρων (-ονος): σωφρον-έω -ῶ κ.ά. Πβ. § 430, α.

γ') -όω ῥίξα: ῥιξ-όω -ῶ· σκηνή: σκην-όω -ῶ· πλήρης: πληρ-όω -ῶ· ἐλάττων: ἐλαττ-όω -ῶ· μείων: μει-όω -ῶ κ.ά.

δ') -εύω ταμίας: ταμι-εύω· ἱκέτης: ἱκετ-εύω· ἀγορά: ἀγορ-εύω· δοῦλος: δουλ-εύω· κόλαξ (κόλακ-ος): κολακ-εύω· παῖς (παιδ-ός): παιδ-εύω κ.ά.

ε') { -ζω ἀγορά: ἀγορά-ζω· δίκη (θ. δικα-): δικά-ζω· δόξα: δοξά-ζω (πβ. § 292, 3)
-άζω ἄτιμος: ἀτιμ-άζω· ἡσυχός: ἡσυχ-άζω κ.ά.

ς') -ίζω ἀγνός: ἀγν-ίζω· ὁ ὄρος: ὀρ-ίζω· φενάκη: φενακ-ίζω· ὕστερος: ὕστερ-ίζω· ἄθρόος: (ἄθρο-ίζω) ἄθροίζω κ.ά.

Ρήματα σε -ιάω ἢ -ίζω, παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα ἐθνικά ἢ κύρια ἢ ἀπὸ ὀνόματα ζώων, σημαίνουν συνήθως ὅτι τὸ υποκείμενὸ τους μιμεῖται τὰ ἦθη, τὴ γλώσσα, κτλ. ἢ ἀκολουθεῖ τὰ φρονήματα ἐκείνου που δηλώνει τὸ πρωτότυπο ὄνομα: Βοιωτός: βοιωτ-ιάζω (= μιμοῦμαι τὰ ἦθη ἢ τὴ γλώσσα τῶν Βοιωτῶν)· ἔτσι καὶ: Ἑλλήν: ἑλλην-ίζω· βάρβαρος: βαρβαρ-ίζω· Μῆδος: μηδ-ίζω· Φίλιππος: φιλιππ-ίζω· Πίθηκος: πιθηκ-ίζω κ.ά. (πβ. τὰ νεοελλ.: παπαγαλίζω = μιλῶ σαν παπαγάλος κ.ά.).

- νω βαθύς: βαθύ-νω· βαρύς: βαρύ-νω· ήδύς: ήδύ-νω· όξύς: όξύ-νω
 κ.ά. Από αναλογία προς αυτά σχηματίστηκαν με παραγωγή.
 καταλ.
 ζ') -ύνω -ύνω: αΐσχος: αΐσχ-ύνω· θάρρος: θαρρ-ύνω· λαμπρός: λα-
 μπρ-ύνω· μῆκος: μηκ-ύνω· φαιδρός: φαιδρ-ύνω κ.ά.
 -αίνω θερμός: θερμ-αίνω· κοΐλος: κοιλ-αίνω· χαλεπός: χαλεπ-αίνω·
 δυσχερής: δυσχερ-αίνω· ύγιής: ύγι-αίνω κ.ά.
 η') -αίρω γέρας: γερ-αίρω· έχθρός: έχθ-αίρω· μέγας: μεγ-αίρω κ.ά.

β) Ρήματα παράγωγα από άλλα ρήματα

401. Τα ρήματα που παράγονται από άλλα ρήματα είναι:

1) **εναρκτικά**, δηλ. σημαίνουν ότι το υποκείμενο αρχίζει να κά-
νει ή να γίνεται ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα· αυτά έχουν παραγω-
γική κατάληξη -σκω:

-σκω γηράω -ω: γηρά-σκω (= αρχίζω να γεράζω)· ήβάω -ω: ήβά-
σκω (= αρχίζω να γίνομαι έφηβος) κ.ά.

2) **εφετικά**, δηλ. σημαίνουν ότι το υποκείμενο έχει έφεση
(μεγάλη επιθυμία) για εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα· αυτά έ-
χουν τις παραγωγικές καταλήξεις -ιάω και -είω, που προσθέτονται στο
χρονικό θέμα του μέλλοντα:

-ιάω (-ιώ) κλαίω (μέλλ. κλαύσομαι): κλαυσ-ιάω -ιώ (= θέλω να κλάψω)
 -είω πολεμ-έω -ω (μέλλ. πολεμήσω): πολεμησ-είω (= θέλω να
 πολεμήσω)· τυρανν-έω -ω (μέλλ. τυραννήσω): τυραννησ-είω
 (= θέλω να γίνω τύραννος)· δρά-ω -ω (μέλλ. δράσω): δρασ-
 είω (= θέλω να δράσω).

3) **θαμιστικά ή επιτατικά**, δηλ. σημαίνουν ότι το υποκείμενο
εκτελεί θαμά (= συχνά) ή σε μεγάλο βαθμό αυτό που φανερώνει το
πρωτότυπο ρήμα· αυτά έχουν τις παραγωγικές καταλήξεις:

-άζω, -ίζω, -ύζω:

-άζω στένω (= στενάζω): στεν-άζω (= στενάζω συχνά)· ρίπτω: ρι-
 πτ-άζω (= ρίχνω εδώ κι εκεί)

-ίζω αΐτέω -ω: αΐτ-ίζω (= ζητώ συχνά, επίμονα)

-ύζω έρπω: έρπ-ύζω (= σέρνομαι διαρκώς).

γ) Ρήματα παράγωγα από επιρρήματα και επιφωνήματα

402. Τα ρήματα που παράγονται από επιρρήματα σημαίνουν ότι το

υποκείμενο είναι ή κάνει ό.τι δηλώνει η πρωτότυπη λέξη· αυτά έχουν τις παραγωγικές καταλήξεις -ζω ή -ίζω:

-ζω δίχα: διχά-ζω (= διαιρώ σε δύο μέρη, ξεχωρίζω)· πέλας (= κοντά): πελά-ζω (= πλησιάζω) κ.ά.

-ίζω έγγύς: έγγ-ίζω· χωρίς: χωρ-ίζω κ.ά.

403. Τα ρήματα που παράγονται από επιφωνήματα σημαίνουν ότι το υποκείμενο λέει εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη· αυτά έχουν τις παραγωγικές καταλήξεις -ζω (-άζω, -ίζω, -ώζω):

-ζω άλαλαί: άλαλά-ζω (= λέω άλαλαί, φωνάζω)· γρῦ: γρύ-ζω (= λέω γρῦ, μουρμουρίζω)

-άζω αίαί: αι-άζω (= λέω αίαί, θρηνώ)

-ίζω έλελεῦ: έλελ-ίζω (= φωνάζω έλελεῦ)

-ώζω οἶμοι: οἶμ-ώζω (= φωνάζω οἶμοι, θρηνώ) (πβ. § 440, γ).

Δ. Παράγωγα επιρρήματα

404. Επιρρήματα παράγονται από κάθε κλιτό μέρος του λόγου και από προθέσεις ή άλλα επιρρήματα. Τα παράγωγα επιρρήματα είναι **τοπικά, τροπικά, ποσοτικά και χρονικά**.

α) Τοπικά

405. Τα τοπικά παράγωγα επιρρήματα σημαίνουν:

1) τη στάση σ' έναν τόπο, με τις παραγωγ. καταλήξεις -θι, -σι(ν), -οι:
-θι άλλος: άλλο-θι (= σε άλλον τόπο, αλλού)· αυτός: αυτό-θι (= σ' αυτό τον τόπο, αυτού)
-σι(ν) Ἀθήναι: Ἀθήνη-σι(ν)· Ὀλυμπία: Ὀλυμπία-σι(ν)· Πλαταιαί: Πλαταιᾶ-σι(ν) κτλ.

-οι θύρα: θύρα-σι (= στην πόρτα, έξω από το σπίτι)
Ἰσθμός: Ἰσθμοῖ· Μέγαρα: Μεγαροῖ· Πυθῶ (= Δελφοί): Πυθοῖ (= στους Δελφούς)· οἶκος: οἶκοι (= στο σπίτι, στην πατρίδα· πάντα για στάση, αντί για το ἐν τῇ πατρίδι).

2) την κίνηση προς έναν τόπο, με τις παραγωγικές καταλήξεις -ω, -σε, -δε (-ζε):

-ω ἀνά: ἄνω (= προς τα πάνω· και για στάση = πάνω) κατά: κάτω· ἐς ή εἰς: ἔσω ή εἴσω (= μέσα σε, προς τα μέσα· και για στάση = μέσα)· πρὸς: πρόσ-ω, με μετάθεση: πόρσω και με αφομοίωση: πόρρω (= προς τα εμπρός, μακριά) κ.ά.

- σε ἄλλος: ἄλλο-σε (= προς ἄλλο μέρος): αὐτός: αὐτό-σε (= προς αὐτό το μέρος): ἐκεῖ: ἐκεῖ-σε (= προς τα ἐκεῖ) κ.ά.
- δε Μέγαρα: Μεγαρά-δε: Ἐλευσίς (Ἐλευσῖν-ος): Ἐλευσινά-δε κτλ.
- (-ζε) (= προς τα Μέγαρα, προς την Ελευσίνα κτλ.): οἶκος: οἰκόν-δε και οἶκα-δε (= προς το σπίτι, προς την πατρίδα): Ἀθῆναι: (Ἀθήνασ-δε) Ἀθήναζε.
- 3) την κίνηση από έναν τόπο, με τις παραγωγικές καταλήξεις -θεν (-οθεν, -ωθεν):
- θεν ἐκεῖ: ἐκεῖ-θεν (= από εκείνον τον τόπο): οἶκος: οἶκο-θεν (= από το σπίτι, από την πατρίδα): ἄλλος: ἄλλο-θεν (= από ἄλλον τόπο) κ.ά.
- οθεν ἔτσι και: πᾶς (παντ-ός): πάντ-οθεν (= από παντού) κ.ά.
- ωθεν ἄνω: ἄνωθεν (= από πάνω): ἀμφοτέροι: ἀμφοτέρ-ωθεν (= και από τα δύο μέρη): ἐκάτερος: ἐκατέρ-ωθεν.

β) Τροπικά

406. Τα τροπικά παράγωγα επιρρήματα σχηματίζονται:

1) από επίθετα, αντωνυμίες και μετοχές με κατάληξη -ως (-ῶς):

- ως δίκαιος: δικαί-ως· σπουδαῖος: σπουδαίως· βαρύν: βαρέως· οὐ-
 (-ῶς) τος: οὕτως· ἄλλος: ἄλλως· δέον (γεν. δέοντ-ος): δεόντως· θαρ-
 ρῶν (γεν. θαρροῦντ-ος): θαρρύντως· εἰκῶς (γεν. εἰκότ-ος):
 εἰκότως· λεληθῶς (γεν. λεληθότ-ος): λεληθότως· ὁμολογούμε-
 νος: ὁμολογούμενως· ἐσκεμμένος: ἐσκεμμένως· καλός: καλῶς·
 ἱκανός: ἱκανῶς· εὐγενής: εὐγενῶς· σαφής: σαφῶς κ.ά· θορυ-
 βώδης: θορυβωδῶς κ.ά.

2) από οποιοδήποτε κλιτό μέρος του λόγου, με τις παραγωγικές κα-
 ταλήξεις -δην (-άδην, -ίνδην), -δὼν (-ηδὼν), -ί· (-τί), -εἰ, -ς:

- { -δην αἶρω (θ. ἀρ-): ἄρ-δην· κρύπτω (θ. κρυφ-): (κρύφ-δην) κρύβ-δην·
 { -άδην μείγνυ-μι: μείγ-δην· φύρω (= ανακατώνω): φύρ-δην· βαίνω (θ.
 βα-): βά-δην· ἔτσι και: τρέχ-ω: τροχ-άδην· σπεῖρ-ω: σπορ-άδην
 κ.ά.
- { -ίνδην ἄριστος: ἀριστ-ίνδην (μ' εκλογή του ἀρίστου)· πλοῦτος: πλου-
 τ-ίνδην (κατά τον πλούτο).
- { -δὼν ἀναφαίνω (θ. ἀνα-φαν-): ἀνα-φαν-δὼν (= φανερά)· βότρυς:
 { -ηδὼν βοτρυ-δὼν (= σαν σταφύλια)· ἀγέλη: ἀγελη-δὼν· ἔτσι και: κύων
 (κυν-ός): κυν-ηδὼν (= σαν σκύλος)· ταῦρος: ταυρ-ηδὼν κ.ά.

- {-i} ἄμισθος· ἀμισθ-ί· αὐτόχειρ· αὐτοχειρ-ί (= με τα ἴδια του τα χέρια)· ἐθέλων (γεν. ἐθέλοντ-ος)· ἐθέλοντ-ί· ἀμάχητος· ἀμαχητ-ί· ἀγέλαστος· ἀγελαστ-ί· ἀπνευστος· ἀπνευστ-ί κ.ά.
- τι Από αναλογία προς τα τελευταία σχηματίζονται με παραγωγ. κατάλ. -τί· μέγας (μεγάλ-ου)· ἐπίρρ. μεγάλως και ἀπ' αὐτό μεγαλωσ-τί· νέος· ἐπίρρ. νέως και ἀπ' αὐτό νεωσ-τί· ἔτσι και· ονομάζω· ονομασ-τί· ἐλληνίζω· ἐλληνισ-τί· βαρβαρίζω· βαρβαρισ-τί·
- εἶ ἄμαχος· ἀμαχ-εἶ· ἄσπονδος· ἀσπονδ-εἶ (= χωρίς σπονδές)· νή-ποινος (= ατιμώρητος)· νηποιν-εἶ (= χωρίς τιμωρία)· πάνδη-μος· πανδημ-εἶ·
- ς ἄναμίσγω· (ἀναμίγ-ς) ἀναμίξ· ἐναλλάσσομαι· (ἐναλλάγ-ς) ἐναλ-λάξ· ἀπό θέμα πυγ- (που ἀπ' αὐτό πυγ-μή)· (πύγ-ς) πύξ (= με γροθιές)· ἀπό θ. λαγ-· (λάγ-ς) λάξ (= με κλοτσιές, πβ. λακτί-ζω).

γ) Ποσοτικά

407. Τα ποσοτικά παράγωγα επιρρήματα σχηματίζονται ἀπό κλιτές λέξεις που φανερώνουν αριθμό ἢ ποσό. Αὐτά ἔχουν παραγωγικές καταλήξεις -ς, -κίς, -άκίς·

-ς δύο (θ. δι-, πβ. δι-πλουῖς)· δί-ς· τρεῖς, τρί-α· τρί-ς·

-κίς ἐπτά· ἐπτά-κίς· δέκα· δεκά-κίς·

-άκίς ἀπό αναλογία προς τα παραπάνω σχηματίζονται με παραγωγική κατάληξη -άκίς· πέντε· πεντ-άκίς· ἕξ· ἑξ-άκίς κτλ· πό-σος· ποσ-άκίς· ὅσος· ὅσ-άκίς· πολὺς (πολλοῦ)· πολλ-άκίς κ.ά· πβ. § 212.

δ) Χρονικά

408. Τα χρονικά παράγωγα επιρρήματα σχηματίζονται ἀπό αντωνυμίες και ἔχουν την παραγωγική κατάληξη -τε· ἄλλος· ἄλλο-τε· ἕκαστος· ἑκάστο-τε· ὅς· ὅ-τε κ.ά.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Προεισαγωγικές παρατηρήσεις για τη σύνθεση

409. Είδαμε (§ 374) ότι στη σύνθεση βασικό στοιχείο είναι το θέμα καθενός από τα *συνθετικά μέρη* από τα οποία σχηματίζονται οι σύνθετες λέξεις.

Ειδικότερα στη σύνθεση παρατηρούμε τα ακόλουθα:

1) Καθένα από τα δύο συνθετικά μέρη μπορεί να είναι κλιτό ή άκλιτο μέρος του λόγου. Π.χ.

Πρώτο συνθετικό κλιτό: (λόγος + γράφω) λογογράφος

Πρώτο συνθετικό άκλιτο: (ὕπερ + μέγεθος) ὑπερμεγέθης

Δεύτερο συνθετικό κλιτό: (σύν + γράφω) συγγράφω

Δεύτερο συνθετικό άκλιτο: (ὕπερ + ἄνω) ὑπεράνω.

2) Όταν το α' συνθετικό είναι όνομα πρωτόκλιτο ή δευτερόκλιτο, τότε ο χαρακτήρας του κανονικά αποβάλλεται εμπρός από το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού: (κιθάρα + ἄδω) κιθαρωδός· (στρατός, θ. στρατο- + ἄρχω) στρατάρχης.

Αν όμως το β' συνθετικό άρχιζε άλλοτε από F ή σ, τότε ή φυλάγονται τα δύο φωνήεντα ή συναιρούνται ή αποβάλλεται το τελικό φωνήεν του α' συνθετικού. Π.χ.

α) φυλάγονται τα δύο φωνήεντα: (ἀγαθός + Φέργον, ἔργον) ἀγαθο-εργός·

β) συναιρούνται: (κακός + Φέργον, ἔργον) κακοῦργος· (ξίφος + Φέλ-κω) ξιφουλκός· (κληῖρος + σέχω) κληροῦχος·

γ) αποβάλλεται το τελικό φωνήεν του α' συνθ.: (αἰχμή + Φαλωτός, Φαλίσκομαι) αἰχμ-άλωτος· (ἡνία + σέχω) ἡνίοχος.

3) Όταν το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού είναι βραχύχρονο (ἄ, ε, ο), τότε κανονικά εκτείνεται: (στρατός + ἄγω) στρατ-ηγός· (ἄρμα, γεν. ἄρματος + ἐλαύνω) ἄρματ-ηλάτης· (λόχος + ἄγω) λοχ-ᾱγός· (στερητ. α + ὁμαλός) ἀνώμαλος.

Δεν εκτείνεται όμως το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού, αν εμπρός απ' αυτό υπήρχε άλλοτε F ή σ: (αἰχμή + Φαλωτός - Φαλίσκομαι) αἰχμάλωτος· (ἡνία + σέχω) ἡνίοχος. Επίσης δεν εκτείνεται, αν είναι θέσει μακρόχρονο: (ναῦς + ἄρχω) ναύ-αρχος· (αὐτός + ἀρκέω) αὐτ-άρκης.

Α' Πρώτο συνθετικό

1. Κλιτό ως πρώτο συνθετικό

α) Ουσιαστικό

410. Όταν το πρώτο συνθετικό είναι ουσιαστικό, κανονικά μένει το θέμα του αμετάβλητο, ιδίως όταν το ουσιαστικό είναι δευτερόκλιτο: (ἀγγελία + φέρω) ἀγγελια-φόρος· (ἀγορά + νέμω) ἀγορα-νόμος· (νίκη + φέρω) νικη-φόρος· (λόγος + γράφω) λογο-γράφος· (ξύλον + κόπτω) ξυλο-κόπος· (λεώς + φέρω) λεω-φόρος· (ναῦς + μάχομαι) ναυ-μάχος· (ἄστν + γείτων) ἄστν-γείτων· (παῖς, γεν. παιδ-ός + ἄγω) παιδ-αγωγός· (σέλας + φέρω) σελασ-φόρος· (τέλος, θ. τελεσ- + φέρω) τελεσ-φόρος κ.ά.

411. Πολλών όμως ουσιαστικών το θέμα μετασχηματίζεται:

1) Το θέμα πολλών πρωτόκλιτων και τριτόκλιτων ουσιαστικών μετασχηματίζεται και λήγει σε -ο από αναλογία προς τα δευτερόκλιτα: (ἄ-μαξα + πήγνυ-μι) ἄμαξο-πηγός· (ὕλη + τέμνω) ὕλο-τόμος· (ἄκτις, γεν. ἀκτῖν-ος + βάλλω, θ. βαλ-, βολ-) ἀκτινο-βόλος· (ἄνδριάς, γεν. ἀνδριάντ-ος + ποιῶ) ἀνδριαντο-ποιός· ἔτσι και: ἰχθυο-τρόφος, κρεο-φάγος, παιδο-νόμος κ.ά.

2) Το θέμα μερικών δευτερόκλιτων και τριτόκλιτων ουσιαστικών μετασχηματίζεται και λήγει σε -α ή -η από αναλογία προς τα πρωτόκλιτα: (βιβλίον + γράφω) βιβλια-γράφος· (ἐλαφος + βάλλω) ἐλαφη-βόλος· (θάνατος + φέρω) θανατη-φόρος· (λαμπάς, γεν. λαμπάδ-ος + φέρω) λαμπαδη-φόρος.

412. Όταν το α' συνθετικό είναι όνομα διπλόθεμο της γ' κλίσης σε -ις (γεν. -εως), παίρνεται το θέμα που λήγει σε -ι: λεξι-θήρας· ὄφι-ό-δηκτος· πολι-οῦχος· ταξι-αρχος· φυσι-ο-λόγος κ.ά.

413. Όταν το α' συνθετικό είναι ουδέτερο τριτόκλιτο σε -μα (γεν. -ματος), το θέμα ή μένει ολόκληρο ή αποβάλλει τους δύο τελευταίους φθόγγους -ατ·: (ἄρμα, ἄρματ-ος) ἄρματ-ηλάτης· αλλά: ἄρμ-άμαξα (αἷμα, αἷματ-ος) αἷματ-ο-σταγής· αλλά: αἷμ-ο-βόρος (σῶμα, σώματ-ος) σωματ-ο-φύλαξ· αλλά: σωμ-ασκῶ κ.ά.

414. Μερικά ουσιαστικά, όταν είναι πρώτα συνθετικά, παρουσιάζονται με διπλό ή τριπλό θέμα. Π.χ.

ὕδωρ α) ὕδατο·: ὕδατο-ειδής, ὕδατο-τρεφής

β) ὕδρ(ο)·: ὕδρ-αγωγός, ὕδρ(ο)-πότης

φρέαρ α) φρεατ(ο)·: φρεατ-ορύκτης, φρεατο-τύμπανον (= μαγκανοπήγαδο)

- μέλι β) φρε-: φρε-άντλης, φρε-ωρύχος
 α) μελιτο-: μελιτο-ειδής, μελιτο-πώλης
 β) μελι-: μελί-γλωσσος, μελι-ηδής (= μέλι + ήδύς)
 πῦρ α) πυρ-: πυρ-φόρος
 β) πυρο-: πυρο-ειδής, πυρό-μαντις
 γ) πυρι-: πυρί-καυστος, πυρι-φλεγής (βλ. § 428)
 γῆ α) γη-: γη-γενής, γή-λοφος, γή-πεδον
 β) γεω-: γεω-γράφος, γεω-δαίτης (γῆ + δαίω), γεω-λοφος
 (= γήλοφος), γεω-μέτρης, γεωργός (γῆ + Φέργον, ἔργον).

β) Επίθετο

415. Όταν το α' συνθετικό είναι επίθετο, κανονικά το σύνθετο σχηματίζεται από το θέμα του αρσενικού, ακόμη και αν το β' συνθετικό ή η όλη σύνθετη λέξη είναι γένους θηλυκού ή ουδετέρου: (ἄκρα + πόλις) ἀκρό-πολις· (θερμαί + πύλαι) Θερμο-πύλαι (χίλια + τάλαντ') χιλιο-τάλαντος.

416. Όταν το α' συνθετικό είναι επίθετο διπλόθεμο της γ' κλίσης σε -υς (γεν. -εος), το σύνθετο σχηματίζεται από το θέμα που λήγει σε -υ: βαρυ-άλγητος, βαρύ-θυμος, βραδύ-πους, δασύ-μαλλος, εὐθύ-γραμμος, ὀξύ-θυμος, ταχύ-πτερος κ.ά.

417. α) Από τα κλιτά απόλυτα αριθμητικά επίθετα τα τέσσερα πρώτα, δηλ. τα εἶς, δύο, τρεῖς, τέσσαρες, ως πρώτα συνθετικά, γίνονται μον(ο)-, δι-, τρι-, τετρα-, ενώ τα λοιπά κρατούν το θέμα τους: μονό-χειρ, μονόφθαλμος, δι-ώβολον, τρί-μηνος, τετρά-πηχυς· διακοσιο-μέδιμνος, πεντακοσι-άρχης, χιλιο-τάλαντος κτλ.

β) Τα άκλιτα απόλυτα αριθμητικά επίθετα, ως πρώτα συνθετικά, ή μένουν αμετάβλητα (και παθαίνουν μόνο τις κανονικές φθογγικές παθήσεις) ή μετασχηματίζονται και λήγουν σε -α (κατά το ἑπτά, ἑννέα, δέκα, τριάκοντα κτλ.): πεντε-τάλαντος, πεντ-ώβολον, πενθ-ήμερον, ἑξ-έτης, ὀκτώ-πους (= που έχει μήκος, πλάτος ή ύψος οχτώ πόδια) εἰκοσι-πηχυς, ἑκατόγ-χειρ, ἑκατόμ-πους· αλλά και: πεντά-δραχμον, ἑξά-μηνος, ὀκτά-πους (= που έχει οχτώ πόδια), εἰκοσά-πηχυς, ἑκατοντα-ετής ή -έτης κτλ.

γ) Ρήμα

418. Όταν το α' συνθετικό είναι ρήμα, το σύνθετο σχηματίζεται από το ρηματικό θέμα ή από το χρονικό (κανονικά του ενεργητ. αορίστου ή του μέλλοντα). Το θέμα αυτό κατά τη σύνθεση:

α) **μένει αμετάβλητο**, αν το β' συνθετικό αρχίζει από φωνήεν: *ἐ-χ-έγγυον, φθιν-όπωρον, ῥίψ-ασπις, λειψ-ανδρία, σεις-άχθεια, ῥαψ-ωδός*.

β) **μετασχηματίζεται** και παίρνει το φωνήεν ε ή ι ή ο στο τέλος, αν το β' συνθετικό αρχίζει από σύμφωνο: *ἐχ-έ-φρων, ἐχ-έ-μυθος, χαιρ-έ-κακος, ἀρχ-ι-τέκτων, ἀνεξ-ί-κακος, μνησ-ί-κακος, κρυψ-ί-νους, μειξ-ο-βάρβαρος, στρεψ-ό-δικος, φυγ-ό-πονος*.

419. Όταν το α' συνθετικό είναι ρήμα συνηρημένο σε -έω, τότε εμπρός από φωνήεν ο χαρακτήρας του θεματός του αποβάλλεται, ενώ εμπρός από σύμφωνο, στη θέση του χαρακτήρα ε, το θέμα παίρνει το φωνήεν ο:

(φιλέω -ῶ, θ. φιλε-): *φιλ-άνθρωπος*: αλλά: *φιλό-τιμος*

(μισέω -ῶ, θ. μισε-): *μισ-άνθρωπος, μισ-άνθρωπος*: αλλά: *μισο-τύραννος*.

2. Ἀκλιτο ως πρώτο συνθετικό

α) Επίρρημα

420. Τα επιρρήματα ως πρώτα συνθετικά:

α) **μένουν αμετάβλητα** (ή παθαίνουν μόνο τις κανονικές φθογγικές μεταβολές):

(ἄγχι = κοντά) *ἀγχι-αλος* (= που είναι κοντά στη θάλασσα), *ἀγχι-νους* (= συνετός, μυαλωμένος):

(ἀεί = πάντοτε) *ἀει-κίνητος, ἀει-μνηστος*:

(ἄνω, κάτω, χαμαί κτλ.) *ἀνω-φερής, κατω-φερής, χαμαί-ζηλος, χαμ-εργής*:

(δίς, τρίς κτλ.) *δισ-μύριοι, τρισ-μύριοι κτλ.*

(εὖ = καλά) *εὖ-γενής, εὖ-ελπς, εὖ-τυχής κτλ.*

(πάλιν) *παλιν-ωδία, παλιγ-γενεσία, παλίρ-ροια* (βλ. § 70, 5 και § 68, 5).

β) **μετασχηματίζονται** εμπρός από σύμφωνο και λήγουν σε ε ή ι ή ο (από αναλογία προς τα κλιτά):

(ἄγχι) *ἀγχε-μαχος* (ὄψε) *ὄψι-μαθής*: (ὀπισθεν) *ὀπισθό-δομος*: (δίχα) *διχό-βουλος*: (ὁμοῦ) *ὁμο-γαστριος, ὁμό-γλωττος, ὁμο-εθνής κτλ.*

β) Πρόθεση

421. Οι κύριες προθέσεις ως πρώτα συνθετικά ή μένουν αμετάβλητες ή παθαίνουν τις κανονικές φθογγικές παθήσεις (ἐκθλιψη, συναίρεση, τροπή ή αποβολή συμφώνων κτλ.) και:

α) όταν το β' συνθετικό είναι ρήμα, έχουν κανονικά επιρρηματική σημασία: *ἀν-άγω* (= φέρνω επάνω), *εἰς-άγω* (= φέρνω μέσα), *ἐξ-άγω* (= φέρνω έξω), *κατ-έρχομαι* (= έρχομαι κάτω, κατεβαίνω), *καθ-ορᾶ* (= βλέπω προς τα κάτω ή βλέπω καλά, καθαρά), *συμ-μένω* (= μένω μαζί), *συ-ζῶ* (= ζω μαζί).

β) όταν το β' συνθετικό είναι όνομα, άλλοτε έχουν επιρρηματική σημασία, όπως *ἀμφι-θάλασσος* (= αυτός που έχει και από τα δύο μέρη θάλασσα), *ὑπό-στεγος* (= αυτός που βρίσκεται κάτω από στέγη), *συν-τροφος* (σύν + τροφή) και άλλοτε έχουν απλή προθετική σημασία, όπως *ἐν-δοξος* (= «ό εν δόξη», φημισμένος), *ἐλ-λογος* (= «ό εν λόγῳ», λογικός), *παρά-λογος* (= «ό παρά λόγον», ο μη λογικός), *ὑπό-δικος* (= «ό υπό δίκην»).

γ) Αχώριστο μόριο

422. Τα αχώριστα μόρια όπως είδαμε (§ 370, 7), δε λέγονται ποτέ μόνα τους παρά συνηθίζονται μόνο στη σύνθεση ως πρώτα συνθετικά και έχουν επιρρηματική σημασία (πβ. τα νεοελλ. *ξε-: ξε-γράφω, ξε-κουράζω* κτλ.).

423. Συνηθισμένα αχώριστα μόρια της αρχαίας είναι τα ακόλουθα:

α') Το *στερητικό* *ἀ-*, που σημαίνει στέρηση ή άρνηση εκείνου που δηλώνει το β' συνθετικό (*ἀ-καρπος, ἀ-υλος, ἀ-γνωστος, ἀ-δηλος, ἀ-γραφτος*).

Το *στερητ.* *ἀ-* εμπρός από φωνήεν συνήθως γίνεται *ἀν-* (*ἀν-άξιος, ἀν-άνδρος, ἀν-ίκανος, ἀν-ώματος*) ή μένει *ἀ-*, αν το β' συνθετικό άρχιζε άλλοτε από F ή σ (*ἀ-Φοπλος - ἀ-οπλος· ἀ-Φόρατος - ἀ-όρατος· ἀ-Φήτητος - ἀ-ήτητος· ἀ-Φωρος - ἀ-ωρος· ἀ-σупνος - ἀ-υπνος·* έτσι και με συναίρεση: *ἀκων* από το *ἀ-Φέκων, ἀ-έκων· άργός* από το *ἀ-Φεργός, ἀ-εργός*).

β') Το *επιτατικό* *ἀ-*, που επιτείνει την έννοια του β' συνθετικού: (*ἀ + τείνω*) *ἀ-τενής* (= πολύ τεντωμένος)· (*ἀ + θ. χαν-* του *ἔ-χαν-ον, αόρ. β' του χάσκω*) *ἀ-χαν-ής* (= που χάσκει πολύ, πολύ ανοιχτός).

γ') Το *άθροιστικό* *ἀ-*, που σημαίνει άθροιση ή έχει την έννοια του 'μαζί'· αυτό αρχικά είχε δασεία: *ἀ-πας, ἀ-πλοῦς* κτλ., αλλά η δασεία αποσιωπήθηκε πρώτα στις λέξεις που είχαν δασύπνοο σύμφωνο (*ἀ-δελφός, ἀ-κόλουθος*, κτλ.), και αργότερα από αναλογία και σε άλλες λέξεις.

δ') Το *στερητικό* *νη-*, που σημαίνει ό,τι και το *στερητικό* *ἀ-*, αλλά είναι πιο σπάνιο: (*νη + ποινή*) *νήποινος, νηποινεί* (= ατιμώρητα), *νηνεμία* (με συναίρεση από το *νη + άνεμος* = έλλειψη ανέμων), *νωδός* (με συ-

ναίρ. από το νη + ὁδοῦς = που δεν έχει δόντια)· νη-πενθής (= που δεν πενθεῖ).

ε') Τα ἐπιτατικά ἀρι-, ἐρι-, ζα-, που σημαίνουν ὅτι και το επιτατικό ἀ-: ἀρί-δηλος (= πολύ φανερός), ἀρι-ζήλωτος (= πολύ ζηλωτός, αξιοζήλευτος), ἐρί-τιμος (= πολύτιμος), ζά-πλουτος (= πολύ πλούσιος).

ς') Το δυσ-, που έχει την έννοια του κακός, ή του δύσκολος (αντίθετο του ευ): δύσ-μορφος (= που έχει κακή μορφή, άσχημος), δυσ-τυχής (= κακότηχος), δύσ-βατος (= δυσκολοδιάβατος), δύσ-λυτος (= που λύνεται δύσκολα) κτλ.

ζ') Το ήμι- (από το οποίο το επίθετο ήμισυς = μισός): ήμι-θανής, ήμι-θεος κτλ.

Β' Δεύτερο συνθετικό

1. Κλιτό ως δεύτερο συνθετικό

α) Ουσιαστικό

424. Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό, η σύνθετη λέξη μπορεί να είναι ή ουσιαστικό και αυτή (π.χ. ἑλληνο-ταμίας) ή επίθετο (π.χ. πολυ-μήχανος).

1) Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό και η σύνθετη λέξη είναι και αυτή ουσιαστικό, τότε το β' συνθετικό συνήθως μένει αμετάβλητο: ἑλληνο-ταμίας, πρωτ-αγωνιστής, ἀρμ-άμαξα, κατα-δίκη· ήμι-θεος, τραγ-έλαφος, ἀμφι-θέατρον· ἱερό-μαντις, χαμαι-λέων, ἀκρό-πολις.

2) Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό και η σύνθετη λέξη είναι επίθετο, τότε το β' συνθετικό:

α) μένει αμετάβλητο, αν η σύνθετη λέξη παίρνει μορφή επιθέτου (δικατάληκτου ή μονοκατάληκτου): ἀ-θάνατος, ἄ-καρπος, ἀ-χίτων, εὐ-δαιμών, εὐ-θυμος, πάν-δημος, πολυ-τροπος· ῥίψ-ασπις, ἄ-παις, μακρό-χειρ κ.ά.

β) μετασχηματίζεται κατά τα δευτερόκλιτα επίθετα σε -ος ή -ιος ή κατά τα τριτόκλιτα σε -ης, -ων:

σε -ος, δικατάλ.: (ἡμέρα) ἐφ-ήμερος, (ἀρχή) ἄν-αρχος, (νεφέλη) ἀ-νέφελος, (αἷμα) ὁμ-αιμος, (σῶμα) ἀ-σώματος κ.ά.

σε -ιος: (θάλαττα) ἐπι-θαλάττιος, (φυλή) ἐμ-φύλιος, (οὐρανός) ἐπ-ουράνιος, (χθών, γεν. χθον-ός) ὑπο-χθόνιος, (νύξ) παν-νύχιος κ.ά.

σε -ης, γεν. -ους, (βάθος) ἄ-βαθής, (βάρος) ἄ-βαρής, ἰσο-βαρής, (πλά-
δικατάλλ.: τος) ἄ-πλατής, ἰσο-πλατής, (τέλος) εὐ-τελής, πολυ-
τελής, (μέγεθος) εὐ-μεγέθης κ.ά.

σε -ων, γεν. -ονος, (γνώμη) εὐ-γνώμων, (μνήμη) ἄ-μνήμων, (κτῆμα)
δικατάλλ.: ἀκτήμων, (πρᾶγμα) ἄ-πράγμων, πολυ-πράγμων κ.ά.

β) Επίθετο

425. Τὸ ἐπίθετο ὡς β' συνθετικό μένει ἀμετάβλητο (γιατί ἡ σύν-
θετη λέξη εἶναι καὶ αὐτὴ ἐπίθετο με τὴν ἴδια κατάληξη): (βατός) ἄ-
βατος, δύς-βατος· (γνωστός) ἄ-γνωστός· (δῆλος) ἄ-δηλος, εὐ-δηλος· (θαυ-
μαστός) ἀξιο-θαύμαστος· (ἴσος) ἄν-ισρος· (καλός) πάγ-καλος· (μέγας) πάμ-
μεγας· (ὀμαλός) ἀν-ώμαλος· (ποικίλος) πολυ-ποικίλος· (σοφός) πάν-
σοφος· (συνήθης) ἄ-συνήθης κ.ά.

γ) Ρήμα

426. Ὄταν τὸ β' συνθετικό εἶναι ρήμα, ἡ σύνθετη λέξη μπορεῖ νὰ
εἶναι πάλι ρήμα, μπορεῖ ὁμως νὰ εἶναι καὶ ὄνομα οὐσιαστικό ἢ ἐπίθετο:
(λέγω) προ-λέγω· (γράφω) λογο-γράφος· (σέβω) εὐ-σεβής.

1) Ὄταν ἡ σύνθετη λέξη εἶναι ρήμα:

α) Το ρήμα ὡς β' συνθετικό μένει ἀμετάβλητο, μόνο ἀν τὸ α' συνθε-
τικό εἶναι πρόθεση:

(γράφω) ἀντι-γράφω, δια-γράφω, περι-γράφω, συγ-γράφω κτλ.

(τρέφω) ἀνα-τρέφω, δια-τρέφω, ἐκ-τρέφω, συν-τρέφω κτλ.

(ἴστημι) ἀν-ίστημι, ἀνθ-ίστημι, συν-ίστημι, ὑφ-ίστημι κτλ.

β) Ἀν α' συνθετικό εἶναι ἄλλο μέρος τοῦ λόγου ἐκτός ἀπὸ πρόθεση,
τότε συνήθως δὲν σχηματίζεται σύνθετο ρήμα, ἀλλὰ παρασύνθετο σε
-έω ἀπὸ συγγενικό σύνθετο ὄνομα πού φανερώνει τὸ πρόσωπο πού
ενεργεῖ:

Πρόσωπο πού ενεργεῖ:

σύνθ. ὄν. καλλιγράφος (ἀπὸ τὸ καλός + γράφω) παρασύνθ. ρ. καλλιγρα-
φῶ·

σύνθ. ὄν. ζωγράφος (ἀπὸ τὸ ζωδός ἢ ζωὴ + γράφω) παρασύνθ. ρ. ζωγρα-
φῶ·

σύνθ. ὄν. ναυμάχος (ἀπὸ τὸ ναῦς + μάχομαι) παρασύνθ. ρ. ναυμαχῶ·

σύνθ. ὄν. ἀσεβής (ἀπὸ τὸ ἀ- στερ. + σέβω) παρασύνθ. ρ. ἀσεβῶ κτλ.

(πβ. § 430, α).

2) Ὄταν με ρήμα ὡς β' συνθετικό σχηματίζεται ὄνομα (οὐσιαστικό

- ή επίθετο). η σύνθετη λέξη (για να έχει μορφή ονόματος) παίρνει τις καταλήξεις -ς, -ης (γεν. -ου), -ος, -ης (γεν. -ους), -της, -τωρ:
- ς (θηρά-ω -ῶ) ὀρνιθο-θήρα-ς· (νικά-ω -ῶ) ὀλυμπιο-νίκη-ς· (μετρέ-ω -ῶ) γεω-μέτρη-ς· (ὠνέ-ομαι -οὔμαι) τελ-ώνη-ς· (γιγνώ-σκ-ω) ἀ-γνώ-ς, γεν. ἀγνώτ-ος (= ἀγνωστος ἡ ἐκεῖνος πού αγνοεῖ)· (θνήσκω, θ. θνή-) ἡμι-θνή-ς, γεν. ἡμι-θνήτ-ος (= μισοπεθαμένος)· (φυλάττω, θ. φυλακ-, νυκτο-φύλακ-ς) νυκτοφύλαξ κ.ά.
- ης α' κλίσι.: (ἄρχ-ω) κωμ-άρχ-ης, σχολ-άρχ-ης· (δέφ-ω = κατεργάζομαι· μέλλ. δέψω) βυρσο-δέψ-ης· (πέτ-ομαι) ὕψι-πέτ-ης κ.ά.
- ος β' κλίσι.: (γράφ-ω) καλλι-γράφ-ος, λογο-γράφ-ος, ζω-γράφ-ος (ἀπό το ζῶδς ἡ ζῶη + γράφω)· (ἄρχ-ω) γυμνασί-αρχ-ος, ταξι-αρχ-ος· (πῆγ-νυ-μι) ναυ-πηγ-ός κ.ά.
- ῆς γεν. -οῦς, ἐπιθ. γ' κλίσι.: (μανθάνω, θ. μαθ-) ἀ-μαθ-ῆς, εὐ-μαθ-ῆς, πολυ-μαθ-ῆς· (πεῖθ-ομαι) ἀ-πειθ-ῆς, εὐ-πειθ-ῆς· (πίπτω, θ. πετ-) γονυ-πετ-ῆς· (σεβ-ω) ἀ-σεβ-ῆς, εὐ-σεβ-ῆς· (στάζω, θ. σταγ-) αἵμο-σταγ-ῆς ἡ αἵματο-σταγ-ῆς κ.ά.
- της α' κλίσι.: (δί-δωμι, θ. δο-) ἐργο-δό-της· (ἐλαύνω, θ. ἐλα-) ἄρματ-ηλά-της (βλ. § 409, 3), ἰχν-ηλά-της, στρατ-ηλά-της· (ἡγέ-ομαι -οὔμαι) ἀρχ-ηγέ-της· (τίθημι, θ. θε-) νομο-θέτης κ.ά.
- (τ)ωρ γεν. -τορος· (δαμάζω) παν-δαμά-τωρ· (κρατέ-ω -ῶ) θαλαττο-κράτ-ωρ κ.ά.

2. Ἀκλιτο ως δεύτερο συνθετικό

427. Λέξη ἀκλιτη ως β' συνθετικό μένει αμετάβλητη:
(ἄμα) σύν-αμα· (ἄνω) ὑπερ-άνω· (πάλαι) ἔκ-παλαι, πρό-παλαι· (εὖγε) ὑπέρ-ευγε· (δέκα) ἐν-δεκα κ.ά.

Γ' Νόθα σύνθετα

428. Νόθα σύνθετα λέγονται οι λέξεις που έχουν ως α' συνθετικό ἀκέραιη πτώση ονόματος και όχι απλό θέμα (βλ. § 374). Σ' αυτά το β' συνθετικό ἡ μένει αμετάβλητο ἡ ἀλλάζει ὅπως στα κανονικά σύνθετα. Π.χ. (νέα + πόλις) Νεά-πολις· (ναῦς, γεν. νεώς + οἶκος) νεώσ-οικος (= σπίτι του πλοίου, τόπος όπου φυλάγονται τα πλοία, νεώριο)· (Ἑλλης + πόντος) Ἑλλάς-ποντος· (δόρυ, δοτ. δορί + κτητός) δορί-κτητος· (γαστήρ, δοτ. γαστρί + μάργος = ἀχόρταγος, ὁρμητικός) γαστρί-μαργος· (πᾶσι + γνωστός) πασί-γνωστος· (πῦρ, δοτ. πυρί + φλέγω) πυρί-φλεγής· (πυρί +

πνέω) πυρί-πνους· (πᾶσι + φαίνομαι, θ. φαν-) πασι-φανής· (νοῦν + ἔχω) νουν-εχής· (φῶς + φέρω, θ. φερ- = φορ-) φωσ-φόρος· (δόρυ + φέρω) δορυ-φόρος· (ἡ ἕως = πρῶι + φέρω) ἔωσ-φόρος (= που φέρνει το πρῶι, το ἄστρο Αυγερινός) κ.ά.

Δ' Παρασύνθετα

429. Παρασύνθετα, ὅπως εἶδαμε (§ 378), εἶναι οἱ λέξεις που παράγονται ἀπὸ ἄλλες σύνθετες λέξεις. Π.χ. ἀπὸ τῆς σύνθετης λέξεως *φιλό-νικος* (*φιλῶ* + *νίκη*) παράγεται ἡ παρασύνθετη *φιλονικέω* -ῶ· ἀπὸ τῆς σύνθετης λέξεως *εὐ-γενής* παράγεται ἡ παρασύνθετη *εὐγένεια* κτλ. Ἀπὸ τὶς παρασύνθετες λέξεις σχηματίζονται νέες παράγωγες λέξεις με τὶς γνωστὲς παραγωγικὲς καταλήξεις (πβ. § 379, 2 καὶ 3):

(*σῶκον* + *φαίνω*, θ. φαν-, σύνθετο: *συκο-φάν-της*) παρασύνθετα: *συκοφαντέω* -ῶ καὶ *συκοφαντία*·

(*εὖ* + *δαίμων*, σύνθ. *εὐ-δαίμων*) παρασύνθ. *εὐδαιμονέω* -ῶ καὶ *εὐδαιμονία* κτλ.

430. Τα παρασύνθετα εἶναι συνήθως:

α) Ρήματα σε -έω ἢ καὶ ἄλλα: ἀπὸ τοῦ συνθ. *ἀ-σθεν-ής* (στερητ. *ἀ-* + *σθένης*) παρασύνθ. *ἀσθενέω* -ῶ· ἔτσι καὶ: (*ἀ-τυχής*) *ἀτυχῶ*, (*δυσ-τυχής*) *δυστυχῶ*, (*εὐ-τυχής*) *εὐτυχῶ*· (*δενδρο-τόμος*) *δενδροτομῶ*, (*εὐ-εργέτης*) *εὐεργετῶ*, (*ζω-γράφος*) *ζωγραφῶ*, (*καλλι-γράφος*) *καλλιγραφῶ*, (*ναυ-μάχος*) *ναυμαχῶ*, (*νυκτο-φύλαξ*) *νυκτοφυλακῶ*, (*οἶκο-δόμος*) *οἰκοδομῶ*, (*ξιφο-μάχος*) *ξιφομαχῶ*· (*δυσ-* + *χείρ*, θ. *χερ-* = *δυσχερής*) *δυσχεραίνω*, (*ἀ-κόλαστος*) *ἀκολασταίνω*, (*ἀ-νόητος*) *ἀνοηταίνω* κ.ά. Πβ. § 426, 1, β.

β) Οὐσιαστικά ἀφηρημένα ἢ οὐσιαστικά που δηλώνουν πρόσωπο: (*ἀ-μελής*) *ἀμέλεια*· (*δυσ-χερής*) *δυσχέρεια*· (*εὐ-γενής*) *εὐγένεια*· (*ἐφ-ίσταμαι*) *ἐπιστάτης*· (*προ-ίσταμαι*) *προστάτης*· (*προ-δίδωμι*) *προδότης*· (*ἄ-τακτος*) *ἀταξία*· (*ἀντι-γράφω*) *ἀντιγραφή*, *ἀντιγραφεύς*· (*ἀντι-λαμβάνομαι*) *ἀντίληψις*, *ἀντίληπτωρ* κ.ά.

γ) Επίθετα ρηματικά σε -τος ἢ -τέος ἢ καὶ ἄλλα:

(*δια-βαίνω*) *διαβατός*, *διαβατέος*· (*ἀφ-αἰρῶ*) *ἀφαιρετέος*· (*προ-τιμῶ*) *προτιμητέος*· (*ἐκ-λέγω*) *ἐκλεκτέος*· (*ἀπο-δέχομαι*) *ἀποδεκτέος*· (*ἀπο-δείκνυμι*) *ἀποδεικτέος*· (*ἀπο-δίδωμι*) *ἀποδοτέος*· (*δια-φαίνομαι*) *διαφανής*· (*ἐπι-φαίνομαι*) *ἐπιφανής*· (*προ-πίπτω*) *προπετής* κ.ά.

431. Μερικὰ παρασύνθετα παράγονται ἀπὸ δύο ἢ περισσότερες λέξεις που συνήθως λέγονται μαζί καὶ αποτελοῦν μία ἔννοια, ἀλλὰ δὲν ἐνώνονται σε σύνθετη λέξη. Π.χ.

(*Ἄρειος Πάγος*) *Ἀρεοπαγίτης* (βλ. § 60, 2)· (*παρὰ θάλασσαν*) παρα-

θαλάσσιος· (παρὰ ποταμὸν) παραποτάμιος· (Μεγάλη πόλις) Μεγαλοπολίτης· (ἀνὴρ |θ. ἀνδρ-| ἀγαθός) ἀνδραγαθία· (καλὸς κἀγαθός) καλοκαγαθία· (ἐν χειρὶ |τίθημι|) ἐγχειρίζω, (κατὰ χώραν |τίθημι|) καταχωρίζω· (μετὰ χεῖρας |ἔχω|) μεταχειρίζομαι· (|ὁ| ἀπὸ |τῶν| χειρῶν |τὸν| βίον |ἐ-χων|) ἀποχειροβίτος κ.ά. (πβ. τα νεοελλ.: Ἅγιος Τάφος - Ἀγιοταφίτης· Βόρεια Ἡπειρος - Βορειοηπειρώτης· Ερυθρός Σταυρός - ερυθροσταυρίτης· δημόσιος υπάλληλος - δημοσιούπαλληλικός· ἔξω φρενών - εξωφρενικός κ.ά.).

Ε' Τονισμός των συνθέτων

432. Ὅπως εἶδαμε (§ 39, 5), στις σύνθετες λέξεις ο τόνος κανονικά ανεβαίνει ως την τελευταία συλλαβή του α' συνθετικού, αν το επιτρέπει η λήγουσα.

Αντίθετα με τον κανόνα:

1) Τα σύνθετα (και παρασύνθετα) ουσιαστικά σε -α, -η, -μος, -ευς, -της, -τηρ τονίζονται στη λήγουσα όπως και τα αντίστοιχα απλά: (φορὰ) μισθοφορά, ἐκδορά, προσλαλιά· (βολή) ἀποβολή, διακοπή, συγγραφή· (λογισμός) συλλογισμός, περισπασμός, συναγεμμός· (βασιλεύς) ἀντιβασιλεύς, ἀρχιερεύς, διαβολεύς· (ἀγωνιστής) ἀνταγωνιστής, πρωταγωνιστής, συμμαθητής κ.ά.

2) Τα σύνθετα (και παρασύνθετα) επίθετα σε -ης (-ες) της γ' κλίσης που έχουν δεύτερο συνθετικό ρηματικό θέμα ή θέμα ουδετέρου σε -ος συνήθως τονίζονται στη λήγουσα: ἀμελής (-ές), ἑλλιπής, εὐπρεπής, θεοφιλής, συμμιγής· εὐγενής, εὐειδής, ἀβαθής κ.ά.

Τονίζονται όμως στην παραλήγουσα όσα λήγουν σε -αντης, -αρκης, -ηθης, -ηρης, -μηκης, -ωδης, -μεγεθης· ἀν-άντης (= ἀνηφορικός), ουδέτ. ἄν-αντες (το β' συνθετικό ἄντα, ἐπίρρ. = ἀπέναντι, ἀπὸ την πρόθ. ἀντί· ἔτσι και: κατάντης (= κατηφορικός), προσάντης (= που υψώνεται ἀπέναντι)· αὐτ-ἀρκης, ουδ. αὐτ-αρκες· εὐ-ήθης (= ἀνόητος), ουδ. εὐ-ηθες· συν-ήθης, ουδ. σύν-ηθες· ξιφ-ήρης, ουδ. -ήρες· ποδ-ήρης, ουδ. -ήρες· εὐ-μήκης, ουδ. εὐ-μηκες· οὐρανο-μήκης, ουδ. οὐρανό-μηκες· δυσ-ώδης, εὐ-ώδης, ουδ. -ῶδες· εὐ-μεγέθης, ουδ. εὐ-μέγεθες. Επίσης τα ἐπίθ. ἀν-αλήθης, φιλ-αλήθης, ουδ. -άληθες κ.ά.

3) Τα παρασύνθετα ἐπίθ. σε -ικος που παράγονται ἀπὸ σύνθετα ρήματα, τονίζονται στη λήγουσα, όπως και τα απλά, και είναι τρικατάληκτα:

(ἀπο-δείκνυμι) ἀποδεικτικός, (ἐπι-τίθεμαι) ἐπιθετικός, (προ-τρέπω) προ-τρεπτικός, (συμβουλευώ) συμβουλευτικός κ.ά.

4) Από τα παρασύνθετα ρηματ. επίθ. σε -τος που παράγονται από ρήματα με α' συνθετικό πρόθεση:

α) όσα σημαίνουν κάτι που μπορεί να γίνει τονίζονται στη λήγουσα και είναι τρικατάληκτα: (ἀνέχομαι) ανεκτός (= που μπορεί να τον ανεχτεί κανείς), (διαβαίνω) διαβατός, (διαλύω) διαλυτός, (ἐξαιρώ) ἐξαίρετος (= που μπορεί να εξαιρεθεί), (ἐπαινῶ) ἐπαινετός κ.ά.

β) όσα έχουν τη σημασία του παθητ. παρακειμένου τονίζονται στην προπαραλήγουσα και είναι δικατάληκτα: (διαλύω) διάλυτος, -ος, -ον (= διαλυμένος), (διαχέω) διάχυτος, (ἐξαιρώ) ἐξαίρετος (= που έχει εξαιρεθεί, διαλεγμένος), (περιρρέω) περιρρυτός κ.ά.

5) Τα σύνθετα ρηματ. επίθ. σε -τος, με α' συνθετικό αχώριστο μόριο ή άλλο μέρος του λόγου εκτός από πρόθεση τονίζονται στην προπαραλήγουσα σύμφωνα με το γενικό κανόνα για τον τονισμό των συνθέτων και είναι δικατάληκτα: (ἀ- + βατός) ἄβατος, -ος, -ον, (δυσ- + βατός) δύσβατος, (ἡμι- + βρωτός) ἡμιβρωτός, (θεός + ἐλατός από το ἐλαύνω) θεήλατος, (αὐτός + κινητός) αὐτοκίνητος, (ἕτερος + κινητός) ἑτεροκίνητος κ.ά.

6) Τα παρασύνθετα ρηματικά επίθ. σε -τέος παράγονται από σύνθετα ρήματα με α' συνθετικό πρόθεση και φυλάγουν πάντα τον τόνο στην παραλήγουσα: (δια-βαίνω) διαβατέος, (ἀπο-δείκνυμι) ἀποδεικτέος, (ἀπο-δίδωμι) ἀποδοτέος, (ἐπι-τρέπω) ἐπιτρεπτέον, (κατα-βάλλω) καταβλητέον, (καθ-αιρῶ) καθαιρετέον κτλ.

7) Από τα σύνθετα ονόμ. σε -ος της β' κλίσης, που το α' συνθετικό τους είναι θέμα ονόματος ή αντωνυμίας και το β' συνθετικό θέμα ρήματος:

α) όσα έχουν παθητική ή αμετάβατη σημασία προπαροξύνονται: αὐτό-γραφος (= που γράφτηκε απ' αυτόν τον ίδιο), πρωτό-τοκος (= που γεννήθηκε πρώτος), αὐτό-μολος (= που ἦρθε ο ίδιος, μόνος του), ἰσόρροπος (= που ρέπει εξίσου και προς τα δύο μέρη) κ.ά.

β) όσα έχουν ενεργητ. μεταβατική σημασία παροξύνονται, αν η παραλήγουσα είναι βραχύχρονη: λογο-γράφος (= που γράφει λόγους), λιθο-βόλος (= που ρίχνει πέτρες), οἶνο-χόος (= που χύνει κρασί), πρωτο-τόκος (= που γέννησε πρώτη φορά), σιτο-φάγος (= που τρώει σιτάρι) κ.ά.· οξύνονται όμως, αν η παραλήγουσα είναι φύσει ή θέσει μακρόχρονη: κυν-ηγός, ναυ-πηγός, στρατ-ηγός, παιδ-αγωγός, ἀργυρ-αμοιβός, ἵππο-βοσκός, ψυχο-πομπός κ.ά.

Στ' Σημασία των συνθέτων

433. Τα σύνθετα κατά τη σημασία τους χωρίζονται σε **προσδιοριστικά, αντικειμενικά, κτητικά και συνδετικά ή παρατακτικά.**

α) Προσδιοριστικά σύνθετα

434. Προσδιοριστικά λέγονται τα σύνθετα που το πρώτο συνθετικό τους προσδιορίζει το δεύτερο. Όταν δηλ. το σύνθετο αναλυθεί κατά τη σημασία του, το α' συνθετικό γίνεται προσδιορισμός του δευτέρου, ή επιρρηματικός (καθαρός επιρρηματικός ή εμπρόθετος) ή προσδιορισμός σε πτώση γενική:

επιθ. προσδιορισμός: **ἀκρόπολις** (= **ἄκρα πόλις**), **πλαγίανλος** (= **πλάγιος αὐλός**)

επιρρ. » **ὀψιμαθής** (= **ὁ ὀψὲ μαθών**), **παλαιγενής** (= **ὁ πάλαι γενόμενος**)

εμπρόθ. » **ὄρεσίτροφος** (= **ὁ ἐν ὄρεσι τρεφόμενος**), **χειροποίητος** (= **ὁ διὰ χειρὸς πεποιημένος**)

προσδ. με γενική: **δημοκρατία** (= **δήμου κράτος**)
θεογονία (= **θεῶν γένεσις**) κ.ά.

(πβ. τα νεοελλ.: **κοκκινόχρωμα** = κόκκινο χῶμα· **κρυφομιλώ** = μιλώ κρυφά· **σιδερόφραχτος** = φραγμένος με σίδερα· **νεροπότηρο** = ποτήρι του νερού κτλ.).

β) Αντικειμενικά σύνθετα

435. Αντικειμενικά λέγονται τα σύνθετα που, όταν αναλυθούν κατά τη σημασία τους, το ένα συνθετικό μέρος γίνεται αντικείμενο του άλλου:

ρίψασπις (= **ὁ ρίπτων τὴν ἀσπίδα**)· **μισάνθρωπος** (= **ὁ μισῶν τοὺς ἀνθρώπους**)· **λογογράφος** (= **ὁ γράφων λόγους**)· **λιθοτόμος** (= **ὁ τέμνων λίθους**) κ.ά. (Πβ. τα νεοελλ.: **ὠροδείκτης** = που δείχνει την ώρα· **μελισσοφάγος** = πουλί που τρώει τις μέλισσες κτλ.).

γ) Κτητικά σύνθετα

436. Κτητικά σύνθετα λέγονται όσα φανερώνουν κτήση. Αυτά μπορούν να αναλυθούν στη μετοχή ἔχων (ή άλλη κατάλληλη) με αντικείμενο το β' συνθετικό και επιθετικό προσδιορισμό του το α' συνθετι-

κό: *μακρόχειρ* (= ὁ ἔχων μακράς χειῖρας)· *κακοδαίμων* (= ὁ ἔχων κακὸν δαίμονα, κακὴν τύχην)· *λευκόθριξ* (= ὁ ἔχων λευκὰς τρίχας)· *δίδραχμον*, ενν. νόμισμα (= τὸ ἔχον τιμὴν δύο δραχμῶν)· *πολύ-καρπος* (= ὁ ἔχων, ὁ παράγων πολλοὺς καρποὺς) κ.ά.

(Πβ. τα νεοελλ.: *ξανθομάλλης* = ἐκεῖνος που ἔχει ξανθὰ μαλλιά· *γαλανομάτης* = ἐκεῖνος που ἔχει γαλανὰ μάτια κτλ.).

δ) Συνδεδεικμένα ἢ παρατακτικά σύνθετα

437. Συνδεδεικμένα ἢ παρατακτικά λέγονται τα σύνθετα που σημαίνουν ὅ,τι και τα συνθετικά τους μέρη ενωμένα με το σύνδεσμο *καί*: *τραγ-έλαφος* (*τράγος καὶ ἔλαφος*)· *ιατρό-μαντις* (*ιατρός καὶ μάντις*)· *γλυκύ-πικρος* (*γλυκὺς καὶ πικρός*)· *λευκο-μέλας* (*λευκὸς καὶ μέλας*) κ.ά.

35ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΛΛΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΛΕΞΕΩΝ

438. Είδαμε (§ 372) ὅτι οἱ περισσότερες λέξεις τῆς ἐλληνικῆς σχηματίστηκαν ἀπὸ ἄλλες με παραγωγή ἢ με σύνθεση, κατὰ τοὺς κανόνες που αναγράφονται στα δύο προηγούμενα κεφάλαια. Πολλές ὅμως λέξεις σχηματίστηκαν και με δύο ἄλλους τρόπους που εἶναι: α) ἡ **ονοματοποιία** και β) ἡ **ἀλλαγὴ τοῦ γραμματικοῦ εἶδους**.

α) Ονοματοποιία

439. Ονοματοποιία λέγεται ὁ ιδιαίτερος τρόπος σχηματισμοῦ λέξεων ἀπὸ μίμηση ὀρισμένων ἤχων. Π.χ. ἡ λ. *δοῦπος* δεν σχηματίστηκε με παραγωγή ἢ με σύνθεση, παρὰ ἀπὸ μίμηση τοῦ ὑπόκωφου ἤχου *δουπ-* με προσθήκη τῆς κατάληξης *-ος*. Εἶναι δηλ., ὅπως λέγεται, λέξη *πεποιημένη* (φτιαγμένη). Ἡ λέξη που σχηματίζεται με τέτοιον τρόπο λέγεται **ονοματοποιημένη λέξη**. Εννοεῖται ὅτι ἀπὸ μια ονοματοποιημένη λέξη μποροῦν νὰ σχηματιστοῦν ἔπειτα νέες παράγωγες λέξεις με τὶς γνωστὲς παραγωγικὲς καταλήξεις: *δοῦπος*: *δουπ-έω* *-ῶ* (ομηρ.).

440. Οἱ ονοματοποιημένες λέξεις εἶναι ονόματα ἢ ῥήματα που σχηματίστηκαν:

α) Από μίμηση φυσικών ήχων:

βόμβος (αρχικά για τον άνεμο = ήχος εξακολουθητικός και υπόκωφος)

βομβέω -ῶ·

βλύζω (για υγρά = αναπηδώ, αναβλύζω): βλύσις, βλύσμα·

βρέμω (αρχικά για το κύμα = ηχώ με πάταγο): βρόμος (= ήχος βροντε-
ρός, πάταγος)·

καχλάζω (για υγρά που βρίσκονται σε κίνηση, αναταραχή = κοχλάζω):
κάχλασμα·

παφλάζω (αρχικά για τα κύματα = ηχώ με θόρυβο): πάφλασμα·

ρόθος (= ορμητικός ήχος, πάταγος κυμάτων): ροθέω -ῶ (= βονίζω), ρό-
θιος (= εκείνος που ορμά με θόρυβο)·

ρόχθος (για κύματα που βρίσκονται σε αναταραχή = πάταγος, βοή): ρο-
χθέω -ῶ· (πβ. τα νεοελλ.: πλατσαρίζω, μπουμπουνίζω, μπουμπουνητό
κτλ.).

β) Από μίμηση ήχου αντικειμένων που κάνουν κρότο ή ενεργειών που προκαλούν θόρυβο:

δοῦπος (= βαρύς υπόκωφος ήχος): δουπέω -ῶ· απ' αυτό και γδοῦπος,
κυρίως στα σύνθετα, όπως το ποιητ. σύνθ. ἐρί-γδοῦπος (= που ηχεί
βροντερά)·

κλαγγή (= ήχος του τόξου, όταν εκτοξεύεται το βέλος): κλαγγάζω και
κλαγγάνω, κλαγγώδης, κλαγγηδόν (= με κλαγγή)·

κτύπος (= δυνατός ήχος, κρότος): κτυπέω -ῶ, κτύπημα κτλ.·

σιζω (= βγάζω ήχο σαν σφύριγμα, όπως το καυτό μέταλλο όταν βυθίζε-
ται σε κρύο νερό): σιγμός (= ήχος σαν σφύριγμα)·

τριζω (= παράγω ιδιαίτερο ήχο σαν τρίζιμο): τριγμός·

τρώγω (= τρώγω κάτι σκληρό, κριτσανίζω): τρώκτης κτλ.

(Πβ. τα νεοελλ.: τραντάζω, τσακίζω, τσιτσιρίζω, κριτσανίζω κτλ.).

γ) Από μίμηση φωνών ή επιφωνημάτων του ανθρώπου:

αιάζω (= κράζω αίαϊ, θρηνώ): ἀλαλάζω (= βγάζω την κραυγή ἀλαλαι
αίαζω που μ' αυτήν άρχιζαν τη μάχη): ἀλαλητός· ἐλελιζω (= βγάζω την πολε-
μική κραυγή ἐλελεῦ)· κα(γ)χάζω (= χαχανίζω, γελά ηχηρά): κα(γ)χα-
σμός· κιχλίζω (= γελά προσποιητά): κιχλισμός· κραυγή (= δυνατή φω-
νή): κραυγάζω· οἰμώζω (= φωνάζω οἶμοι, θρηνώ): οἰμωγή κ.ά. (Πβ. §
403).

δ) Από μίμηση της φωνής των ζώων:

βαῶζω (για σκύλους = γαβγίζω· αλλά και για ανθρώπους = ουρλιάζω)·
βληχάομαι -ῶμαι (γι' αρνιά και για γίδες = βελάζω), βληχή (= βέλα-
σμα)· βρυχάομαι -ῶμαι (κυρίως για λιοντάρια), βρυχή, βρυχηθμός, βρύχη-
μα (= άγρια φωνή, μούγκρισμα)· κακάβη (= η πέρδικα, που ονομάστηκε

έτσι από τη φωνή της), *κακαβίζω* ή *κακάζω* (για τη φωνή της πέρδικας = *κακαρίζω*)· *κοκκύζω* (για την κραυγή του κούκου· *κόκκυξ* = ο κούκος)· *κράζω* (κυρίως για κοράκια, βατράχους κτλ. αλλά και για ανθρώπους)· *κραυγάζω* (για σκύλους, κοράκια κτλ. αλλά και γι' ανθρώπους = βγάζω δυνατή φωνή)· *κρώζω* (για το κοράκι, την κουρούνα και γι' άλλα πουλιά), *κρωγμός* (= κραυγή κορακιού ή κουρούνας)· *πιπ(π)ίζω* (για τα πουλιά)· *τιτίζω* (για τα πουλιά) κ.ά.

(Πβ. τα νεοελλ.: *ζουζούνι*, *καρακάξα*, *κουκουβάγια* κτλ., που ονομάστηκαν έτσι από τον ήχο της φωνής τους).

β) Αλλαγή του γραμματικού είδους

441. Πολλές φορές μια λέξη όχι μόνο μεταβάλλει την αρχική σημασία της, αλλά και μεταπηδά από ένα μέρος του λόγου σε άλλο. Π.χ. στην αρχαία γλώσσα η λ. *τριήρης* αρχικά ήταν επίθετο και λεγόταν μαζί με το ουσιαστικό *ναῦς*: *τριήρης ναῦς* (= πλοίο με τρεις σειρές κουπιά)· έπειτα με παράλειψη του ουσ. *ναῦς* η λ. *τριήρης* πήρε τη σημασία του ουσιαστικού. Έτσι και: *ὁ ἐπιμελούμενος* είναι μετοχή (με το άρθρο της), αλλά πολλές φορές στη φράση χρησιμοποιείται αντί για το επίθετο *ὁ ἐπιμελής* κτλ. (Πβ. στα νεοελλ.: τα επίθ. *μηχανικός*, *εκπαιδευτικός*, *νομικός* κτλ. σε ορισμένες περιπτώσεις παίρνουν σημασία ουσιαστικών και σημαίνουν πρόσωπα που ασκούν τα σχετικά επαγγέλματα· αντίθετα κάποτε μερικά ουσιαστικά χρησιμοποιούνται σαν επίθετα· π.χ. *λιοντάρι* = γενναίος, *λαγός* = δειλός κτλ.).

Στις περιπτώσεις αυτές έχουμε **αλλαγή του γραμματικού είδους**, που λέγεται και **καταχρηστική παραγωγή**.

Στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, η αλλαγή του γραμματικού είδους των λέξεων είναι πολύ συνηθισμένη:

α) **Κύρια ονόματα προσώπων** γίνονται από κοινά ουσιαστικά, επίθετα ή μετοχές: *Γνάθων -ωνος* (από το μεγεθυντικό *γνάθων*), *Ευθύφρων -ωνος* (από το επίθ. *εὐθύφρων* = αυτός που σκέφτεται σωστά), *Θάλλων -ωνος* (από τη μετοχή ενεστ. του ρ. *θάλλω*), *Λύσων -ωνος* (από τη μετοχή μέλλ. του ρ. *λύω*), *Πείσων -ωνος* (από τη μετοχή μέλλ. του ρ. *πείθω*) κ.ά. (πβ. τα νεοελλ. *Δοντάς*, *Μαγουλάς*, *Στρατηγός*, *Λιανός*, *Καλούμενος*) κτλ. Και με ανέβασμα ή κατέβασμα του τόνου: (*φαιδρός*)· ~~Φ~~*αἰδρος*, (*πυρρός*)· *Πύρρος*, (*σιμός*)· *Σῆμος*, (*δημοσθενής*)· *Δημοσθένης*, (*ισοκρατής*)· *Ισοκράτης*, (*πολυκράτης*)· *Πολυκράτης*, (*περικλεής*)· *Περικλέης* -ής, (*σωζόμενος*)· *Σωζομενός*, (*ἀκούμενος*)· *Ἀκουμενός* κ.ά. (Πβ. τα νεοελλ.: *σταυρός* - *Σταύρος*· *χοντρός* - [*Χόντρος*]· *Χόνδρος* κτλ.).

ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

1. Κυριολεξία και μεταφορά

442. Οι λέξεις κάθε γλώσσας εκφράζουν γενικά ορισμένες έννοιες: *ἄνθρωπος, γῆ, οὐρανός, καλός, κακός, ἄγομαι, λέγω* κτλ. (βλ. § 6 και § 27).

Αλλά πολλές φορές στην αρχαία *ἑλληνική* όπως και στη νέα και σε άλλες γλώσσες) οι λέξεις δεν χρησιμ. μόνο, την αρχική (και βασική) σημασία τους με τιτ. ορισμ. έννοια. συχνά η βασική αυτή σημασία το *π.χ.* η αρχαία λέξη *ῥεύμα* τοῦ ῥοῦ· ἔχει, ιδίως για τα υγρά· αργότερα όμως μεταφέρεται και σε έννοιες νοητών πραγμάτων, και εἰπ. *ῥεύμα* μετὰπίπτει ταχύ, για να δείξουν πόσο μοιάζει η τύχη των ανθρώπων με ένα ποτάμι που ολοένα κυλά, άρα αλλάζει, μεταβάλλεται. Η χρήση μιας λέξης στην αρχική, την κύρια σημασία της, λέγεται **κυριολεξία**, στην παραλλαγμένη σημασία της λέγεται **μεταφορά** ή **μεταφορική χρήση**.

443. Η μεταφορική χρήση των λέξεων, που δίνει στο λόγο εκφραστικότητα και ζωηρότητα, είναι συχνή στην αρχαία ελληνική. Έτσι, μεταφορικά χρησιμοποιούνται:

α) **Ουσιαστικά:** η λ. *βλαστός* σημαίνει κυριολεκτικά το νέο κλαδί ενός φυτού (βλαστάρι, κλωνάρι)· η ίδια λέξη μεταφορικά σημαίνει το τέκνο· η λ. *ἔρκος* (= φραγμός) λέγεται κυριολεκτικά για τον περίβολο της αυλής, χρησιμοποιείται όμως μεταφορικά στις φράσεις *ἔρκος ὁδόντων* (= περίφραγμα που σχηματίζουν τα δόντια), *ἔρκος πολεμιστῶν* (= αμυντική παράταξη πολεμιστῶν).

Έτσι και: *ποιμὴν* (μτφ. = ηγεμόνας, ἄρχοντας), *ἡμέρας βλέφαρον* (αντί: *ἡμέρας ὀφθαλμός*, μτφ. = ἥλιος), *λιμὴν* (μτφ. = καταφυγή, καταφύγιο), *κυβερνήτης* (κυριολ. = κυβερνήτης πλοίου, πηδάλουχος· μτφ. = ἄρχοντας που κυβερνά την πόλη), *οἶστρος* (κυριολ. = βεῖδόμενα· μτφ. = καθετί που ερεθίζει, διέγερση), *χειμῶν* (κυριολ. = χειμῶνας, κακοκαιρία· μτφ. = δυστυχία, συμφορά), *ἔαρ* (κυριολ. = άνοιξη· μτφ. — νεανική ηλικία), *σκάφος* (κυριολ. πλοίο· μτφ. «σκάφος της πόλεως» = πολιτεία) κ.ά.

β) **Επίθετα:** *τείχη χαλκᾶ καὶ ἀδαμάντινα* (= δυνατά), *ύγεια χρυσῇ*

(= πολύτιμη), *ἡμέρα χρυσῇ* (= ηλιόλουστη), *ανήρ σκληρός* (= αυστηρός, πεισματάρης), *μαλακός* (= ήπιος, πράος ή άτολμος, δειλός), *θυμός σιδηροῦς* (= ψυχή σκληρή, αλύγιστη), *γέροντες πρίννοι* (= δυνατοί και ακμαίοι), *ψιλός* (κυριολ. για το έδαφος = άδεντρος· για ζώα = άτριχος· μτφ. = στερημένος από κάτι, ακάλυπτος· πβ. *στρατιώτης ψιλός* = ελαφρά οπλισμένος· *ἡ ψυχὴ ψιλὴ οὕσα τοῦ σώματος* = στερημένη από το σώμα, χωρίς το σώμα· *νεκρός ψιλός* = που δεν σκεπάστηκε με χόμα κτλ.), *πτερόεις* (κυριολ. = φτερωτός· μτφ. = ελαφρός, φευγαλέος) κ.ά.

γ) **Ρήματα:** *δάκνω* (κυριολ. = δαγκάνω· μτφ. = λυπό), *υφαίνω* (κυριολ. *υφαίνω ἴστόν*· μτφ. *υφαίνω δόλον* = παρασκευάζω δόλο, δολοπλοκώ), *ἀνθῶ* (κυριολ. για φυτά· μτφ. = ακμάζω), *ἀναχαιτίζω* (κυριολ. = σταματώ το άλογο κρατώντας το από τη χαίτη· μτφ. = σταματώ κάτι με τη δύναμή μου, συγκρατώ), *στέγω* (κυριολ. = στεγάζω, σκεπάζω· μτφ. = προστατεύω, υπερασπίζω), *ἡγοῦμαι* (κυριολ. = προπορεύομαι· μτφ. = άρχω), *λάμπω* (κυριολ. = παρέχω φως, λαμποκοπώ· μτφ. = διακρίνομαι, διαπρέπω, π.χ. *λάμπει ἡ ἀρετή*, ή φαίνομαι φαιδρός, χαρούμενος, π.χ. *φαιδρός λάμποντι μετώπων*), *πίνω* (κυριολ. = πίνω νερό κτλ.· μτφ. *ἡ γῆ πίνει τὸν ὄμβρον, ὁ λύχνος πίνει τὸ ἔλαιον* κτλ.), *πίπτω* (κυριολ. = ρίχνω· μτφ. *πίπτω ἐν μάχῃ* = φονεύομαι· για τον άνεμο = κοπάζω· για ενέργεια = αποτυχαίνω) κ.ά.

δ) **Επιρρήματα**, κυρίως τροπικά, παράγωγα από επίθετα: *ἀσθενῶς βαρέως φέρω τι* (= ελαφρά, λίγο - δύσκολα υποφέρω κάτι, δυσφορώ για κάτι), *κούφως φέρω τι* (= εύκολα υποφέρω κάτι, θεωρώ κάτι εύκολο), *καινῶς λαλῶ* (= μιλώ με νέο, παράδοξο τρόπο, παραδοξολογώ) κ.ά.

ε) **Προθέσεις:** *ἀμφι* (κυριολ. = και από τα δύο μέρη· μτφ. *ἀμφι τὰ πενήκοντα* = περίπου, επάνω κάτω...), *περι* (κυριολ. = ολόγυρα· μτφ. *περι μέσας νύκτας* = περίπου, σχεδόν...), *ἐπι* (κυριολ. = επάνω· μτφ. *ὁ ἐπὶ τῶν νεῶν* = αυτός που έχει την επιστασία των πλοίων) κτλ.

2. Είδη μεταφοράς

444. Γενικά οι αλλαγές που παρουσιάζουν οι σημασίες των λέξεων με τη μεταφορική χρήση τους μπορούν να διαιρεθούν σε δύο κατηγορίες:

α) Το **πλάτεμα** της σημασίας, όταν αυτή από την αρχική έννοια στην οποία είχε αποδοθεί μια λέξη επεκτείνεται και σε άλλες, εξαιτίας κάποιας ομοιότητας με την πρώτη έννοια. Π.χ. η λ. *κυβερνήτης*, που λεγόταν αρχικά μόνο για τον κυβερνήτη του πλοίου, πήρε αργότε-

ρα πλατύτερη σημασία και σημαίνει και αυτόν που διοικεί την πόλη, το κράτος κτλ. Έτσι και η λ. *ἀγκών*, που αρχικά σήμαινε την καμπή του βραχίονα, χρησιμοποιήθηκε έπειτα με γενικότερη σημασία και για κάθε καμπή: *ἀγκών τείχους* κτλ. (Πβ. τα νεοελλ.: *φύλλο*, αρχικά φύλλο δέντρου, έπειτα μ' επέκταση της σημασίας: φύλλο χαρτιού, τετραδίου, βιβλίου, παραθύρου κτλ.).

β) Το **στένεμα** της σημασίας, όταν αυτή περιορίζεται· ενώ δηλαδή αρχικά η λέξη χρησιμοποιείται για πολλά όμοια πράγματα, συνηθίζεται έπειτα για ένα από τα όμοια πράγματα. Π.χ. ή λ. *ἄστν* με την αρχική της σημασία λέγεται για κάθε πόλη: *τὸ ἄστν Κορίνθου, Θήβης, Σούσων* κτλ.· αργότερα όμως από τους Αττικούς χρησιμοποιείται ειδικά για την πόλη της Αθήνας (συχνά χωρίς άρθρο): *ἐξ ἄστεως νῦν εἰς ἀγρόν χωρῶμεν*. Έτσι και η λ. *ἰσθμός* αρχικά λέγεται για κάθε ισθμό: *ὁ ἰσθμός τῆς Παλλήνης, ὁ τῶν Λευκαδίων ἰσθμός* κτλ.· αργότερα όμως χρησιμοποιείται η λέξη μόνη της (χωρίς προσδιορισμό) και σημαίνει ειδικά τον ισθμό της Κορίνθου: (*Εὐρυβιάδης ἐβούλετο*) *πλεῖν ἐπὶ τὸν ἰσθμόν* κτλ. (Πβ. τα νεοελλ.: *η πόλη* = κάθε πόλη· έπειτα, ειδικά = η Κωνσταντινούπολη —και τότε γράφεται *η Πόλη*—, *μοναχός* = μόνος, απομονωμένος· έπειτα, ειδικά = καλόγερος κτλ.).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Α

ἄγαμαι. Βλ. § 347, 4 (σ. 231)

ἄγνομι. Βλ. κατάγνομι.

ἀγορεύω (θέματα βλ. § 358, σ. 240), πρτ. ἡγόρευον, μέλλ. -αγορεύσω και συνήθ. -ερώ, αόρ. -ηγόρευσα και β' -εἶπον, πρκμ. -εἶρηκα, υπερσ. -ειρήκειν. Παθ. ἀγορευόμαι, πρτ. -ηγορευόμην, μέσ. μέλλ. ὡς παθ. -αγορεύσομαι, παθ. μέλλ. -ρηθήσομαι, παθ. αόρ. -ηγορεύθην και συνήθ. -ερρήθην, πρκμ. -ειρήμαι, υπερσ. -ειρήμην. Παράγ. ἀγόρευσις, ἀγορητής, προσρητέος, προσ-αγορευτέος, ἀπόρρητον κτλ.

ἄγω (= οδηγώ, φέρνω· θ. ἀγ-), πρτ. ἤγον, μέλλ. ἄξω, αόρ. β' ἤγαγον (βλ. § 314, 1, δ), πρκμ. ἤχα και (μτγν.) ἀγήοχα (βλ. § 69, 2, α), υπερσ. (μτγν.) ἡγηχόειν. Μέσ. και παθ. ἄγομαι, πρτ. ἡγόμην, μέσ. μέλλ. ἄξομαι, μέσ. αόρ. β' ἡγαγόμην, παθ. μέλλ. ἀχθήσομαι, παθ. αόρ. ἤχθην, πρκμ. ἤγμαι, υπερσ. ἤμην. Παράγ. ἀγωγή, ἀγωγός, ἀγωγεύς, ἐπακτός, ἐπέισακτος, ἀκτέον κτλ.

ἀδικέω -ῶ. Βλ. § 359, 4 (σ. 241).

ᾄδω (= ψάλλω, τραγουδῶ· θ. ἀειδ-, ᾄδ-), πρτ. ᾄδον, μέσ. μέλλ. ὡς ενεργ. ᾄσομαι (βλ. § 359, 3), αόρ. ᾄσα. Παθ. ᾄδομαι, παθ. αόρ. ᾄσθην. Παράγ. ᾄσμα, ᾠδή (από το ἀοιδή), ἀστέον.

αἰδέομαι -οὔμαι. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 214).

αἰνέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 213).

αἰρέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214) και § 358 (σ. 240).

αἶρω (= σηκώνω· θ. ἀρ- και απ' αυτό ἀρj- = αἶρ-, § 301, 2), πρτ. ἤρον, μέλλ. ἀρώ, αόρ. ἤρα (υποτ. ἄρω, προστ. ἄρον κτλ.), πρκμ. ἤρκα, ὑπερσ. -ἤρκειν. Μέσ. και παθ. αἶρομαι, πρτ. ἡρόμην, μέσ. μέλλ. ἀροῦμαι, μέσ. αόρ. ἡράμην, παθ. αόρ. ἤρθην (και ὡς μέσ.), πρκμ. ἤρμαι, υπερσ. ἤρμην. Παράγ. ἄρσις, ἄρμα (= το βάρος που σηκώνει κανείς), ἄρδην κτλ.

αἰσθάνομαι (αποθ. μέσ.· θ. αἰσθ- απ' αυτό αἰσθ-αν- § 357, β' και αἰσθε- = αἰσθη- § 353, γ), πρτ. ἡσθανόμην, μέσ. μέλλ. αἰσθήσομαι, μέσ. αόρ. β' ἡσθόμην (βλ. § 314, 1, α), πρκμ. ἡσθημαι, υπερσ. ἡσθήμην. Παράγ. αἰσθημα, αἰσθησις, αἰσθητός (ευαίσθητος, ἀναίσθητος).

αἰτιάομαι -ῶμαι (αποθ. μεικτό). Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

1. Οι παύλες εμπρός από τους τύπους σημαίνουν ότι αυτοί βρίσκονται μόνο σύνθετοι.

ἀκέομαι -οὔμαι (αποθ. ενεργ.). Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 215).

ἀκούω. Βλ. § 291 (σ. 179) και § 359, 3 (σ. 241).

ἄλέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 215).

ἀλίσκομαι (= πιάνομαι, κυριεύομαι· αποθ., παθ. του αἰρέω -ῶ· θ. *Φαλ-* = ἄλ-, απ' αυτό *ἀλ-ισκ-* § 354 και *Φαλω-* = ἄλω-, ἄλο-), πρτ. *ἡλίσκωμην*, μέσ. μέλλ. με παθ. σημασ. *ἀλώσομαι* (§ 359, 4), ενεργ. αόρ. β' με παθ. σημασ. *ἔάλων* και σπάν. με συναίρεση *ἤλων* (§ 269, 1, δ· ὑποτ. *ἄλῶ*, -ῶς, -ῶ κτλ., ευκτ. *ἀλοίην*, απαρ. *ἀλῶναι*, μετ. *ἀλούς*), πρκμ. *ἔάλωκα* και σπάν. με συναίρ. *ἤλωκα* (β. § 272, 4), υπερσ. *ἤλωκειν*. Παράγ. *ἄλωσις*, *ἄλωτος*, *εὐάλωτος* κτλ.

ἁμαρτάνω (= αποτυχαίνω, λαθεύω· θ. *ἁμαρτ-*· απ' αυτό *ἁμαρτ-αν-* § 357, β' και *ἁμαρτε-* = *ἁμαρτη-* § 353, γ) πρτ. *ἡμάρτανον*, μέσ. μέλλ. μ' ενεργ. σημασ. *ἁμαρτήσομαι* (§ 359, 3), αόρ. β' *ἤμαρτον*, (βλ. § 314, 1, α) πρκμ. *ἡμάρτηκα*, υπερσ. *ἡμαρτήκειν*. Παθ. *ἁμαρτάνομαι* και συνήθ. ως απρόσ. *ἁμαρτάνεται*, πρτ. *ἡμαρτάνετο*, παθ. αόρ. *ἡμαρτήθη*, πρκμ. *ἡμάρτηται*, υπερσ. *ἡμάρτητο*. Παράγ. *ἁμαρτία*, *ἁμάρτημα*, *ἁμαρτωλός*, *ἀναμάρτητος*, *ἐπεξαμαρτητέον* κτλ.

ἁμφιέννυμι (*ἁμφι* + *ἐν-νυ-μι* = ντύνω· θ. *Φεσ-* = *ἐσ-*· απ' αυτό *ἐσνυ-* = *ἐννυ-* § 333, δ), πρτ. *ἡμφιέννυν* (§ 269, 2, α), μέλλ. συνηρ. *ἁμφιῶ*, -*εῖς*, -*εῖ* κτλ., αόρ. *ἡμφίεσα*. Μέσ. *ἁμφιέννυμαι*, (πρτ. *ἡμφιεννύμην*), μέσ. μέλλ. *ἁμφιέσομαι*, πρκμ. *ἡμφίεσμαι*. Παράγ. *ἁμφίεις*, *ἁμφίεσμα*, *εἶμα* (από το *Φεσ-μα*), *ἐσθής* (από το θ. *Φεσ-*, *ἐσ-*, *ἐσ-*), *ἰμάτιον* (υποκορ. από το *Φέσ-μα*, *εἶμα*, *ἱμα*).

ἀναλίσκω και ἀναλῶω -ῶ (= ξεδεύω· θ. *ἀν-αλ-*· απ' αυτό *ἀν-αλ-ισκ-* § 354 και *ἀν-αλο-*), πρτ. *ἀνήλiskon* και *ἀνήλουν*, μέλλ. *ἀναλώσω*, αόρ. *ἀνήλωσα*, πρκμ. *ἀνήλωκα*. Μέσ. και παθ. *ἀναλίσκομαι* και σπάν. *ἀναλῶμαι -οὔμαι*, πρτ. *ἀνηλίσκωμην* και *ἀνηλούμην*, παθ. μέλλ. *ἀναλωθήσομαι*, παθ. αόρ. *ἀνηλώθην*, πρκμ. *ἀνήλωμαι*, υπερσ. *ἀνηλώμην*. Παράγ. *ἀνάλωμα*, *ἀνάλωσις*, *ἀναλωτής*, *ἀναλωτέος* κτλ.

ἀνιάω -ῶ (= λυπώ, στενοχωρώ· θ. *ἀνιᾶ-*), πρτ. *ἠνίαον -ων*, μέλλ. *ανιᾶ́σω*, αόρ. *ἠνιᾶσα* (§ 331, 1). Μέσ. *ἀνιῶμαι*, πρτ. *ἠνιῶμην*, μέσ. μέλλ. *ἀνιᾶ́σομαι*, παθ. αόρ. ως μέσ. *ἠνιᾶ́θην* § 359, 5). Παράγ.· *ἀνιᾶρός* κτλ.

ἀνοίγω και ἀνοίγνυμι (*ἀνα* + *οἶγω*· θ. *Φοιγ-* = *οἶγ-*· απ' αυτό *οἶγ-νυ-* § 333, α), πρτ. *ἀνέφωγον* (§ 269, 1, δ), μέλλ. *ἀνοίξω*, αόρ. *ἀνέφωξα*, πρκμ. *ἀνέφωχα* (§ 272, 2). Παθ. *ἀνοίγομαι*, πρτ. *ἀνεφώγωμην*, παθ. αόρ. *ἀνεφώχθην*, πρκμ. *ἀνεφώμην*, υπερσ. *ἀνεφώμην*, συντελ. μέλλ. *ἀνεφώσομαι* (= θά είμαι ανοιχτός). Παράγ. *ἄνοιγμα*, *ἄνοιξις*, *ἀνοικτός*, *ἀνοικτέον*.

άνύω και άνύτω (ή **άνύτω**). Βλ. § 291 (σ. 179).

άπεχθάνομαι (αποθ. = γίνομαι μισητός· θ. *έχθ-* απ' αυτό *έχθ-αν-* § 357, β' και *έχθε-* = *έχθη-* § 353, γ), πρτ. *άπηχθανόμην*, μέσ. μέλλ. με παθ. σημασ. *άπεχθήσομαι*, μέσ. αόρ. β' με παθ. σημασ. *άπηχθόμην*, πρκμ. *άπήχθημαι*, υπερσ. *άπηχθήμην*.

(άπο)δειλιάω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

(άπο)διδράσκω (= δραπετεύω· θ. *δρα-* και απ' αυτό *δι-δρα-σκ-* § 356), πρτ. *άπεδίδρασκον*, μέσ. μέλλ. μ' ενεργ. σημασ. *άποδράσσομαι* (§ 359, 3), αόρ. β' *άπέδραν* (§§ 349-350), πρκμ. *άποδέδρακα*, υπερσ. *άπεδεδράκειν*. Παράγ. *άπόδρασις*, *άδραστος* (= εκείνος που δεν μπορεί να ξεφύγει).

(άπο)θνήσκω (θ. *θαν-*, *θνα-*, *θνη-* και απ' αυτό *θνη-ισκ-* = *θνησκ-* § 354), πρτ. *άπέθνησκον*, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) *άποθανοῦμαι*, αόρ. β' *άπέθανον*, πρκμ. *τέθνηκα* (§ 351, 9), υπερσ. *έτεθνήκειν*, συντελ. μέλλ. *τεθνήξω*. Παράγ. *θνητός*.

άπόλλυμι και άπολλύω (= καταστρέφω, χάνω· θ. *όλ-* απ' αυτό *όλ-νυ-* = *όλλυ-* και *όλε-*), πρτ. *άπόλλυν* και *άπόλλυον*, μέλλ. (συνηρ.) *άπολω*, αόρ. *άπόλεσα*, πρκμ. *άπολώλεκα* (§ 273), υπερσ. *άπωλωλέκειν*, συντελ. μέλλ. *άπολωλεκώς έσομαι*. Παθ. *άπόλλυμαι*, πρτ. *άπωλλύμην*, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) *άπολοῦμαι*, μέσ. αόρ. β' με παθ. σημασ. *άπωλόμην*, ενεργ. πρκμ. β' με παθ. σημασ. *άπόλωλα* (§ 273), υπερσ. *άπωλώλειν*. Παράγ. *όλετήρ*, *όλεθρος*, *άπόλεια*, *πανώλης*, *έξώλης* (= *όλότελα χαμένος*), *προώλης* (= *χαμένος από πριν*, *άξιος να χαθεί πρόωρα*).

άρέσκω (θ. *άρ-*, *άρε-* και απ' αυτό *άρε-σκ-* § 354), πρτ. *ήρεσκον*, μέλλ. *άρέσω*, αόρ. *ήρεσα*. Μέσ. *άρέσκομαι*, πρτ. *ήρεσκόμην*, μέσ. αόρ. *ήρεσάμην*. Παράγ. *άρεστός* (*εύάρεστος*, *δυσάρεστος*) κτλ.

άρκέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 215).

άρώω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. γ, 1 (σ. 216).

αὔξω και αυξάνω (θ. *αὔγ-* + *σ* = *αὔξ-* § 357, ζ' και απ' αυτό *αὔξ-αν-* § 357, β' και *αὔξε-* = *αὔξη-* § 353, γ), πρτ. *ηὔξανον* και *ηὔξον*, μέλλ. *αὔξήσω*, αόρ. *ηὔξησα*, πρκμ. *ηὔξηκα*. Μέσ. και παθ. *αὔξομαι* και *αὔξήσομαι*, πρτ. *ηὔξόμην* και *ηὔξανόμην*, μέσ. μέλλ. *αὔξήσομαι*, παθ. μέλλ. *αὔξηθήσομαι*, παθ. αόρ. *ηὔξηθην*, πρκμ. *ηὔξημαι*, υπερσ. *ηὔξημην*. Παράγ. *αὔξησις*, *αὔξητός*, *αὔξητέον* κτλ.

άφικνέομαι -οῦμαι (αποθ. = φθάνω· θ. *ίκ-* και απ' αυτό *ίκ-νε-* § 357, δ'), πρτ. *άφικνούμην*, μέσ. μέλλ. *άφίξομαι*, μέσ. αόρ. β' *άφικόμην*, πρκμ. *άφίγμαι*, υπερσ. *άφίγμην*. Παράγ. *άφιξις*, *έφικτός* (*άνέφικτος*) κτλ.

ἄχθομαι (αποθ. = στενοχωριέμαι, αγανακτώ· θ. ἀχθ- και ἀχθεσ-), πρτ. ἤχθόμην, μέσ. μέλλ. ἀχθέσομαι, παθ. αόρ. με μέσ. σημασ. ἤχθέσθην.

B

βαίνω (= βαδίζω· θ. βη- και βα-· απ' αυτό βα-νι- = βαιν- § 357, ε'), πρτ. -εβαινον, μέσ. μέλλ. μ' ενεργ. σημασ. -βήσομαι (§ 359, 3), αόρ. β' -εβην (§§ 349 - 350), πρκμ. βέβηκα (§ 351, 10), υπερσ. ἐβεβήκειν. Παθ. -βαίνομαι, παθ. αόρ. -εβάθην, πρκμ. -βέβαμαι. Παράγ. βάσις, βάδην, -βατός (ἄβατος κτλ.).

βάλλω (= ρίχνω, χτυπώ· θ. βαλ-· απ' αυτό βαλ-ι- = βαλλ- § 301, 1 και βλη- § 309, δ), πρτ. ἔβαλλον, μέλλ. (συνηρ.) βαλῶ, αόρ. β' ἔβαλον (§§ 310-311), πρκμ. βέβληκα, υπερσ. ἐβεβλήκειν. Παθ. βάλλομαι, πρτ. ἐβαλλόμην, μέσ. μέλλ. -βαλοῦμαι, μέσ. αόρ. β' ἐβαλόμην, παθ. μέλλ. βληθήσομαι, παθ. αόρ. ἐβλήθην, πρκμ. -βέβλημαι, υπερσ. -εβεβλήμην. Παράγ. βλήμα, βλητός (ἀπόβλητος κτλ.), βλητέον κτλ.

βιβάζω (= βάζω· θ. βα-· απ' αυτό βι-βα- § 355 και από αναλογία προς τα σε -άζω θ. βιβαζ-, πρτ. -εβίβαζον, μέλλ. (συνηρ.) βιβῶ, -ᾶς, -ᾷ κτλ. αόρ. -εβίβασα. Παθ. βιβάζομαι, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) βιβῶμαι, -ᾶ, -ᾷ κτλ., μέσ. αόρ. -εβιβασάμην. Παράγ. -βιβαστέον κτλ.

βιβρώσκω (= τρώγω· θ. βρω- και απ' αυτό βι-βρω-σκ- § 356), εύχρ. μόνο ο ενεργ. πρκμ. βέβρωκα, το απαρ. παθ. πρκμ. -βεβρωῖσθαι και η μετ. -βεβρωμένος. Παράγ. βρωτός (ἡμίβρωτος). Τα λοιπά αναπληρώνονται από το ἐσθίω.

βλαστάνω (θ. βλαστ-· απ' αυτό βλαστ-αν- § 357, β' και βλαστε- = βλαστη- § 353, β), πρτ. ἐβλάστανον, αόρ. β' ἔβλαστον, υπερσ. ἐβλαστήκειν.

βλώσκω (ποιητ. = έρχομαι· θ. μολ- και με μετάθεση μλο- = μβλο- = βλω-· απ' αυτό βλω-σκ- § 354), αόρ. β' ἔμολον.

βούλομαι (αποθ. παθ. = θέλω· θ. βουλ- και βουλε- = βουλη- § 353, γ), πρτ. ἐβουλόμην και ἡβουλόμην (§ 269, 1, α), μέσ. μέλλ. βουλήσομαι, παθ. αόρ. ἐβουλήθην και ἡβουλήθην, πρκμ. βεβούλημαι. Παράγ. βούλησις, βούλημα, βουλητός (ἀβούλητος).

Γ

Γελάω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 2 (σ. 213).

γεύω. Βλ. § 291 (σ. 179).

γηράσκω και (σπάν.) **γηράω-ῶ** (θ. γηρα- και απ' αυτό γηρα-σκ- § 354), πρτ. ἐγήρασκον, μέλλ. γηράσω και μέσ. ως ενεργ. -γηράσομαι, αόρ. α' ἐγήρασα, αόρ. β' ἐγήραν (§§ 349 - 350), πρκμ. γεγήρακα. Παράγ. ἀγήρατος.

γίνομαι (αποθ., θ. γεν-, γενε- = γενη- και γι-γν- § 355), πρτ. ἐγενόμην, μέσ. μέλλ. γενήσομαι, μέσ. αόρ. β' ἐγενόμην (βλ. § 314, 1, γ), πρκμ. γεγένημαι και ενεργ. πρκμ. β' (με την ίδια σημασι.) γέγονα, υπερσ. ἐγεγενήμην και ενεργ. υπερσ. β' (με την ίδια σημασι.) ἐγεγόνειν. Παράγ. γένος, γενεά, γένεσις, γενέτης ή γενετήρ (θηλ. γενέτειρα), γονεύς, γόνος κτλ.

γινώσκω (= ξέρω, φρονώ, αποφασίζω· θ. γνω- και απ' αυτό γι-γνω-σκ- § 356), πρτ. ἐγίνωσκον, μέσ. μέλλ. γνώσομαι (§ 359, 3), αόρ. β' ἔγνω (§§ 349 - 350), πρκμ. ἔγνωκα (§ 272, 1), υπερσ. ἐγνώκειν. Παθ. γινώσκομαι, πρτ. ἐγινώσκόμην, παθ. μέλλ. γνω-σ-θήσομαι (πβ. § 294), παθ. αόρ. ἐγνώ-σ-θην, πρκμ. ἔγνω-σ-μαι, υπερσ. ἐγνώ-σ-μην. Παράγ. γνώσις, γνώστης, γνώμη, γνωστός (ἄγνωστος), γνωστέος κτλ.

Δ

Δάκνω (= δαγκώνω· θ. δηκ-, δακ- και απ' αυτό δακ-ν- § 357, α'), πρτ. ἔδακνον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) δήξομαι, αόρ. β' ἔδακον. Μέσ. και παθ. δάκνομαι, παθ. αόρ. ἐδήχθην, πρκμ. δέδηγμα. Παράγ. δήξις, δῆγμα κτλ.

δέδοικα και **δέδια**. Βλ. § 351, 8 (σ. 236).

δείκνυμι (= δείχνω). Βλ. § 336 (σ. 219).

δέω - δῶ (= δένω). Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

δέω, **δεῖς**, **δεῖ** κτλ. Βλ. § 327 (= ἔχω ανάγκη· θ. δε- και απ' αυτό δεε- = δεη- § 353, γ), πρτ. ἔδεον, ἔδεις κτλ. (§ 327), μέλλ. δεήσω, αόρ. ἐδέησα. (Συνηθ. ως απρόσ. δεῖ, ἔδει, δεήσει, ἐδέησε, δεδέηκε). Μέσ. δέομαι, δέη ή δέει, δεῖται κτλ. (§ 327), πρτ. ἐδεόμην, μέσ. μέλλ. δεήσομαι, παθ. αόρ. ως μέσ. ἐδεήθην, πρκμ. δεδέημαι.

διαλέγομαι (αποθ. μέσ. = συνομιλώ, συζητώ· θ. λεγ-, πρτ. διελεγόμην, μέσ. μέλλ. διαλέξομαι και σπάν. παθ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) διαλεχθήσομαι, παθ. αόρ. (μ' ενεργ. σημασι.) διελέχθην, πρκμ. διείλεγμα (§ 272, 6), υπερσ. διειλέγμην. Παράγ. διάλεξις, διάλογος, διάλεκτος, διαλεκτέον. Βλ. και ρ. λέγω (= μιλώ).

δίδωμι (= δίνω). Βλ. § 346, δ (σ. 299).

διψῶ. Βλ. § 325 (σ. 209), πρτ. ἐδίψων, -ης, -η κτλ., αόρ. ἐδίψησα.

δοκέω -ῶ (= φαίνομαι, μου φαίνεται, νομίζω· θ. *δοκ-* και *δοκε-* § 353, α), πρτ. *εδόκουν*, μέλλ. *δόξω*, αόρ. *έδοξα*. Και ως απρόσωπο: *δοκεῖ*, πρτ. *εδόκει*, μέλλ. *δόξει*, αόρ. *έδοξε*, πρκμ. *δέδοκται* και *δεδογμένον* *έστί*, υπερσ. *εδέδοκτο*. Παράγ. *δόξα*, *δόκησις*, *δόγμα*, *αδόκητος* (*ἀπροσδόκητος*) κτλ.

δράω -δρῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 3 (σ. 213).

δύναμαι. Βλ. § 347, 5.

E

ἔάω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

ἐγείρω (= σηκώνω· θ. *ἐγερ-* απ' αυτό *ἐγειρ-* § 301, 3, *ἐγρ-* § 62, 1 και *έγορ-* § 62, 6), πρτ. *ἤγειρον*, μέλλ. (συνηρ.) *ἐγεράω* (§ 302), αόρ. *ἤγειρα*, πρκμ. β' (με ουδ. διάθ.) *ἐγρήγορα* (= αγρυπνώ, είμαι άγρυπνος), § 273), υπερσ. *ἐγρηγόρειν*. Μέσ. και παθ. *ἐγείρομαι*, πρτ. *ἤγειρόμην*, μέσ. αόρ. β' *ἤγρόμην* (υποτ. *ἐγρ-ωμαι* κτλ.), παθ. αόρ. και ως μέσ. *ἤγέρθην*, πρκμ. *ἐγήγερμαι* (§ 273). Παράγ. *ἐγερσις*, *ἐγερτός*, *ἐγερτέον*. **ἐθέλω** και (σπάν.) **θέλω** (θ. *έθειλ-* και *έθελε-* = *έθειλη-* § 353, γ), πρτ. *ἤθελον*, μέλλ. (*έ*)*θελήσω*, αόρ. *ἤθέλησα*, πρκμ. *ἤθέληκα*, υπερσ. *ἤθελήκειν*. Παράγ. *έθειλοντής* (μτγν. *θέλησις*, *θέλημα*) κτλ.

εἵμαρται. Βλ. § 351, 13 (σ. 237).

εἶμι. Βλ. § 351, 2 (σ. 234). Βλ. και *έρχομαι*.

εἰμί. Βλ. § 275 (σ. 162). Πβ. και § 358.

εἴωθα, πρκμ. με σημασ. ενεστ. § 359, 2 (= συνηθίζω· θ. σ*Feθ* = σ*Fηθ* = σ*Fωθ*- § 272, 6), υπερσ. με σημασ. πρτ. *εἴωθειν* ή *εἴωθώς* ήν. Παράγ. *εἴωθότως* (= κατά συνήθεια).

ἐκ-πλήττω (= προκαλώ έκπληξη· θ. *πληγ-* απ' αυτό *πληγ-j* = *πληττ-* § 292, 2 και *πλάγ-* § 317, 2), πρτ. *έξ-έπληττον*, μέλλ. *έκπλήξω*, αόρ. *έξ-έπληξα*. Μέσ. και παθ. *έκ-πλήττομαι*, πρτ. *έξ-επληττόμην*, παθ. μέλλ. β' (ως μέσος) *έκ-πλαγήσομαι*, παθ. αόρ. β' (και ως μέσος) *έξ-επλάγην*, πρκμ. *έκ-πέπληγμαι*, υπερσ. *έξ-επεπλήγμην*. Παράγ. *έκπληξις*, *έκπληκτος* κτλ. Όμοια σχηματίζονται οι χρόνοι του *κατα-πλήττω*. Βλ. και *πλήττω*.

ἐλαύνω (= θέτω σε κίνηση, προχωρώ έφιππος ή πάνω σε ~~εμάξα~~· θ. *έλα-* και απ' αυτό *έλα-νυ-* = *έλαυν-* § 357, ε'), πρτ. *ἤλαυνον*, μέλλ. (συνηρ.) *έλῶ*, -ᾱς, -ᾱ κτλ. (από το *έλά-σω*), αόρ. *ἤλασα*, πρκμ. *έλήλακα* (§ 273). Μέσ. και παθ. *ελαύνομαι*, πρτ. *ἤλαυνόμην*, μέσ. αόρ. *ἤλασάμην*, παθ. αόρ. *-ηλάθην*, πρκμ. *έλήλαμαι* (§ 273). Παράγ. *έλασις*, *ελατός* (*θεήλατος*, *σφυρήλατος* κτλ.), *ελατέον* κτλ.

ἔλκω (= σέρνω, τραβῶ· θ. *Φελκ-* = *ἐλκ-* και *Φελκῦ-* = *ἐλκῦ*) πρτ. *εἴλκων*, μέλλ. *ἐλῶ*, αόρ. *εἴλκῃσα*, πρκμ. *-εἴλκυκα*, μέσ. και παθ. *ἐλκόμεαι*, πρτ. *εἴλκόμεην*, μέσ. αορ. *-εἴλκυσάμην*, παθ. αόρ. *-εἴλκυσθην*, πρκμ. *-εἴλκυσαι*. Παράγ. *ἐλξις*, *ἐλκτός*, *ἐλκτέον*.

ἐμέω -*ῶ* (= κάνω εμετό). Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

ἔοικα. βλ. § 351, 11.

ἐπαινέω -*ῶ*. Βλ. *αἰνέω* -*ῶ*.

ἐπιλανθάνομαι (αποθ. μέσ. = λησμονώ· θ. *ληθ-*, *λαθ-*, και *λα-ν-θ-αν-* § 357, γ'). πρτ. *ἐπ-ελανθανόμην*, μέσ. μέλλ. *ἐπι-λήσομαι*, μέσ. αόρ. β' *ἐπ-ελαθόμην*, πρκμ. *ἐπι-λέλῃσμαι*, υπερσ. *ἐπ-ελελήσμην*. Παράγ. *ἐπι-λήσμων* κ.ά.

ἐπιμελέομαι -*οῦμαι* και *ἐπιμέλομαι* (αποθ. παθ. = φροντίζω· θ. *ἐπι-μελ-* και *ἐπι-μελε-* = *ἐπι-μελε-* § 353, γ); πρτ. *ἐπεμελούμην* και *ἐπεμελόμην*, μέσ. μέλλ. *ἐπιμελήσομαι*, παθ. μέλλ. (ως μέσ.) *ἐπιμεληθήσομαι*, παθ. αόρ. (ως μέσος) *ἐπεμελήσθην*, πρκμ. *ἐπιμεμέλημαι*. Παράγ. *ἐπιμελητής*, *ἐπιμέλημα*, *ἐπιμελητέον* κ.ά.

ἐπίσταμαι. Βλ. § 347, 6 (σ. 230).

ἐπομαι (αποθ. μέσ. = ακολουθώ· θ. *σεπ-*, *ἐπ-* § 64, 1 και *σπ-* § 62, 1), πρτ. *εἰπόμην* (§ 269, 1, β), μέσ. μέλλ. *ἐπομαι*, μέσ. αόρ. β' *ἐσπόμην* (υποτ. *ἐπίσπωμα* κτλ., βλ. § 313, 2 και 314, β). Τα λοιπά από το συνών. *ἀκολουθῶ*.

ἐρχομαι (αποθ., θέματα: α) *ἐρχ-*, β) ισχυρό *εἶ-* και αδύνατο *ἶ-*, γ) ισχυρό *ἐλευθ-* και *ἀδύν.* *ἐλυθ-* και με συγκοπή *ἐλθ-* § 62, 1), πρτ. *ἦειν* και *ἦα*, μέλλ. *εἶμι* (= θα ἐρθω ἢ θα πάω, § 351, 2), αόρ. β' *ἦλθον* (§ 312, 2), πρκμ. *ἐλήλυθα* (§ 273), υπερσ. *ἐληλύθην*. Παράγ. *ἐπ-ηλυσ*, γεν. *ἐπ-ήλυδος* (= αὐτός που ἦρθε τελευταία), *νέ-ηλυσ*, γεν. *νε-ήλυδος* (= νεοφερμένος) κ.ά.

ἐρωτάω -*ῶ* (θ. *ἐρωτα-* και *ἐρ-*, *ἐρε-* = *ἐρη-*), πρτ. *ἠρώτων*, μέλλ. *ἐρωτήσω* και μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *ἐρήσομαι*, αόρ. *ἠρώτησα* και μέσ. αόρ. β' (μ' ενεργ. σημασ.) *ἠρόμην* (υπ. *ἐρωμαι* κτλ.), πρκμ. *ἠρώτηκα*. Παθ. *ἐρωτῶμαι*, πρτ. *ἠρωτώμην*, παθ. αόρ. *ἠρωτήθην*, πρκμ. *ἠρώτημαι*. Παράγ. *ἐρώτησις*, *ἐρώτημα*, *ἐρωτητέον*.

ἐσθίω (= τρώγω· θέματα: α) *ἐδ-*, *ἐδε-* = *ἐδη-* § 353, β και *ἐδεσ-*, *ἐδο-*, *ἐδω-*· β) *ἐσθι-*, που ἐγινε μ' επέκταση από το αρχ. θ. *ἐδ-*· γ) *φαγ-*), πρτ. *ἤσθιον*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *ἐδ-ομαι*, αόρ. β' *ἔφαγον*, πρκμ. *ἐδήδοκα* (§ 273), παθ. πρκμ. *-εδήδεσμαι*. Παράγ. *ἐδεσμα*, *ἐδω-δή*, *ἐδεστός*, *ἐδεστέον*.

εὕρισκω (θ. *εὕρ-* απ' αὐτό *εὕρ-ισκ-* § 354 και *εὕρε-* = *εὕρη-* § 353, β), πρτ. *ἠῦρισκον* και *εὕρισκον*, μέλλ. *εὕρήσω*, αόρ. β' *ἠῦρον* και *εὕρον*,

πρκμ. *ηύρηκα* και *εύρηκα*. Μέσ. και παθ. *εύρίσκομαι*, πρτ. *ηύρισκόμην* και *εύρισκόμην*, μέσ. μέλλ. *εύρήσομαι*, μέσ. αόρ. β' *ηύρόμην* και *εύρόμην*, παθ. μέλλ. *εύρεθήσομαι*, παθ. αόρ. *ηύρέθην* και *εύρέθην*, πρκμ. *εύρημαι*, υπερσ. *ηύρήμην* και *εύρήμην*. Παράγ. *εύρεσις*, *εύρημα*, *εύρετος* (*ἀνεύρετος*, *δυσεύρετος* κτλ.).

ἔχω (θ. *σεχ-*· απ' αυτό *έχ-* § 64, 1, *έχ-*, *σχ-* § 62, 1, *σχε-*, *σχη-*, § 353, β), πρτ. *εἶχον* (§ 269, 1, β), μέλλ. *ἔξω* και *σχήσω*, αόρ. β' *ἔσχον* (υποτ. *σχῶ*, *σχῆς*, *σχῆ* κτλ., ευκτ. *σχοίην*, *σχοίης*, *σχοίη* κτλ., αλλά συνθ. *παράσχοιμι*, *παράσχοις*, *παράσχοι* κτλ., προστ., *σχές*, απαρ. *σχεῖν*, μετ. *σχών*, *σχοῦσα*, *σχόν*, βλ. § 314, 1, Β), πρκμ. *ἔσχηκα*. Μέσ. και παθ. *ἔχομαι*, πρτ. *εἰχόμην*, μέσ. μέλλ. *ἔξομαι* και *-σχήσομαι*, μέσ. αόρ. β' (και ως παθ.) *έσχόμην* (υποτ. *σχῶμαι*, *σχῆ*, *σχῆται* κτλ.), πρκμ. *-έσχημαι*. Παράγ. *ἔξις*, *ἔξης*, *-οχος* (*ἐνοχος*, *ἔξοχος* κτλ.), *-οχή* (*έσοχή*, *έσοχή* κτλ.), *σχῆμα*, *σχέσις*, *-εκτός* (*ἀνεκτός* κτλ.), *έκτεος*, *έκτεον* κ.ά.

ἔψω (= βράζω· θ. *έπ-*· απ' αυτό *έπ-σ-* = *έψ-* § 357, ζ' και *έψε-* = *έψη-* § 353, β), πρτ. *ἤψον*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *έψησομαι*, αόρ. *ἤψησα*. Παθ. *ἔψομαι*. Παράγ. *έψησις*, *έψημα* (μτγν. *άφέψημα*), *έψητος* ή *έφθος* (= βραστός) και *όπητος* (= ψητός), όπου δεν κρατήθηκε η δασεία του θέματος.

Ζ

Ζεύγνυμι (= ζεύω· θ. 1) ισχυρό *ζευγ-* και απ' αυτό *ζευγ-νυ-* § 333, α' 2) αδύνατο *ζυγ-*), πρτ. *-εζεύγνυν*, αόρ. *ἔζευξα*. Μέσ. και παθ. *ζεύγνυμαι*, μέσ. αόρ. *ἔζευξάμην*, παθ. αόρ. α' *έζεύχθην*, παθ. αόρ. β' *έζύγην*, πρκμ. *ἔζευγμαι*. Παραγ. *ζεῦγος*, *ζεῦξις*, *ζευκτός* κ.ά.

ζῶ (θ. *ζη-* § 325 και *βιω-*, *βιο-* § 358), πρτ. *ἔζων*, μέλλ. *ζήσω* και συνήθ. μέσ. μέλλ. (με την ίδια σημασ.) *βιώσομαι*, αόρ. β' *έβίων* (§ 349), πρκμ. *βεβίωκα*. Παθ. πρκμ. *βεβίωται*, μτχ. *ό βεβιωμένος* (*βίος*) και τα *βεβιωμένα*. Παράγ. *βιωτός* (*άβιώτος*), *βιωτέος*, *-τέον*.

ζώννυμι (= ζώνω· θ. *ζωσ-* και απ' αυτό *ζωσ-νυ-* = *ζωννυ-* § 333, δ), αόρ. *-έζωσα*. Παθ. πρκμ. *ἔζωσμαι* ή *έζωμαι*. Παράγ. *ζῶμα* (*διάζωμα*), *ζωστήρ*, *ἄζωστος* κ.ά.

Η

ἤδομαι (αποθ. = ευχαριστιέμαι, ευφραίνομαι· θ. *ήδ-*), πρτ. *ἠδόμην*, παθ. μέλλ. (ως μέσος) *ἡσθήσομαι*, παθ. αόρ. (ως μέσος) *ἡσθην*.

ήμι. Βλ. § 351, 4 (σ. 235).
ήκω. Βλ. § 359, 1 (σ. 241).

Θ

Θέω, *θεῖς*, *θεῖ* κτλ. § 327 (= τρέχω· θ. 1) ισχυρό *θεF-* = *θεν-* 2) αδύνατο *θε-*), πρτ. *ἔθεον*, *-εις*, *-ει* κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) - *θεύσομαι* (§ 359, 3). Τα λοιπά από το ρ. *τρέχω*. Παθ. μόνο *μεταθέομαι* (= καταδιώκομαι, με κυνηγοῦν). Παράγ. *θοός* (ποιητ. = γρήγορος).

θηράω -*ῶμαι* (= κυνηγῶ). Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).
θιγγάνω (εγγίζω, ψαύω· θ. *θιγ-* και απ' αυτό *θι-ν-γ-αν-* = *θιγγαν-* § 357, γ'), αόρ. β' *ἔθιγον*. Τα λοιπά από το *ἄπτομαι*. Παράγ. *ἄθικτος*, *εὐθικτος*.

θνήσκω. Βλ. *ἀποθνήσκω*.

θραύω. Βλ. § 291 (σ. 179).

I

ἴαομαι -*ῶμαι* (ἀποθ.). Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

ἴζω. Βλ. *καθίζω*.

ἴημι. Βλ. § 346, γ (σ. 206).

ἰκνέομαι -*οὔμαι*. Βλ. *ἀφικνούμαι*.

ἰλάσκομαι (αποθ. μεικτό = ἐξιλεώνω· θ. *ἰλα-* και απ' αυτό *ἰλα-σκ-* § 354), πρτ. *ἰλασκόμην*, μέσ. μέλλ. *ἰλάσομαι*, μέσ. αόρ. *-ιλασάμην*, παθ. αόρ. *ἰλάσθην*. Παράγ. *ἰλασμός*, *ἰλαστής* κ.ά.

ἴστημι. Βλ. § 346, α (σ. 206).

K

Καθέζομαι *Κατὰ* + *ἔζομαι*, αποθ. = *κάθομαι*· θ. *σεδ-* = *εδ-* § 64, 1 και από αυτό *εδ-j-* = *έζ-* § 292, 3 και *εδε-* = *έδη-* § 353, β), πρτ. (με σημασ. αορ.) *ἐκαθεζόμην*, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) *καθεδοῦμαι*.

καθεύδω (*κατὰ* + *εὔδω* = κοιμούμαι· θ. *σευδ-* = *εὐδ-* § 64, 1 και *εὔδε-* = *εὐδη-* § 353, β), πρτ. *ἐκάθευδον* ή *καθηῦδον* (§ 269, 2, β), μέλλ. *καθευδήσω*. Παράγ. *καθευδητέον*.

κάθημαι. Βλ. § 351, 6.

καθίζω (*κατὰ* + *ἴζω* = βάζω κάποιον να καθίσει· θ. *σιδη-* = *σιδ-* = *ιδ-* §

64, 1 και απ' αυτό $\dot{\iota}\delta\text{-}j = \dot{\iota}\zeta\text{-}$ § 292, 3), πρτ. *ἐκάθιζον*, μέλλ. (συν-
νhr.), *καθιῶ*, -*εῖς*, -*εῖ* κτλ. (§ 295), αόρ. *ἐκάθισα* και *καθῖσα* (§ 269,
2, β). Μέσ. *καθίζομαι* (= κάθιζω τον εαυτό μου, βυθίζομαι), πρτ.
ἐκαθιζόμην, μέσ. μέλλ. *καθιζήσομαι*, μέσ. αόρ. -*ἐκαθισάμην*.

καίω και κάω. Βλ. § 291 (σ. 179).

καλέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

κάμνω (= κοπιᾶζω, κουράζομαι· θ. *Ἔκαμν-* § 357, α' και *κμη-* § 309, δ),
πρτ. *ἔκαμνον*, μέσ. μέλλ. *καμοῦμαι* (§ 302), αόρ. β' *ἔκαμον*, πρκμ.
κέκμηκα, υπερσ. *ἐκεκμήκειν*. Παράγ. *κάματος*, *ἀποκμητέον*.

κατάγνυμι (*κατά* + *ἄγνυμι* = σπάζω, τσακίζω· θ. *Ἔαγ-* = *ἀγ-* και απ' αυ-
τό *ἀγ-νυ-* § 333, α), μέλλ. *κατάξω*, αόρ. *κατέαξα* (υποτ. *κατ-άξω* κτλ.
§ 269, 1, γ). Παθ. *κατάγνυμαι*, παθ. αόρ. *κατεάγην* (υποτ. *καταγῶ*,
ευκτ. *καταγείην* κτλ.), ενεργ. πρκμ. β' με παθ. σημασ. *κατέαγα* (= εί-
μαι τσακισμένος). Παράγ. *κάταξις*, *κάταγμα*, *κατακτὸς* (= που μπορεί
κάνεις να τον σπάσει).

καταδαρθάνω (*κατά* + *δαρθάνω* = κοιμοῦμαι· θ. *δαρθ-* και *δαρθ-αν-* §
357, β'), αόρ. β' *κατέδαρθον*, πρκμ. *καταδεδάρθηκα*.

(κατα)λεύω. Βλ. § 291 (σ. 180).

κεῖμαι. Βλ. § 351, 5 (σ. 235).

κελεύω. Βλ. § 291 (σ. 179).

κεράννυμι και (σπάν.) κεραννύω (λέγεται για τα υγρά = κάνω μείγμα,
ανακατεύω· θ. *κερασ-* απ' αυτό *κερασ-νυ-* = *κεραννυ-* § 333, δ και
κρα-), αόρ. *ἐκέρασα*. Μέσ. και παθ. *κεράννυμαι*, παθ. μέλλ. *κραθήσο-*
μαι, παθ. αόρ. *ἐκράθην* και *ἐκεράσθην*, μέσ. αόρ. -*εκερασάμην*, πρκμ.
κέκραμαι, υπερσ. *ἐκεκράμην*. Παράγ. *κράσις*, *κράμα*, *κρατήρ*, *ἄκρα-*
τος, *εὐκρατος*, *ἀκέραστος*, *συγκρατέον* κ.ά.

κλαίω και κλάω. Βλ. § 291 (σ. 179).

κλείω (κλήω). Βλ. § 291 (σ. 179).

κλέπτω (θ. *κλεπ-* απ' αυτό *κλεπτ-* § 292, 1, *κλοφ-* § 296, 2 και 3, *κλαπ-*
§ 317, 1) πρτ. *ἔκλεπτον*, μέλλ. *κλέψω* και μέσ. μέλλ. (με την ἴδια ση-
μασ.) *κλέψομαι*, αόρ. *ἔκλεψα*, πρκμ. *κέκλοφα*. Παθ. *κλέπτομαι*, παθ.
αόρ. *ἐκλάπην*, πρκμ. -*κέκλεμμαι*. Παράγ. *κλέμμα*, *κλέπτης*, *κλοπή*.

κλήω. Βλ. § 291 (σ. 179).

κράζω (αρχικό θ. *κρα-* § 439 και 440, δ· ἔπειτα μ' επέκταση: 1) ἰσχυρό
κραFγ- = *κρανγ-* 2) αδύνατο *κραγ-* και απ' αυτό *κραγ-ζ-* = *κραζ-*)
αόρ. β' -*ἐκραγον*, πρκμ. β' (με σημασ. ενεστ.) *κέκραγα* (= φωνάζω
δυνατά), υπερσ. β' *ἐκεκράγειν* (§ 319). Παράγ. *κραυγή*· από το θ. του
πρκμ. *κεκραγμός*, *κεκράκτης* (ποητικά).

κρεμάννυμι (= κρεμῶ· θ. κρεμα- και κρεμασ-· απ' αυτό κρεμασ-νυ- = κρεμαννυ- § 333, δ), αόρ. ἐκρέμασα. Μέσ. και παθ. κρεμάννυμαι, παθ. αόρ. ἐκρεμάσθην, πρκμ. κρέμαμαι (βλ. § 348, 1, σ. 231).

κρούω. Βλ. § 291 (σ. 179).

κτάομαι -ῶμαι (αποθ. μεικτό· θ. κτα-, κτη-), πρτ. ἐκτώμην, μέσ. μέλλ. κτήσομαι, μέσ. αόρ. ἐκτησάμην, παθ. αόρ. ἐκτήθην, πρκμ. κέκτημαι και ἔκτημαι (υποτ. (κ)ἐκτημένος ὦ κτλ. και μονολ. κέκτωμαι, γ' ἐν. κεκτῆται, β' πλ. κεκτῆσθε· εὐκτ. (κ)ἐκτημένος εἶην κτλ. και μονολ. κεκτῆμην, κεκτῆο, κεκτῆτο κτλ.· προστ. κέκτησο· απαρ. κεκτῆσθαι, μετ. (κ)ἐκτημένος), υπερσ. ἐκεκτῆμην, συντελ. μέλλ. κεκτῆσομαι και ἐκτῆσομαι. Παράγ. κτῆμα, κτήτωρ, κτητὸς (ἄκτητος κτλ.), κτητέον κ.ά.

Λ

Λαγχάνω (= παίρνω κάτι με κλήρο, παίρνω μέρος σε κάτι· θ. 1) ισχυρό ληχ- 2) αδύνατο λᾶχ- και απ' αυτό λα-ν-χ-αν- = λαγχαν- § 357, γ'), πρτ. ἐλάγχανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) λήξομαι, αόρ. β' ἔλαχον, πρκμ. εἶληχα (§ 272, 6), υπερσ. εἰλήχειν. Παθ. λαγχάνομαι, παθ. αόρ. ἐλήχθην, πρκμ. εἶλημαι. Παράγ. λῆξις (= κλήρωση· διαφορετικό από το λῆξις = τέλος, παράγ. του λήγω), λάχος (= κλήρος, μερίδιο), ληκτέος κ.ά.

λαμβάνω (θ. 1) ισχυρό ληβ- 2) αδύνατο λαβ- και απ' αυτό λα-ν-β-αν- = λαμβαν- § 357, γ'), πρτ. ἐλάμβανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) λήψομαι, αόρ. β' ἔλαβον, πρκμ. εἶληφα (§ 272, 6), υπερσ. εἰλήφειν. Μέσ. και παθ. λαμβάνομαι, πρτ. ἐλαμβανόμην, παθ. μέλλ. ληφθήσομαι, παθ. αόρ. ἐλήφθην, μέσ. αόρ. β' ἐλαβόμην, πρκμ. εἶλημαι, υπερσ. -εἰλήμην. Παράγ. λῆψις, λῆμμα (δίλημμα κτλ.), λήπτης, ληπτὸς, ληπτέος κ.ά.

λανθάνω (= μένω κρυμμένος ή απαρατήρητος, ξεφεύγω την προσοχή κάποιου· θ. 1) ισχυρό ληθ- 2) αδύνατο λᾶθ- και απ' αυτό λα-ν-θ-αν- § 357, γ'), πρτ. ἐλάνθανον, μέλλ. λήσω, αόρ. β' ἔλαθον, πρκμ. λέληθα, υπερσ. ἐλελήθειν. Παράγ. λάθος, λήθη. Βλ. και ἐπιλανθάνομαι.

λέγω (= μιλῶ· θέματα βλ. § 358), πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω ή (συνηρ.) ἐρῶ, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. α' ἔλεξα ή εἶπα, αόρ. β' εἶπον, πρκμ. εἶρηκα (§ 272, 6), υπερσ. εἰρήκειν. Παθ. λέγομαι, πρτ. ἐλεγόμην, παθ. μέλλ. λεχθήσομαι και συνήθ. ῥηθήσομαι, παθ. αόρ. ἐλέχθην και συνήθ. ἐρρήθην, πρκμ. λέλεγμαι και συνήθ. ῥηθήσομαι, παθ. αόρ. ἐλέχθην και

συνήθ. ἐρρήθην, πρκμ. λέλεγμαι και συνήθ. εἴρημαι, υπερσ. εἰρήμην, συντελ. μέλλ. εἰρήσομαι. Παράγ. λέξις, λόγος, ῥῆμα, ῥήτωρ, λεκτός, λεκτέος. Βλ. καί ρ. διαλέγομαι.

-λέγω (= μαζεύω). Βλ. ρ. συλλέγω.

λείπω (= ἀφῆνω· θ. 1) ἰσχυρό λειπ- και με τροπή λοιπ- § 62,6· 2) ἀδύνατο λιπ-), πρτ. ἔλειπον, μέλλ. αόρ. β' ἔλιπον, πρκμ. β' ἔλοιπα, υπερσ. ἐλελοίπειν. Μέσ. και παθ. λείπομαι, πρτ. ἐλείπομην, μέσ. μέλλ. -λείνομαι, μέσ. αόρ. β' -ελιπόμην, παθ. μέλλ. -λειφθήσομαι, παθ. αόρ. ἐλείφθην, πρκμ. ἔλεειμμαι, υπερσ. ἐλελείμμην, συντελ. μέλλ. λελείψομαι. Παράγ. λειψίς (ἐκλειψίς, ἔλλειψις κτλ.), λειψίμα (διάλειμμα κτλ.), λειπτός (ἀδιάλειπτος κτλ.), λειπτέον, λοιπός κ.ά.

λεύω. Βλ. (κατα)λεύω § 291 (σ. 180).

λούω. Βλ. § 291 (σ. 180).

M

Μανθάνω (θ. μαθ- και απ' αυτό μα-ν-θ-αν- § 357, γ' και μαθε- = μαθη-), πρτ. ἐμάνθανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) μαθήσομαι, αόρ. β' ἔμαθον, πρκμ. μεμάθηκα, υπερσ. ἐμεμαθήκειν. Παθ. μόνο ενεστ. μανθάνομαι. Παράγ. μάθησις, μάθημα, μαθητής, μαθητός, μαθητέον κ.ά.

μάχομαι (αποθ. μέσ· θ. μαχ-, μαχε- = μαχη- § 353, γ), πρτ. ἐμαχόμην, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) μαχοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., μέσ. αόρ. ἐμαχεσάμην, πρκμ. μεμάχημαι. Παράγ. μαχητής, μαχητός (ἀμάχητος κτλ.), μαχητέον και μαχετέον κ.ά.

μείγνυμι και μειγνύω (= σμίγω· θ. 1) ἰσχυρό μειγ- και απ' αυτό μειγ-νυ- § 333, α' 2) αδύνατο μιγ-), πρτ. -εμείγνυν, μέλλ. μείζω, αόρ. ἐμείξα. Μέσ. και παθ. μείγνυμαι, πρτ. -εμειγνύμην, παθ. μέλλ. -μειχθήσομαι, μέσ. αόρ. ἐμειξάμην, παθ. αόρ. α' (και ως μέσ.) ἐμείχθην και παθ. αόρ. β' (και ως μέσ.) ἐμίγην, πρκμ. ἐμειγμαι, υπερσ. ἐμεμείγμην. Παράγ. μείζις, μείγμα, μιγάς, μεικτός, μεικτέον κ.ά.

μέλει (απρόσ. = υπάρχει φροντίδα· θ. μελ- και απ' αυτό μελε- = μελη- § 353, γ), πρτ. ἐμελε, μέλλ. μελήσει, αόρ. ἐμέλησε, πρκμ. μεμέληκε, υπερσ. ἐμεμελήκει. Παράγ. μέλημα (= φροντίδα), μελητέον κ.ά.

μέλλω (= έχω σκοπό, αναβάλλω· αρχικό θ. μελ-· απ' αυτό μελ-γ- = μελλ- § 301, 1 και μελλε- = μελλη- § 353, γ), πρτ. ἐμελλσν και ἤμελλον (§ 269, 1, α), μέλλ. μελλήσω, αόρ. ἐμέλλησα. Παθ. γ' εν. μέλλεται. Παράγ. μέλλησις, μέλλημα (= αργοπορία), μελλητής (= αυτός που αργοπορεί, που διστάζει), μελλητέον κ.ά.

μένω (θ. *μεν-*, *μενε-* = *μενη-* § 353, β), πρτ. *ἔμενον*, μέλλ. (συνηρ.) *μενώ*, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. *ἔμεινα*, πρκμ. *μεμένηκα*. Παράγ. *μενετός*, *μενετέον*, *μόνος*, *μονάς*, *μονή* κ.ά.

μυμνήσκω (= θυμίζω· θ. *μνη-* και απ' αυτό *με-μνη-σκ-* = *μι-μνή-σκ-* § 356), εὐχρ. τα συνθ. *ανα(ὑπο)μυμνήσκω* κτλ., πρτ. *-εμίμνησκον*, μέλλ. *-μνήσω*, αόρ. *-έμνησα*. Μέσ. *μυμνήσκομαι* (συνήθ. σύνθ.) πρτ. *-εμιμνησκόμην*, μέσ. μέλλ. *-μνήσομαι*, παθ. μέλλ. (ὡς μέσος) *μνησθή-εμιμνησκόμην*, μέσ. μέλλ. *-μνήσομαι*, παθ. μέλλ. (ὡς μέσος) *μνησθή-σομαι*, παθ. αόρ. (ὡς μέσος) *ἐμνήσθην*, πρκμ. (με σημασ. ενεστ.) *μέμνημαι* (= θυμοῦμαι· υποτ. *μεμνώμαι*, -ῆ, -ῆται, κτλ., ευκτ. *μεμνήμην*, -ῆο, ἦτο κτλ.), υπερσ. (με σημασ. πρτ.) *ἐμεμνήμην*, συντελ. μέλλ. *μεμνήσομαι*. Παράγ. *μνήμη*, *μνήμων*, *μνήμα*, *ὑπό(ἀνά)μνησις*, *-μνηστός* (*ἀναμνηστός*, *ἀείμνηστος* κτλ.), *-μνηστέον* κ.ά.

N

Νέμω (= μοιράζω, βόσκω· θ. *νεμ-* και *νεμε-* = *νεμη-* § 353, β), πρτ. *ἔνεμον*, μέλλ. (συνηρ.) *νεμῶ*, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. *ἔνειμα*, πρκμ. *νενέμηκα*. Μέσ. και παθ. *νέμομαι*, πρτ. *ἐνεμόμην*, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) *νεμοῦμαι*, -εῖ, -εῖται κτλ., μέσ. αόρ. *ἐνειμάμην*, παθ. αόρ. *ἐνεμήθην*, πρκμ. *νενέμημαι*, υπερσ. *ἐνενεμήμην*. Παράγ. *νομεύς*, *νομή*, *νόμος*, *νομός*, *-νεμητός* (*ἀνέμητος* κτλ.), *-νεμητέον* κ.ά.

νέω, *νεῖς*, *νεῖ* κτλ. § 327 (= πλέω, κολουπῶ· θ. *νεF-* = *νευ-* = *νε-* § 64.3), πρτ. *ένεον*, -ένεις, -ένει κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργητ. σημασ.) *νεύσομαι*, αόρ. *ένευσα*, πρκμ. *νένευκα*. Παράγ. *νεύσις* (= κολύπημα), *νευστέον* κ.ά.

Ξ

Ξέω, *ξεῖς*, *ξεῖ* κτλ. § 327 (= ξύνω· θ. *ξε-* και *ξες-*), αόρ. *ἔξεσα*. Παράγ. *ξέσις*, *ξέσμα*, *ξεστήρ*, *ξέστρον*, *ξεστός* (*ἄξεστος*) κ.ά. (Βλ. § 331, πιν. β, 2, σ. 215).

ξύω. Βλ. § 291 (σ. 180).

O

Οἶδα. Βλ. § 351, 7 (σ. 236).

οἶομαι και **οἶμαι** (αποθ. παθ. = νομίζω, φρονῶ· θ. *οἶ-* και *οἶε-* = *οἶη-* § 353, γ), πρτ. *ὠόμην* και *ὠμην*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *οἶησομαι*, παθ. αόρ. (μ' ενεργ. σημασ.) *ὠήθην*. Παράγ. *οἶησις*, *οἶητέον*.

οἶχομαι (αποθ. ενεστ. με σημασ. πρκμ. § 359, 1 = έχω φύγει· θ. οἶχ- και οἶχε- = οἶχη- § 353, γ), πρτ. (με σημασ. υπερσ.) ὠχόμεν, μέσ. μέλλ. οἰχήσομαι. Παράγ. οἰχήμεν.

ὄλλυμι. Βλ. ἀπόλλυμι.

ὄμνυμι (= ὀρκίζομαι· θ. ὀμ- και απ' αυτό ὀμνυ- § 333, β και ὀμο(σ)-), πρτ. ὤμνυν, μέσ. μέλλ. (συνηρ., μ' ενεργ. σημασ.) ὀμοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., αὐρ. ὤμοσα, πρκμ. ὀμώμοκα (§ 273), υπερσ. ὤμωμόκειν. Μέσ. και παθ. -ὀμνυμαι, πρτ. -ωμνήμην, μέσ. αὐρ. -ωμοσάμην, παθ. μέλλ. -ομοσθήσομαι, παθ. αὐρ. ὠμό(σ)θην, πρκμ. ὀμώμο(σ)ται (πβ. ὀμώμοσται Ζεὺς = ἔχει γίνει ὀρκος στ' ὄνομα του Δία), υπερσ. ὤμωμο(σ)το. Παράγ. ἀνώμοτος, ἀπώμοτος, συνώμοτον (= σύνδεσμος που ἔγινε με ὀρκο, ὀμοσπονδία), συνωμότης κ.ά.

ὀνίνημι. Βλ. § 347, 3 (σ. 230).

ὀράω -ῶ (= βλέπω· θέματα βλ. § 358), πρτ. ἐώρων (§ 269, 1, δ), μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) ὄψομαι, αὐρ. β' εἶδον, (υποτ. ἴδω, ευκτ. ἴδοιμι, προστ. ἰδέ, βλ. § 312, 2, απαρ. ἰδεῖν, μετ. ἰδών), πρκμ. ἐόρακα ἢ ἐώρακα και ποιητ. ὄπωπα (§ 273), υπερσ. ἐωράκειν. Μεσ. και παθ. ὀρῶμαι, πρτ. ἐωρώμην, μέσ. αὐρ. β' -ειδόμεν (υποτ. ἴδωμαι κτλ.), παθ. μέλλ. ὀφθήσομαι, παθ. αὐρ. ὠφθην, πρκμ. ἐόραμαι ἢ ἐώραμαι και ὤμμαι (ὤψαι, ὤπται κτλ.). Παράγ. ὄρασις, ὄψις, ὄμμα, ὀπή, ὄρατὸς (ἀόρατος κτλ.), ὄσπος (ὕσποτος, ἀνύσποτος κτλ.).

ὀφείλω (= χρωστώ· θ. ὀφελ-, ὀφελν- = ὀφελλ- = ὀφειλ- και ὀφειλε- = ὀφειλη-), πρτ. ὠφειλον, μέλλ. ὀφειλήσω, αὐρ. ὠφείλῃσα και αὐρ. β' ὠφελον (υποτ. ὀφέλω κτλ.), πρκμ. ὠφείλῃκα, υπερσ. ὠφειλήκειν. Παθ. ὀφείλομαι, πρτ. ὠφειλόμην, παθ. αὐρ. ὠφειλήθην. Παράγ. ὀφειλή, ὀφείλημα, ὀφειλέτης (θηλ. ὀφειλέτις -ιδος) κ.ά.

ὀφλισκάνω (= καταδικάζομαι να πληρώσω πρόστιμο· θ. ὀφελ- και με συγκοπή ὀφλ-· απ' αυτό ὀφλ-ισκ-αν- και ὀφλε- = ὀφλη-), πρτ. ὠφλίσκανον, μέλλ. ὀφλήσω, αὐρ. β' ὠφλον (υποτ. ὀφλω κτλ.), πρκμ. ὠφληκα, υπερσ. ὠφλήκειν. Παθ. πρκμ. μετ. ὠφλημένος. Παράγ. ὀφλησις, ὀφλημα, ὀφλητής κ.ά.

Π

Παίζω (θ. παιδ-· απ' αυτό παιδ-*j* = παιζ- και παιγ-), πρτ. ἔπαιζον, μέσ. μέλλ. (δωρικός, μ' ενεργ. σημασ.) παιζοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., αὐρ. ἔπαισα. Παθ. πρκμ. πέπαισμαι. Παράγ. παιδιὰ (ἡ), παίκτης, παικτός, παικτέον και παιστέον κ.ά.

παίω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πάσχω (θ. πενθ-, παθ- και απ' αυτό παθ-σκ- = πασχ- § 354), πρτ. ἔ-
πασχον, μέσ. μέλλ. (με παθ. σημασι.) πείσομαι (από το πενθ-σομαι, §
64, 6 και § 359.4), αόρ. β' ἔπαθον, πρκμ. πέπονθα (§ 62, 6), υπερσ.
ἐπεπόνθειν. Παράγ. πάθος, πάθη ἡ (= παθητική κατάσταση, πάθημα),
πάθημα, πάθησις, πένθος κ.ά.

πατάσσω (= χτυπῶ· θ. παταγ- και απ' αυτό παταγ-· j- = πατασ- § 292,
2), εύχρ. ο αόρ. ἐπάταξα. Τα λοιπά από τα συνώνυμα παίω, πλήττω,
τύπτω.

παύω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πείθω (θ. 1) ισχυρό πειθ-, 2) αδύνατο πιθ-), πρτ. ἔπειθον, μέλλ. πείσω,
αόρ. ἔπεισα, πρκμ. πέπεικα, υπερσ. ἐπεπείκειν. Μέσ. και παθ. πείθο-
μαι, πρτ. ἐπειθόμην, μέσ. μέλλ. πείσομαι, μέσ. αόρ. β' ἐπιθόμην, παθ.
μέλλ. πεισθήσομαι, παθ. αόρ. (και ως μέσ.) ἐπείσθην, πρκμ. πέπει-
σμαι, υπερσ. ἐπεπείσμην και ενεργ. πρκμ. β' (ως μέσ.) ἐποίθια (= ἐ-
χω πεποίθησι, έχω θάρρος), ενεργ. υπερσ. β' (ως μέσ.) ἐπεποιθύνειν.
Παράγ. πειθώ, πιθανός, πίστις, πιστός, πειστέον κ.ά.

πεινῶ. Βλ. § 325 (σ. 186), πρτ. ἐπείνων, -ης, -η κτλ., μέλλ. πεινήσω, αόρ.
ἐπείνησα, πρκμ. πεπείνηκα.

πέπρωται. Βλ. § 351, 14 (σ. 237).

πετάννυμι (= ανοίγω· θ. πετα(σ)-· απ' αυτό πετασ-νυ- = πεταννυ- § 333,
δ και με συγκοπή πτα- § 62, 1), εύχρ. τα συνθ. ἀνα-πετάννυμι κτλ.,
πρτ. -επετάννυν, αόρ. -επέτασα. Παθ. -πετάννυμαι, πρτ. -επεταννύμην,
πρκμ. -πέπταμαι. Τα λοιπά ποιητ. και μγν. Παράγ. πέτασμα, πέτα-
σος κ.ά.

πέτομαι (αποθ. μέσ. = πετώ· θ. πετ-, με συγκοπή πτ- § 62, 1 και πετ-,
πτη- § 353, β), μέσ. μέλλ. -πτήσομαι, μέσ. αόρ. β' -επτόμην. Τα λοιπά
ποιητ. και μγν. Παράγ. πτήσις, πτήμα κ.ά.

πήγνυμι και πηγνύω (= μίγω· θ. 1) ισχυρό πηγ- και απ' αυτό πηγ-νυ- §
333, α' 2) αδύνατο παγ-, αόρ. ἔπηξα. Μέσ. και παθ. πήγνυμαι, πρτ.
ἐπηγνύμην, μέσ. αόρ. -επηξάμην, παθ. μέλλ. β' παγήσομαι, παθ. αόρ.
β' ἐπάγην (πβ. § 317, 2), ενεργ. πρκμ. β' (ως μέσος) πέπηγα, υπερσ.
ἐπεπήγειν. Παράγ. πηκτός, πῆξις, πῆγμα, πάγος, παγίς, πάγη (= παγί-
δα) κ.ά.

πίμπλημι. Βλ. § 347, 1 (σ. 230).

πίμπρημι. Βλ. § 347, 2 (σ. 230).

πίνω (θ. πι-· απ' αυτό πιν- § 357, α' και πο- ἡ μ' ἑκτασι πω-), πρτ. ἐπι-
νον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) πίομαι, αόρ. β' ἔπιον, πρκμ. πέπω-
κα. Παθ. πίνομαι, πρτ. ἐπινόμην, παθ. αόρ. -επόθην, πρκμ. πέπομαι.
Παράγ. πόσις, πότης, ποτός (ως ουσ. ποτόν), ἄποτος, ποτέος κ.ά. Τα

συνθ. παράγ. αττ. αἱματοπώτης, οἶνοπώτης, ὑδροπώτης κτλ. (από θ. πω-) στους μτγν. με ο (από θ. πο-). Επίσης σύνθ. αττ. φιλοπότης, φιλοποσία (από θ. πο-).

πιπράσκω (= πουλώ· θ. πρα- και απ' αυτό πι-πρα-σκ- § 356), εύχρ. μόνο ο πρκμ. πέπρακα και ο υπερσ. επεπράκειν. Παθ. πιπράσκομαι, παθ. αόρ. ἐπράθην, πρκμ. πέπραμαι, υπερσ. ἐπεπράμην, συντελ. μέλλ. πεπράσομαι. Οι χρόνοι που λείπουν αναπληρώνονται από το ρ. πωλῶ και αποδίδονται. Παράγ. πρᾶσις, πρατήρ, ἄπρατος, πρατέος κ.ά. Βλ. και ρ. πωλῶ.

πίπτω (θ. 1) πετ-, με συγκοπή πτ- και μ' ενεστ. αναδιπλ. πι-πτ- § 355· 2) από το θ. πετ- με μετάθ. πτε-, μ' έκταση πτη- και με τροπή του η σε ω: πτω-), πρτ. ἐπιπτον, μέσ. μέλλ. (δωρικός) πεσοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. β' ἔπεσον, πρκμ. πέπτωκα, υπερσ. ἐπεπτώκειν. Παράγ. πτώσις, πτώμα κ.ά.

πλέκω (θ. πλεκ-, πλοκ-, πλάκ § 317, 1), αόρ. ἐπλεξα. Μέσ. και παθ. πλέκομαι, πρτ. ἐπλεκόμην, παθ. αόρ. α' ἐπλέχθην, παθ. αόρ. β' (και ως μέσος) -επλάκην, πρκμ. πέπλεγμαι. Τα λοιπά ποιητ. και μτγν. Παράγ. πλέξις, πλέγμα, πλοκή κ.ά.

πλέω, πλεῖς, πλεῖ κτλ. § 327 (θ. πλεF- = πλεν-, πλε-), πρτ. ἔπλεον, ἔπλεις, ἔπλει κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) πλεῦσομαι και δωρικός πλενσοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. ἐπλευσα, πρκμ. πέπλευκα, υπερσ. -επεπλεύκειν. Παθ. πρκμ. πέπλευσμαι (πβ. § 291). Παράγ. πλεῦσις, ἄπλευστος, πλευστέον, (πλόος) πλοῦς, (πλό-ιον) πλοῖον κ.ά. (Βλ. § 331, πίν. β, 2, σ. 215).

πλήττω (= χτυπῶ· θ. 1) ισχυρό πληγ- και απ' αυτό πληγ-j = πληττ- § 292, 2· 2) αδύνατο πλάγ-), συνήθ. σύνθ. ἐκπλήττω, ἐπιπλήττω κτλ.· το απλό ρ. πλήττω με τη σημασία του «χτυπῶ» έχει εκτός από τον ενεστ. εύχρηστους χρόνους μόνο: ενεργ. πρκμ. β' πέπληγα, παθ. μέλλ. β' πληγήσομαι, παθ. αόρ. β' ἐπλήγην (βλ. § 317, 2), πρκμ. πέπληγμαι, συντελ. μέλλ. πεπλήξομαι. Τα λοιπά αναπληρώνονται από τα ρ. παίω, πατάσσω και τύπτω. Παράγ. πληγή, πλῆγμα, πλήκτης, πλῆκτρον κ.ά.

πνέω, πνεῖς, πνεῖ κτλ. § 327 (θ. πνεF- = πνευ-, πνε-), πρτ. ἔπνεον, ἔπνει, ἔπνει κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) πνεῦσομαι και δωρικός πνευσοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. ἐπνευσα, πρκμ. -πέπνευκα. Παθ. σύνθ. διαπνέομαι. Τα λοιπά ποιητ. και μτγν. (Βλ. § 331, πίν. β, 2, σ. 215).

πρίω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πταίω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πτάρνυμαι (αποθ. = φτερνίζομαι· θ. πταρ- και απ' αυτό πταρ-νυ- § 333, γ), εύχρ. ο ενεστ. και ο ενεργ. αόρ. β' ἔπταρον. Παράγ. παταμός. πτύω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πυνθάνομαι (αποθ. μέσ. = ρωτῶ, μαθαίνω· θ. 1) ισχυρό πυνθ-· 2) αδύνατο πυνθ- και απ' αυτό πυν-ν-θ-αν- § 357, γ'), πρτ. ἐπυνθανόμην, μέσ. μέλλ. πεύσομαι, μέσ. αόρ. β' ἐπυθόμην, πρκμ. πέπυσμαι, υπερσ. ἐπέπυσμην. Παράγ. πενστέον, πύστις (= ερώτηση, πληροφορία, φήμη), πύσμα (= ερώτηση).

πωλέω -ῶ (θ. πωλε-), πρτ. ἐπώλουν, μέλλ. πωλήσω. Παθ. πωλούμαι, πρτ. ἐπωλούμην, παθ. αόρ. ἐπωλήθην. Τα λοιπά αναπληρώνονται από τα ρ. πιπράσκω και ἀποδίδομαι. Παράγ. πώλησις, πωλητής. Βλ. και ρ. πιπράσκω.

P

ῥέω, ῥεῖς, ῥεῖ κτλ. § 327 (θ. ῥεF- = ῥεν-, ῥε-, ῥνε- = ῥυη-), πρτ. ἔρρεον, ἔρρεις κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) ῥυήσομαι, αόρ. ἔρρυν (§§ 349 - 350), πρκμ. ἔρρυνκα, υπερσ. -ερρυνήκειν. Παράγ. ῥεῦμα, ῥευστός, ῥυτὸς (περίρρυτος κτλ.), ῥύμη, ῥύαξ, ῥοή, (ῥό-ος) ῥοῦς κ.ά.

ῥήγνυμι (= σκίζω· θ. 1) ισχυρό ῥηγ- και απ' αυτό ῥηγ-νυ- § 333, α και με τροπή ῥωγ-· 2) αδύνατο ῥᾱγ-), πρτ. -ερρήγνυν, μέλλ. -ρῆξω, αόρ. ἔρρηξα. Μέσ. και παθ. ῥήγνυμαι, πρτ. ἐρρηγνύμην, μέσ. αόρ. -ερρηξάμην, παθ. αόρ. β' ἐρράγην, ενεργ. πρκμ. ως μέσ. και παθ. -έρρωγα, υπερσ. -ερρώγειν. Παράγ. ῥῆξις, ῥῆγμα, ῥήκτης, ῥηκτὸς (ἀρρηκτος κτλ.), ῥωγμή κ.ά.

ῥιγώω -ῶ. Βλ. § 329 (σ. 188).

ῥώννυμι (= δυναμώνω· θ. ῥω(σ)- και απ' αυτό ῥωσ-νυ- = ῥωννυ- § 333, δ), αόρ. ἔρρωσα. Παθ. αόρ. (και ως μέσος) ἐρρώσθην, πρκμ. ἔρρωμαι, υπερσ. ἐρρώμην. Παράγ. ῥώμη, ῥῶσις (ἀνάρρωσις), ἄρρωστος, εὐρωστος κ.ά.

Σ

Σβέννυμι (= σβήνω· θ. 1) σβε(σ)- και απ' αυτό σβες-νυ- = σβεννυ- § 333, δ· 2) σβη-), αόρ. ἔσβεσα. Παθ. -σβέννυμαι, πρτ. -εσβεννύμην, μέσ. μέλλ. (ως παθ.) -σβήσομαι, παθ. αόρ. -εσβέσθην, ενεργ. αόρ. β' (ως παθ.) ἔσβην, ενεργ. πρκμ. (ως παθ.) -έσβηκα, ενεργ. υπερσ. (ως παθ.) -εσβήκειν. Παράγ. σβέσις, σβεστός (ἀσβεστος) κ.ά.

σεῖω. Βλ. § 291 (σ. 180).

σήπω (= σαπίζω· θ. 1) ισχυρό *σηπ-*· 2) αδύνατο *σᾶπ-*). Παθ. *σήπομαι*, παθ. μέλλ. β' *-σαπήσσομαι*, παθ. αόρ. β' *ἐσάπην* (§ 317, 2), ενεργ. πρκμ. β' (με παθ. σημασ.) *ἐσέσηπα*. Παράγ. *σῆψις*, *σαπρός*, *ἄσηπτος* κ.ά.
σκοπέω *-ῶ* και **σκοπέομαι** *-οὔμαι* (= παρατηρώ, εξετάζω, σκέφτομαι· θ. σκεπ-, σκοπε-), πρτ. *ἐσκόπουν* και *ἐσκοπούμην*, μέσ. μέλλ. *σκέψομαι*, μέσ. αόρ. *ἐσκεψάμην*, πρκμ. (μ' ενεργ. και παθ. σημασ.) *ἐσκεμμαι*, υπερσ. (με παθ. σημασ.) *ἐσκέμμην*, συντελ. μέλλ. (με παθ. σημασ.) *ἐσκέψομαι*. Παράγ. *σκέψις*, *σκέμμα*, *σκοπός*, *σκοπιά*, *ἄσκεπτος* (απερίσκεπτος κτλ.), *σκεπτέος*, *σκεπτέον*.

σπάω *-ῶ*. Βλ. § 331, πίν. α, 2 (σ. 213).

σπένδω (= κάνω σπονδή, δηλ. χύνω από το ποτήρι μου λίγο κρασί προς τιμή των θεών· και απλώς: χύνω· θ. *σπενδ-*, *σπονδ-*), πρτ. *ἔσπενδον*, μέλλ. *σπείσω* (από το *σπένδ-σω* § 64, 6), αόρ. *ἔσπεισα*. Μέσ. *σπένδομαι* (= κάνω συνθήκη με σπονδές, ειρηνεύω), πρτ. *ἔσπενδόμην*, μέσ. μέλλ. *σπείσομαι*, μέσ. αόρ. *ἔσπεισάμην*, πρκμ. (μέσ. και παθ.) *ἔσπεισμαι*, υπερσ. *ἔσπείσμην*. Παράγ. *σπονδή* (= το χύσιμο του κρασιού κατα τη θυσία, προσφορά ποτού κτλ.)· πληθ. *σπονδαί* (= επίσημη συνθήκη, ανακωχή κτλ.).

στρέφω (θ. *στρεφ-*, *στροφ-*, § 62, 6 και *στᾶφ-* § 317, 1), πρτ. *ἔστρεφον*, μέλλ. *στρέψω*, αόρ. *ἔστρεψα*. Μέσ. και παθ. *στρέφομαι*, πρτ. *ἔστρεφόμην*, μέσ. μέλλ. *-στρέψομαι*, μέσ. αόρ. *-εστρεψάμην*, παθ. μέλλ. β' *-στραφήσομαι*, παθ. αόρ. β' (και ως μέσ.) *ἐστράφην*, παθ. αόρ. α' (σπάν.) *ἐστρέφθην*, πρκμ. *ἔστραμμαι* § 300, υπερσ. *-εστράμμην*. Παράγ. *στρέψις*, *στρέμμα*, *στροφή*, *στρεπτός*, *ἀναστρεπτέον* κ.ά.

στρώννυμι και ποιητ. **στόρννυμι** (= στρώνω· θ. 1) *στρω-* και απ' αυτό *στρω-σ-νυ-* = *στρωννυ-*· 2) *στορ-* και απ' αυτό *στορ-νυ-* και *στορ-εσ-*), πρτ. *ἔστρώννυν*, αόρ. *ἔστόρεσα*. Παθ. *-στόρννυμαι*, πρκμ. *ἔστρωμαι*. Παράγ. *στρωτός*, *ἄστρωτος* κ.ά.

συλλέγω (σύν + λέγω = μαζεύω· θ. *λεγ-*, *λογ-* § 62, 6), πρτ. *συν-έλεγον*, μέλλ. *συν-λέξω*, αόρ. *συν-έλεξα*, πρκμ. *συν-είλοχα* (§ 272, 6). Μέσ. και παθ. *συν-λέγομαι*, πρτ. *συν-ελεγόμην*, μέσ. μέλλ. *συν-λέξομαι*, μέσ. αόρ. *συν-ελεξάμην*, παθ. μέλλ. β' *συν-λεγήσομαι*, παθ. αόρ. β' *συν-ελέγην* και (σπάν.) παθ. αόρ. α' *συν-ελέχθην*, πρκμ. *συν-είλεγμα*, υπερσ. *συνειλέγμην*. Παράγ. *σύλλογος*, *συλλογή* κ.ά.

Τ

Τείνω (= τεντώνω· θ. *τεν-*· απ' αυτό *τεν-ι-* = *τειν-* § 301, 3 και *τα-*), πρτ. *ἔτεινον*, μέλλ. *τενῶ*, αόρ. *ἔτεινα*, πρκμ. *-τέτακα* (§ 309, γ). Μέσ. και

παθ. τείνομαι, πρτ. ἐτεινόμεν, μέσ. μέλλ. -τενοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., μέσ. αόρ. -ετεινάμην, παθ. μέλλ. -ταθήσομαι, παθ. αόρ. -ετάθην, πρκμ. τέταμαι, υπερσ. -ετετάμην. Παράγ. τάσις, ἐκτατός, συντατέον κ.ά.

τελέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 193).

τέμνω (= κόβω· θ. τεμ· απ' αυτό τεμ-ν- § 357, α' και τεμ- = τημ- § 309, δ), πρτ. ἔτεμνον, μέλλ. (συνηρ.) τεμῶ, αόρ. β' ἔτεμον, πρκμ. τέτμηκα. Μέσ. και παθ. τέμνομαι, πρτ. ἐτεμνόμεν, μέσ. μέλλ. -τεμοῦμαι, μέσ. αόρ. β' ἐτεμόμην, παθ. μέλλ. τηθηθήσομαι, παθ. αόρ. ἐτμήθην, πρκμ. τέτμημαι, υπερσ. ἐτετμήμην, συντελ. μέλλ. -τετμήσομαι. Παράγ. τηήσις, τηήμα, τόμος (ἄτομον), τομή, τηήτος (ἄτημος), τηήτεος (ἀποτηήτεον) κ.ά.

τήκω (= λιώνω· θ. τηκ-, τᾱκ-), πρτ. -ἐτήκον, αόρ. ἔτηξα. Μέσ. και παθ. τήκομαι, παθ. αόρ. α' ἐτήχθην, παθ. αόρ. β' ἐτάκην (§ 317, 2), πρκμ. ενεργ. (ως μέσ. ή παθ.) τέτηκα, υπερσ. ἐτετήκειν. Παράγ. τηήσις, τηήκτος (ἄτηκτος κτλ.).

τίθημι. Βλ. § 346, β (σ. 229).

τίκτω (= γεννῶ· τεκ- και απ' αυτό τκ-, τι-τκ- = τι-κτ § 355 και τοκ- § 62, 6), πρτ. ἔτικτον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) τέξομαι, αόρ. β' ἔτεκον, πρκμ. τέτοκα. Παράγ. τέκος (ποιητ.), τέκνον, τοκεύς, τόκος κ.ά.

τῖνω (= πληρώνω· θ. 1) ἰσχυρὸ τει- και τῖ- 2) ἀδύνατο τῖ- και τῖν- § 357, α'), πρτ. ἔτινον, μέλλ. τίσω (και τείσω), αόρ. ἔτισα (και ἔτεισα), πρκμ. -τέτικα (και τέτεικα). Μέσ. αόρ. ἐτισάμην, παθ. αόρ. -ετίσθην (και -ετεισθην), πρκμ. -τέτισμαι, υπερσ. -ετετίσμην. Παράγ. τίσις (ἔκτισις) κ.ά.

τιτρώσκω (= πληγώνω· θ. τρωF-, τραν-, τρω- και απ' αυτό τι-τρω-σκ- § 356), πρτ. ἐτίτρωσκον, μέλλ. τρώσω, αόρ. ἔτρωσα. Παθ. τιτρώσκομαι, πρτ. ἐτιτρωσκόμην, παθ. μέλλ. τρωθήσομαι, παθ. αόρ. ἐτρώθην, πρκμ. τέτρωμαι, υπερσ. ἐτετρώμην. Παράγ. τρωτός (ἄτρωτος κτλ.) κ.ά.

τρέπω (θ. τρεπ-, τροπ-, τῤᾶπ-), πρτ. ἔτρεπον, μέλλ. τρέψω, αόρ. ἔτρεψα, ποιητ. αόρ. β' ἔτραπον (βλ. § 314, 1, ε), πρκμ. τέτροφα. Μέσ. και παθ. τρέπομαι, πρτ. ἐτρεπόμην, μέσ. μέλλ. τρέψομαι, μέσ. αόρ. α' ἐτρεψάμην, μέσ. αόρ. β' ἐτραπόμην (§ 321), παθ. αόρ. α' ἐτρέφθην, παθ. αόρ. β' ἐτράπην (§ 317, 1), πρκμ. τέτραμμαι, υπερσ. ἐτετράμμην. Παράγ. τρεπτός, τρεπτεόν, τρέψις, τρόπος, τροπή κ.ά.

τρέφω (θ. θρεφ-, θροφ-, θραφ- = τρεφ-, τροφ-, τραφ- § 69, 1), πρτ. ἔτρεφον, μέλλ. θρέψω, αόρ. ἔθρεψα, πρκμ. (ποιητ.) τέτροφα. Μέσ. και παθ. τρέφομαι, πρτ. ἐτρεφόμην, μέσ. μέλλ. (και ως παθ.) θρέψομαι, μέσ. αόρ. ἐθρεψάμην, παθ. μέλλ. β' τραφήσομαι, παθ. αόρ. β' ἐτράφην

και (σπάν.) παθ. αόρ. α' ἐθρέφθην, πρκμ. τέθραμμαι, υπερσ. ἐτεθράμην. Παράγ. θρέμμα, θρέψις, τροφή, τροφεύς, τροφός, θρεπτέον κ.ά.
τρέχω (θ. τρεχ- = τρεχ- § 69, 1 και δραμ-, δραμε- = δραμη- § 358), πρτ. ἔτρεχον, μέσ. μέλλ. (συνηρ., μ' ενεργ. σημασ.) δραμοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. β' ἔδραμον, πρκμ. δεδράμηκα, υπερσ. ἐδεδραμήκειν. Παράγ. τρόχος (= το τρέξιμο ή ο τόπος για το τρέξιμο), τροχός κ.ά.
τυγχάνω (= πετυχαίνω, βρίσκω, τυχαίνω· θ. 1) ισχυρό τευχ-· 2) αδύνατο τυχ- και απ' αυτό τυ-ν-χ-αν- = τυγχαν- § 357, γ' και τυχε- = τυχη- § 353, β), πρτ. ἐτύγχανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) τεύξομαι, αόρ. β' ἔτυχον, πρκμ. τετύχηκα, υπερσ. ἐτετυχήκειν και συνήθη. περιφρ. τετυχηκῶς ἦν.

τύπτω (= χτυπῶ· θ. τυπ-· απ' αυτό τυπ-τ- § 292, 1 και τυπτε- = τυπτη- § 353, β), πρτ. ἔτυπτον, μέλλ. τυπήσω· τα λοιπά από τα ρ. παίω, πατάσσω, πλήττω, πληγὰς δίδωμι κτλ. Παθ. τύπτομαι· τα λοιπά από το πλήττομαι ή πληγὰς λαμβάνω. Παράγ. τύπος, τύψις, τυπτητέος κ.ά.

Υ

ὑποσχέομαι -οῦμαι (αποθ. μέσ. = υπόσχομαι· θ. σχ- με μετάθ. σχε- (σχη-) ή με συγκοπή σχ-· απ' αυτό μ' ενεστ. αναδιπλ. και με το πρόσφυμα νε: σι-σχ-νε- = ἴσχνε- § 357, δ'), πρτ. ὑπισχνούμην, μέσ. μέλλ. ὑποσχέσομαι, μέσ. αόρ. β' ὑπεσχόμην, πρκμ. ὑπέσχημαι, υπερσ. ὑπεσχήμεν. Παράγ. ὑπόσχεσις.

Φ

Φαίνω (= φανερώων· θ. φα-, φαν- και απ' αυτό φαν-j- = φαιν- § 301, 2), πρτ. ἔφαινον, μέλλ. φανῶ, αόρ. ἔφηνα, πρκμ. -πέφαγκα. Μέσ. και παθ. φαίνομαι, πρτ. ἐφαινόμην, μέσ. μέλλ. φανοῦμαι, μέσ. αόρ. -εφηνάμην, παθ. μέλλ. β' (ως μέσ.) φανήσομαι, παθ. αόρ. β' (ως μέσ.) ἐφάνην (§ 359, 6), παθ. αόρ. α' (με παθ. διάθ.) ἐφάνθην, ενεργ. πρκμ. (ως μέσ.) πέφηνα, παθ. πρκμ. (με παθ. διάθ.) πέφασμαι (-σαι, -νται κτλ. §§ 307-308).

φέρω (θέματα βλ. § 358), πρτ. ἔφερον, μέλλ. οἶσω, αόρ. α' ἤνεγκα, αόρ. β' ἤνεγκον (υποτ. ἐνέγκω κτλ.), πρκμ. ἐνήνοχα, υπερσ. -ενηνόχειν (§ 296, 3). Μέσ. και παθ. φέρομαι, πρτ. ἐφερόμην, μέσ. μέλλ. οἶσομαι, μέσ. αόρ. α' ἤνεγκάμην, παθ. μέλλ. οἰσθήσομαι και ἐνεχθήσομαι, παθ. αόρ. (και ως μεσ.) ἤνεχθην, πρκμ. ἐνήνεγμαi, υπερσ. -ενηνέγμην. Παράγ. φόρος, φορά, φορεύς, οἰστός, οἰστέον κ.ά.

φεύγω (= φεύγω, τρέπομαι σε φυγή, καταδιώκομαι, είμαι εξόριστος· θ. 1) ισχυρό φευγ- 2) αδύνατο φυγ-, πρτ. *ἔφευγον*, μέλλ. *φεύξομαι* και (δωρικός) *φενξοῦμαι*, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. β' *ἔφυγον*, πρκμ. *πέφευγα*, υπερσ. *ἐπεφεύγειν*. Παράγ. *φυγή*, *φυγάς*, *φευκτός* (*ἄφευκτος* και *συνήθ.* *ἄφυκτος*), *φενκτέος*, -τέον κ.ά.

φημί. Βλ. § 351, 3 (σ. 234).

φθάνω (θ. 1) ισχυρό φθη- 2) αδύνατο φθα- και απ' αυτό φθαν- § 357, α'), πρτ. *ἔφθανον*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *φθήσομαι*, αόρ. α' *ἔφθασα*, αόρ. β' *ἔφθην* (§ 349).

φθείρω (= καταστρέφω· θ. *φθερ-* και απ' αυτό *φθερ-j* = *φθειρ-* § 301, 3), πρτ. *ἔφθειρον*, μέλλ. (συνηρ.) *φθερῶ*, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. *ἔφθειρα*, πρκμ. *ἔφθαρκα*, υπερσ. *ἐφθάρκειν* (§ 309, β). Παθ. *φθείρομαι*, πρτ. *ἐφθειρόμην*, μέσ. μέλλ. (ως παθ.) *φθεροῦμαι*, παθ. μέλλ. β' *φθαρήσομαι*, παθ. αόρ. β' *ἐφθάρην* (§ 317, 1), πρκμ. *ἐφθαρμαι*, υπερσ. *ἐφθάρμην*. Παράγ. *φθορά*, *φθορεύς*, *φθαρτός* (*ἄφθαρτος* κτλ.).

φύω (= γεννώ, παράγω, φυτρώνω· θ. *φύ-*, πρτ. *ἔφυσον*, μέλλ. (ποιητ.) *φύσσω*, αόρ. *ἔφύσα*. Μέσ. και παθ. *φύομαι*, πρτ. *ἐφύομην*, μέσ. μέλλ. (ως παθ.) *φύσσομαι*, ενεργ. αόρ. β' (ως μέσ. και παθ.) *ἔφυν* (§ 349, 5), ενεργ. πρκμ. (ως μέσ. και παθ.) *πέφυκα*, ενεργ. υπερσ. (ως μέσ. και παθ.) *ἐπεφύκειν*. Παράγ. *φύσις*, *φυή*, *φῦμα*, *φυτός* (οὐς. τὸ *φυτόν*) κ.ά.

X

Χαίρω (= χαίρομαι· θ. *χαρ-* απ' αυτό *χαρ-j* = *χαιρ-* § 301, 2 και *χαρε-* = *χαρη-* § 353, γ), πρτ. *ἔχαιρον*, μέλλ. *χαιρήσω*, παθ. αόρ. β' (ως ενεργ.) *ἐχάρην*, πρκμ. (με σημασ. ενεστ.) *γέγηθα* (του ποιητ. *γῆθω*).

Παράγ. *χαρά*, *χάρμα*, *χαρτός* (*ἐπίχαρτος*).

χαλάω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 2 (σ. 213).

χέω. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

χόω -χῶ ἢ χώννυμι. Βλ. § 331, πίν. γ, 2 (σ. 216).

χράω - *χρῶ*, *χρής*, *χρή* κτλ., πβ. § 325 (= δίνω χρησμό, προφητεύω· θ. *χρη-*, *κρα-*), αόρ. *ἐχρησα*. Μέσ. *χρῶμαι* (= ζητώ χρησμό, ρωτώ το μαντείο), μέσ. αόρ. *ἐχρησάμην*, παθ. αόρ. *ἐχρήσθην*. Παράγ. *χρησμός*, *χρήστης* (= αὐτός που δίνει χρησμούς, προφήτης).

χρή. Βλ. § 351, 12 (σ. 237).

χρίω. Βλ. § 291 (σ. 180).

χρῶμαι, *χρή*, *χρήται* κτλ. § 325 (αποθ. μεικτό· θ. *χρη-*, *κρα-*), πρτ. *ἐχρώμην*, *ἐχρῶ*, *ἐχρήτο* κτλ., μέσ. μέλλ. *χρήσομαι*, μέσ. αόρ. *ἐχρησάμην*,

παθ. αόρ. ἐχρήσθην, πρκμ. (ως ενεργ.) κέχρημαι, υπερσ. ἐκεχρήμην.
Παράγ. χρηστός (ἄχρηστος, εὐχρηστος κτλ.), χρηστέον, χρήσις, χρήμα
κ.ά.

Ψ

Ψαύω. Βλ. § 291 (σ. 180).

Ω

ὠθέω -ῶ (= σπρώχνω· θ. Fώθ-, ὠθ-, ὠθε-,) πρτ. ἐώθουν (§ 269, 1, γ),
μέλλ. ὤσω, αόρ. ἔωσα. Μέσ. και παθ. ὠθοῦμαι, πρτ. ἐωθούμην, μέσ.
μέλλ. -ώσομαι, μέσ. αόρ. ἐωσάμην, παθ. μέλλ. -ωσθήσομαι, παθ. αόρ.
ἐώσθην, πρκμ. -έωσμαι § 272, 4. Παράγ. ὠθησις, ὠσις (ἄνωσις, ἄπω-
σις), ὥστης κ.ά.

ὠνέομαι -οῦμαι (αποθ. μεικτό = ἀγοράζω· θ. 1) Fων-, Fωνε- = ὠνε-,
ὠνη· 2) πρια-), πρτ. ἐωνούμην § 269, 1, γ, μέσ. μέλλ. ὠνήσομαι, μέσ.
αόρ. ἀ' ἐπριάμην § 348, 2, παθ. αόρ. ἐωνήθην, πρκμ. ἐώνημαι § 272,
4, ὑπερσ. ἐωνήμην. Παράγ. ὠνητής, ὠνητός, ὠνητέος κ.ά.

ΤΕΛΟΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

(Οι αριθμοί αναφέρονται σε παραγράφους).

Α

ά- αθροιστικό, επιτατικό, στερητικό 423.
 -α καθαρό, μη καθαρό 90.
 αδύνατο θέμα, βλ. θέμα.
 αίηρ 127, β.
 αθροιστικό ά- 423, γ.
 αιθήρ 127, β.
 -αίτερος, -αίτατος, καταλήξεις παραθετι-
 κών 195, δ.
 αιτιατική 75.
 αιτιολογικά μόρια 370, 5.
 αιτιολογικοί σύνδεσμοι 367, 6.
 ακατάληκτα γ' κλίσης 104, 1.
 άκλιτα μέρη του λόγου 72, β.
 - με πολλαπλή σημασία 371.
 άκλιτα ουσιαστ. 152.
 άκλιτο 'ως α' συνθετικό 420-422.
 - ως β' συνθετικό 427.
 αλλαγή γραμματικού είδους 441.
 αλλαγή σημασίας των λέξεων 442.
 αλληλοπαθητική αντωνυμία 232.
 - η κλίση της 233.
 αλφάβητο 16.
 άν, η πολλαπλή σημασία του 371.
 αναδιπλασιασμός, ομαλός στα απλά ρή-
 ματα 270.
 - α' είδους 270, 1.
 - β' είδους 270, 2.
 - γ' είδους 270, 3.
 - στα σύνθετα ρήματα 271.
 - ανώμαλος 272.
 - αττικός 273.
 - ενεστωτικός 337.
 αναλογικά αριθμητικά 206, ε και 208.
 αναλογικός σχηματισμός παραθετικών
 195.
 αναπληρωματική έκταση 62, 7, β.

ανάπτυξη φωνήεντος 62, 2.
 - συμφώνου 65.
 αναφορικά επιρρήματα 363.
 αναφορικές αντωνυμίες 240.
 - η κλίση τους 241.
 ανομοίωση συμφώνων 69.
 - με τροπή 69, 1, α.
 - με αποβολή 69, 2.
 αντέκταση 62, 7, β.
 αντιθετικοί σύνδεσμοι 367, 3.
 αντικειμενικά σύνθετα 435.
 αντιμεταχώρηση 62, 5.
 αντωνυμίες 219, τα είδη τους 220.
 - προσωπικές 221.
 - δεικτικές 223.
 - οριστική ή επαναληπτική 225.
 - κτητικές 228.
 - αυτοπαθητικές 230.
 - αλληλοπαθητική 232.
 - ερωτηματικές 234.
 - άοριστες 236.
 - επιμεριστικές 238.
 - αναφορικές 240.
 - συσχετικές 243.
 ανώμαλα ουσιαστικά 146-153.
 - επίθετα 184.
 - παραθετικά 196.
 - ρήματα 352-359· κατάλογος ανώμα-
 λων ρημάτων (στο τέλος, Παράρτη-
 μα).
 ανώμαλη αύξηση 269.
 ανώμαλος αναδιπλασιασμός 272.
 άνω στιγμή 50, 2.
 άοριστα επιρρήματα 363.
 άοριστες αντωνυμίες 236.
 - η κλίση τους 237.

αοριστολογικό μόριο αν 370, 4.
 αόριστος 253, δ.
 — παθητικός α' 286.
 — ενεργητ. και μέσος β' 310.
 — παθητικός β' 315.
 — δεύτερος βαρύτονων ρημάτων κατά
 τα ρ. σε -μι 349.
 απαρέμφατο 251, α.
 απλή λέξη 376, 2.
 απλολογία 69, 2, β.
 αποβολή φωνηέντων (συγκοπή) 62, 1.
 — συμφώνων 64, στην ανομοίωση: συμ-
 φώνων 69, 2, α, συλλαβής (συλλαβι-
 κή ανομοίωση) 69, 2, β.
 αποθετικά ρήματα 360.
 — μέσα, παθητικά, μεικτά 360, α.
 απόλυτα αριθμητικά 206, α.
 αποσιωπητικά 50, 6.
 απόστροφος 49, 3.
 απρόσωπα ρήματα 361.
 άρθρο 78.
 άρι-, επιτατικό μόριο 423, ε'.
 αριθμητικά 205.
 — επίθετα: απόλυτα, τακτικά, χρονικά,
 πολλαπλασιαστικά, αναλογικά 206.
 — η κλίση τους 207-209.
 — ουσιαστικά 210.
 — επιρρήματα 212.
 αριθμητικών θέματα 213.
 αριθμοί σύνθετοι, εκφορά τους 214.
 — κλασματικοί, εκφορά τους 215.
 αριθμός πτωτικών 76, β.
 — ουσιαστικών 83.
 — ρήματος 248.
 αριθμών γραφική παράσταση 217.
 αρνητικά επιρρήματα 362, 6.
 αρσενικό γένος πτωτικών 76, α.
 — ουσιαστικών 81.
 αρχική συλλαβή 32.
 αρχικό γράμμα 28.
 αρχικοί χρόνοι 256, α.
 άτονες λέξεις 40.
 αττική β' κλίση, αττικόκλιτα ουσιαστικά
 101, αττικόκλιτα επίθετα 166.
 αττικός αναδιπλασιασμός 273.
 αύξηση, ομαλή στα απλά ρήματα, συλ-
 λαβική, χρονική 266.

— στα σύνθετα ρήματα, εσωτερική 267.
 — ανώμαλη 269.
 αυτοπαθητικές αντωνυμίες 230.
 — η κλίση τους 231.
 αφαίρεση φωνηέντων 60, 1.
 αφηρημένα ουσιαστικά 79, 2.
 αφομοίωση φωνηέντων 62, 4.
 — συμφώνων 68.
 άφωνα σύμφωνα 21, 1, α.
 αφωνόληκτα ουσ. γ' κλ. 120, α, 121.
 — επίθετα γ' κλ. 172.
 — ρήματα 264, β, 292.
 άχρι, η πολλαπλή σημασία του 371.
 αχώριστα μόρια 370, 6 και 7.
 αχώριστο μόριο ως α' συνθετικό 422-
 423.

Β

βαθμοί επιθέτου 189.
 — επιρρήματος 203.
 βαρεία 36.
 βαρύτονα ρήματα 276-321.
 βαρύτονη λέξη 37, 6.
 βεβαιωτικά επιρρήματα 362, 5.
 βοηθητικά ορθογραφ. σημεία 49.
 βοηθητικό ρ. είμι 274.
 βράχυνση φωνηέντος 62, 7, α.
 βραχύχρονα φωνήεντα 19, 1, α.
 βραχύχρονη συλλαβή 33, γ.

Γ

γελαστικά επιφωνήματα 369, 2.
 γενική 75.
 γένος πτωτικών 76, α.
 — ουσιαστικών 81.
 — επιθέτων 155.
 γλώσσα 9, αρχαία ελληνική - νέα ελλη-
 νική 10.
 γονεωνυμικά 389.
 γράμματα 8, 16.
 γραμματική 14.
 — της αρχ. ελληνικής γλώσσας — της
 αττικής διαλέκτου 15.

γραπτός λόγος 1.
γραφική παράσταση των αριθμών 217.

Δ

δασεία 45, λέξεις που παίρνουν δασεία 47.
δασύπνοα άφωνα 22, β.
δεικτικά επιρρήματα 363.
δεικτικά μόρια 370, 6.
δεικτικές αντωνυμίες 223, η κλίση τους 224.
δεύτερη κλίση ουσ. 94-102.
δεύτερη συζυγία ρημάτων (σε - μι) 332-351.
δεύτεροι χρόνοι ρημάτων, ενεργ. και μέσ. αόρ. β' 310-314, παθ. μέλλ. β' και παθ. αόρ. β' 315-317, ενεργ. παρακείμε. β' και υπερσυντ. β' 318-319, γενικές παρατηρήσεις στους δεύτερους χρόνους 320-321, αόρ. β' βαρύνοντων ρημάτων κατά τα ρ. σε - μι 349.
δευτερόκλιτα ουσιαστικά 94-102.
— επίθετα 158-167.
δξύ, δέομαι 327.
διαξενκτικοί (ή διαχωριστικοί) σύνδεσμοι 367, 2.
διαθέσεις ρήματος 247.
διάλεκτοι 12-13.
διαλυτικά 49, 2.
διασταλτική αντωνυμία 225, 1, σημ.
διαχωριστικοί σύνδεσμοι, βλ. διαξενκτικοί.
δικατάληκτα ουσιαστικά 82, 3.
— επίθετα 155, 2.
διπλά γράμματα 21, 2.
διπλή παύλα 50, 9.
διπλόθεμα ουσιαστ. γ' κλ. 105, 1.
διστακτικά επιρρήματα 362, 7.
διστακτικοί (ή ενδοιαστικοί) σύνδεσμοι 367, 11.
δισύλλαβη λέξη 31.
δίφθογγοι 5, 25.
δίχρονα φωνήεντα 19, 3, 20, γ.
διψώ 325.
δοτική 75.

δνικός αριθμός πτωτικών 76, β.
— ουσιαστικών 83.
— ρημάτων 248.
δονητικό μόριο άν 370, 3.
δυσ-, αχώριστο μόριο 423, στ'.

Ε

εάν, η πολλαπλή σημασία του 371.
εγκλίσεις ρημάτων 250.
έγκλιση τόνου, εγκλιτικές λέξεις ή εγκλιτικά 41-43.
εγκλιτικά μόρια 370, 1.
εγκλιτικά φωνήεντα 238.
εθνικά (παράγωγα ουσ.) 390.
εί, η πολλαπλή σημασία του 371.
ειδικοί σύνδεσμοι 367, 9.
εισαγωγικά 50, 10.
έκθλιψη 57-59.
έκταση φωνήεντος 62, 7, β.
εκφορά σύνθετων αριθμών 214.
ελλειπτικά ουσιαστικά 153.
— παραθετικά 201.
εναντιωματικοί σύνδεσμοι 367, 3.
ενδοιαστικοί (ή διστακτικοί) σύνδεσμοι 367, 11.
ενδοτικοί σύνδεσμοι 367, 4.
ενεργητική διάθεση 247, α.
ενεργητική φωνή 258, α.
ενεργητικός αόρ. β' 310-314.
ενεστώτας στην οριστική 253, α.
— στις άλλες εγκλίσεις 257.
ενεστωτικό θέμα 262, β.
ενικός πτωτικών 76, β.
— ουσιαστικών 83.
— ρήματος 248.
ένρινα σύμφωνα 23.
ενρινόληκτα ουσιαστ. γ' κλ. 126.
— επίθετα 177-180.
— ρήματα 301-309.
ένωση (ή συγχώνευση) συμφώνων 67.
ενωτικό 49, 5.
επαναληπτική αντωνυμία 225.
— η κλίση της 226.
επάνω τελεία 50, 2.
επεί, επειδή, η πολλαπλή σημασία τους 371.

επένθεση 66.
 επίθετα 154.
 — τρικατάληκτα με τρία γένη, δικατάληκτα με τρία γένη, μονοκατάληκτα με δύο γένη 155.
 — ασυναίρετα δευτερόκλιτα 158-161.
 — συνηρημένα δευτερόκλιτα 162-165.
 — αττικόκλιτα 166-167.
 — τριτόκλιτα 168-183.
 — φωνηεντόληκτα 169-171.
 — συμφωνόληκτα: αφωνόληκτα 172-176, ενρινόληκτα, υγρόληκτα 177-180, σιγμόληκτα 181-183.
 — ανώμαλα 184.
 επίθετα αριθμητικά, βλ. αριθμητικά.
 επίθετα με αλλαγμένη σημασία 443, β.
 επίθετα παράγωγα 392.
 — από ρήματα 393-396.
 — από ονόματα 397.
 — από επιρρήματα 398.
 επιθέτου βαθμοί 189.
 επιθέτου παραθετικά 191.
 επίθετο ως α' συνθετικό 415-417.
 — ως β' συνθετικό 425-426.
 επιμεριστικές αντωνυμίες 238.
 — η κλίση τους 239.
 επιρρήματα
 — τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά, βεβαιωτικά, αρνητικά, διστακτικά 362.
 — ερωτηματικά, αόριστα, δεικτικά, αναφορικά 363.
 — συσχετικά 363.
 επιρρήματα με αλλαγμένη σημασία 443, δ.
 επιρρήματα παράγωγα 404.
 — τοπικά 405, τροπικά 406, ποσοτικά 407, χρονικά 408.
 επιρρηματος παραθετικά 203.
 επίρρημα ως α' συνθετικό 420.
 — ως β' συνθετικό 427.
 επιτατικό α- 423, β', άρι-, έρι-, ζα- 423, ε'.
 επιφωνήματα 368.
 επιφωνηματικό 50, 5.
 έρι-, επιτατικό μόριο, 423, ε'.
 ερωτηματικά επιρρήματα 363.

ερωτηματικές αντωνυμίες 234.
 — η κλίση τους 235.
 ερωτηματικό 50, 4.
 -έστερος, -έστατος, παραθετικές καταλήξεις 195, α.
 εσωτερικά γράμματα 28.
 εσωτερική αύξηση 267.
 ετερόκλιτα ουσιαστικά 149.
 ετυμολογικό 373.
 ευκτική 250, γ.
 ευφωνία 61.
 ευφωνικά σύμφωνα 61.
 ευχετικό μόριο 370, 2.

Z

ζ, διπλό σύμφωνο 21, 2.
 ζα-, επιτατικό μόριο 423, ε'.
 ζω, ζης, ζη κτλ. 325.

H

ήμι-, αχώριστο μόριο 423, ζ'.
 ημίφωνα 4, 16, σημ. 4, 21, 1, β.
 ημιφωνόληκτα ουσ. γ' κλίσ. 120, β και 125-140.
 ήνικά, η πολλαπλή σημασία του 371.

Θ

θαυμαστικά επιφωνήματα 369, 1.
 θαυμαστικό 50, 5.
 θειαστικά επιφωνήματα 369, 3.
 θέμα κλιτών λέξεων 73, β.
 — ισχυρό και αδύνατο ουσ. γ' κλίσ. 105, 2.
 — του ρήματος: ρηματικό, χρονικό 262.
 — του αορ. β' 314.
 — των ρημ. σε -μι 333, 337.
 θεματικό φωνήεν 282.
 θέσει μακρόχρονη συλλαβή 33, β.
 θετικός βαθμός επιθέτων 190, 1.
 θέω, θεῖς θεῖ κτλ. 327.
 θηλυκό πτωτικών 76, α.

- ουσιαστικών 81.
- τρικατάλ. επιθ. σε -ος 159.

I

- ιδιόκλιτα ουσ. 151.
- ισοσύλλαβα ουσ. 85, 1.
- ίστερος, -ίστατος, παραθετικές καταλήξεις 195, γ.
- ιστορικοί χρόνοι, βλ. χρόνοι.
- ισχυρό θέμα, βλ. θέμα.
- ίων, -ιστος, καταλήξεις ανώμ. παραθετικών 196.

J

- j 16, σημ. 4.
- αποβολή του j 64, 2.
- αφομοίωση του j με υγρά και ένρινα 68, 4.
- μετάθεση του j (επένθεση) 66.
- συγχώνευση του j με άφωνα 67, 2.

F

- F 16, σημ. 4.
- αποβολή του F 64, 3.

K

- καθαρό και μη καθαρό -α 90.
- καίω ή κάω 289.
- καταληκτικά ουσ. γ' κλ. 104, 1.
- κατάληξη κλιτών λέξεων 73.
- του ρήματος 261.
- προσωπική των ρηματ. τύπων 281.
- καταλήξεις ολικές (φαινομενικές) ουσ. α' κλ. 87, ουσ. β' κλ. 95, ουσ. γ' κλ. 141, ρηματικών τύπων 288.
- καταλήξεις παραθετικές 193.
- καταλήξεις παραγωγικές 379, 3.
- υποκοριστικές 384.
- μεγεθυντικές 385.

- καταχρηστικές προθέσεις 365, 2.
- καταχρηστική παραγωγή 441.
- καταχρηστικοί δίφθογγοι 25, β.
- κάω (καίω) 289.
- κλείω, βλ. κλήω.
- κλητική 75.
- κλητικό επιφώνημα 368.
- κλήω 289.
- κλίση πτωτικών 76, γ.
- ουσιαστικών 84.
- ασυναίρ. ουσ. α' κλ. 86-91.
- συνηρ. ουσ. α' κλ. 92-93.
- ασυναίρ. ουσ. β' κλ. 94-98.
- συνηρ. ουσ. β' κλ. 99-100.
- αττική β' κλ. 101-102.
- ουσ. γ' κλ. 103-145.
- επιθέτων 156-184.
- μετοχών 185-188.
- συγκριτικών, -ίων, -ιον (-ων, -ον) 197.
- αριθμητ. επιθέτων 207-209.
- κλιτά μέρη του λόγου 72, β.
- κλιτό ως α' συνθετικό 410-419.
- ως β' συνθετικό 424-426.
- κοινά (ή προσηγορικά) ονόματα 80, 2.
- από επίθετα 441, γ.
- κόμμα 50, 3.
- κορωνίδα 49, 4.
- κράση 55.
- κτητικά σύνθετα 436.
- κτητικές αντωνυμίες 228, η κλίση τους 229.
- κύρια ονόματα 80, 1.
- κύρια ονόμ. προσώπων από κοινά ουσιαστικά, επιθ. ή μετοχές 441, α.
- κύριες προθέσεις 365, 1.
- κύριοι δίφθογγοι 25, α.
- κυριολεξία 442.

Λ

- λέξη 6, 27.
- μονοσύλλαβη, δισύλλαβη, τρισύλλαβη, πολυσύλλαβη 31.
- οξύτονη, παροξύτονη, προπαροξύτονη, περισπώμενη, προπερισπώμενη, βαρύτονη 37.
- άτονη 40.

- εγκλιτική 41.
- πρωτότυπη, παράγωγη 375, 1.
- ριζική 375, 3.
- σύνθετη 376, 1, απλή 376, 2.
- παρασύνθετη 378.
- ονοματοποιημένη
- λέξεις που παίρνουν δασεία 47.
- λήγουσα 32.
- λόγος προφορικός, γραπτός 1.
- μέρη του λόγου κλιτά, άκλιτα 72.

M

- μακρόχρονα φωνήεντα 19, 1, β, 20, β.
- μακρόχρονη συλλαβή 33.
- μέγας 184, 2.
- μεγεθυντικά 385.
- μέλλοντας απλός 253, γ.
- συντελεσμένος 253, ζ.
- παθητικός α' 286.
- παθητικός β' 315-317.
- μέρη του λόγου κλιτά, άκλιτα 72.
- μέσα άφωνα 22, β.
- μέση διάθεση 247, β.
- μέση στιγμή 50, 2.
- μέση φωνή 258, β.
- μέσος αόρ. β' 310-314.
- μετάθεση φωνηέντων 62, 3.
- του j (επένθεση) 66.
- μεταπλαστά ουσιαστικά 150.
- μεταφορική σημασία των λέξεων 442.
- μετοχή 251, β.
- κλίση των μετοχών 185-188.
- παραθετικά των μετοχών 200, 1.
- μέχρι, η πολλαπλή σημασία του 371.
- μή καθαρό -α 90.
- μονόθεμα ουσ. γ' κλ. 105, 1.
- μονοκατάληκτα ουσ. 82, 1 και 2.
- επίθετα 155, 3.
- μονολεκτικά παραθετικά 192.
- κανονικός σχηματισμός τους 193.
- αναλογικός σχηματισμός τους 195.
- μονολεκτικοί χρόνοι, βλ. χρόνοι.
- μόρια 370.
- αχώριστα 370, 6 και 7.
- αχώρ. μόρια ως α' συνθετ. 422.

N

- ν εμπρός από άφωνα 70, 5.
- ν εμπρός από ένρινα και υγρά 68, 5, 307, β.
- ν εμπρός από το j 68, 4, β.
- ν εμπρός από το σ 64, 4.
- ν ευφωνικό 61, 1.
- νέω, νεΐς, νεΐ 327.
- νη- στερητικό 423, δ'.
- νόθα σύνθετα 428.
- ντ, νδ, νθ εμπρός από σ 64, 6.
- ντ, νδ, νθ εμπρός από το j 67, 2, γ.

Ξ

- ξ, διπλό σύμφωνο 21, 2.
- ξ από ένωση ουρανικού και σ 67 1.

O

- οδοντικά άφωνα 22, α.
- εμπρός από το σ 64, 5.
- οδοντικόληκτα ουσ. γ' κλ. 121 και 122, γ, δ, ε, ζ.
- ολικές (φαινομενικές) καταλήξεις, βλ. κατάληξη.
- ονομαστική 75.
- ονόματα 72, α.
- κύρια 80, 1.
- κοινά ή προσηγορικά 80, 2.
- ονοματικοί τύποι του ρήμ. 251.
- ονοματοποιημένη λέξη 439.
- ονοματοποιία 439.
- οξεία 36.
- οξύτονη λέξη 37, 1.
- όπηνίκα, όποτε, όπως, η πολλαπλή σημασία τους 371.
- ορθές πτώσεις 75, β.
- ορθογραφικά σημεία βοηθητικά 49.
- οριστική 250, α.
- συσχετικός πίνακας των χρόνων της 255.
- οριστική αντωνυμία 225.
- η κλίση της 226.

ὅτε, η πολλοπλή σημασία του 371.
 ὅτι, η πολλοπλή σημασία του 371.
 οὐ (οὐκ, οὐχ) 40, 61, 2
 ουδέτερη διάθεση 247, δ.
 ουδέτερο πτωτικών 76, α.
 — ουσιαστικῶν 81.
 ουρανικά ἄφωνα 22, α.
 ουρανικόληκτα ουσ. γ' κλ. 121, 122, α.
 ουσιαστικά ονόματα 79.
 — συγκεκριμένα, αφηρημένα 79.
 — κύρια, προσηγορικά (κοινά) 80.
 — μονοκατάληκτα με ένα γένος, μονοκατάληκτα με δύο γένη (κοινού γένους), δικατάληκτα με δύο γένη 82.
 — ισοσύλλαβα, περιττοσύλλαβα 85.
 — ασυναίρετα α' κλ. 86-91.
 — συνηρημένα α' κλ. 92-93.
 — ασυναίρετα β' κλ. 94-98.
 — συνηρημένα β' κλ. 99-100.
 — αττικής β' κλ. 101-102.
 — γ' κλ. 103-145: καταληκτικά, ακατάληκτα 104, μονόθεμα, διπλόθεμα 105, φωνηεντόληκτα, συμφωνόληκτα 107, αφωνόληκτα, ημιφωνόληκτα 120, ουρανικόληκτα, χειλικόληκτα, οδοντικόληκτα 121, ενρινόληκτα 125, συγκοπτόμενα 129.
 — σιγμόληκτα 133-140.
 — ανώμαλα 146.
 ουσιαστικά με αλλαγμένη σημασία 443, α.
 ουσιαστικά παράγωγα 380.
 — από ρήματα 381.
 — από επίθετα 382.
 — από ουσιαστικά 383-391.
 ουσιαστικό ως α' συνθ. 410-414.
 — ως β' συνθετικό 424.
 -ούστερος, -ούστατος, παραθετικές καταλήξεις 195, β.
 -ο(ώ)τερος, -ο(ώ)τατος, παραθετικές καταλήξεις 194.

Π

παθητική διάθεση 247, γ.
 παθητικός μέλλ. α', αόρ. α' 286.

— μέλλ. β', αόρ. β' 315-317.
 πάθη φθογγικά 51.
 — φωνηέντων 52-62.
 — συμφώνων 63-71.
 παραγόμενοι χρόνοι, βλ. χρόνοι.
 παράγωγα ουσιαστικά 380-391.
 — επίθετα 392-398.
 — ρήματα 399-403.
 — επιρρήματα 404-408.
 παραγωγή 372, 379.
 — καταχρηστική 441.
 παράγωγη λέξη 375, 1.
 παραγωγική κατάληξη 379, 3.
 παραγωγικό πρόσφσμα 379, 2.
 παραθετικά επιθέτων 189-202.
 — μονολεκτικά, περιφραστικά 192.
 — ανώμαλα 196.
 — μετοχών 200.
 — ελλειπτικά 201.
 — επιρρημάτων 203.
 παραθετική κατάληξη 193.
 παρακείμενος 253, ε.
 παραλήγουσα 32.
 παρασύνθετα 378, 429.
 παρατατικός 253, β.
 παρατακτικά σύνθετα 437.
 παραχωρητικοί σύνδεσμοι 367, 4.
 παρένθεση 50, 8.
 παρεπόμενα πτωτικών 77.
 — ρημάτων 246.
 παροξύτονη λέξη 37, 2.
 παρώνυμα ουσ. 391.
 πατρωνυμικά ουσ. 388.
 παύλα 50, 7.
 — διπλή 50, 9.
 πεινώ 325.
 περιεκτικά ουσ. 387.
 περισπώμενα ρήματα 322-331.
 περισπωμένη 36.
 περισπωμένη λέξη 37, 4.
 περιττοσύλλαβα ουσιαστικά 85, 2.
 περιφραστικά παραθετικά 192, 198.
 περιφραστικοί χρόνοι, βλ. χρόνοι.
 ΠΙΝΑΚΕΣ: συμφώνων 24.
 — λέξεων που δασύνονται 47.
 — ανακεφαλαιωτικός που δείχνει τα υποδιαιρέτα πάθη των συμφώνων 71.

- ασυναίρετων ουσ. α' κλ. 91.
 - ασυναίρετων ουσ. β' κλ. 98.
 - φωνηεντόληκτων ουσ. γ' κλ. σε -ις, γεν. -εως 113.
 - αφωνόληκτων ουσ. γ' κλ. 124.
 - ενρινόλ. και υγρόλ. ουσ. γ' κλ. 132.
 - σιγμόλ. ουδ. γ' κλ. 138.
 - αριθμητικών 218.
 - συσχετικών αντωνυμιών 244.
 - συσχετικός των χρόνων της οριστικής 255.
 - που δείχνει τη διαίρεση των ρημάτων 265.
 - φωνηεντόλ. ασυναίρ. ρημάτων με διαφορές ή ανωμαλίες 291.
 - φωνηεντόλ. συνηρ. ρ. με διαφορές ή ανωμαλίες 331.
 - συσχετικών επιρρημάτων 363, α.
 - ακλίτων με πολλαπλή σημασία 371.
 πλάγιες πτώσεις 75, β.
 πλάτεμα της σημασίας των λέξεων 444, α.
 πλέω 327.
 πληθυντικός πτωτικών 76, β.
 - ουσιαστικών 83.
 - ρήματος 248.
 πνεύματα 44-45, θέση του πνεύματος 48.
 πνέω 327.
 ποιοτική μεταβολή φωνήεντος 62, 6.
 πολλαπλασιαστικά αριθμητικά 206, δ και 209.
 πολύς 184, 1.
 πολυσύλλαβη λέξη 31.
 ποσότητα φωνήεντος 19, 2.
 ποσοτικά επιρρήματα 362, 4.
 - παράγωγα 407.
 ποσοτική μεταβολή φωνήεντος 62, 7.
 πράος 184, 3.
 πριν, η πολλαπλή σημασία του 371.
 προθέσεις 364.
 - κύριες, καταχρηστικές 365.
 - ως α' συνθετικό 421.
 - με αλλαγμένη σημασία 443, ε.
 προπαραλήγουσα 32.
 προπαροξύτονη λέξη 37, 3.
 προπερισπώμενη λέξη 37, 5.
 προσδιοριστικά σύνθετα 434.

προσηγορικά ουσιαστικά 80, 2.
 - από επίθετα 441, γ.
 προσθετά σύμφωνα, βλ. ευφωνικά σύμω
 προστακτική 250, δ.
 πρόσφωμα παραγωγικό 379, 2.
 - χρονικό 286.
 πρόσωπα ρήματος 249.
 προσωπικές αντωνυμίες 221.
 - η κλίση τους 222.
 προσωπική κατάληξη 281.
 προτακτικά μόρια 370, 7.
 προφορικός λόγος 1.
 πρώτη συζυγία ρημάτων (σε -ω) 276-331.
 πρωτόκλιτα ουσιαστικά 86-93.
 πρωτότυπη λέξη 375, 1.
 πτώσεις 75.
 πτωτικά 74, παρεπόμενα (συνακόλουθα) πτωτικών 77.

P

ρ διπλασιάζεται 65, 3.
 ρ εμπρός από το j 68, 4, β.
 ρέω 327.
 ρήμα βοηθητικό είμι 274.
 ρήματα
 - ενεργητικά, μέσα, παθητικά, ουδέτερα 247.
 - φωνηεντόληκτα: ασυναίρετα (βαρύτονα) συνηρημένα (περισπώμενα) - συμφωνόληκτα (αφωνόληκτα, ενρινόληκτα, υγρόληκτα, σιγμόληκτα) 264.
 - α' συζυγίας 276-331.
 - β' συζυγίας 332-351.
 - ανώμαλα 352-359. Βλ. και κατάλ.
 ανώμ. ρ. (στο τέλος, Παράρτημα).
 - αποθετικά 360.
 - απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα 361.
 - με αλλαγμένη σημασία 443, γ.
 ρήματα παράγωγα 399.
 - από ονόματα 400.
 - από ρήματα 401.
 - από επιρρήματα 402.
 - από επιφωνήματα 403.
 ρηματικά επίθετα 393-396.
 ρηματικό θέμα 262, α.

ρηματικός χαρακτήρας 263, α.
 ρήματος παρεπόμενα (συνακόλουθα)
 246.
 — διαθέσεις 247.
 — αριθμοί 248.
 — πρόσωπα 249.
 — εγκλίσεις 250.
 — χρόνοι 252.
 — φωνές 258.
 — συζυγίες 259.
 ρήμα ως α' συνθετικό 418.
 — ως β' συνθετικό 426.
 ρίζα λέξεων 375, 2.
 ριζική λέξη 375, 3.

Σ

σ αποβάλλεται 64, 1. συγχωνεύεται σε
 ξ, ψ 67, 1. αφομοιώνεται 68, 2 και 3.
 σημασία συνθέτων 433-437.
 σημασίας των λέξεων αλλαγή 442.
 σημεία βοηθητικά ορθογραφικά 49.
 — της στίξης 50.
 σιγμόληκτα ουσ. γ' κλ. 125, 133-140.
 — επίθετα γ' κλ. 181.
 — ρήματα 264, β.
 στένεμα της σημασίας των λέξεων 444.
 β.
 στερητικό α- 423, α'.
 — νη- 423, δ'.
 στιμή τελεία 50, 1.
 — μέση ή άνω 50, 2.
 στίξη 50.
 συγκεκριμένα ουσ. 79, 1.
 συγκοπή (αποβολή) φωνηέντων 62, 1.
 συγκοπτόμενα ουσ. γ' κλ. 129-131.
 συγκριτικός βαθμός επιθ. 190, 2.
 συγχώνευση (ή ένωση) συμφώνων 67.
 συζυγίες ρημάτων 259.
 πρώτη συζυγία 276-331.
 δεύτερη συζυγία 332-351.
 συλλαβή 7 και 30.
 — μακρόχρονη (φύσει, θέσει), βραχύχρο-
 νη 33.

— συλλαβής αποβολή, βλ. συλλαβική
 ανομοίωση.
 συλλαβική ανομοίωση 69, 2, β.
 συλλαβική αύξηση 266, 1.
 συλλαβισμός 34.
 συμπερασματικοί σύνδεσμοι 367, 8.
 συμπλεκτικοί σύνδεσμοι 367, 1.
 συμπνευματισμός 70, 1.
 σύμφωνα 3, β. 18.
 — ευφωνικά 52, 61.
 — τελικά 28-29.
 — συμφώνων διαίρεση και ονομασία 21-
 24.
 — συμφώνων πάθη 63-71.
 συμφωνόληκτα ουσ. γ' κλ. 120-140.
 — επίθετα γ' κλ. 172-183.
 — ρήματα α' συζυγίας 292-321.
 — β' συζυγίας 332-336.
 συναίρεση 53.
 συνακόλουθα (ή παρεπόμενα) των πρω-
 τικών 77.
 — των ρημάτων 246.
 συναλοιγή 52.
 σύνδεσμοι 366-367.
 συνδετικά σύνθετα 437.
 συνηρημένα ουσ. α' κλ. 92-93.
 — ουσ. β' κλ. 99-100.
 — ρήματα 322-331.
 σύνθεση 372, 409-437.
 σύνθετα προσδιοριστικά 434, αντικειμε-
 νικά 435, κτητικά 436, συνδετικά ή
 παρατακτικά 437.
 — νόθα 428.
 σύνθετη λέξη 376, 1.
 συνθετικά μέρη 377.
 συνθετικό πρώτο 377, 410-423.
 — δεύτερο 377, 424-427.
 συνθέτων σημασία 433-437.
 — τονισμός 432.
 συντελικοί χρόνοι 256, β.
 συριστικό σ 23.
 συστολή (βράχυνση) 62, 7, α.
 συσχετικά επιρρήματα 363.
 συσχετικές αντωνυμίες 243.
 σχετλιαστικά επιφωνήματα 369, 4.
 σῶς, σῶν 184, 4.

Τ

- τακτικά αριθμητ. επίθ. 206, β και 208.
 -τατος, -τάτη, -τατον, καταλ. υπερθετι-
 κών επιθ. 193.
 τελεία (στιγμή) 50, 1.
 — επάνω (μέση ή άνω στιγμή) 50, 2.
 τελικά γράμματα 28.
 — σύμφωνα 29, β.
 τελικοί σύνδεσμοι 367, 7.
 -τερος, -τέρα, -τερον, καταλ. συγκριτικών
 επιθ. 193.
 -τέρω, -τάτω, καταλ. παραθετικών επιρ-
 ρημάτων 203, 4.
 τι, συλλαβή που γίνεται αι 70, 4.
 τονισμός, γενικοί κανόνες 38, ειδικοί κα-
 νόνες 39.
 — ονομάτων γ' κλ. 144.
 — ενεργητ. αορ. β' 312.
 — μέσων αορ. β' 313.
 — συνθέτων 432.
 — σύνθετων ρημ. σε -μι 345.
 τόνος 35, οι τρεις τόνοι 36.
 — ονομασία των λέξεων από τον τόνο
 τους 37.
 — θέση του τόνου 48.
 τοπικά επιρρήματα 362, 1.
 — παράγωγα επιρρήματα 405.
 — παράγωγα ουσιαστικά 386.
 τοπωνυμίες από κοινά ουσ. ή επιθ. 441,
 β.
 τρισύλλαβη λέξη 31.
 τριτόκλιτα ουσιαστικά 103-145.
 — επίθετα 168-183.
 τριτοπρόσωπα (απρόσωπα) ρήμ. 361.
 τροπή φωνηέντων 62, 6.
 — συμφώνων 70.
 τροπικά επιρρήματα 362, 3.
 — παράγωγα επιρρήματα 406.
 τύποι των λέξεων 73.

Υ

- υγρά σύμφωνα 23.
 υγρόληκτα ουσιαστικά γ' κλ. 127.
 — επιθ. γ' κλ. 177-180.

- ρήματα 301-309.
 υπερθετικό σχετικό, απόλυτο 190, 3 α,
 β.
 υπερθετικός βαθμός 190, 3.
 υπερσυντέλικος 253, S.
 υποδιαστολή 49, 1, 50, 3.
 υποκοριστικά 384.
 υποκοριστικές καταλήξεις 384.
 υποτακτική 250, β.
 υφαίρεση 60, 2.

Φ

- φαινομενικές (ολικές) καταλήξεις, βλ.
 κατάληξη.
 φθογικά πάθη 51.
 φθόγγος 2, 16.
 φροῦδος 184, 5.
 φύσει μακρόχρονη συλλαβή 33, α.
 φωνές ρήματος 258.
 φωνήεν εγκλιτικό 283.
 — θεματικό 282.
 φωνήεντα 3, α, 18.
 — βραχύχρονα, μακρόχρονα, δίχρονα
 19-20.
 φωνηεντόληκτα ουσ. γ' κλ. 108-119.
 — επιθ. γ' κλ. 169-171.
 — ρήματα α' συζυγίας: βαρύτ. 277-291
 και περισπώμ. 322-331.
 — ρήματα β' συζυγίας 332-348 και 351.
 φωνηέντων (και διφθόγγων) πάθη 52-62.

Χ

- χαρακτήρας κλιτών 73.
 — ρηματικός 263, α.
 — χρονικός 263, β.
 χασμωδία 52.
 χειρικά άφωνα 22, α.
 χειλικόληκτα ουσ. γ' κλ. 121, 122, β.
 — ρήματα 292, 1.
 χέω 327.
 χούς, γεν χού (β' κλ) 99.
 χρονικά αριθμητικά 206, γ.
 — επιρρήματα 362, 2.

— παράγωγα επιρρήματα 408.

χρονική αύξηση 266, 2.

χρονικό θέμα 262, β.

— πρόσφυμα 286.

χρονικοί σύνδεσμοι 367, 5.

χρονικός χαρακτήρας, βλ. *χαρακτήρας*.

χρόνοι του ρήματος 252.

— αρχικοί, παραγόμενοι ή ιστορικοί, συντελικοί, μονολεκτικοί, περιφραστικοί 256.

— περιφραστικών σχηματισμός 287.

— δευτεροί των ρημ. α' συζυγίας 310-321 και 349-350.

— δευτεροί των ρημ. β' συζυγίας 342-344.

χρόνος (ποσότητα) φωνηέντων 19, 2.
χρῶμαι 325.

Ψ

ψ, διπλό σύμφωνο 21, 2.

ψιλή 45.

ψιλόπνοα άφωνα 22, β.

Ω

ως, η πολλαπλή σημασία του 371.

-ώτερος, -ώτατος, παραθετικές καταλήξεις 194.

Συντομογραφίες	Σελ. 5
Εισαγωγή	7
1. Λόγος. Προφορικός και γραπτός λόγος	7
2. Γενικές φωνητικές έννοιες	7
3. Γλώσσα και διάλεκτοι	9
4. Γραμματική	10

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟ

1ο Κεφ. Φθόγγοι και Γράμματα

1. Φθόγγοι. Γράμματα. Διαίρεση φθόγγων και γραμμάτων	11
2. Διαίρεση φωνηέντων	11
3. Διαίρεση συμφώνων	12
4. Πίνακας των Συμφώνων	14
5. Δίφθογγοι	14

2ο Κεφ. Λέξεις και Συλλαβές

1. Λέξη. Γράμματα της λέξης	15
2. Συλλαβή	15
3. Συλλαβισμός	16

3ο Κεφ. Τόνοι, πνεύματα, στίξη

A'. Οι τόνοι και ο τονισμός	17
1. Τόνοι	17
2. Ονομασία των λέξεων από τον τόνο τους	17
3. Τονισμός. Γενικοί κανόνες τονισμού	17
4. Ειδικοί κανόνες τονισμού	18
5. Άτονες λέξεις	19
6. Εγκλιτικές λέξεις. Έγκλιση του τόνου	19

B'. Τα πνεύματα και η χρήση τους	21
1. Πνεύματα	21
2. Λέξεις με ψιλή και λέξεις με δασεία	21
3. Θέση του τόνου και του πνεύματος	22

Γ'. Άλλα σημεία στο γραπτό λόγο

1. Βοηθητικά ορθογραφικά σημεία	23
2. Σημεία της στίξης	23

4ο Κεφ. Φθογγικά Πάθη

A'. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων	26
1. Χασμωδία. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων για την αποφυγή της χασμωδίας	26
2. Άλλα πάθη των φωνηέντων	29
B'. Πάθη συμφώνων	30
α) Αποβολή συμφώνων	31
β) Ανάπτυξη συμφώνων	32
γ) Μετάθεση του j (επένθεση)	32
δ) Ένωση ή συγχώνευση συμφώνων	33
ε) Αφομοίωση συμφώνων	34
ζ) Ανομοίωση συμφώνων	35
η) Τροπή συμφώνων	36
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας με τα σπουδαιότερα πάθη των συμφώνων	37

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟ

5ο Κεφ. Μέρη του λόγου. Διαίρεση και στοιχεία των μερών του λόγου

1. Μέρη του λόγου. Κλιτά και άκλιτα. Τύποι. Κατάληξη, θέμα χαρακτήρας	40	Β'. Συμφωνόληκτα ουσ. της γ' κλίσης	65
2. Πτωτικά. Παρεπόμενα των πτωτικών	41	1. Αφωνόληκτα	66
		Πίνακας αφωνόλ. ουσ. γ' κλ.	71
		2. Ημιφωνόληκτα	74
6ο Κεφ. Το άρθρο		Πίνακας ενρινόλ. και υγρόλ. ουσ. γ' κλ.	79
Το άρθρο. Η κλίση του	42	Πίνακας σιγμόλ. ουσ. γ' κλ.	84
		Καταλήξεις των ουσιαστικών της γ' κλίσης	87
7ο Κεφ. Γενικά για τα ουσιαστικά		Ο τονισμός των ονομ. της γ' κλίσης	87
1. Ορισμός και διαίρεση των ουσιαστικών	42		
2. Γένος των ουσιαστικών	43	11ο Κεφ. Ανόμαλα ουσιαστικά	
3. Αριθμός των ουσιαστικών	43	1. Ανόμαλα κατά το γένος	88
4. Κλίση των ουσιαστικών	44	2. Ετερόκλιτα	89
		3. Μεταπλαστά	90
8ο Κεφ. Α' κλίση των ουσιαστικών		4. Ιδιόκλιτα	92
1. Πρωτόκλιτα ασυναίρετα ουσ.	45	5. Άκλιτα	92
Καταλήξεις των ουσιαστικών της α' κλίσης	47	6. Ελλειπτικά	93
Πίνακας ασυναίρ. ουσ. α' κλ.	49		
2. Πρωτόκλιτα συνηρημένα ουσ.	50	12ο Κεφ. Γενικά για τα επίθετα	
		1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων	94
		2. Κλίση των επιθέτων	94
9ο Κεφ. Β' κλίση των ουσιαστικών			
1. Δευτερόκλιτα ασυναίρετα ουσιαστικά	52	13ο Κεφ. Δευτερόκλιτα επίθετα	
Καταλήξεις των ουσ. της β' κλ.	53	1. Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα	95
Πίνακας ασυναίρ. ουσ. β' κλ.	54	2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθ.	98
2. Δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσ.	55	3. Αττικόκλιτα επίθετα	100
3. Αττική δεύτερη κλίση	57		
10ο Κεφ. Γ' κλίση των ουσιαστικών		14ο Κεφ. Τριτόκλιτα επίθετα	
Γενικά για τα ουσιαστικά της γ' κλίσης. Διαίρεση των τριτόκλιτων ουσιαστικών	58	Α'. Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ' κλίσης	101
Α'. Φωνηεντόληκτα ουσ. της γ' κλίσης	59	Β'. Συμφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης	104
		I. Αφωνόληκτα	104
		II. Ενρινόληκτα και υγρόληκτα	106
		III. Σιγμόληκτα	109

15ο Κεφ. Ανώμαλα επίθετα

1. πολύς, πολλή, πολύ	112
2. μέγας, μεγάλη, μέγα	113
3. πρᾶος, πραεία, πρᾶον	113
4. σῶς, σῶς, σῶν	113
5. φρούδος, φρούδη, φρούδον	114

16ο Κεφ. Κλίση των μετοχών

α) Μετοχές δευτερόκλιτες	114
β) Μετοχές τριτόκλιτες	114

17ο Κεφ. Παραθετικά

1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων	119
2. Κανονικός σχηματισμός μονολεκτικών παραθετικών	120
3. Παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος	121
4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών	121
α) -έστερος, -έστατος	121
β) -ούστερος, -ούστατος	122
γ) -ίστερος, -ίστατος	122
δ) -αίτερος, -αίτατος	123
5. Ανώμαλα παραθετικά	123
6. Κλίση των συγκριτικών σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον)	124
7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μετοχών	125
8. Ελλειπτικά παραθετικά	126
9. Παραθετικά επιρρημάτων	126

18ο Κεφ. Αριθμητικά

A. Αριθμητικά επίθετα	128
1. Είδη αριθμ. επιθέτων	128
2. Κλίση αριθμ. επιθέτων	129
B. Αριθμητικά ουσιαστικά	130
Γ. Αριθμητικά επιρρήματα	131

Παρατηρήσεις στα αριθμητικά	131
α) Θέματα των αριθμητικών	131
β) Εκφορά των σύνθετων αριθμών	131
γ) Εκφορά των κλασματικών αριθμών	132
δ) Γραφική παράσταση των αριθμών	133
Πίνακας των αριθμητικών	133

19ο Κεφ. Αντωνυμίες

Είδη αντωνυμιών	136
1. Προσωπικές	136
2. Δεικτικές	137
3. Οριστική ή επαναληπτική	138
4. Κτητικές	139
5. Αυτοπαθητικές	140
6. Αλληλοπαθητική	141
7. Ερωτηματικές	141
8. Αόριστες	142
Επιμεριστικές	142
9. Αναφορικές	144
Συσχετικές αντωνυμίες	146
Πίνακας των συσχετικών αντωνυμιών	146

20ο Κεφ. Ρήμα. Στοιχεία του ρήματος

A. Ορισμός και παρεπόμενα του ρήματος	147
1. Διαθέσεις	147
2. Αριθμοί	147
3. Πρόσωπα	148
4. Εγκλίσεις. Ονομαστικοί τύποι	148
5. Χρόνοι	149
I. Οι χρόνοι στην οριστική	149
Πίνακας των χρόνων της οριστικής	151
II. Οι χρόνοι στις άλλες εγκλίσεις	151
6. Φωνές	152
7. Συζυγίες	152

Β' Στοιχεῖα του σχηματισμοῦ του ρήματος	152	22ο Κεφ. Σχηματισμός των φωνηεντόλ. ασυναίρ. ρημ. α' συζυγίας	
1. Κατάληξη	152	1. Ενεστώτας και παρατατικός	178
2. Θέμα	153	2. Οι ἄλλοι χρόνοι	178
3. Χαρακτήρας. Διαίρεση των ρημάτων κατά το χαρακτήρα	154	Πίνακας φωνηεντόλ. ασυναίρ. ρημάτων με διαφορές ή ανωμαλίες	178
Πίνακας με τη διαίρεση των ρημάτων (κατά συζυγία και χαρακτήρα)	155	23ο Κεφ. Σχηματισμός των αφωνόληκτων ρημ. α' συζυγίας	
4. Αύξηση	155	1. Ενεστώτας και παρατατικός ενεργ. και μέσης φωνής	181
α) Ομαλή αύξηση στα απλά ρήματα	155	2. Ενεργ. και μέσος μέλλοντας, ενεργ. και μέσος αόρ. α'	183
β) Ομαλή αύξηση στα σύνθετα ρήματα	156	3. Ενεργ. παρακείμε. και υπερσ.	184
γ) Ανώμαλη αύξηση	157	4. Παθ. μέλλ. α' και παθ. αόρ. α'	185
5. Αναδιπλασιασμός	158	5. Παρακείμενος και υπερσυντ. μέσης φωνής	186
α) Ομαλός αναδιπλ. στα απλά ρήματα	158	24ο Κεφ. Σχηματισμός των ενρινόλ. και υγρόληκτων ρημάτων α' συζυγίας	
β) Ομαλός αναδιπλ. στα σύνθετα ρήματα	159	1. Ενεστώτας και παρατατικός ενεργ. και μέσης φωνής	187
γ) Ανώμαλος αναδιπλ.	160	2. Οι ἄλλοι χρόνοι	189
δ) Αττικός αναδιπλ.	161	25ο Κεφ. Δεύτεροι χρόνοι των ρημάτων α' συζυγίας	
6. Το βοηθητικό ρήμα εἶμι	161	1. Ενεργ. και μέσος αόρ. β'	194
21ο Κεφ. Ρήματα της α' συζυγίας (σε -ω) βαρύτονα		2. Παθητ. μέλλ. β' και παθητικός αόρ. β'	196
Βαρύτονο φωνηεντόληκτο ρήμα ενεργ. φωνής (λύω)	164	3. Ενεργ. παρακείμενος και υπερσυντέλικος β'	197
Μέσης φωνής (μέσης διάθ.)	168	4. Γενικές παρατηρήσεις στους δευτέρους χρόνους	198
Μέσης φωνής (παθητ. διάθ.)	170	26ο Κεφ. Ρήματα συνηρημένα ή περισπώμενα	
Γενικές παρατηρήσεις στο σχηματισμό των ρηματ. τύπων της α' συζυγίας	172	1. Ενεστώτας και παρατατικός τιμῶ - τιμῶμαι	199
1. Συστατικά μέρη των μονολεκτικών τύπων	172	ποιῶ - ποιῶμαι	202
α) Προσωπική κατάληξη	174	δηλῶ - δηλοῦμαι	206
β) Θεματικό φωνήεν	175		
γ) Εγκλιτικό φωνήεν	176		
δ) Χρονικός χαρακτήρας	176		
ε) Χρονικό πρόσφυμα	176		
2. Σχηματισμός περιφραστικών χρόνων	177		
Ολικές ή φαινομενικές καταλήξεις	177		

Παρατηρήσεις		φημί	234
α) στα συνηρ. ρ. σε -άω	208	ἡμί, κεῖμαι, κάθημαι	235
β) στα συνηρ. ρ. σε -έω	210	οἶδα, δέδοικα ἢ δέδια	236
γ) στα συνηρ. ρ. σε -όω	210	τέθνηκα, βέβηκα, ἔοικα, χρή, εἴ- μαρται	237
2. Οι ἄλλοι χρόνοι	211	πέπρωται	237
Πίνακας συνηρ. ρημάτων με διαφο- ρές ἢ ανωμαλίες	212		
27ο Κεφ. Ρήματα β' συζυγίας σε -μι		306 Κεφ. Ρήματα ανώμαλα, αποθετι- κά και απρόσωπα	
Διαίρεση των ρημ. σε -μι	216	Α'. Ρήματα ανώμαλα	238
Α'. Συμφωνόληκτα ρήμ. σε -μι	216	1. Ρήματα ανώμαλα κατά το σηματισμό των χρόνων	238
1. Ενεστώτας και παρατατικός δείκνυμι - δείκνυμαι	216 217	2. Ρήματα ανώμαλα κατά τη ση- μασία των χρόνων	241
Παρατηρήσεις	218		
2. Οι ἄλλοι χρόνοι	219	Β'. Ρήματα αποθετικά	242
Β'. Φωνεντόληκτα ρήμ. σε -μι	219	Γ'. Ρήματα απρόσωπα ἢ τριτοπρό- σωπα	243
1. Ενεστώτας, παρατατικός και αόρ. β'	219		
ἴστημι, τίθημι, ἵημι, δίδωμι, ἔ- σταμαι, τίθεμαι, ἔμμαι, δίδο- μαι	223	31ο Κεφ. Ἀκλιτα μέρη του λόγου	
Παρατηρήσεις		1. Επιρρήματα	244
I. Ενεστ. και παρατατικός	226	Συσχετικά επιρρήματα	244
II. Αόριστος β'	227	Πίνακας συσχετικών επιρρημά- των	245
III. Τονισμός	228	2. Προθέσεις	246
2. Οι ἄλλοι χρόνοι	228	3. Σύνδεσμοι	246
Γ'. Ἄλλα φωνεντόλ. ρήματα σε -μι	230	4. Επιφωνήματα	247
		5. Μόρια	248
		6. Ἀκλιτα με πολλαπλή σημασία	248
28ο Κεφ. Αόριστοι β' βαρύτονων ρημ. κατά τα ρ. σε -μι			
Με χαρακτήρα 1) η και ᾱ, 2) ᾱ και ᾱ, 3) η και ε, 4) ω και ο, 5) υ και ῥ	232		
Παραδείγματα	232		
29ο Κεφ. Ἄλλα ρήματα της β' συζυ- γίας σε -μι			
εἰμί, εἶμι	234		

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ

32ο Κεφ. Γενικά για την παραγωγή και τη σύνθεση	250
33ο Κεφ. Παραγωγή των λέξεων	251

Προεισαγωγικές παρατηρήσεις για την παραγωγή	251	34ο Κεφ. Σύνθεση των λέξεων	
Α. Παράγωγα ουσιαστικά	252	Προεισαγωγικές παρατηρήσεις για τη σύνθεση	274
α) Ουσιαστικά παράγωγα από ρήματα	252	Α. Πρώτο συνθετικό	275
β) Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα	255	1. Κλιτό ως πρώτο συνθετικό	275
γ) Ουσιαστικά παράγωγα από άλλα ουσιαστικά	256	α) Ουσιαστικό	275
1. Υποκοριστικά	256	β) Επίθετο	276
2. Μεγεθυντικά	257	γ) Ρήμα	276
3. Τοπικά	257	2. Άκλιτο ως πρώτο συνθετικό	277
4. Περιεκτικά	258	α) Επίρρημα	277
5. Πατρωνυμικά	258	β) Πρόθεση	277
6. Γονεωνυμικά	259	γ) Αχώριστο μόριο	278
7. Εθνικά	259	Β. Δεύτερο συνθετικό	
8. Παρώνυμα	260	1. Κλιτό ως δεύτερο συνθετικό	279
Β. Παράγωγα επίθετα	261	α) Ουσιαστικό	279
α) Επίθετα παράγωγα από ρήματα	261	β) Επίθετο	280
1. Κυρίως ρηματ. επίθετα	261	γ) Ρήμα	280
2. Άλλα επίθ. παράγωγα από ρήματα	262	2. Άκλιτο ως δεύτερο συνθετικό	281
β) Επίθετα παράγωγα από ονόματα	264	Γ. Νόθα σύνθετα	281
γ) Επίθετα παράγωγα από επιρρήματα	267	Δ. Παρασύνθετα	282
Γ. Παράγωγα ρήματα	268	Ε. Τονισμός των συνθέτων	283
α) Ρήματα παράγωγα από ονόματα	268	Σ'. Σημασία των συνθέτων	285
β) Ρήματα παράγωγα από άλλα ρήματα	270	α) Προσδιοριστικά σύνθετα	285
γ) Ρήματα παράγωγα από επιρρήματα και επιφωνήματα	271	β) Αντικειμενικά σύνθετα	285
Δ. Παράγωγα επιρρήματα	271	γ) Κτητικά σύνθετα	285
α) Τοπικά	271	δ) Συνδετικά ή παρατακτικά σύνθετα	286
β) Τροπικά	272	35ο Κεφ. Άλλοι τρόποι σχηματισμού λέξεων	
γ) Ποσοτικά	273	α) Ονοματοποιία	286
δ) Χρονικά	273	β) Αλλαγή του γραμματικού είδους	288

360 Κεφ. Αλλαγή της σημασίας των
λέξεων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Κυριολεξία και μεταφορά
2. Είδη μεταφοράς

290
291

Κατάλογος ανώμαλων ρημάτων
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

293
315

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣ)

Στα αντίτυπα του βιβλίου που δεν υπάρχει η ένδειξη «δωρεάν», υπάρχει το παρακάτω βιβλιόσημο για απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που δεν έχει το βιβλιόσημο αυτό θεωρείται κλεψίτυπο και όποιος το διαθέτει, το πουλά ή το χρησιμοποιεί θα διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (Εφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

0020556762

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΚΖ' 1982 (VIII) – ΑΝΤΙΤΥΠΑ 160.000 – ΣΥΜΒΑΣΗ 3821/26-8-82

ΕΚΤΥΠΩΣΗ – ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ Σ. ΖΕΡΒΑ Ο.Ε. – Θ. ΝΤΑΣΗΣ
Π. ΣΙΛΥΡΗΣ Ο.Ε. – Δ. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

